Näringsutskottets betänkande

1980/81:60

över proposition 1980/81:90 om riktlinjer för energipolitiken jämte motioner

Ärendet

I detta betänkande behandlas

dels proposition 1980/81:90 om riktlinjer för energipolitiken bilaga 1 (industridepartementet) med undantag av vissa delar som har hänvisats till jordbruksutskottet resp. överlämnats till civilutskottet,

dels – helt eller delvis – 36 motioner som har väckts med anledning av proposition 1980/81:90,

dels en motion som har väckts med anledning av proposition 1980/81:133 om riktlinjer för energisparverksamheten i byggnader m. m.,

dels – i viss del – en motion som har väckts med anledning av proposition 1980/81:130 om industripolitikens inriktning m. m. och proposition 1980/81:136 om skogsvårdsstyrelsernas organisation m. m.,

dels – i viss del – en motion som har väckts med anledning av proposition 1980/81:131 om vissa varvsfrågor,

dels – helt eller delvis – 62 under allmänna motionstiden år 1981 väckta motioner rörande bl. a.
uranbrytning,
energiförsörjning,
energisparande,
alternativa energikällor av olika slag,
energiforskning.

Propositionen och motionerna redovisas i det följande (s. 2 f. resp. s. 10 f.). Av propositionen i övrigt har bilaga 2 behandlats av jordbruksutskottet (JoU 1980/81:24) och bilaga 3 av försvarsutskottet (FöU 1980/81:21).

En översikt över var i betänkandet de olika förslagen i propositionen och motionsyrkandena behandlas lämnas i *bilaga 8*. Vissa motionsyrkandens behandling i andra betänkanden redovisas i *bilaga 7*. De i propositionen beräknade totala energibalanserna för år 1979, 1985 och 1990 återges i *bilaga 5*. Remissyttrande av statens vattenfallsverk över en motion hösten 1980 redovisas i *bilaga 6*.

Till betänkandet har som bilagor också fogats de yttranden i ärendet som har avgivits av skatteutskottet (SkU 1980/81:5 y, *bilaga 1*), försvarsutskottet

(FöU 1980/81:4 y, *bilaga 2*), jordbruksutskottet (JoU 1980/81:4 y, *bilaga 3*) och civilutskottet (CU 1980/81:5 y, *bilaga 4*).

En förteckning över specialföredragningar etc. i samband med ärendets beredning inom utskottet och över inkomna skrivelser lämnas på s. 27.

Propositionen

Huvudsakligt innehåll

Den del av propositionen som behandlas här har i huvudsak följande innehåll.

Regeringen lägger fram förslag till riktlinjer för energipolitiken fram till omkring år 1990.

Det betonas att energipolitiken skall skapa förutsättning för ekonomisk och social utveckling. Tillgängliga energikällor skall utnyttjas på bästa möjliga sätt. Effektiv hushållning skall främjas. Miljön skall värnas. Det understryks att ett centralt mål för energipolitiken är ett kraftigt minskat oljeberoende. Vidare framhålls att förutsättningar skall skapas för en avveckling av kärnkraften enligt riksdagens beslut.

En successiv utveckling skall enligt propositionen ske mot ett energisystem i huvudsak baserat på varaktiga, helst förnybara och inhemska, energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan.

Oljeimportens stora ekonomiska betydelse behandlas särskilt. Det framhålls att vi genom att minska oljeanvändningen kan förbättra våra möjligheter att nå full sysselsättning vid stabila priser.

I propositionen redovisas riktlinjer och styrmedel för ett program för energihushållning under 1980-talet. Det betonas att tyngdpunkten i programmet bör ligga på åtgärder som sparar olja och som verkar på kort och medellång sikt. Styrmedel som priser samt rådgivning, utbildning och information betonas.

En omprövning av programmet föreslås ske omkring år 1985.

En viktig del i energihushållningsprogrammet för industrin är att föra ut kunskap om energibesparande åtgärder. För rådgivning till bl. a. mindre och medelstora företag samt för energiinriktad utbildning av yrkesverksamma beräknas en ram om sammanlagt 65 milj. kr. för den närmaste treårsperioden. För energirådgivning inom jordbruk och trädgårdsnäring föreslås 9 milj. kr. för motsvarande period.

Energianvändningen beräknas uppgå till 400–430 TWh år 1990. Det innebär att den genomsnittliga årliga förändringen av användningen av energi under perioden 1979–1990 beräknas till mellan en minskning med 0,2 % och en ökning med 0,5 %. Det framhålls att detta är en väsentligt lägre ökningstakt än vad andra industriländer räknar med.

I propositionen betonas att det är nödvändigt att energiförsörjningen

dimensioneras så att det finns utrymme för den snabba industriella tillväxt som fordras för att det under 1980-talet skall vara möjligt att uppnå balans i Sveriges ekonomi. Det anförs att energitillförselsystemet bör planeras så att en användningsnivå kring den övre gränsen av det angivna intervallet skall kunna tillgodoses.

Ett program för oljeersättning läggs fram. Programmet består av tre delar, nämligen åtgärder med anledning av förslag från oljeersättningsdelegationen, åtgärder grundade på elanvändningskommitténs förslag och åtgärder för att minska oljeanvändningen i Storstockholmsområdet. Oljeersättningen beräknas bli ca 9 milj. ton per år vid slutet av 1980-talet.

I propositionen redovisas de olika bränslenas förutsättningar och kvaliteter och den roll som de därmed bör spela i energiförsörjningen.

Prissättningen som ett medel i den statliga oljepolitiken behandlas. Det framhålls att en friare prispolitik skulle kunna bidra till att mildra försörjningsproblemen under perioder med knapphet på olja.

Svenska Petroleum AB:s roll som instrument för den statliga oljepolitiken behandlas. Ett kapitaltillskott till bolaget på 225 milj. kr. föreslås.

En höjning föreslås av den särskilda beredskapsavgiften för oljeprodukter med 4 kr. per m^3 motorbrännolja, eldningsolja och bunkerolja. Medlen disponeras för att medge förstärkt stöd till prospektering efter olja, naturgas och kol. Vidare föreslås en höjning av ramen för statliga kreditgarantier för oljeutvinning m. m. med 2 000 milj. kr. till 4 000 milj. kr.

Möjligheterna till ökad användning av naturgas i Sverige behandlas. Ett lån till Swedegas AB av 22 milj. kr. för fortsatt utrednings- och förhandlingsarbete föreslås.

En försiktig kolintroduktion förordas. Riktlinjer som innebär skärpta miljökrav vid koleldning redovisas. En aktiv kolförsörjningspolitik förespråkas. Stöd till kolprospektering föreslås.

Frågor om utveckling och introduktion av inhemska bränslen behandlas också. Det framhålls att en målsättning är att ersätta 3 milj. ton olja med framför allt skogsavfall och torv.

I propositionen aviseras ett uppdrag till statens vattenfallsverk att utreda förutsättningarna för uppförande av några eldningsanläggningar för torv i södra och mellersta Sverige. Vidare redogörs för vidtagna förenklingar i handläggningen av ärenden om torvkoncessioner enligt lagen om vissa mineralfyndigheter.

Riktlinjer för uranförsörjningen redovisas.

En introduktionsplan för alternativa drivmedel läggs fram. Planen består av dels en omfattande satsning på utveckling och införande av fordon för drift med s. k. M 100-bränsle, dels en intensifierad verksamhet för att klarlägga de närmare förutsättningarna för introduktion av blandbränsle.

I propositionen läggs fram förslag till lag om utförande av eldningsanläggningar för fast bränsle. Förslaget innebär att eldningsanläggningar som årligen förbrukar 180 TJ bränslen, motsvarande ca 5 000 m^3 tung eldnings-

olja, skall utföras så att de kan eldas med fast bränsle. Mindre eldningsanläggningar skall enligt förslaget utföras så att de utan omfattande ombyggnadsarbeten eller kompletteringar kan eldas med inhemskt fast bränsle. Enligt lagförslaget skall anläggningshavaren då det gäller större eldningsanläggningar före val av fast bränsle samråda med den myndighet som regeringen bestämmer. Myndigheten avses därvid verka för att inhemskt bränsle används före kol om det inte framstår som olämpligt av ekonomiska eller andra skäl.

Åtgärder för finansiering av fjärrvärmeutbyggnaden med hänsyn till den föreslagna lagen om fastbränsleeldning redovisas i propositionen.

I propositionen lämnas riktlinjer för den fortsatta utbyggnaden av fjärrvärme. Vidare behandlas särskilt storstadsregionernas värmeförsörjning.

Förslag till lag om ändring i lagen om vissa rörledningar läggs fram. Ändringen innebär att rörledningslagens koncessionskrav kommer att gälla också fjärrvärmeledningar av större omfattning.

Generella villkor för installation av direktverkande elvärme med elradiatorer föreslås i propositionen.

Behovet av elkraft beräknas i propositionen komma att uppgå till ca 134 TWh år 1990.

Utbyggnaden av vattenkraft föreslås få en sådan omfattning att bidraget från vattenkraften år 1990 uppgår till 65 TWh vid normal tillrinning. År 1983 bör en uppföljning av lämnade tillstånd göras i syfte att bedöma om eftersträvade tillskott från vattenkraft kommer att uppnås.

Därutöver föreslås i propositionen att i första hand kraftvärmeverk eldade med fasta bränslen byggs ut från slutet av 1980-talet.

I propositionen betonas behovet av planering för de elproduktionsanläggningar som skall ersätta kärnkraften. Behovet av att kraftföretagen bygger upp erforderliga projektreserver framhålls.

Vad gäller kärnkraft behandlas åtgärder för att ytterligare höja säkerheten vid de svenska kärnkraftverken. Ett förslag till lag om finansiering av framtida kostnader för hantering av använt kärnbränsle m. m. läggs fram. Vidare föreslås att en ny myndighet inrättas den 1 juli 1981 för att svara för den verksamhet som ankommer på staten när det gäller hantering av använt kärnbränsle.

I propositionen betonas att kommunernas roll i energipolitiken bör inriktas främst på åtgärder som får betydelse för att minska oljeberoendet under 1980-talet. En förändring föreslås i lagen om kommunal energiplanering. Enligt förslaget skall kommunerna senast den 1 juli 1982 upprätta planer för att minska användningen av olja. Planen skall antas av kommunfullmäktige.

I propositionen läggs vidare fram riktlinjer för en omorganisation av myndigheter m. fl. organ inom energiområdet. För övergripande planeringsfrågor, forsknings- och utvecklingsverksamhet vad gäller energitillförsel på

kort och medellång sikt, kommunal energiplanering, information och utbildning, råd, föreskrifter och tillsynsfrågor m. m. föreslås att en myndighet, statens energiverk, bildas. Vid sidan härav föreslås att den nya organisationen skall bestå av ytterligare två organ, dels den nyligen inrättade oljeersättningsfonden, dels ett organ för långsiktiga och övergripande uppgifter vad gäller energiforskning. Den nya organisationen avses träda i funktion den 1 juli 1982. I propositionen anmäls att en organisationskommitté kommer att tillkallas för att lägga fram förslag till detaljutformning av den nya organisationen.

Förslag läggs fram om ett nytt treårigt energiforskningsprogram – det tredje – med en kostnadsram om 1 400 milj. kr. för treårsperioden 1981/82–1983/84. En huvuddel av resurserna satsas på sådana energikällor, främst inhemska, som ersätter olja och oljeprodukter. Stora satsningar med det syftet görs bl. a. på teknik för produktion av skogsbränslen, torv och energiskog samt på miljövänliga och effektiva förbränningsanläggningar. Stora insatser görs också på förädling av inhemska bränslen och kol och på utveckling av motorer för användning av alternativa drivmedel, bl. a. ren metanol. Även utveckling av solvärme-, värmepumps- och energilagringsteknik samt teknik för effektivare energianvändning och oljeersättning i industriella processer samt i jordbruk och trädgårdsnäring får en stor del av resurserna.

Det nu pågående vindkraftsprogrammet fullföljs.

Bevakning av den tekniska utvecklingen på långsiktigt betydelsefulla områden bibehålls för att bidra till långsiktig energipolitisk handlingsfrihet. Sådana bevakningsinsatser görs både genom ökad satsning på grundforskning och genom målinriktade insatser på energianvändnings- och energitillförselområdena.

Finansieringen av energiforskningsprogrammet läggs om och sker fr. o. m. nästa budgetår genom en höjning av den särskilda beredskapsavgiften på oljeprodukter med 19 kr. per m^3 motorbrännolja, eldningsolja och bunkerolja.

Förslag läggs också fram om anslag under fjortonde huvudtiteln för budgetåret 1981/82 under littera E. Energi och till Studsvik Energiteknik AB m. m.

Förslag

I bilaga 1 (industridepartementet) föreslår regeringen (s. 375 f.) såvitt här är i fråga att riksdagen

dels godkänner de riktlinjer som föredragande statsrådet har förordat för

1. energihushållning (avsnitt 4.2.4),
2. energitillförsel (avsnitt 5.1),

3. oljeersättning (kapitel 6),

4. bränslepolitiken (avsnitt 7.1),

5. introduktion av kol (avsnitt 7.4.5),

6. ersättning av olja med inhemska bränslen (avsnitt 7.5.5),

7. introduktion av alternativa drivmedel (avsnitt 7.7),

8. fjärrvärmeutbyggnad och fjärrvärmesystemens försörjning med bränslen (avsnitt 8.3.6),

9. användning av el för att ersätta olja (avsnitt 8.5 [som har överlämnats till civilutskottet såvitt gäller direktverkande elvärme]),

10. elförsörjning (avsnitt 9.2),

11. stöd till små vattenkraftverk (avsnitt 9.3),

12. kärnsäkerhetsarbetet inom ramen för det svenska kärnkraftsprogrammet (avsnitt 10.2.4),

13. den framtida verksamheten rörande hantering av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall från detta (avsnitt 10.3.4),

dels beslutar att

14. en central myndighet med uppgifter inom det energipolitiska området enligt de riktlinjer som föredragande statsrådet har förordat (avsnitt 11.3) inrättas den 1 juli 1982,

15. ett organ för långsiktiga och övergripande uppgifter inom energiforskningsområdet enligt de riktlinjer som föredragande statsrådet har förordat (avsnitt 11.3) inrättas den 1 juli 1982,

16. en myndighet med uppgifter rörande hantering och förvaring av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall från detta enligt de riktlinjer som föredragande statsrådet har förordat (avsnitt 10.3) inrättas den 1 juli 1981,

dels godkänner

17. de grunder för stöd till prospektering efter kol som föredragande statsrådet har förordat (avsnitt 7.4.5),

18. att fonderade medel för stöd till prospektering efter olja och naturgas samt kreditgaranti för oljeutvinning m. m. får användas i fråga om kol på det sätt som föredragande statsrådet har förordat (avsnitt 7.4.5),

dels bemyndigar

19. regeringen att bevilja bidrag till prospektering efter olja och naturgas intill ett belopp av högst 250 000 000 kr. i enlighet med vad föredragande statsrådet har förordat (avsnitt 7.2.5),

20. fullmäktige i riksgäldskontoret att i enlighet med vad föredragande statsrådet har förordat (avsnitt 7.2.6) ikläda staten garanti, inkl. tidigare lämnat bemyndigande, med sammanlagt högst 4 000 000 000 kr. i samband med åtaganden för utvinning m. m. av olja, naturgas eller kol,

dels antar förslag till

21. lag om utförande av eldningsanläggningar för fast bränsle (avsnitt 8.2),

22. lag om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m. m. (avsnitt 10.3),

23. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370) (avsnitt 10.3),

24. lag om ändring i lagen (1973:1216) om särskild beredskapsavgift för oljeprodukter (avsnitt 7.2.5),

25. lag om ändring i lagen (1978:160) om vissa rörledningar (avsnitt 8.4),

26. lag om ändring i lagen (1942:335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar m. m. (avsnitt 8.4),

27. lag om ändring i lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar (avsnitt 9.10),

28. lag om ändring i lagen (1977:439) om kommunal energiplanering (kapitel 12).

Vidare (29) bereder regeringen riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet i övrigt har anfört om energipolitiken. Detta moment har överlämnats till civilutskottet såvitt gäller prövning enligt vattenlagen (s. 283).

Lagförslagen finns på s. 545 f., 600 f. och 642–648 i propositionen.

I bilaga 1 framläggs vidare vissa förslag om anslag för budgetåret 1981/82 m. m. I det följande anges de punkter som näringsutskottet behandlar och regeringens förslag under dessa punkter.

E 1. Statens vattenfallsverk: Kraftstationer m. m. (s. 377–414)

Regeringen föreslår att riksdagen

1. bemyndigar regeringen att teckna borgen för lån till bolag i vilka statens vattenfallsverk förvaltar statens aktier intill sammanlagt 7 833 000 000 kr., varav högst 180 000 000 kr. för lån till eldistributionsföretag,

2. till Statens vattenfallsverk: Kraftstationer m. m. för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 2 498 000 000 kr.

E 2. Statens elektriska inspektion (s. 416 f.)

Regeringen föreslår att riksdagen till Statens elektriska inspektion för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 6 818 000 kr.

E 3. Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader (s. 418–421)

Regeringen föreslår att riksdagen till Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 1 000 kr.

E 4. Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning (s. 422–424)

Regeringen föreslår att riksdagen till Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 1 000 kr.

E 5. Kostnader för vissa nämnder (s. 425)

Regeringen föreslår att riksdagen till Kostnader för vissa nämnder för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 165 000 kr.

E 6. Utbildning och rådgivning m. m. för att spara energi (s. 426–430)

Regeringen föreslår att riksdagen till Utbildning och rådgivning m. m. för att spara energi för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 1 000 kr.

E 7. Främjande av landsbygdens elektrifiering (s. 430–432)

Regeringen föreslår att riksdagen till Främjande av landsbygdens elektrifiering för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 4 500 000 kr.

E 8. Åtgärder för hantering av radioaktivt avfall (s. 432 f.)

Regeringen föreslår att riksdagen till Åtgärder för hantering av radioaktivt avfall för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 1 000 kr.

E 9. Medelstillskott till Svenska Petroleum Exploration AB (s. 433 f.)

Regeringen föreslår att riksdagen till Medelstillskott till Svenska Petroleum Exploration AB för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 7 000 000 kr.

E 10. Solmätning vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (s. 434)

Regeringen föreslår att riksdagen till Solmätning vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 1 050 000 kr.

E 11. Lån till förprojektering av naturgasledningar m. m. (s. 435 f.)

Regeringen föreslår att riksdagen till Lån till förprojektering av naturgasledningar m. m. för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 22 000 000 kr.

E 12. Ersättning för försenad idrifttagning av kärnreaktorer (s. 436)

Regeringen föreslår att riksdagen till Ersättning för försenad idrifttagning av kärnreaktorer för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 100 000 000 kr.

E 13. Visst internationellt energisamarbete (s. 437)

Regeringen föreslår att riksdagen till Visst internationellt energisamarbete för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 6 100 000 kr.

E 14. Lån till aktieteckning m. m. i Svenska Petroleum AB (s. 437–443)

Regeringen föreslår att riksdagen till Lån till aktieteckning m. m. i Svenska Petroleum AB för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 112 500 000 kr.

E 15. Forskning och utveckling inom energiområdet m. m. (s. 444–542)

Regeringen föreslår att riksdagen beträffande Huvudprogram Energiforskning

1. godkänner de riktlinjer för omfattning, inriktning och genomförande av verksamheten inom huvudprogrammet som föredragande statsrådet har förordat,

2. medger att under budgetåren 1981/82–1983/84, utöver under budgetåret 1980/81 ej disponerade medel, 1 400 000 000 kr. får användas för huvudprogrammet,

3. medger att de inkomster som svarar mot den del av den föreslagna höjningen av den särskilda beredskapsavgiften för oljeprodukter som avses finansiera kostnaderna för huvudprogrammet får fonderas hos riksgäldskontoret och disponeras i enlighet med vad föredragande statsrådet har förordat.

Vidare bereder regeringen riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anfört om försöksanläggning för förgasning av inhemska bränslen.

F 13. Energiforskning (s. 542 f.)

Regeringen föreslår att riksdagen

1. bemyndigar regeringen att under budgetåret 1981/82, i enlighet med vad föredragande statsrådet har anfört, ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med stöd till forskning och utveckling inom energiområdet som innebär åtaganden om högst 130 000 000 kr. för budgetåret 1984/85,

2. till Energiforskning för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 1 000 kr.

F 14. Bidrag till verksamheten vid Studsvik Energiteknik AB (s. 544)

Regeringen föreslår att riksdagen till Bidrag till verksamheten vid Studsvik Energiteknik AB för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 80 000 000 kr.

Avveckling av forskningsreaktorn R1 (s. 544)

Regeringen föreslår att riksdagen till Avveckling av forskningsreaktorn R1 för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.

Motionerna

Motioner från allmänna motionstiden

De motioner från allmänna motionstiden år 1981 som behandlas i detta betänkande är följande:

1980/81:214 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen hos regeringen hemställer om skyndsamt förslag om tillsynsmyndighet och kontrollregler i vad gäller fördelningen av vedråvara mellan energianvändning och skogsindustrin, enligt vad som framförs i motionen,

1980/81:232 av Marianne Karlsson (c), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att en eventuell, kommande etanolanläggning förläggs till Skänninge,

1980/81:233 av Roland Sundgren m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen uttalar sig för en lokalisering av statens energiverk till Västerås,

1980/81:322 av Nils Hjorth m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen

1. hos regeringen begär att det nödvändiga kompletterande utredningsarbetet beträffande byggandet av en hetvattentunnel från Forsmark till Stockholm med inriktning på framtida utnyttjande av inhemska förnyelsebara energikällor snarast slutförs och förslag till beslut snarast föreläggs riksdagen,

2. av regeringen begär utredning och förslag om en kraftig satsning på forskning och utveckling av alternativa energikällor med särskild tyngdpunkt på solvärme samt att denna verksamhet förläggs till Norduppland.

1980/81:336 av Tage Adolfsson (m), vari – med motivering i motion 1980/81:333 – hemställs att riksdagen

1. uttalar att vattenkraften bör byggas ut i den utsträckning som är ekonomiskt lönsamt (ca 100 TWh),

2. uttalar att hetvattnet från kärnkraften i största möjliga grad utnyttjas,

3. uttalar att energiforskningen samordnas och att en fond inrättas för att stimulera forskning inom energiområdet,

1980/81:360 av Hugo Bengtsson (s), vari hemställs att riksdagen anhåller att regeringen inrättar ett forsknings- och utvecklingsinstitut för energisektorn med anknutet produktionsföretag att förläggas till Landskrona i huvudsaklig överensstämmelse med vad i motionen anförts,

1980/81:390 av Bertil Måbrink (vpk), vari hemställs att riksdagen uttalar att försöksverksamheten med framställning av metanol bör förläggas till Söderhamns kommun,

1980/81:395 av Roland Brännström m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vattenkraftens utbyggnad,

1980/81:473 av Stig Alftin m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen begär att regeringen snarast framlägger en plan för torvutvinning i Sverige,

1980/81:475 av Birgitta Hambraeus (c) och Pär Granstedt (c), vari hemställs att riksdagen

1. begär att regeringen upptar förhandlingar med USA om omhändertagande av använt kärnbränsle från svenska kraftreaktorer samt
2. begär att regeringen vidtar åtgärder för att säga upp avtalet med franska COGEMA om upparbetning av svenskt kärnbränsle vid La Hague,

1980/81:478 av Sten-Ove Sundström m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagändring i syfte att åstadkomma en smidigare hantering av torvärenden och därmed möjliggöra en säkrare utvinning av landets torvfyndigheter,

1980/81:480 av Sten Svensson (m) och Karl Leuchovius (m), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om inriktningen av energipolitiska åtgärder i Skaraborgs län,

1980/81:592 av Lennart Brunander (c) och Ivar Franzén (c), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär initiativ till åtgärder för att spara elenergi i enlighet med vad som anförs i motionen,

1980/81:594 av Bo Forslund m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av initiativ för att öka det nordiska samarbetet på gas- och oljeområdet, med speciell tonvikt på de förutsättningar som finns för ett petrokemiskt centrum i Västernorrland,

1980/81:597 av Ingemar Hallenius m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen uttalar att lokalisering av energiverket bör förläggas till Skövde,

1980/81:598 av Larz Johansson (c), vari hemställs att riksdagen begär att regeringen i den kommande energipropositionen klart avvisar Vattenfalls planer på ett kolkondenskraftverk i Oxelösund,

1980/81:601 av Oswald Söderqvist m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen hos regeringen hemställer om ett beslut innebärande att utbyggnaden av hetvattentunneln från Forsmark stoppas,

1980/81:603 av Rune Torwald (c), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande byggande av ett kombinerat vind- och vågkraftverk utanför Gotlands sydöstkust,

1980/81:784 av Lennart Bladh m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär att AB Svensk Torvförädling i Sösdala inom ramen för kommande energiproposition får i uppdrag att tillsammans med intresserad kommun bygga ett torveldat värmeverk för vidare studium och utveckling enligt vad som framförts i motionen,

1980/81:788 av Pär Granstedt m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till lagstiftning om varvtalsreglering av nya elektriska motorer,

1980/81:789 av Pär Granstedt m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen

1. hos regeringen hemställer om åtgärder för att bidrag fortsättningsvis skall kunna utgå även för uppförande av vattenkraftverk under 100 kW,
2. hemställer att regeringen framlägger förslag till lagstiftning som ålägger eldistributörer att ta emot lokalt producerad el, såvitt inga tekniska hinder föreligger,
3. hemställer att regeringen utarbetar normer för ersättning för sådan lokalt producerad el,

1980/81:790 av Ing-Marie Hansson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen begär att regeringen utreder förutsättningarna för en förläggning av ett energiinstitut/energiverk till Gävle,

1980/81:791 av Lars Hedfors m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande ett pilotprojekt i full skala för torvs utnyttjande i energiproduktionen,
2. hos regeringen anhåller om förslag varigenom prövningen av torvexploateringsärenden överförs från minerallagen till naturvårdslagen,

1980/81:792 av Kurt Ove Johansson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder för att utveckla en svensk gasteknologi,

1980/81:794 av Marianne Karlsson (c), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagändring, innebärande antingen att markägare allmänt skall få rätt att leta gas och fritt förfoga över den gas de finner eller att markägare i Östergötland skall få sådan rätt,

1980/81:795 av Bengt Kindbom m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen

1. hemställer hos regeringen att snarast framlägga förslag om alternativ användning av Ranstadsverket, samt redovisar förslag till ansvarig för återställning av dagbrott och lakrestupplag,

2. uttalar att Ranstadsverkets innehav av mark överlåts till aktiva brukare,

1980/81:797 av Kjell Mattsson (c) och Märta Fredrikson (c), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående slutförvaring av utbränt kärnbränsle,

1980/81:803 av Ivan Svanström (c) och Ulla Ekelund (c), vari hemställs att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna att odling av julgranar efter överenskommelse får ske i kraftledningsgator,

2. som sin mening ger regeringen till känna att förslag till lagstiftning om effektivt tillvaratagande av träavfall i samband med röjning av kraftledningsgator i enlighet med vad som anförts i motionen snarast föreläggs riksdagen,

1980/81:807 av Jan-Eric Virgin (m) och Sven Munke (m), vari hemställs att riksdagen

1. hos regeringen anhåller om åtgärder för att en inhemsk produktion av motoralkoholer för drivmedelsändamål snarast kommer till stånd,

2. hos regeringen anhåller om åtgärder för att förutsättningar skapas för dieselmotorer att förberedas, alternativt byggas om, för användning av motoralkoholer som drivmedel,

3. hos regeringen anhåller om åtgärder för att en skyndsam översyn och redovisning kommer till stånd när det gäller distributionen av alkoholbränslen,

1980/81:851 av Eric Holmqvist m. fl. (s), såvitt gäller hemställan att riksdagen

1. uttalar att regeringen tar initiativ till överläggningar med Sydkraft AB och Malmö och Lunds kommuner så att det s. k. Sydvärmeprojektet snarast kommer till stånd,

2. uttalar att regeringen lägger fram en långsiktig plan för utnyttjande av kol och att Landskrona blir central omlastningshamn för kol,

3. uttalar att regeringen med beaktande av vad som anförts i motionen tar initiativ till inrättandet av ett geotermiskt utvecklings- och konsultbolag, lokaliserat till Landskrona,

4. uttalar att det helstatliga bolagets, AB Svensk Torvförädling i Sösdala, stora kunnande på torvområdet utnyttjas för en snabb satsning på torv som energikälla inom och utom Skåne,

5. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om etanolproduktion i Karpalund,

6. uttalar att regeringen ger styrelsen för teknisk utveckling i uppdrag att i samarbete med representanter för trädgårdsnäringen, växtförädlingsföretag och lämpliga högskoleinstitutioner i Skåne utarbeta ett samordnat åtgärdsprogram i syfte att minska växthusodlingens stora energikostnader,

7. uttalar att regeringen uppdrar åt lantbruksstyrelsen att snarast ta upp diskussioner med representanter för Sydkraft och trädgårdsnäringen om möjligheterna att utnyttja Barsebäcksverkets spillvärme för växthusodling i enlighet med vad som anförs i motionen,

1980/81:1023 av Bernt Ekinge (fp), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär att vad i motionen anförts beaktas i det fortsatta arbetet med propositionen om riktlinjer för energipolitiken,

1980/81:1026 av Ingegerd Elm m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om kommunernas behov av verkliga möjligheter att styra utvecklingen av energiplaneringen,

2. hos regeringen begär en översyn av möjliga förändringar i syfte att göra samordning av eldistribution enklare i enlighet med motionen,

1980/81:1027 av Bertil Fiskesjö m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om sysselsättningen i Landskronaregionen,

1980/81:1028 av Ivar Franzén (c), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i denna motion för att förstärka oljeersättningsfonden,

1980/81:1029 av Ivar Franzén (c) och Lennart Brunander (c), vari hemställs att riksdagen hemställer att regeringen för beaktande överlämnar motionen till utredningen (I 1980:07) Om principerna för taxe- och prissättning på energiområdet,

1980/81:1033 av Bertil Måbrink (vpk) och Jörn Svensson (vpk), vari hemställs att riksdagen

1. hos regeringen hemställer om initiativ för att fler vindkraftverk skall beställas hos Karlskronavarvet,

2. hos regeringen begär tillsättande av en i Karlskrona stationerad arbetsgrupp för forskning och utveckling inom våg- och vindkraftverksområdet,

1980/81:1034 av Börje Nilsson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen uttalar sig för att den framtida etanolproduktionen förläggs till nuvarande Karpalunds sockerbruk,

1980/81:1036 av Margit Odelsparr (c) och Martin Olsson (c), vari hemställs att riksdagen uttalar sig för en lokalisering till Sundsvall av det föreslagna energiverket,

1980/81:1037 av Erik Olsson m. fl. (m), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär översyn av bestämmelserna i minerallagen i syfte att tillförsäkra markägare skälig ersättning och för att möjliggöra småskalig torvbearbetning,

1980/81:1039 av Martin Olsson m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts dels om införande av ökade differenser mellan Vattenfalls tariffer för elkraft i Norrland och övriga landet, dels om återinförande av särskilda fördelar för områdena närmast kraftverken i inlandet,

1980/81:1048 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen uttalar att någon uranbrytning eller uranprospektering inte skall få förekomma i Sverige och hos regeringen begär nödvändiga initiativ i anledning därav,

1980/81:1101 av Eivor Marklund m. fl. (vpk), vari – med motivering i motion 1980/81:1100 – hemställs att riksdagen hos regeringen hemställer om tillsättandet av en utredning angående överföringen av Vattenfalls övervinster, i enlighet med vad som anförs i motionen,

1980/81:1379 av Olof Palme m. fl. (s), såvitt gäller hemställan (5) att riksdagen hos regeringen begär sådana förändringar av gällande lagstiftning att regeringen kan göra en ur miljösynpunkt nödvändig samlad bedömning av alla ansökningar om koleldade anläggningar,

1980/81:1389 av Ivar Franzén (c), vari hemställs att riksdagen som sin mening uttalar att enskilt ägda torvmarker, vars brytvärda areal sammanhängande inte överstiger 50 ha, bör undantas från handläggning enligt minerallagen och att tillståndsgivning i stället sker enbart efter samma regler som för täkt av grus,

1980/81:1392 av Karl-Erik Häll (s), vari hemställs att riksdagen begär att regeringen uppdrar åt Vattenfall att i villkoren införa regler om ränteåterbäring på för mycket inbetalade elavgifter,

1980/81:1393 av Karl-Erik Häll m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen

1. uttalar sig för en sådan ändring av Vattenfalls eltariffer att man ernår ett enhetligt elpris i tätort och landsbygd,

2. begär att regeringen uppdrar åt Vattenfall att återinföra möjligheten att till reducerat pris abonnera på nattström,

1980/81:1395 av Birgitta Johansson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen begär att regeringen lokaliserar en metanolanläggning till Ranstad i Skaraborgs län,

1980/81:1396 av Filip Johansson (c) och Arne Lindberg (c), vari hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om utredning om ett energiföretag i Norrbotten samt därefter förelägger riksdagen förslag i ärendet,

1980/81:1399 av Marianne Karlsson (c), vari hemställs att riksdagen uttalar att utveckling av värmeåtervinningsaggregat och värmepumpar skall påskyndas för att begränsa importen av olja eller andra tekniska oljesubstitut,

1980/81:1405 av Arne Nygren m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om behov av snabba näringspolitiska insatser i Västerbottens inlandskommuner [till den del hemställan avser torvbrytning],

1980/81:1409 av Per-Olof Strindberg (m) och Birgitta Rydle (m), vari hemställs att riksdagen

1. hos regeringen hemställer om snara åtgärder för att till Jämtlands län förlägga ett mineralforskningsinstitut,

2. hos regeringen hemställer att möjligheterna till utvinning av alunskiffer tas till vara för att på olika områden minska vårt importberoende och öka sysselsättningen i Jämtlands län,

1980/81:1410 av Karl-Erik Svartberg m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om byggande av en katalytisk kracker,

1980/81:1411 av Margaretha af Ugglas (m) och Arne Andersson i Ljung (m), vari hemställs att riksdagen

1. hos regeringen begär förslag om ändring i minerallagen innebärande att torv utgår ur kretsen koncessionspliktiga ämnen,

2. som sin mening ger regeringen till känna att ersättning bör utgå till markägare för torv som tagits i anspråk med stöd av expropriationslagen,

1980/81:1414 av Olle Östrand (s), såvitt gäller hemställan (2) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av att ett beslut fattas om att förlägga den planerade försöksanläggningen för metanolframställning till Söderhamns kommun,

1980/81:1489 av Hans Petersson i Röstånga m. fl. (fp), såvitt gäller hemställan att riksdagen

2. begär att regeringen tillsammans med Landskrona kommun undersöker möjligheten att göra Landskrona till ett energiteknologiskt centrum,

3. uttalar att om någon speciell kolhamn skall byggas bör den förläggas till Landskrona,

4. hemställer hos regeringen om en skyndsam undersökning om spillvärme från Barsebäck kan utnyttjas för uppvärmning av skilda trädgårdsanläggningar,

1980/81:1779 av Jens Eriksson (m) och Siri Häggmark (m), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att landets kommuner bör uppmanas att minska belysningen på gator, vägar och offentliga platser med minst 25 %,

1980/81:1781 av Pär Granstedt m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen

1. uttalar att storstädernas värmeförsörjning bör utformas på ett sätt som så väl som möjligt uppfyller de övergripande energipolitiska målen om avveckling av kärnkraften, energihushållning, minskat oljeberoende och övergång till uthålliga, helst inhemska och förnybara energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan,

2. hemställer att regeringen kräver att decentraliserade alternativ av det slag som skisserats i denna motion blir ordentligt utredda innan statsmakterna fattar beslut av betydelse för Stockholmsregionens värmeförsörjning,

1980/81:1790 av Johan Olsson m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till en lag om förbud mot uranbrytning i Sverige,

1980/81:1798 av Olle Svensson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen uttalar sig för en lokalisering av statens energiverk till Nyköping,

1980/81:1799 av Olle Svensson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om snabbt positivt ställningstagande till R 2-reaktorns i Studsvik framtid,

1980/81:1885 av Marianne Stålberg m. fl. (s), vari – med motivering i motion 1980/81:1884 – hemställs att riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om förläggning av en forskningsstation för energiutvinning till Jämtlands län,

1980/81:1901 av Egon Jacobsson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen

1. begär att regeringen skyndsamt tillsätter en parlamentarisk kommitté för de svenska alunskiffrarna i enlighet med vad som förordas i motionen,

2. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om

a) kommitténs arbetsuppgifter,

b) de svenska alunskiffrarnas betydelse för försörjningstrygghet, sysselsättning och ekonomi,

c) betydelsen av forskning för en god miljö.

Motioner med anledning av proposition 1980/81:90

De motioner som har väckts med anledning av proposition 1980/81:90 och behandlas i detta betänkande är följande:

1980/81:1948 av Eric Enlund m. fl. (fp, m, c), vari hemställs att riksdagen uttalar sig för en lokalisering av statens energiverk till Västerås,

1980/81:1949 av Ingegerd Troedsson m. fl. (m, s, c, fp, vpk), vari hemställs

att riksdagen uttalar att det statliga energiverket bör förläggas till Enköping,

1980/81:1950 av Nils Erik Wååg m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen avslår förslaget i proposition 1980/81:90 om energiverk och oljeersättningsfond samt beslutar att de avsedda uppgifterna skall åvila statens industriverk,

1980/81:1957 av Elis Andersson m. fl. (c, s, m), vari hemställs att riksdagen uttalar sig för att Norrtälje skall vara lokaliseringsort för det planerade energiverket,

1980/81:1958 av Karl Erik Eriksson m. fl. (fp, m, c), vari hemställs att riksdagen uttalar att det statliga energiverket lokaliseras till Karlstad,

1980/81:1959 av Birgitta Rydle (m), vari hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller att den i proposition 1980/81:90 omnämnda organisationskommittén för det nya energiverket får i uppdrag att låta utreda förutsättningarna för en lokalisering av energiverket till Haninge kommun,

1980/81:1960 av Sten-Ove Sundström (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om lokalisering av det statliga energiverket till Luleå,

1980/81:1964 av Per Bergman (s) och Birgitta Dahl (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att förslag bör läggas fram som garanterar en samordning av den fysiska planeringen enligt byggnadslagstiftningen m. m. med koncessionsprövning enligt rörledningslagen,

1980/81:1965 av Karin Flodström (s) och Jan Fransson (s), vari hemställs att riksdagen

1. uttalar sig för att regeringen bör överväga lämpliga former för att undvika konkurrens mellan kommuner och Vattenfall vid förvärv och upprustning av elnät,

2. uttalar sig för att regeringen inom ramen för nuvarande lagstiftning och riktlinjer bör överväga om koncessionsmyndigheten kan verka för kommunalt huvudmannaskap för ledningsbunden energi,

1980/81:1966 av Torsten Gustafsson (c) och Per-Axel Nilsson (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om byggande av ett kombinerat vind- och vågkraftverk utanför Gotlands sydöstkust,

1980/81:1967 av Birgitta Hambraeus (c), vari hemställs att riksdagen uttalar att normerna för kolrening skärps i enlighet med naturvårdsverkets krav,

1980/81:1968 av Birgitta Hambraeus (c), vari hemställs att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna att vattenfallsverket bör anpassas till minskad elproduktion i samband med kärnkraftsavvecklingen,

2. som sin mening ger regeringen till känna att eventuell konsultverksamhet i Vattenfall skall ske i särskilt bolag,

3. som sin mening ger regeringen till känna att Vattenfall bör redovisa varje kraftslag för sig,

1980/81:1969 av Birgitta Hambraeus m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att lokalisering av statens energiverk och oljeersättningsfonden bör ske till norra Dalarna,

1980/81:1970 av Egon Jacobsson m. fl. (s), såvitt avser hemställan att riksdagen

1. uttalar sig för att regeringen vid beredningen i regeringskansliet av frågan om styrmedel för att underlätta den avsedda gasintroduktionen beaktar vad som framförts i motionen [utom såvitt yrkandet avser ändring i lagen (1976:838) om allmänna fjärrvärmeanläggningar],

2. uttalar sig för att enskilda kommuner eller kommuner i samverkan skall avgöra om de vill påta sig huvudmannaskapet för gasdistributionen innan överlåtelse av distributionen till annan huvudman får ske,

1980/81:1971 av Gunnel Jonäng (c), vari hemställs att riksdagen

1. hos regeringen begär förslag till lag om förbud mot uranbrytning i Sverige,

2. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om slutförvaring av kärnkraftsavfall,

3. hos regeringen begär en lokalisering av statens energiverk till Gävleborgs län, därvid i första hand till Hälsingland,

1980/81:1974 av Essen Lindahl (s) och Karin Flodström (s), vari hemställs att riksdagen

1. uttalar att krigsskyddsnämnden för kraftanläggningar, nämnden för värdering av eldistributionsanläggningar m. m. och statens prisregleringsnämnd för elektrisk ström inordnas administrativt och ekonomiskt i energimyndigheten,

2. föreslår regeringen att ändra handläggningsordningen för prisregleringsärenden samt överväger nämndens framtida funktion,

3. uttalar sig för att anslaget E 5. Kostnader för vissa nämnder tas in i energimyndighetens budget,

1980/81:1975 av Kjell Nilsson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om deponering av fast avfall från energianläggningar som eldas med fasta bränslen,

2. som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om krav på

rökgasrening vid koleldade kraft- och värmeverk,

3. som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om tilltänkt kolkondenskraftverk i Karlshamn,

4. anhåller att regeringen låter fastställa normer för rökgasrening vid torveldade anläggningar,

5. begär att regeringen verkar för att en fullskaleanläggning för utvinning och användning av torv lokaliseras till Kronobergs län,

6. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om användandet av skogsenergi i energiproduktionen,

1980/81:1976 av Olof Palme m. fl. (s), såvitt avser hemställan att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna att skogsindustrins behov av råvara måste tryggas,

2. hemställer att regeringen utan dröjsmål vidtar åtgärder för att i enlighet med motionen garantera att för skogsindustrin nödvändig skogsråvara icke tas i anspråk för energiförsörjningens behov,

3. begär att regeringen snarast för riksdagen presenterar riktlinjer för 1990-talets elanvändningspolitik,

4. begär att regeringen prövar förutsättningarna att förstärka den svenska försörjningen av lätta oljeprodukter genom att samhället i samarbete, eventuellt i delägarskap med OK, bygger en s. k. katalytisk kracker för att inom landet kunna vidareförädla tunga eldningsoljor till lätta oljeprodukter,

5. begär att regeringen snarast låter utarbeta en plan för utvecklingen av den svenska raffinaderiverksamheten och den petrokemiska industrin, bl. a. med syfte att bredda försörjningsbasen och öka förädlingsgraden,

6. hemställer att regeringen snarast lämnar förslag till riksdagen om importlicenser för olja,

7. begär att regeringen låter utreda de internationella oljebolagens skatteförhållanden,

8. hos regeringen begär skyndsamt förslag till lagstiftning om styrelserepresentation för samhället i oljebolagen,

9. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av direktavtal med bl. a. Norge inom ramen för ett utvidgat nordiskt industri- och energipolitiskt samarbete,

10. hemställer att regeringen snarast tillsätter en utredning som bör göra en snabb översyn av lagstiftning, normer m. m. med sikte på att underlätta införandet av alternativa energislag,

12. hemställer att regeringen beträffande kolet

a) snarast presenterar en plan för kolintroduktionen,

b) i samband med presentationen av denna plan också lämnar förslag om skärpta bestämmelser om svavelutsläpp från nya anläggningar eldade med kol och/eller olja,

13. i väntan på de förslag som anges under p. 12 uttalar att regering och myndigheter vid prövning av kol- och/eller oljeeldade anläggningar skall tillämpa den strängare praxis som beskrivs i motionen,

14. begär att regeringen lämnar förslag om förändringar i lagstiftningen, så att en samlad bedömning av landets framtida kolanläggningar kan göras av regeringen,

15. som sin mening ger regeringen till känna vad som i övrigt anförts i motionen om behovet av en statlig prövning av kommunala planer för introduktion av kol och inhemska bränslen,

16. begär att regeringen lämnar förslag om importlicenser för kol,

17. som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om bränslebolag m. m.,

18. beträffande storstädernas värmeförsörjning

a) som sin mening ger regeringen till känna att värmeavtappning från Ringhals ej skall komma till stånd,

b) hemställer att regeringen snarast upptar förhandlingar med Sydkraft för att diskutera förutsättningarna för värmeavtappning från Barsebäck,

c) som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om stöd för att den s. k. etapp 2 i Forsmark skall påbörjas,

d) hemställer att regeringen utfärdar direktiv för det fortsatta arbetet med värmeavtappning från Forsmark enligt de riktlinjer som angivits i motionen,

e) som sin mening ger regeringen till känna att om tillstånd senare ges till ett modifierat Forsmarksprojekt skall detta förenas med krav på en satsning också på förnybara energikällor i Storstockholmsområdet,

f) som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om stöd för att det s. k. Nynäsprojektet studeras ytterligare och hemställer att regeringen till riksdagen skyndsamt lämnar ett erforderligt beslutsunderlag för projektet enligt motionens intentioner,

g) hos regeringen begär en skyndsam redovisning av regeringens syn på värmepumparnas möjligheter i landets och speciellt storstädernas energiförsörjning,

19. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en plan med riktlinjer för hur riksdagsbeslutet om vattenkraftens utbyggnad till 66 TWh skall kunna uppnås,

20. hos regeringen hemställer om förslag till lagstiftning om styrelserepresentation för samhället i vattenkraftbolagen,

21. som sin mening ger regeringen till känna att den s. k. oljeersättningsfondens verksamhet bör handhas av energiverket,

22. som sin mening ger regeringen till känna att landets kompetens för att utnyttja alunskiffrarnas innehåll skall bevaras,

1980/81:1977 av Sten Sture Paterson (m), vari hemställs att riksdagen uttalar sig för att Sverige i sitt arbete inom IEA verkar för en intensifierad

samordning av nationella energiprogram i syfte att nå ett globalt samverkande miljöskydd mot i första hand långväga gränsöverskridande luftföroreningar.

1980/81:1979 av Rolf Sellgren (fp), vari hemställs att riksdagen uttalar sig för att i kommande utvecklingsarbete avseende etanoltillverkning möjligheterna beaktas att förlägga sådan verksamhet i anslutning till Domsjö sulfitspritfabrik,

1980/81:1980 av Håkan Strömberg m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär att en försöksanläggning för metanolframställning av inhemska råvaror förläggs till Närkes Kvarntorp,

1980/81:1982 av Ingegerd Troedsson (m), vari hemställs att riksdagen beslutar sådana ändringar i lagstiftningen att överförande av investeringsfondsmedel och vinstfondsmedel kan ske i enlighet med vad som anförs i motionen,

1980/81:1986 av Tore Claeson m. fl. (vpk), såvitt gäller hemställan (1) att riksdagen med avslag på propositionen i motsvarande del uttalar sig för de riktlinjer för vattenkraften som förordas i motionen,

1980/81:1987 av Ivar Franzén m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om hushållning med energikvalitet och behovet av nya normbestämmelser vid ny- och utbyggnad av fjärrvärmesystem,

1980/81:1988 av Stig Genitz (c), vari hemställs att riksdagen

1. uttalar sig för att en utredning om alternativ användning av Ranstadsverket genomförs,
2. uttalar sig för att Ranstadsverkets markinnehav överlåts till aktiva jord- och skogsbrukare,

1980/81:1989 av Anders Gernandt (c) och Kerstin Göthberg (c), vari hemställs att riksdagen uttalar sig för att ett projekt Bioenergi i Mälardalen bör startas som en försöksverksamhet samt begär att regeringen närmare utformar riktlinjerna för projektet enligt motionens mening,

1980/81:1990 av Anders Gernandt (c) och Kerstin Göthberg (c), vari hemställs att riksdagen

1. hos regeringen begär en översyn av regler och krav för beredskapslagring av kärnbränsle,
2. uttalar sig vara principiellt emot lagring av kärnbränsle i anslutning till ASEA-Atoms bränslefabrik i Västerås,

1980/81:1991 av Anders Gernandt m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen

1. hos regeringen begär utredning och åtgärder för att främja energiodling

med olika grödor över hela landet enligt motionens mening,

2. hos regeringen begär utredning och åtgärder för att bl. a. i beredskapssyfte starta en storskalig odling av kombinerade energi- och proteingrödor,

3. hos regeringen begär utredning och åtgärder för att genom stöd till utbyggnad av rikstäckande nät av pelletsfabriker skapa förutsättningar för att förädla både energiråvaran och proteinet,

4. hos regeringen begär utredning och åtgärder för att stödja framtagning av en industriell förädlingsprocess, vilken också skapar möjlighet att förädla proteinråvaran till kreatursfoder samt till människoföda i en nödsituation,

1980/81:1992 av Anders Gernandt m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande värdet av att tillvarata halm och vass för energiproduktion,

2. som sin mening ger regeringen till känna behovet av snara åtgärder för att underlätta utbyggnad av fabriker för framställning av biopellets över hela landet,

3. som sin mening uttalar att SMAB bör ges ett vidgat uppdrag i motionens mening samt att företaget tilldelas erforderliga ekonomiska resurser härför av medel som kan disponeras för sådant ändamål,

1980/81:1993 av Anders Gernandt m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär att energisparkommittén eller annan organisationsenhet verkar för att utnyttja SERO:s resurser och därmed tillskjuter erforderliga medel för denna verksamhet,

1980/81:1994 av Pär Granstedt m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen

1. uttalar att planeringen av vattenkraftsutbyggnaden skall utgå ifrån att nuvarande och lovgiven vattenkraft ger normal årsproduktion av 63 TWh,

2. uttalar att utökning av vattenkraftsproduktionen som bör ske under 1980-talet i första hand bör ske genom effektiviseringar i befintliga kraftstationer,

1980/81:1995 av Pär Granstedt m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen hemställer att regeringen låter utreda möjligheten att använda skatten som ett medel att åstadkomma en bättre hushållning med olja som industriråvara t. ex. för plast,

1980/81:1996 av Hans Gustafsson (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att statens energiverk bör lokaliseras till Blekinge län,

1980/81:1997 av Karl-Erik Svartberg m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskning vid Chalmers tekniska högskola om vilka möjligheter det finns att utvinna geotermisk energi ur kristallint berg i Sverige,

1980/81:1998 av Olle Svensson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avfallshanteringen vid Studsvik Energiteknik AB och om uppbyggnad av resurser för naturvårdsverkets Studsvik-anläggning,

1980/81:1999 av Lars Werner m. fl. (vpk), såvitt avser hemställan att riksdagen

A. i första hand avslår proposition 1980/81:90 och hos regeringen begär ett nytt förslag i enlighet med de riktlinjer som anges i motionen.

B. i andra hand, därest yrkandet under A. icke skulle vinna riksdagens bifall,

1. hos regeringen begär förslag om energihushållningslag, som ger de styrmedel som krävs för att garantera genomförandet av planen för energihushållning i enlighet med vad som anges i motionen,

2. hos regeringen begär förslag om en särskild koncessionsnämnd med uppgift att garantera en industriell utveckling som tillgodoser kraven beträffande hushållning med råvaror, energi och miljö,

3. hos regeringen begär förslag till lag om energisparfonder som skall byggas upp inom varje företag med viss minsta energiförbrukning genom en kombination av olje- och elavgifter så att fondernas storlek blir i proportion till resp. företags energiförbrukning,

4. hos regeringen hemställer om förslag till lag om att samtliga företag som har en energiförbrukning över en viss nivå senast till 1985 skall ha presenterat en plan över planerade och beslutade energisparåtgärder,

5. hos regeringen hemställer om förslag om en omläggning av energiskatten så att denna bidrar till att skapa hushållningsstimulerande el-, fjärrvärme- och gastaxor genom en stor rörlig och en liten fast avgiftsdel,

6. hos regeringen begär förslag om normer för energieffektiviteten hos våra vanligaste hushållsapparater,

7. hos regeringen begär förslag om elsparåtgärder i enlighet med vad som anförs i motionen,

8. uttalar att naturvårdsverkets miljökrav för kol skall gälla med omedelbar verkan,

9. hos regeringen begär åtgärder för införande av ett system med importlicenser för kol,

10. hos regeringen hemställer om åtgärder för att stödet till inhemska bränslen ökas genom uttag ur oljeersättningsfonden,

11. hos regeringen begär initiativ för bildande av regionala bränslebolag,

12. hos regeringen begär åtgärder för uppbyggnad av en infrastruktur (t. ex. brytningstäkter, pelletsfabriker och transportsystem) för torvhantering,

13. hos regeringen hemställer om förslag till ändring i lagen om omställbara eldningsanläggningar innebärande att samrådsförfarandet

ersätts med tvingande regler, för att inhemska bränslen skall väljas där det är möjligt,

14. hos regeringen begär åtgärder för att flera vindkraftverk kommer till uppförande under 1982 i enlighet med Nämnden för energiproduktionsforsknings förslag och i enlighet med vad som anförs i motionen.

15. hos regeringen begär förslag till förstatligande av den privata oljeindustrin,

16. hos regeringen begär skyndsamma åtgärder för import av naturgas och en ökad användning av naturgas i det svenska energisystemet,

17. uttalar och hos regeringen begär åtgärder för att kärnreaktor 11 icke laddas och att arbetena på reaktor 12 avbryts,

18. hos regeringen begär förslag till lag om förbud mot svensk uranbrytning,

19. uttalar och hos regeringen begär att åtgärder vidtas för att filterkammare senast 1985 skall vara installerade vid samtliga kärnreaktorer,

20. hos regeringen begär att en offentlig utredning snarast tillsätts med uppgiften att inom två år lämna förslag till vilka åtgärder som bör vidtas med anledning av kärnreaktorernas åldersproblem,

21. hos regeringen begär åtgärder för att Barsebäcksverket snarast tas ur drift,

22. hos regeringen begär att hemligstämpeln på Cogémaavtalet upphävs och att avtalet snarast sägs upp,

23. uttalar att avfallet från svenska kärnreaktorer icke skall upparbetas,

24. uttalar att folkomröstningens utslag om att alla kärnkraftverk skall ägas av samhället skall följas och hos regeringen begära skyndsamma åtgärder i enlighet därmed,

25. uttalar att den nya statliga nämnden för övervakning av avfallshanteringen får en allsidig sammansättning bl. a. med representation av samtliga riksdagspartier,

26. hos regeringen begär att denna ger nämnden för övervakning av avfallshanteringen i uppdrag att snarast göra en ny beräkning av kärnkraftens kostnader för att få underlag till beräkning av avgifter för avfallshanteringen,

27. hos regeringen begär att åtgärder för att en beredskapsplan för ett snabbstopp av kärnkraften omedelbart utarbetas,

28. uttalar att projektet om kärnfjärrvärme från Forsmark omedelbart bör skrinläggas och att i stället det s. k. Nynäshamnsprojektet ges en allvarlig och positiv prövning,

29. avslår propositionens förslag om inrättande av ett särskilt centralt ämbetsverk för energifrågor,

30. uttalar att det centrala statliga ansvaret för energipolitiken bör utövas av ett särskilt energidepartement,

31. uttalar att den offentliga myndighetsorganisationen på energiområdet

bör ha en regional mellannivå, representerad av länsstyrelserna.

32. uttalar att energiplaneringen och det allmänna utförandet av samhällets energipolitik skall utövas av ansvariga myndigheter och ej i några delar av Vattenfall eller andra kraftproducenter,

33. uttalar att energiforskningen skall finansieras över statsbudgeten och inte genom särskilda oljeavgifter,

34. beslutar att anslaget till delprogrammet Åtgärder i transportsystemet, som i propositionen föreslagits uppgå till 10 000 000 kr., skall utgå med 20 000 000 kr.,

35. beslutar att anslaget till delprogrammet Energianvändning för bebyggelse, som i propositionen föreslagits uppgå till 256 000 000 kr., skall utgå med 280 000 000 kr.,

36. beslutar att i förhållande till propositionens förslag omfördela anslagen inom delprogrammet Energitillförsel så att anslaget till delprogrammet Teknikbevakning minskas med 10 000 000 kr. och att anslaget till delprogrammet Fusionsenergi minskas med 70 000 000 kr. och att härigenom frigjorda 80 000 000 kr. tillförs delprogrammet Vindenergi,

37. uttalar att Sverige skall lämna samarbetet inom Euroatom och hos regeringen begära nödvändiga initiativ i enlighet därmed,

38. uttalar sig för de riktlinjer för värmeförsörjningen som anförs i motionen,

39. uttalar sig mot värmeförsörjning genom hetvattenledningar från kärnkraftverk och för att allt arbete med utredningar om sådan värmeförsörjning stoppas,

40. uttalar sig för att en närvärmegrupp eller motsvarande bildas med uppgift att på alla sätt stödja närvärmeidén i enlighet med vad som anförs i motionen,

42. hos regeringen begär att den framlägger förslag för att kommunala solvärmeprogram skall utarbetas.

Övriga motioner

Ytterligare behandlas här följande motioner, som har väckts med anledning av angivna propositioner:

Proposition 1980/81:133 om riktlinjer för energisparverksamheten i byggnader m. m.

1980/81:2086 av Olof Palme m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen begär hos regeringen att denna skyndsamt tillsätter en parlamentarisk kommission med huvudsakliga uppgifter att skyndsamt föreslå åtgärder som möjliggör en kärnkraftsavveckling enligt folkomröstningsresultatet och enligt riksdagens principbeslut på våren 1980 (NU 1979/80:70).

Proposition 1980/81:130 om industripolitikens inriktning m. m. och proposition 1980/81:136 om skogsvårdsstyrelsernas organisation m. m.

1980/81:2021 av Olof Palme m. fl. (s), såvitt gäller hemställan (13) att riksdagen hos regeringen begär att åtgärder utan dröjsmål vidtas för att i enlighet med vad som anförs i motionen garantera att för skogsindustrin nödvändig skogsråvara icke tas i anspråk för energiförsörjningens behov.

Proposition 1980/81:131 om vissa varvsfrågor

1980/81:2121 av Olof Palme m. fl. (s), såvitt gäller hemställan (5) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs rörande omlastningshamn för kol i Landskrona.

Utskottets beredning av ärendet

Utskottet har före och i samband med behandlingen av propositionen och motionerna genom föredragningar och hearings fått del av redogörelser och synpunkter i olika frågor från företrädare för följande myndigheter, organisationer och företag:

beträffande bränslepolitiken: statens naturvårdsverk, Svenska kommunförbundet, Svenska värmeverksföreningen, Sveriges industriförbund, Svenska cellulosa- och pappersbruksföreningen, Skogsindustriernas samarbetsutskott, Svenskt kolkonsortium AB, Svenska stenkolsimportörers förening,

beträffande alternativa drivmedel: Svensk Metanolutveckling AB, Ranstad Skiffer AB, Svenska lantmännens riksförbund, Lantbrukarnas riksförbund, Oljekonsumenternas förbund, Sveriges bilindustri- och bilgrossistförening, Svenska petroleuminstitutet, Svenska Sockerfabriks AB, AB Nynäs petroleum,

beträffande Stor-Stockholms värmeförsörjning: statens vattenfallsverk, Stor-Stockholms Energi AB (STOSEB),

beträffande stora värmepumpar, vindkraft m. m.: nämnden för energiproduktionsforskning, Föreningen för elektricitetens rationella användning (FERA), Sveriges energiföreningars riksorganisation, Svenska Varv AB, Karlskronavarvet AB, Alfa-Laval AB, Stal-Laval Turbin AB,

beträffande kärnsäkerhet och uranbrytning: statens kärnkraftinspektion, Folkkampanjen mot kärnkraft, Dr Joseph K. Wagoner, USA.

Skrivelser i ärendet har inkommit från fullmäktige i riksgäldskontoret, statens industriverk, statens vattenfallsverk, f. d. statssekreterare Per Wramner, länsstyrelsen i Västernorrlands län, Svenska kommunförbundet, Nynäshamns kommun, Malmö kommun, Gävle kommun, Lantbrukarnas riksförbund, Svenska lantmännens riksförbund, Oljekonsumenternas förbund, Svenska samernas riksförbund, Skogsindustriernas samarbetsutskott, Svenska petroleuminstitutet, Sveriges kemiska industrikontor, Aktionsgrup-

pen Rädda Ranstad, Föreningen Kärnkraft och miljö, Riksförbundet Energi och samhälle, Sveriges energiföreningars riksorganisation, Folkkampanjen mot kärnkraft, Svenska Cellulosa AB:s fackliga referensgrupp, Sydkraft AB, Svensk Metanolutveckling AB, Alfa-Laval AB, Allmänna Ingenjörsbyrån AB, Armerad Betong Vägförbättringar AB, AB Bahco, AB Nynäs Petroleum, Svenska Sockerfabriks AB och Stal-Laval Turbin AB.

Utskottet

Inledning

Energipolitiken har under senare delen av 1970-talet varit en starkt kontroversiell fråga. Det energipolitiska beslut som riksdagen fattade år 1975 innebar bl. a. att kärnkraften år 1985 skulle svara för en betydande del av elkraftsförsörjningen. Kärnkraftsprogrammet, vilket stöddes av det socialdemokratiska partiet och moderata samlingspartiet, omfattade tretton aggregat. Av de övriga partierna kunde folkpartiet godta ett program med elva aggregat, medan centerpartiet inte kunde acceptera mer än fem aggregat som hade fått laddningstillstånd och vänsterpartiet kommunisterna inte mer än de fyra aggregat som redan var i drift. Det förslag till riktlinjer för energipolitiken som folkpartiregeringen lade fram för riksdagen våren 1979 (prop. 1978/79:115) innefattade ett kärnkraftsprogram om tolv reaktorer. Ingen utbyggnad därutöver borde komma i fråga. Allmänt utgick regeringens förslag från att de närmaste årtiondena skulle komma att utgöra ett övergångsskede inför en kommande epok när uthålliga, helst förnybara och inhemska, energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan skulle kunna svara för huvuddelen av vårt lands energiförsörjning.

Till följd av att de fem riksdagspartierna enades om en rådgivande folkomröstning rörande kärnkraftens roll i den framtida energiförsörjningen kom regeringens förslag endast i vissa delar att behandlas av riksdagen. Folkomröstningen, som hölls i mars 1980, gällde tre förslag.

Två av förslagen, nr 1 och nr 2, innebar avveckling av kärnkraften i den takt som är möjlig med hänsyn till behovet av elektrisk kraft för att upprätthålla sysselsättning och välfärd. Högst de tolv kärnkraftsreaktorer som var i drift, färdiga eller under arbete skulle få användas. Ingen ytterligare kärnkraftsutbyggnad skulle få förekomma. Säkerhetssynpunkter skulle bli avgörande för den ordning i vilken reaktorerna skulle tas ur drift. I folkomröstningskampanjen stöddes förslag nr 1 huvudsakligen av företrädare för moderata samlingspartiet och förslag nr 2 huvudsakligen av företrädare för det socialdemokratiska partiet och folkpartiet. Förslag nr 2 innehöll dessutom en rad uttalanden om den framtida inriktningen av energipolitiken. Förslag nr 3, som huvudsakligen stöddes av företrädare för centerpartiet och vänsterpartiet kommunisterna, innebar avveckling inom högst tio år av de sex kärnkraftsreaktorer som nu är i drift. Icke laddade reaktorer skulle enligt

förslaget aldrig tas i drift. Även i detta förslag presenterades vissa riktlinjer för energipolitiken framöver. I folkomröstningen tillföll 18,9 % av rösterna förslag nr 1, 39,1 % förslag nr 2 och 38,7 % förslag nr 3.

På grundval av förslag i proposition 1979/80:170 tog riksdagen våren 1980 ställning till vissa allmänna riktlinjer för energipolitikens inriktning på olika områden. I fråga om kärnkraftsprogrammet innebar riksdagsbeslutet att folkomröstningens resultat följdes upp. Ingen ytterligare utbyggnad skall alltså förekomma utöver de tolv reaktorer som var i drift, färdiga eller under arbete. Kärnkraften skall avvecklas i den takt som är möjlig med hänsyn till behovet av elektrisk kraft för att upprätthålla sysselsättning och välfärd. Säkerhetssynpunkter bör vara avgörande för i vilken ordningsföljd reaktorerna skall tas ur drift. Riksdagen (NU 1979/80:70) angav även den tidsperiod inom vilken avvecklingen skall ske. Det slogs fast att den sista reaktorn i Sverige skall stängas senast år 2010. Vidare konstaterades att resultatet av folkomröstningen innebär att byggande av secure-reaktorer eller bridreaktorer inte skall förekomma i Sverige.

I proposition 1979/80:170 aviserades att riksdagen under riksmötet 1980/81 skulle få ta ställning till mer omfattande och detaljerade energipolitiska förslag.

I den nu föreliggande propositionen lägger regeringen fram förslag till riktlinjer för energipolitiken fram till omkring år 1990. En utgångspunkt för förslagen är att energipolitiken skall skapa förutsättning för ekonomisk och social utveckling. Ett kraftigt minskat oljeberoende anges som ett centralt mål för energipolitiken. Det gäller också att skapa förutsättningar för en avveckling av kärnkraften. En successiv utveckling skall ske mot ett energisystem i huvudsak baserat på varaktiga, helst förnybara och inhemska, energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan.

I enlighet med dessa principer presenteras i propositionen ett program för energihushållning under 1980-talet. Tyngdpunkten ligger på åtgärder som sparar olja och som verkar på kort och medellång sikt. Programmet innefattar även vissa styrmedel. Dit hör prissättningen samt rådgivning, utbildning och information rörande energihushållning. Regeringen föreslår också ett program för oljeersättning och åtgärder för att höja säkerheten vid kärnkraftverken. Ett förslag till lag om finansiering av framtida kostnader för hantering av använt kärnbränsle m. m. läggs fram. Kommunerna får enligt propositionen vidgade uppgifter i energipolitiken. Vissa riktlinjer anges för en omorganisation av myndigheter och andra organ på energiområdet. En ny central myndighet, statens energiverk, skall få till uppgift bl. a. att medverka till att energiförsörjningssystemet och elförsörjningen utformas på ett sådant sätt att kärnkraftsavvecklingen inte försvåras eller förhindras. I propositionen föreslås även ett nytt treårigt energiforskningsprogram och inrättande av ett organ för långsiktiga och övergripande uppgifter vad gäller energiforskning.

Vänsterpartiet kommunisterna riktar i motion 1980/81:1999 skarp kritik

mot propositionen. Den kännetecknas av en låt-gå-politik och undfallenhet inför kraftbolagen och andra etablerade energiintressenter, hävdar motionärerna. De menar att propositionen innebär en väsentligt sänkt ambitionsnivå för energihushållningen, en helt otillräcklig satsning på utnyttjande av inhemska energikällor, inga hinder mot en ohämmad kolsatsning och en total avsaknad av åtgärder som förbereder avvecklingen av kärnkraften. Motionärerna yrkar i första hand att riksdagen skall avslå propositionen och begära att regeringen lägger fram ett nytt förslag i enlighet med de riktlinjer som anges i motionen.

Utskottet konstaterar att motionärerna ger en felaktig bild av innebörden i och syftet med regeringens förslag och inte har grund för sitt negativa omdöme om propositionen. Deras förstahandsyrkande avstyrks alltså. De riktlinjer som motionärerna anser böra styra utarbetandet av ett nytt förslag preciserar de i en lång rad andrahandsyrkanden. Dessa behandlas i den följande framställningen.

Socialdemokraterna föreslår i motion 1980/81:2086 att regeringen snarast skall tillsätta en parlamentarisk kommission med uppgift att skyndsamt föreslå åtgärder som gör det möjligt att avveckla kärnkraften i enlighet med folkomröstningsresultatet och med riksdagens principbeslut våren 1980. Motionärerna erinrar om att ett flertal utredningar har belyst olika delar av energiområdet. Kommissionens uppgift skall således inte vara att starta nya omfattande utredningsarbeten utan att skapa en bred majoritet omkring det samlande program som krävs för att folkomröstningens resultat skall kunna förverkligas.

I motionen anges bl. a. följande arbetsuppgifter för kommissionen. Den skall föreslå en elanvändnings- och elproduktionspolitik för framtiden. På grundval av de förslag som delegationen för energihushållning i bebyggelsen och elanvändningskommittén (EI.AK) har lagt fram bör kommissionen söka skapa en bred majoritet för åtgärder som kan skärpa hushållningen med energi inom olika samhällsområden. Avvecklingsplanen från linje 2 i folkomröstningen betecknas som en viktig utgångspunkt för kommissionens arbete.

Ett väsentligt syfte med propositionen är att nå effekt snabbt – att påverka energiförsörjningen och energianvändningen på kort och medellång sikt. Propositionens förslag till riktlinjer och styrmedel för energipolitiken är därför till stor del inriktade på tiden fram till omkring år 1990. Härmed läggs också en grund för ett fullföljande av de beslut som riksdagen har fattat på basis av bl. a. folkomröstningen i energifrågan. Utskottet finner i likhet med motionärerna skäl tala för att man redan nu söker ytterligare analysera hur energipolitiken skall utformas i ett perspektiv som även sträcker sig i tiden efter år 1990. Det finns bl. a. åtgärder som behöver övervägas ytterligare för att riksdagens beslut om avveckling av kärnkraften skall kunna verkställas på bästa sätt. Också för en fortsättning av det oljeersättningsprogram som föreslås i propositionen kan långsiktiga analyser vara av värde.

Civilutskottet anför i sitt yttrande CU 1980/81:5 y att det utifrån de synpunkter som detta utskott har att företräda finns bärande skäl för att riksdagen uttalar sig för att regeringen tillsätter en parlamentarisk kommission. Denna avses inte ha myndighetsuppgifter. Civilutskottet uttalar vidare att kommissionen skall initiera förslag som med stöd av breda majoriteter leder fram till målet: avveckling av kärnkraften.

Näringsutskottet finner det motiverat att en parlamentarisk kommitté tillkallas. Denna bör få till uppgift att ytterligare analysera vilka åtgärder som snarast kan vidtas för att säkra kärnkraftens avveckling och ett fortsatt minskat oljeberoende. Om dessa mål råder enighet. Från denna utgångspunkt skulle kommittén kunna komma att behandla elanvändningspolitiken och analysera den roll som kol och olja kan få i ett långsiktigt perspektiv. Det kunde vara naturligt att kommittén härvid också studerar vilka bidrag som inhemska bränslen och vattenkraft kan ge till energiförsörjningen. Kommittén skulle kunna belysa hur man långsiktigt kan underlätta införandet av alternativ energi och utnyttja nationella energiresurser såsom de svenska torv- och skiffertillgångarna.

Energihushållning

Allmänna principer m. m.

En viktig utgångspunkt för det energihushållningsprogram som presenteras i propositionen är energianvändningens nuvarande struktur och utveckling. Den slutliga energianvändningen, dvs. nettoanvändningen, uppgår – enligt 1979 års siffror – till ca 416 TWh el- och värmeenergi per år. Härav var ca 85 TWh el och 331 TWh bränslen, främst oljeprodukter. Industrisektorn svarar f. n. för knappt 40 % av den slutliga energianvändningen, transportsektorn svarar för ca 20 % och sektorn bostäder, service m. m. för drygt 40 %. I 1975 års energipolitiska beslut sattes som mål att energikonsumtionens ökning skulle begränsas till 2 % i genomsnitt per år för perioden 1973–1985 jämfört med en genomsnittlig årlig ökningstakt på ca 4,5 % under efterkrigstiden. För tiden därefter skulle en ytterligare minskning av tillväxten eftersträvas så att om möjligt landets totala energikonsumtion skulle stabiliseras på en konstant nivå omkring år 1990. Det uppställda målet beräknades motsvara en total slutlig energianvändning om ca 500 TWh och en total energitillförselnivå om 540 TWh år 1985.

De energianvändningsnivåer, angivna i form av intervaller, som föreslås i propositionen innebär en genomsnittlig årlig förändring av energianvändningen under perioden 1979–1990 som ligger mellan en minskning med 0,2 % och en ökning med 0,5 % om 1979 års förbrukning korrigeras med hänsyn till normal temperatur. Ambitionen anges vara att från 1990-talets början försöka hålla energianvändningen på en oförändrad nivå. Den totala energianvändningen beräknas såväl för år 1985 som för år 1990 uppgå till 400–430 TWh.

Föredraganden framhåller (s. 104) att de uppställda energianvändningsnivåerna speglar ett ambitiöst mål för förändringarna internationellt sett.

För riksdagens godkännande framläggs i propositionen följande principer och riktlinjer vilka enligt regeringens mening bör tillämpas under 1980-talet för att de angivna målen för energihushållningen skall kunna nås.

Hushållningsprogrammet som en del av energipolitiken bör utformas så att uppnåendet av samhällsmål som god tillväxt, full sysselsättning och regional balans underlättas. Vid utformningen bör man ta hänsyn till de svaga grupperna i samhället. Åtgärder inom programmet bör medverka till bl. a. en god miljö. Nödvändig energi bör utnyttjas så rationellt och effektivt som möjligt. En väsentlig princip för energihushållning är att sparande bör väljas före tillförsel så länge kostnaden för att spara en enhet energi inte är högre än kostnaden för att tillföra en enhet. Åtgärder för energihushållning bör därför avvägas mot åtgärder för tillförsel. Denna avvägning måste i stor utsträckning ske med hänsynstagande till de förhållanden som råder på lokal nivå.

Åtgärderna för hushållning bör omfatta energianvändningen inom alla samhällssektorer och ta sikte även på samhällsplaneringen i stort. De bör också innefatta åtgärder för att ta fram och introducera ny teknik för energihushållning. Mot bakgrund av att det är nödvändigt att snabbt minska oljeberoendet bör tyngdpunkten i hushållningsprogrammet ligga på åtgärder med effekt på kort och medellång sikt.

Inriktningen av styrmedlen för 1980-talets energihushållning sammanfattas i propositionen (s. 44) på följande sätt. Utgångspunkten bör vara en prissättning – inkl. skatt – som speglar målen inom energipolitiken. Därutöver bör tyngdpunkten ligga på rådgivning, utbildning och information, ekonomiskt stöd för sparåtgärder i befintlig bebyggelse och stöd till introduktion och kommersialisering av ny energihushållande teknik. Även styrmedel av regleringskaraktär bör kunna utnyttjas bl. a. för att säkerställa att nya anläggningar m. m. uppförs så energisnåla som möjligt. Restriktioner och förbud bör däremot användas med yttersta sparsamhet. Under krigsperioder kan dock åtgärder av denna typ bli aktuella. Det angivna innebär att inriktningen av styrmedlen ändras så att prisstyrning samt rådgivning, utbildning och information får större tyngd.

En viktig utgångspunkt för energihushållningen anges vidare vara att energianvändarna skall betala ett pris för att utnyttja olika energislag vilket så mycket som möjligt avspeglar de samhällsekonomiska kostnaderna för produktion och distribution av energin. Även sådana kostnader för energianvändningen som inte drabbar användaren direkt bör så långt möjligt inkluderas. Föredraganden framhåller att det kan vara svårt att fastställa de samhällsekonomiska kostnaderna. Strävan bör dock vara att genomföra de energihushållningsåtgärder som är samhällsekonomiskt motiverade.

I detta sammanhang framhåller föredraganden att energibeskattningen till skillnad från prissättningen på energi utgör ett energipolitiskt styrmedel som

staten direkt förfogar över. En väl avvägd energibeskattning kan ge goda möjligheter att främst på något längre sikt påverka energianvändning och energitillförsel. Det erinras om att underlag för beslut om energiskattens utformning f. n. tas fram av energiskattekommittén (B 1979:06) och kommittén (I 1980:07) om principerna för taxe- och prissättning inom energiområdet.

Energihushållningsprogrammet bör enligt propositionen gälla under 1980-talet men fortlöpande följas upp, bl. a. i samband med den årliga budgetprövningen. Omkring år 1985 avses en omprövning av programmet ske för att man skall säkerställa att de resurser som satsas är rimligt avvägda.

Energihushållningsprogrammet kritiseras i motion 1980/81:1999 (vpk). Motionärerna säger visserligen att propositionen innehåller en rad värdefulla synpunkter på behovet av ett övergripande program och vikten av att energihushållningsåtgärder på olika samhällsområden samordnas, planeras och avvägs. Men, fortsätter de, programmet skall också genomföras. Det räcker då inte med att förlita sig på att stigande energipriser, eventuellt kompletterade med viss beskattning, leder till avsett resultat. Det krävs en genomgripande planering, framför allt av de åtgärder som verkar först på längre sikt. En plan för energihushållningen måste på något sätt få bindande karaktär. Motionärerna önskar att förslag till en energihushållningslag skall utarbetas. Denna lag skulle ge de styrmedel som krävs för att energihushållningsplanen skall kunna genomföras.

Ytterligare två förslag i samma motion syftar till att samhällets kontroll över främst industrins användning av energi skall stärkas. Motionärerna menar att det är angeläget att få till stånd en industristruktur som begränsar energiförbrukningen och medverkar till hushållning med naturresurserna och som dessutom ger meningsfull sysselsättning och tar hänsyn till miljön. För att alla dessa krav skall kunna tillgodoses krävs enligt motionen kontroll genom ett speciellt organ – en koncessionsnämnd. Hemställan går ut på att regeringen skall lägga fram förslag härom. Nämndens uppgift skall vara att garantera en industriell utveckling som tillgodoser kraven beträffande hushållning med råvaror, energi och miljö.

Ännu ett yrkande i samma motion går ut på att regeringen skall utarbeta förslag till lag om att företag som har en energiförbrukning över en viss nivå senast till år 1985 skall ha presenterat en plan över planerade och beslutade energisparåtgärder.

Utskottet vill erinra om att regeringen genom 136 a § byggnadslagen förfogar över ett administrativt styrmedel för viss energihushållning inom industrin. Sedan den 1 juli 1975 innehåller denna paragraf en bestämmelse om krav på tillstånd av regeringen för tillkomsten och lokaliseringen av industriell eller liknande verksamhet av väsentlig betydelse för hushållningen med energi. Frågan om de administrativa styrmedlen för näringslivets energihushållning ses f. n. över av en särskild utredare (I 1979:13). Denne

skall bl. a. överväga det närmare behovet av och lämna förslag till utformningen av en energihushållningslag. Utredaren avser att slutföra sitt arbete under andra hälften av år 1981. Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet de här aktuella yrkandena i motion 1980/81:1999 (vpk).

Viktiga delar av energihushållningsprogrammet är utbildnings- och rådgivningsverksamhet i energifrågor. Denna verksamhet, som har byggts ut sedan år 1974, bör enligt propositionen ytterligare förstärkas. Så föreslås bl. a. att rådgivningsverksamhet med energikonsulenter placerade vid de regionala utvecklingsfonderna skall byggas ut successivt och efter en treårsperiod omfatta samtliga utvecklingsfonder (s. 73 f.). För nästa budgetår förutsätts att verksamhet med energikonsulenter skall finnas i ca tio län. För rådgivningsverksamheten m. m. beräknas totalt 9 milj. kr. för nästa budgetår och för utbildning 7 milj. kr. Det sammanlagda behovet av medel för utbildning och rådgivning för att spara energi inom näringslivet under treårsperioden 1981/82–1983/84 beräknas till 65 milj. kr. Verksamheten, som hittills har finansierats över statsbudgeten, skall nu i stället stödjas via oljeersättningsfonden. Anslaget i statsbudgeten förs därför upp med ett formellt belopp av 1 000 kr. (s. 430).

Vad som anförts och föreslagits i propositionen under avsnittet Energihushållning och anslaget Utbildning och rådgivning m. m. för att spara energi ger inte utskottet anledning till någon erinran. Utskottet tillstyrker alltså regeringens förslag till dels riktlinjer för energihushållningen, dels medelsanvisning för detta ändamål.

Energibeskattningen

Som tidigare påpekats är energibeskattningen ett viktigt energipolitiskt styrmedel. Skatten är i förhållande till sitt energiinnehåll f. n. högre för el än den är för andra oljeprodukter än bensin. Föredraganden uttalar (s. 53) att det är önskvärt att en utjämning sker. Regeringen har i proposition 1980/81:118 om ekonomisk-politiska åtgärder föreslagit en höjning av den allmänna energiskatten på olja. Detta förslag har den 7 maj i år antagits av riksdagen (SkU 1980/81:44). Den nuvarande skillnaden i beskattning i förhållande till energiinnehåll kommer alltså att minska. Förslagen i energipropositionen om en höjning av den särskilda beredskapsavgiften på motorbränsnolja, eldningsolja och bunkerolja behandlar utskottet i det följande.

Förslag som rör energibeskattningen förs fram i fyra motioner.

I motion 1980/81:1982 yrkas att riksdagen skall besluta sådana ändringar i lagstiftningen om allmän investeringsfond och om insättning på tillfälligt vinstkonto, att medel innestående på investeringsfond och vinstfond skall kunna föras över från ett företag till ett annat, så att därigenom stora samverkansprojekt på energiområdet stimuleras. En förutsättning bör enligt motionärens mening vara att företagen är i intressegemenskap med varandra

och att överföringen är av väsentlig betydelse från samhällsekonomisk synpunkt. Motionären pekar på att reglerna om s. k. öppna koncernbidrag inom s. k. helägda koncerner år 1979 kompletterades med bestämmelser som ger regeringen möjlighet medge att bidrag – med avdragsrätt för givaren och skatteplikt för mottagaren – lämnas från ett företag till ett annat även om dessa inte ingår i en helägd koncern.

Skatteutskottet (SkU 1980/81:5 y), som har yttrat sig över motionen, erinrar om att de grundläggande förutsättningarna för att ett öppet koncernbidrag skall beaktas vid beskattningen anges i punkt 3 första – tredje styckena av anvisningarna till 43 § kommunalskattelagen. En huvudregel är att det måste finnas ett nära ägarsamband mellan de berörda företagen.

Huvudsyftet med bestämmelserna om koncernbidrag är att göra möjligheterna till skattemässig resultatutjämning likvärdiga oavsett om verksamheten inom en koncern av organisatoriska skäl har förlagts till två eller flera formellt fristående företag eller har varit samlad hos ett enda företag.

Vidare kan enligt 13 § lagen om allmän investeringsfond, om särskilda skäl föreligger, regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, arbetsmarknadsstyrelsen medge att ett företags allmänna investeringsfond helt eller delvis övertas av ett annat företag. För sådant medgivande gäller samma villkor i fråga om ägarsamband mellan de berörda företagen som för öppna koncernbidrag. En motsvarande bestämmelse finns i 13 § lagen om insättning på tillfälligt vinstkonto. Innebörden av motionärens förslag är att regeringen, i enlighet med vad som gäller i fråga om koncernbidrag, skall kunna medge dispens från kravet på ägarsamband i samband med överföring av investeringsfondsmedel och vinstkontomedel från ett företag till ett annat. I fråga om koncernbidrag mellan företag verksamma i olika kommuner gäller, anför skatteutskottet, särskilda regler som innebär att mottagaren i vissa fall skall beskattas för hela eller en del av bidraget i givarens kommun. Någon motsvarighet till denna s. k. återläggning finns inte när det gäller investeringsfond eller vinstkonto. Detta förhållande brukar å andra sidan enligt vad skatteutskottet erfarit endast i undantagsfall föranleda dispensmyndigheten att avslå ansökan om rätt till överföring av fondmedel mellan företag i skilda kommuner.

Skatteutskottet bestrider inte att det någon gång kan finnas ett behov av att överföra fondmedel även mellan företag som inte ingår i en helägd koncern och att detta bl. a. gäller sådana situationer som motionären åsyftar. Skatteutskottet säger sig emellertid inte vara berett att utan närmare utredning medverka till en dispensregel av den art som avses i motionen. Skatteutskottet förordar att näringsutskottet skall avstyrka motionen men förutsätter att regeringen ägnar frågan uppmärksamhet vid de fortsatta övervägandena om företagsbeskattningen.

Näringsutskottet ansluter sig till skatteutskottets bedömning i ärendet. Motion 1980/81:1982 avstyrks sålunda.

Vänsterpartiet kommunisterna föreslår i motion 1980/81:1999 att regering-

en skall förelägga riksdagen förslag till lag om särskilda energisparfonder. En sådan fond skulle finnas inom varje företag med en viss minimiförbrukning av energi och byggas upp genom avgifter på olja och el. Avsikten är att fondens storlek skall stå i proportion till företagets energiförbrukning.

Förslag om avsättning till investeringsfond har prövats av riksdagen (SkU 1980/81:25) under våren 1981 i samband med behandlingen av proposition 1980/81:68 om ändrade regler för den skattemässiga behandlingen av inventarier, fastigheter och pågående arbeten, m. m. I det sammanhanget tog skatteutskottet även upp frågan om avdraget skulle kunna fördelas på flera förvärvskällor. Skatteutskottet erinrade därvid om sitt uttalande i betänkandet SkU 1980/81:62 att bestämmelsen om i vilken förvärvskälla avdrag för avsättning skall ske – i likhet med motsvarande regel i investeringsfondslagen – i första hand är praktiskt betingad. En möjlighet att fritt välja förvärvskällor skulle innebära att avdraget kunde fördelas på flera förvärvskällor, och en sådan ordning ansåg utskottet av administrativa skäl inte acceptabel. Skatteutskottet vidhåller i det ovan nämnda betänkandet sin tidigare av riksdagen godkända uppfattning att rätt till avdrag skall föreligga i endast en förvärvskälla. Däremot bör företaget ha rätt att avgöra i vilken förvärvskälla avsättning skall ske.

Med hänvisning till det anförda avstyrker näringsutskottet det här aktuella yrkandet i motion 1980/81:1999 (vpk).

I motion 1980/81:1995 begärs att regeringen skall låta utreda möjligheterna att använda skatten som medel att åstadkomma en bättre hushållning med olja som industriråvara, t. ex. för plast. Motionärerna anser att energiskattekommittén (B 1979:06) bör få i uppdrag att undersöka detta problem. De anger följande skäl för sitt förslag. Beskattningen av olja är f. n. knuten till oljans karaktär av energibärare. Då oljan utnyttjas som industriråvara utgår ingen energiskatt. Om energiskatten skall användas som ett medel för att minska vårt oljeberoende är det angeläget att den utformas så att den även omfattar oljans användning som industriråvara.

Enligt vad utskottet inhämtat kommer energiskattekommittén att behandla den fråga som motionärerna har aktualiserat. Utredningen avser att slutföra sitt arbete under år 1981. Mot denna bakgrund anser utskottet inte att det finns anledning för riksdagen att göra någon framställning till regeringen med anledning av motionen.

En omläggning av energiskatten i energibesparande syfte önskas i motion 1980/81:1999 (vpk). Motionärerna menar att el, fjärrvärme och gastaxor bör utformas så att den fasta delen av avgiften är låg medan den rörliga delen är hög.

Motionsyrkanden med samma syfte som det nu föreliggande har behandlats av utskottet under innevarande riksmöte (NU 1980/81:11). Utskottet som avstyrkte ifrågavarande motioner hänvisade till det arbete som pågår inom kommittén (I 1980:07) om principerna för taxe- och prissättning inom energiområdet. Denna skall bl. a. redovisa hur taxorna är uppbyggda för de

energiprodukter vilkas pris är sammansatt av fasta och rörliga avgifter, främst elenergi och hetvatten. Härvid bör, sägs det i direktiven, bl. a. framgå och förklaras vilka principer som tillämpas för avvägning mellan fasta och rörliga avgifter, liksom grunderna för prisskillnader mellan låg- och högspänd elenergi och olika slag av hetvattenleveranser. I direktiven anges vidare att kommittén skall analysera effekterna i olika avseenden av de priser och tariffer som f. n. tillämpas. Hit hör att bedöma om priserna är så utformade att de bidrar till ett från samhällsekonomisk synpunkt effektivt utnyttjande av energirävaror och produktionsresurser på kort och lång sikt. Vidare bör bedömas vilken roll prisernas utformning spelar eller kan spela bl. a. för att stimulera energisparande och investeringar i konventionell eller ny energiteknik i syfte att ersätta olja med andra bränslen.

Utskottet, som konstaterar att utredningsuppdraget i huvudsak överensstämmer med motionärernas önskemål, avstyrker det berörda motionsyrkandet.

Energibesparande åtgärder i övrigt

I det följande behandlar utskottet fyra förslag om olika energisparande åtgärder: I motion 1980/81:1999 (vpk) erinrar man om att linje 3 inför folkomröstningen föreslog en rad konkreta elsparåtgärder, såsom energisnåla hushållsapparater, effektivare belysning, besparingar i affärer och i elvärmda hus, varvtalsreglering, nya processer och motorer samt minskade överföringsförluster. Motionärerna kräver att dessa elsparåtgärder skall tas upp till seriös behandling i en konkret plan för avveckling av kärnkraften. Hemställan går ut på att regeringen skall lägga fram förslag dels om de elsparåtgärder som anges i motionen, dels om normer för energieffektiviteten hos de vanligaste hushållsapparaterna.

Vad avser det först nämnda yrkandet vill utskottet erinra om att bland de riktlinjer som statsmakterna våren 1980 (prop. 1979/80:170 s. 11, NU 1979/80:70 s. 29) fastlade för energihushållningspolitiken inom näringslivet ingick att näringslivet självt bör ta ett ökande ansvar för att spara energi eller hushålla med olja. Näringslivet har också genomfört en rad energisparåtgärder. Särskilt gäller detta de energiintensiva basindustrierna. För dessa företag kommer prissättningen och prisutvecklingen på energi att vara av stor betydelse för viljan att genomföra olika energisparåtgärder. I fråga om de mindre och medelstora företagen, vilkas produktion ofta är mindre energikrävande, är enligt propositionen statliga insatser för att öka kunskaperna om energihushållning särskilt motiverade. I detta syfte föreslår regeringen en icke oväsentlig ökning av insatserna för utbildnings- och rådgivningsverksamhet. Inom ramen för energiforskningsprogrammet lämnas stöd för att utveckla metoder och teknik för en effektivare energianvändning eller övergång till annat bränsle än olja. Utskottet finner att förslagen under olika avsnitt i propositionen ligger i linje med motionärernas

önskemål i fråga om elsparåtgärder.

När det gäller motionärernas önskemål att normer för energieffektiviteten hos nyproducerade och importerade hushållsapparater skall utarbetas vill utskottet erinra om att konsumentverket fortlöpande arbetar med frågan om hushållens energihushållning. Verket har bl. a. fastställt riktlinjer för information om energiförbrukningen hos vissa hushållsapparater. Riktlinjer för kylar, frysar och hushållsugnar har trätt i kraft under år 1980. Det utredningsarbete som pågår inom varuprovningskommittén (H 1979:05) bör få betydelse även för provning av energitekniska egenskaper hos hushållsapparater.

Konsumentverkets aktiviteter är viktiga för att dels stimulera företagen att ta fram energisnåla produkter, dels informera hushållen om dessa. Även på detta område torde energipriset komma att spela en viss roll som instrument till utveckling av energisnåla produkter.

Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet de nu berörda yrkandena i motion 1980/81:1999 (vpk).

Det finns enligt motion 1980/81:788 stora möjligheter att begränsa elanvändningen i elmotorer genom att utrusta dem med varvtalsreglering. Motionärerna åberopar en utredning som genomfördes på uppdrag av konsekvensutredningen (SOU 1979:83) och som visar att varvtalsreglering av elektriska motorer är klart samhällsekonomiskt lönsam. Sparpotentialen genom varvtalsreglering uppskattades till netto 4,5 TWh år 1979. Men för det enskilda företaget behöver en varvtalsreglering inte vara lika intressant, säger motionärerna. De menar att det kan bli svårt att få till stånd varvtalsreglering av befintliga motorer. Nya motorer däremot bör från början utrustas med varvtalsreglering. I motionen föreslås att riksdagen skall hemställa om förslag till lagstiftning om varvtalsreglering av nya elektriska motorer.

Utskottet avstyrkte förra året (NU 1979/80:70 s. 31) förslag om stöd till varvtalsreglering av industrins pumpar, fläktar etc. Härvid hänvisade utskottet till det uppdrag som lämnats till styrmedelsutredningen. Utskottet anser att resultatet av utredningsarbetet bör avvaktas och att riksdagen därför inte bör göra en sådan framställning till regeringen som motionärerna önskar.

Enligt motion 1980/81:1779 borde belysningen på de flesta offentliga platser kunna dras ner med 25–30 % utan att någon tar skada eller ens förorsakas någon olägenhet. Motionärerna menar att kommunerna genom att minska belysningen nattetid på gator, öppna platser etc. skulle spara pengar och energi. De önskar att riksdagen skall ge till känna att landets samtliga kommuner bör uppmanas att minska belysningen på gator, vägar och offentliga platser med minst 25 %.

Vid sin behandling våren 1979 av ett identiskt motionsyrkande redogjorde näringsutskottet (NU 1979/80:70 s. 35) för energisparkommitténs verksamhet på detta område. En arbetsgrupp inom kommittén skulle ytterligare

utreda om vissa inskränkningar beträffande reklam- och fasadbelysning och av belysningen i skyltfönster kan göras och om vissa besparingar kan uppnås ifall gatu- och vägbelysningen ersätts med lampor av nu inte använd typ. Detta arbete har numera slutförts. Energisparkommittén, som har behandlat rapporten, konstaterar bl. a. att utomhusbelysningen står för endast några tiondels procent av den totala elförbrukningen. En särskild framställning till regeringen i detta ämne finner utskottet inte påkallad. Motionen avstyrks.

Energianvändning inom olika samhällssektorer

I propositionen (s. 54–108) diskuteras det framtida energibehovet för olika samhällssektorer. Föredraganden går igenom energihushållningsprogrammets olika delar och informerar för varje område om riktlinjerna för energihushållning. Energianvändningsnivåerna år 1985 och 1990 sammanfattas enligt nedanstående tabell (s. 104).

Energianvändningsnivåer år 1985 och 1990, TWh
(inkl. bunkring för utrikes sjöfart och flyg exkl. olja för icke energiändamål)

Användningssektor	1985			1990		
	el	bränslen	totalt	el	bränslen	totalt
Industri	47– 55	123–130	170–185	53– 59	122–131	175–190
Transporter	2	78– 83	80– 85	3	ca 82	ca 85
Bostäder, service m. m.	60– 52	90–108	150–160	66– 60	74– 95	140–155
Totalt	109[1]	291–321	400–430	122[1]	278–308	400–430

[1] Motsvarar en elenergiproduktion av 120 resp. 134 TWh.

Under perioden 1979–1990 innebär de angivna nivåerna i genomsnitt per år en minskning med ca 0,2 % resp. en ökning med ca 0,5 %. Användningen av el väntas öka medan användningen av bränslen väntas minska. Internationellt sett är målet ambitiöst.

För tiden från 1990-talets början bör enligt propositionen siktet vara inställt på att energianvändningen skall hållas på en oförändrad nivå.

Föredraganden anför att dessa energianvändningsnivåer bör ligga till grund för dels det fortsatta arbetet inom energihushållningsområdet, dels planering av energitillförseln. Utgångspunkten vid planering och dimensionering bör vara att det framtida energibehovet kan tillgodoses med rimlig säkerhet. Föredraganden understryker att bristande tillgång på energi inte får bli hämmande för den ekonomiska utveckling som behövs för att balansen i Sveriges ekonomi skall kunna återställas och fortsatt ekonomisk utveckling tryggas.

Civilutskottet kommenterar i sitt yttrande energianvändningsnivåerna i fråga om bostäder, service m. m. Utskottet uttalar i detta sammanhang bl. a. följande.

Angivelserna i form av intervall får inte anses innebära att man frånfaller sparmålet som sådant. Sparmålet och inte de redovisade användningsnivåerna bör vara utgångspunkt för de fortsatta åtgärderna på hushållningsområdet. Det bör också noteras att antagandena om bostadsbeståndets utveckling i fråga om antal och typ av lägenheter måste bedömas mycket försiktigt. Det bör strykas under att den sänkning av energiåtgången i bostadssektorn som följer av att den av långtidsutredningen antagna utvecklingen inte fullföljs inte bör räknas in som ett uppfyllande av sparmålet.

I fråga om energihushållningsprogrammet för transportsektorn noterar civilutskottet att föredraganden (s. 96) som en del i ett energihushållningsprogram för transportsektorn gör vissa uttalanden om samhällets bebyggelsemönster. Civilutskottet anför bl. a. följande.

Som energiministern anför måste en rad ekonomiska och sociala faktorer beaktas i bebyggelseplaneringen. Utgångspunkten för konkreta avgöranden i dessa frågor i regeringen eller av myndigheter ges i byggnadslagstiftningen. Det vore därför olyckligt om sektorssynpunkter av här förordad typ formellt bands till av riksdagen godkända riktlinjer för ett sektorsinriktat energihushållningsprogram. Det verkliga innehållet i dessa och liknande överväganden bör som hittills ingå som aspekter i den fysiska planeringen. Det skulle också strida mot gängse lagstiftningsprinciper att i sak införa nya lagmotiv till en gällande lagstiftning genom riksdagsuttalanden av förordad typ. Vad civilutskottet i denna del anfört bör näringsutskottet föreslå att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna.

Näringsutskottet är av samma mening som civilutskottet och förordar alltså att riksdagen gör en framställning till regeringen med den innebörd som civilutskottet har föreslagit.

Energitillförsel

I propositionen skisseras energibalanser för år 1985 och år 1990. Dessa bygger på dels de beräknade energianvändningsnivåerna, dels de överväganden och förslag om värme- och elförsörjningen som läggs fram i propositionen.

Syftet med energibalanserna är i första hand att på ett översiktligt sätt illustrera tänkbara utfall av den i propositionen förordade inriktningen av energipolitiken. Föredraganden menar att energipolitiken successivt måste omprövas i takt med att förutsättningarna för den förändras bl. a. genom nya erfarenheter. Detta innebär att de tillförselnivåer som anges i balanserna inte skall betraktas som mål vilka bör eftersträvas oberoende av utvecklingen.

I energibalanserna anges en högre tillförselnivå, som innebär att mängden tillförd energi under perioden 1979–1990 ökar med genomsnittligt 0,4 % per

år, och en lägre tillförselnivå, som innebär en motsvarande minskning med 0,2 %. Föredraganden menar att tillförselplaneringen måste grundas på en användningsnivå kring den övre gränsen, detta för att inte en önskvärd ekonomisk utveckling skall begränsas av tillgången på energi.

Utskottet ansluter sig till denna riktlinje för planeringen. I det följande redovisas därför energibalansen för den övre nivån.

De totala energibalanserna för åren 1979, 1985 och 1990 återger utskottet i bilaga 5.

För de olika energislagen anges följande mål för användningsnivåerna, uttryckt i TWh.

	1985	1990
Olja för energiändamål	256 (= 23 ton)	191–171 (=14–17 milj. ton)
Kol	12 (= 1,5 milj. ton)	31–45 (= 4–6 milj. ton)
Naturgas	0	4–9 (= 440–900 milj. m^3)
Motoralkolholer	0	1–3
Bark och lutar	38	42
Skogsenergi	17	25–30
Torv	1	6–11
Solvärme	0–1	1–3
Spillvärme inkl. sopbränning	3	3–4
Vattenkraft	63	65
Vindkraft	0	0–1
Kärnkraft (el)	48	56
Kärnkraft (värme)	0	9

I fråga om kärnkraftens andel i energibalansen är utgångspunkten att kärnkraftsblocket Forsmark 3 utförs för värmeavtappning och att anläggningen i sex till tio år används för produktion av ca 3 TWh el och 9 TWh värme per år. Om värmeavtappningen inte kommer till stånd bör, uttalas det i propositionen, Storstockholms värmeförsörjning grundas på ett annat alternativ som ger en lika stor oljeersättning. Detta kan innebära en ökad användning av kol, ca 1,5 milj. ton per år, eller användning av stora eldrivna värmepumpar. Vidare understryker föredraganden att det varken vid den lägre eller den högre användningsnivån är möjligt att samtidigt utnyttja alla de energislag som kan ersätta olja i en omfattning som motsvaras av den övre intervallgränsen. Detta beror på att användningsområdena är begränsade och gemensamma för de olika energislagen.

I det följande behandlar utskottet förslag till åtgärder som kan påverka beräkningen av energibalansens olika delar. Utskottet tar därför ställning till de riktlinjer för energitillförsel som föreslås i propositionen först efter behandlingen av dessa förslag.

Program för oljeersättning

Det program för oljeersättning som riksdagen föreslås godkänna består av tre delar. En av dessa innebär en ökad användning av inhemska bränslen, kol och solvärme m. m. De beräknas svara för en ersättning som motsvarar ca 7 milj. ton olja år 1990. I detta syfte förordas bl. a. att riksdagen stiftar en lag om utförande av vissa eldningsanläggningar för fast bränsle och att kommunerna åläggs att inom ramen för den kommunala energiplaneringen lägga fast en plan för att minska oljeanvändningen. Det sistnämnda sker genom en ändring i lagen (1977:439) om kommunal energiplanering. I denna del av programmet ingår även förslag om dels ny organisation på energiområdet innefattande inrättande av en ny energimyndighet samt den nyligen inrättade oljeersättningsfonden, dels en plan för introduktion av alternativa drivmedel.

Den andra delen av programmet innebär att den tillgängliga elkapaciteten skall utnyttjas för att ersätta olja – i första hand den dyrare lätta eldningsoljan – vid uppvärmning. I detta syfte föreslås att medelstora oljepannor och oljeeldade pannor i småhus skall anpassas för el. Vidare skall installation av större elpannor i fjärrvärmeverk och industrier stimuleras. Genom dessa åtgärder beräknas ca 1 milj. ton olja kunna sparas år 1990.

Den tredje delen av oljeersättningsprogrammet består av åtgärder för att åstadkomma ett värmeförsörjningssystem för Storstockholmsområdet som inte är baserat på olja. De tre alternativ som då står till buds är hetvattenöverföring från kärnkraftverket i Forsmark, värmeproduktion i närförlagda koleldade kraftvärmeverk och ett mycket omfattande utnyttjande av stora värmepumpar. På detta område bedöms en oljeersättning om ca 1 milj. ton vara möjlig att uppnå år 1990. Totalt beräknas oljeersättningsprogrammet kunna medföra att ca 9 milj. ton olja ersätts år 1990. Föredraganden understryker att en förutsättning för att oljeberoendet skall kunna minskas och att kärnkraften skall kunna avvecklas är att energiförsörjningen i början av 2000-talet till 60–70 % baseras på sådana energikällor som f. n. används endast marginellt eller inte alls.

Utskottet tar i det följande först ställning till de förslag som avser konkreta åtgärder inom de olika delarna av oljeersättningsprogrammet och därefter till detta program i dess helhet.

Bränslen

Allmän inriktning av bränslepolitiken

Som en bakgrund till regeringens förslag i fråga om bränslepolitiken lämnas i propositionen en redovisning för den nuvarande bränsleanvändningen inom olika sektorer och för de olika bränslenas förutsättningar och kvaliteter i olika avseenden. Redovisningen mynnar ut i en allmänt formulerad redogörelse för vilken roll de olika bränslena bör spela för vår

framtida energiförsörjning.

Föredraganden konstaterar att de bränslen som är eller kan bli aktuella för svensk energiförsörjning i väsentliga avseenden har olika kvaliteter, vilket gör att de till stor del bör ha skilda användningsområden. Inriktningen av bränsleanvändningen bör enligt propositionen vara följande.

I fråga om *olja* gäller att lätta oljeprodukter är svårast att ersätta med andra bränslen. Samtidigt är det på de områden där dessa används, nämligen inom transportsektorn, som oljans egenskaper bäst tas till vara. Arbetet med att snabbt åstadkomma oljeersättning bör därför främst inriktas på områden där oljans särskilda egenskaper inte utnyttjas, dvs. där vanligtvis tjock eldningsolja nu används. Den låga självförsörjningsgraden i fråga om bensin och dieselolja motiverar insatser för att öka försörjningstryggheten på drivmedelsområdet.

Naturgas har stora likheter med oljan. Det höga priset innebär att användningen bör inriktas på sådana områden där gasens speciella egenskaper, främst renhet, kan utnyttjas.

Kol bör åtminstone inledningsvis användas för att ersätta tjock eldningsolja, främst i större eldningsanläggningar knutna till fjärrvärmesystem och i större industrier.

Användning av *skogsbränslen* torde vara aktuell främst på mindre och medelstora orter och i industrier med råvara inom rimligt transportavstånd.

Torv torde såvitt nu kan bedömas kunna användas främst i medelstora eldningsanläggningar i torvrika delar av landet. Under de närmaste åren behöver prototyp- och demonstrationsanläggningar byggas för att man skall få bättre underlag för bedömning av möjligheterna att utnyttja torv under skilda förutsättningar.

För *skiffer* slutligen görs ingen särskild bedömning av framtida användningsområden. Den beräknas emellertid knappast kunna få större nationell betydelse.

Föredraganden går så över till att redovisa olika skäl för att oljeförbrukningen bör minskas. Den slutsats som dras är att vi bör inrikta oss på att minska främst åtgången av sådan olja som importeras på osäkra villkor. Detta slag av olja bör ersättas med sådana bränslen som kan medföra bättre försörjningstrygghet och/eller ekonomi. Olja som vi kan erhålla med god försörjningstrygghet bör främst användas för sådana ändamål där oljans särskilda egenskaper kan utnyttjas. Enligt propositionen finns det med hänsyn härtill anledning att ha olika inriktning och ambition i strävandena att ersätta olja inom olika användningsområden.

Utskottet har ingen erinran mot de förslag till översiktliga riktlinjer för bränslepolitiken som regeringen redovisar i propositionen och som har sammanfattats här.

Olja

De strukturförändringar som har skett på den internationella oljemarknaden efter oljekrisen år 1973 och de återverkningar som denna utveckling har fått för Sveriges del analyseras i propositionen. I detta sammanhang diskuteras *oljeföretagens roll i oljeförsörjningen.* Föredraganden framhåller att de oljeföretag i Sverige som har baserat sin verksamhet på långsiktig försörjning har haft en oförmånlig konkurrenssituation under 1970-talet, bl. a. som en följd av den förda prispolitiken. Han anser att det inte minst från försörjningssynpunkt är angeläget att dessa företag i fortsättningen kan nå en godtagbar lönsamhet för sin verksamhet och att det är önskvärt att en viss balans kan upprätthållas i den svenska oljeförsörjningen genom att både utlandsägda och svenska företag arbetar på marknaden.

Enligt propositionen skulle en friare prispolitik, dock utan markanta avvikelser från prisbilden i andra jämförbara länder, kunna bidra till att mildra försörjningsproblemen under perioder med marknadsstörningar. Vidare framhålls att det är önskvärt att storförbrukare inom den offentliga sektorn och industrin utnyttjar möjligheten att teckna kontrakt med svenska oljeraffinaderiföretag om flerårsleveranser till priser som i huvudsak baseras på de faktiska kostnaderna för råoljeanskaffning, även om de till följd därav får avstå från inköp på spotmarknaden då detta är gynnsamt.

Utskottet har ingen erinran mot de allmänna synpunkter som här redovisats.

I motion 1980/81:1976 (s) begärs att regeringen snarast skall lämna förslag till riksdagen om *importlicenser* för olja. Licenser skulle enligt motionärerna i första hand kunna ges till de företag som arbetar med s. k. långa kontrakt och därmed mer än andra företag bidrar till att den svenska försörjningstryggheten förbättras.

I propositionen framhålls att regeringen kommer att uppmärksamt följa utvecklingen på oljemarknaden och dess effekter på såväl priser som marknadsstruktur i Sverige.

Regeringen har i januari i år tillkallat en särskild utredare med uppdrag att analysera utvecklingen på de internationella energimarknaderna med särskild hänsyn till Sveriges möjligheter att täcka sitt framtida behov av importerad energi. Utredaren skall enligt direktiven (Dir. 1981:8) bl. a. beakta institutionella faktorer, t. ex. de stora oljebolagens ändrade roll. Enligt utskottets mening bör det förslag som läggs fram i motionen belysas i utredningsarbetet. Något särskilt uttalande av riksdagen synes enligt utskottets mening inte erfordras. Motionsyrkandet avstyrks därför.

I motion 1980/81:1999 (vpk) tar man upp frågan om ett *förstatligande av den privata oljeindustrin.* Genom en sådan förändring och genom avtal med OPEC och andra oljeproducerande länder skulle vi enligt motionärerna bli försörjda med olja utan att riskera att bli en bricka i de imperialistiska oljebolagens spel.

Riksdagen har tidigare avslagit förslag av denna innebörd. I likhet med vad utskottet anförde våren 1979 i betänkande NU 1978/79:60 (s. 32) vill utskottet framhålla att samhället har ett dominerande inflytande inom energisektorn, ett förhållande som under senare år har förstärkts. Bl. a. genom Svenska Petroleum AB (SP) får staten numera en betydande andel av oljemarknaden. Utskottet finner därför inte anledning att förorda något förstatligande inom oljesektorn.

Förslag rörande oljebolagen förs fram i motion 1980/81:1976 (s). Det föreslås att regeringen snarast skall låta utreda *de internationella oljebolagens skatteförhållanden*. Starka principiella skäl talar enligt motionärerna för detta.

Frågan om beskattningen av multinationella företag i allmänhet behandlades av 1970 års riksdag, som begärde en utredning av frågan (BeU 1970:53, rskr 1970:345). Något förslag har ännu inte redovisats för riksdagen.

Utskottet har detta år behandlat motioner om kontroll av multinationella företag (NU 1980/81:31). Utskottet hänvisade därvid bl. a. till ett uttalande av industriminister Nils Åsling enligt vilket det skulle finnas goda möjligheter att regeringen under år 1981 presenterar ett förslag i ämnet.

Vad särskilt gäller de internationella oljebolagens förhållanden vill utskottet erinra om att ett omfattande informationssystem beträffande leveranser och priser sedan mitten av 1970-talet har byggts upp inom ramen för den verksamhet som bedrivs inom International Energy Agency (IEA). Möjligheterna att erhålla kunskap om en väsentlig del av dessa företags ekonomiska verksamhet får härigenom sägas vara förhållandevis goda. Utskottet finner mot denna bakgrund inte anledning att rikta en begäran till regeringen av den innebörd motionärerna föreslår.

I den socialdemokratiska partimotionen 1980/81:1976 föreslås vidare att regeringen skyndsamt skall lämna förslag till *lagstiftning om styrelserepresentation för samhället i oljebolagen*. En sådan representation skulle enligt motionärerna utgöra ett första steg mot ett vidgat samhällsinflytande i dessa företag. Därmed, anser de, skulle den form av insyn och demokratisk kontroll som redan finns inom Oljekonsumenternas förbund (OK) och SP vidgas till att gälla även övriga oljebolag. Vid utformningen av lagstiftningen bör enligt motionen lagen (1976:350) om styrelserepresentation för samhället i vissa aktiebolag och stiftelser tjäna till ledning.

På grundval av den nämnda lagen och dess föregångare från år 1972 har försöksverksamhet bedrivits i 20 investmentbolag och åtta stiftelser. Försöksverksamheten har utvärderats av utredningen om offentlig styrelserepresentation i investmentbolag och stiftelser, som i oktober 1980 lämnade rapporten (Ds I 1980:21) Samordning, insyn, styrning. Rapporten bereds f. n. inom regeringskansliet. Utskottet är med hänsyn härtill inte berett förorda att riksdagen hos regeringen begär förslag om styrelserepresentation för samhället i oljebolagen. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Enligt motion 1980/81:1976 (s) bör regeringen på allvar försöka anstränga sig att uppnå *direktavtal med bl. a. Norge* om betydande olje- och gasleveranser inom ramen för ett utvidgat nordiskt industri- och energipolitiskt samarbete. Motionärerna pekar på att fyndigheterna av olja och gas i norra Norge på sikt kan skapa intressanta möjligheter till en industrialisering i de norra delarna av Norge, Sverige och Finland.

Den 25 mars i år, dvs. efter det att motionstiden utgått för den föreliggande propositionen, ingicks mellan de svenska och norska regeringarna ett avtal om svenskt-norskt ekonomiskt samarbete. På grundval av detta avtal slöts samtidigt överenskommelser om bl. a. norska oljeleveranser till Sverige och elleveranser från Sverige till Norge.

Överenskommelsen på oljeområdet innebär bl. a. att svenska företag är garanterade möjligheter att på kommersiella villkor köpa vissa kvantiteter råolja och oljeprodukter från norska företag. För år 1983 är kvantiteten minst 2 miljoner ton och för år 1984 minst 2,5 miljoner ton. Avtalsperioden är 20 år med möjlighet till förlängning. Efter år 1984 kommer leveranser utöver de angivna mängderna att bl. a. vara avhängiga oljetillgången för norska företag, utvecklingen av det gemensamma energi- och industrisamarbetet och marknadsförutsättningarna.

Avtalet har genom proposition 1980/81:189 förelagts riksdagen för godkännande. Denna proposition kommer att behandlas i näringsutskottets betänkande NU 1980/81:65. Med hänvisning till detta avstyrks det nu aktuella motionsyrkandet.

I propositionen redogörs för den förändring av oljekonsumtionens struktur som pågår. Denna innebär att inom ramen för en krympande total marknad en förskjutning av konsumtionen sker från tyngre till lättare produkter. Föredraganden framhåller att studier pågår om anpassning av de svenska raffinaderierna till den förändrade förbrukningsbilden. Vidare nämns den förprojektering av en s. k. katalytisk kracker som genomförs av OK och den studie som SP bedriver avseende bl. a. avsvavlingsanläggningar. I propositionen sägs att frågan om behov av investeringar i den svenska raffinaderiindustrin har såväl kommersiella aspekter som försörjningsaspekter. Det ankommer, framhålls det vidare, i första hand på de berörda företagen att ta fram underlag för beslut om eventuella investeringar. Föredraganden betonar emellertid det önskvärda i att detta sker i nära samverkan mellan företagen i syfte att nå samlade lösningar.

I propositionen anförs vidare att frågan om investeringar i de svenska raffinaderierna för att öka utbytet av vissa oljeprodukter bör vägas mot andra möjliga åtgärder för att tillgodose behovet av detta slag av produkter. Härutöver framhålls att en väsentlig del av den svenska marknadens behov av bensin och dieselolja tillgodoses från raffinaderier i våra grannländer.

Frågan om statligt engagemang för byggande av en *katalytisk kracker* tas upp i två motioner.

I en motion från allmänna motionstiden, 1980/81:1410, anförs att de ekonomiska och försörjningsmässiga skälen för byggande av en katalytisk kracker har blivit starkare sedan näringsutskottet i december 1980 senast behandlade frågan. Samhället bör, anser motionärerna, i delägarskap med OK bygga en kracker för att tunga eldningsoljor inom landet skall kunna vidareförädlas till de från försörjningssynpunkt mer känsliga, lätta produkterna.

Enligt motion 1980/81:1976 (s) är det anmärkningsvärt att regeringen inte heller denna gång presenterar ett förslag om hur samhället skall kunna engagera sig i frågan om byggande av en kracker. Regeringen tycks mena, säger motionärerna, att de multinationella bolagen om de får ökade vinster skulle av ren välvilja lokalisera en kracker till Sverige. Regeringen har enligt motionärerna distanserat sig från ett uttalande av näringsutskottets majoritet (m, c, fp) i december 1980 enligt vilket man utgick från att regeringen utan anmaning av riksdagen skulle pröva möjligheterna att förstärka den svenska oljeberedskapen genom statligt deltagande i en ev. anläggning för katalytisk kracking.

Motionärerna anser att några skäl för att staten skall avstå från ett statligt engagemang inte lämnas i propositionen. De föreslår att regeringen skall pröva förutsättningarna för att samhället, eventuellt i delägarskap med OK, bygger en katalytisk kracker.

Utskottet har under drygt ett års tid fyra gånger (NU 1979/80:25, NU 1979/80:70, NU 1980 U:1 y, NU 1980/81:18) behandlat motionsyrkanden liknande de här aktuella. Utskottet har avstyrkt förslagen. Socialdemokraterna i utskottet har reserverat sig till förmån för motionsyrkandena.

Enligt propositionen skulle leveranser från norska raffinaderier till Sverige inom ramen för ett fast samarbete kunna utgöra en väsentlig förbättring av försörjningstryggheten. Utskottet delar den uppfattning som regeringen redovisar i denna fråga och vill erinra om den snabba utbyggnad av raffinaderierna i Västeuropa som pågår eller planeras i syfte att skapa möjlighet att omvandla en större del av de tyngre oljeprodukterna till bensin och dieselolja.

Frågan om ett statligt engagemang i byggande av en katalytisk kracker kan enligt utskottets mening ändå alltjämt äga aktualitet. Utskottet förutsätter att regeringen håller sig underrättad om det studiearbete som bedrivs inom olika oljeföretag och, om så bedöms erforderligt, återkommer till riksdagen med förslag till åtgärder. Utskottet vill i sammanhanget erinra om vad som i propositionen sägs om en studie inom SP rörande bl. a. avsvavlingsanläggningar. Sådana anläggningar skulle medföra förbättrade möjligheter att importera tunga och svavelrika oljor. Med hänvisning till vad utskottet här har anfört avstyrks motion 1980/81:1410 och det här aktuella yrkandet i motion 1980/81:1976 (s).

I motion 1980/81:1976 (s) erinras om att man från socialdemokratisk sida tidigare har begärt *en plan för utveckling av raffinaderiverksamheten och den*

petrokemiska industrin. Ett av syftena med en sådan plan skulle vara att förändra raffinaderierna så att en allt större andel tjocka råoljor kan utnyttjas i Sverige. Planen skulle vidare bl. a. redovisa hur försörjningsbasen skall kunna breddas och oljeprodukterna förädlas.

Motionärerna konstaterar att förslagen har tillbakavisats av riksdagsmajoriteten. De anser att vad som föreslås i propositionen är otillfredsställande och att riksdagen bör begära att regeringen låter utarbeta en plan av angiven art.

Utskottet vill betona att raffinaderierna och den petrokemiska industrin är ett centralt område då det gäller energipolitiska överväganden. Det är därför angeläget att statsmakterna noga följer och analyserar utvecklingen på området. Klart är, anser utskottet, att de villkor beträffande långsiktig lönsamhet som gäller för raffinering i Sverige spelar en viktig roll för investeringsbesluten.

Med hänsyn till sektorns stora betydelse för samhället är det enligt utskottets mening naturligt att den ägnas en ökad uppmärksamhet från statens sida. Detta gäller inte minst de långsiktiga aspekterna, som kan komma att behandlas av den parlamentariska kommittén. Det ankommer på regeringen att följa utvecklingen och vid behov lämna förslag till åtgärder. Riksdagen bör göra ett uttalande härom.

I propositionen lämnas en översiktlig redogörelse för de prospekteringsinsatser som har möjliggjorts genom det år 1978 införda *statliga stödet till prospektering efter olja och naturgas* (prop. 1977/78:128, NU 1977/78:70, rskr 1977/78:343). Bl. a. nämns att Svenska Petroleum Exploration AB deltar i tio prospekteringsprojekt som beräknas leda till ca tolv provborrningar åren 1981 och 1982.

Det statliga prospekteringsstödet finansieras genom att en del av inkomsterna av den särskilda beredskapsavgiften för oljeprodukter tillförs en särskild fond, oljeprospekteringsfonden. Avgiften utgör 4 kr. per kubikmeter för motorbränsnolja, eldningsolja och bunkerolja. Mot bakgrund av bl. a. höjda kostnader för oljeprospekteringsverksamheten föreslår regeringen att oljeprospekteringsfonden tillförs ökade inkomster genom en avgiftshöjning från den 1 juli 1981 med 4 kr. per kubikmeter för nämnda slag av oljeprodukter.

Ett prospekteringsprojekt pågår ofta under en period av flera år. Bidrag som har beviljats betalas ut successivt under perioden. Med hänsyn härtill förordas i propositionen att regeringen erhåller riksdagens bemyndigande att genom bidragsbeslut göra ekonomiska åtaganden som sträcker sig över hela projektperioden utan att därmed motsvarande medel i oljeprospekteringsfonden behöver avsättas för ändamålet. Bemyndigandet föreslås gälla intill ett belopp av 250 milj. kr. I och med att beviljade bidrag betalas ut föreslås utrymme för nya åtaganden frigöras inom denna ram.

Utskottet har intet att erinra mot vad som i propositionen anförs och

förordas beträffande statligt stöd till prospektering efter olja och naturgas.

Sedan år 1975 finns ett *statligt garantisystem för oljeutvinning m. m.* Enligt den redovisning som i propositionen lämnas för den hittillsvarande garantigivningen återstår av den ursprungliga garantiramen på 2 000 milj. kr. nu 350 milj. kr. outnyttjade.

Enligt propositionen har garantin visat sig vara ett verksamt medel för att säkra den långsiktiga oljeförsörjningen. Vidare framhålls att flera nya oljeutvinningsprojekt kan komma att bli aktuella under den närmaste tiden och att det är angeläget att svenska företag även i fortsättningen ges möjlighet att engagera sig finansiellt i sådana projekt. Med hänsyn härtill förordas en höjning av garantiramen till 4 000 milj. kr. Inom denna ram beräknas finnas utrymme även för vissa engagemang beträffande utvinning m. m. av naturgas och kol. En ny ramhöjning bedöms kunna bli aktuell senast år 1983 som följd av de åtaganden som staten har gjort i samband med beslutet om genomförandet av Sydgasprojektet.

Utskottet har funnit anledning att i ett avseende överväga villkoren för den statliga garantin för oljeutvinning m. m. Det gäller frågan om statens regressrätt gentemot garantitagare för den händelse de säkerheter som har ställts för garanti skulle visa sig vara otillräckliga. Statens regressrätt är i sådana fall f. n. i princip obegränsad. En så långtgående regressrätt kan emellertid medföra problem för de företag som erhåller garanti för sin upplåning, eftersom deras balansräkningar kommer att belastas med en motsvarande skuld till staten. Detta kan minska deras upplåningsförmåga och göra det svårare för dem att engagera sig i nya kapitalkrävande utvinningsprojekt. Utskottet anser det motiverat att statens krav på säkerhet anpassas till garantisystemets syfte att stödja sådana engagemang från svenska företags sida. Det bör få ankomma på regeringen att i varje särskilt fall föreskriva om begränsning av statens regressrätt i den utsträckning detta bedöms nödvändigt för att syftet med garantin skall kunna nås. Utskottet har i denna fråga hört riksgäldsfullmäktige, som har förklarat sig inte ha något att erinra mot att regeringen får möjlighet att begränsa regressrätten på här angivet sätt.

Vad som i propositionen anförs och föreslås beträffande statlig garanti för oljeutvinning m. m. föranleder ingen erinran från utskottets sida.

Naturgas

Möjligheterna att introducera naturgas i Sverige har enligt propositionen på senare tid förbättrats i olika avseenden. Bl. a. väntas stora naturgasfynd i Nordsjöområdet innebära ett ökat utbud av gas i Sveriges närhet.

Föredraganden framhåller (s. 162) att en väsentligt ökad naturgasanvändning i Sverige beror på möjligheterna att finna en tillräckligt stor och

kvalificerad marknad. Inom uppvärmningssektorn begränsas dessa möjligheter av fjärrvärmeutbyggnaden. I vissa delar av landet anges dock gasen under vissa förutsättningar kunna utgöra ett alternativ till inhemska bränslen, elvärme eller individuell oljeuppvärmning i bostäder. Också inom industrin kan det finnas en potential.

Resonemanget i propositionen mynnar ut i att det är önskvärt att förberedelserna för ökad naturgasanvändning fortsätter. Föredraganden betonar vikten av att marknadsfrågorna bearbetas effektivt och pekar på kommunernas centrala roll i sammanhanget. Han meddelar att förslag om styrmedel för att underlätta gasintroduktion bereds inom regeringskansliet. Förslag bedöms kunna föreläggas riksdagen under innevarande år.

Utskottet har ingen erinran mot vad som här anförts. Utskottet vill emellertid i sammanhanget erinra om de höga kostnader som är förknippade med en introduktion av naturgas i stor skala.

I motion 1980/81:1999 (vpk) begärs skyndsamma åtgärder för import och ökad användning av naturgas. Enligt motionärerna har Sverige kommit på efterkälken när det gäller att ansluta sig till gasnäten i Europa. Särskilt intresse har, anser de, ett erbjudande från Sovjetunionen om anslutning via Finland och överläggningar med Norge om gas från fälten i Nordsjön.

Frågan om ett nordiskt samarbete på gas- och oljeområdena tas upp i motion 1980/81:594. Motionärerna pekar på att ett sådant samarbete skulle kunna skapa förutsättningar för uppbyggnad av ett petrokemiskt centrum i Västernorrland. De framhåller vidare att en organisation för detta, Mittgas AB, har förberetts genom samverkan mellan Swedegas AB och regionala intressen i området.

I propositionen redogörs för den utrednings- och förhandlingsverksamhet som bedrivs av i första hand Swedegas i syfte att stödja introduktionen av naturgas i landet. Bl. a. pekas på den regionala utredningsverksamhet som avses komma att ske i södra Norrland med deltagande av Gävle, Sundsvalls och Östersunds kommuner jämte Swedegas. Vidare framhålls att Nordiska ministerrådet har beslutat om en utredning av möjligheterna till nordiskt samarbete på Nordkalotten om utnyttjandet av ev. olje- och gasfyndigheter utanför Nordnorge.

Swedegas undersöker också möjligheterna till ökad import från Nordsjöområdet – i första hand då av norsk gas – och från Sovjetunionen via Finland.

Utskottet noterar med tillfredsställelse denna verksamhet för att åstadkomma alternativa importvägar för naturgas. Vid behandlingen av energifrågor våren 1980 underströk utskottet att regeringen och berörda myndigheter borde undersöka förutsättningarna för ett norsk-svenskt samarbete om utnyttjande av ev. naturgasfyndigheter utanför Nordnorge. En naturgasimport från Nordnorge skulle, sade utskottet, kunna få stor positiv betydelse för industrin i de nordligaste länen. Som framgår av vad som nyss sagts pågår nu en aktivitet som ligger i linje med den som önskas i motionerna. Motion

1980/81:594 och det här aktuella yrkandet i motion 1980/81:1999 (vpk) ger således inte anledning till någon framställning från riksdagen till regeringen och avstyrks följaktligen av utskottet.

I motion 1980/81:1970 framhålls det angelägna i att överförings- och distributionssystem för naturgas utnyttjas effektivt. Konsumentunderlaget måste redan från början vara största möjliga. Motionärerna framhåller att ett sätt att uppnå detta är att ellagen (1902:71 s. 1) ändras så att koncessionsinnehavare undantas från distributionsplikt i vad avser uppvärmningsändamål inom område där gas distribueras eller planeras bli distribuerad. I samma syfte förespråkar de också en ändring i lagen (1976:838) om allmänna fjärrvärmeanläggningar. Såvitt gäller denna fråga behandlas motionen av civilutskottet. Motionärernas yrkande går ut på dels att deras synpunkter skall beaktas vid beredningen i regeringskansliet av frågan om styrmedel för att underlätta den avsedda gasintroduktionen, dels att berörda kommuner innan överlåtelse av gasdistribution till annan huvudman får ske skall få avgöra om de vill ta på sig huvudmannaskapet för denna distribution.

Som redan omnämnts bereds f. n. inom regeringskansliet frågan om styrmedel för att underlätta en gasintroduktion. Utskottet förutsätter att synpunkter av det slag som förs fram i motionens avsnitt om ellagen beaktas därvid. Motionsyrkandet avstyrks såvitt här är i fråga.

När det gäller yrkandet angående huvudmannaskapet vill utskottet, såsom också görs i propositionen, framhålla att den organisation som stadfästes på naturgasområdet år 1980 innebär att kommunerna får ett avgörande inflytande i de regionala bolag som skall svara för marknadsföringen av gas inom resp. del av landet. Utskottet finner inte anledning tillstyrka motionsyrkandet.

Utskottet övergår nu till att behandla vissa anslagsfrågor rörande olja och naturgas. I propositionen föreslås (s. 433 f.) att 7 milj. kr. skall tillföras Svenska Petroleum Exploration AB för att täcka kostnader för allmän administration m. m. Utskottet tillstyrker detta förslag.

Vidare föreslås (s. 435 f.) att 22 milj. kr. i villkorslån skall anvisas till Swedegas AB för förprojektering av naturgasledningar. Även detta förslag tillstyrks av utskottet.

Svenska Petroleum AB ger enligt propositionen med nuvarande verksamhetsinriktning och i nu rådande marknadsläge inte ett godtagbart ekonomiskt resultat. Bolaget bör därför, sägs det, eftersträva en bättre marknadsanpassning.

Under år 1980 har prishöjningar på olja och en fortsatt volymökning av Svenska Petroleums verksamhet medfört ett ökat lånebehov för bolaget. Med hänvisning härtill förordas i propositionen (s. 437–443) ett kapitaltillskott av 225 milj. kr. Härav föreslås statens vattenfallsverk och Statsföretag lämna 112,5 milj. kr. var. Tillskottet bör enligt propositionen tillföras bolaget i form av dels nytt aktiekapital med 100 milj. kr., varav 15 milj. kr. utgör överkurs, dels efterställt förlagslån med 125 milj. kr. Medlen till

Statsföretag föreslås lämnas som två förlagslån om 50 resp. 62,5 milj. kr., dvs. sammanlagt 112,5 milj. kr.

Utskottet tillstyrker förslaget om kapitaltillskott till Svenska Petroleum AB.

Kol

Regeringen föreslår i propositionen riktlinjer för introduktion av kol. Dessa riktlinjer avser vilken kvantitet kol som skall utnyttjas vid slutet av 1980-talet, vilka regler som skall gälla vid prövning från miljöskyddssynpunkt av koleldade anläggningar, hur kolförsörjningen skall utformas och hur forskning och utveckling på kolområdet skall inriktas.

I propositionen förespråkas en försiktig kolintroduktion i Sverige, innebärande en kolanvändning av 4–6 miljoner ton ångkol vid slutet av 1980-talet. Utskottet har ingenting att erinra mot detta mål för kolanvändningen.

Enligt den socialdemokratiska partimotionen 1980/81:1976 bör grundinställningen vara att kolet så långt möjligt skall undvikas. Självfallet måste dock kol användas i strävan att reducera det kraftiga oljeberoendet, heter det i motionen. Man har under vissa förutsättningar ingenting att invända mot regeringens förslag till energibalanser. Det finns emellertid en allvarlig risk, framhålls det, att regeringens presenterade energibalanser inte kan hållas. Därför måste enligt motionärerna samhället utforma instrument dels för att styra kolanvändningen, dels för att påskynda introduktionen av främst förnybara, inhemska alternativ.

Enligt motionärerna bör regeringen snarast presentera en *plan för kolintroduktion*. Av denna bör framgå storleken och lokaliseringen av de koleldade anläggningarna och miljöeffekterna av den kolintroduktion som föreslås i propositionen. Även i motion 1980/81:851 föreslås att staten lägger fast en långsiktig plan för kolets utnyttjande som energikälla.

I den socialdemokratiska partimotionen påpekas vidare att prövningen av ansökningar rörande tillstånd att bygga koleldade anläggningar f. n. sker hos olika myndigheter. Avgörande för var prövningen sker är anläggningarnas storlek. Detta är enligt motionärerna otillfredsställande. De anser att angelägenheten av att motverka de risker för miljön som för landet totalt är förknippade med förbränningen av kol gör det nödvändigt med en samlad bedömning av alla ansökningar om koleldade anläggningar. Bedömningen bör göras av regeringen och utgå från den i motionen skisserade planen för kolintroduktion. Sådana ändringar i lagstiftningen begärs att en samlad bedömning hos regeringen blir möjlig. Ett likartat yrkande finns i motion 1980/81:1379 (s).

Jordbruksutskottet tillstyrker i sitt yttrande (JoU 1980/81:4 y) regeringens förslag om en försiktig kolintroduktion. Den prövning som enligt gällande

lagstiftning sker av tillkommande koleldade anläggningar erbjuder enligt utskottets mening tillräckliga möjligheter till en från miljösynpunkt önskvärd planering för utbyggnaden av kolanläggningar. Jordbruksutskottet anser inte att någon särskild plan erfordras härutöver.

I en avvikande mening till yttrandet betonar de socialdemokratiska ledamöterna i jordbruksutskottet det angelägna i att man motverkar de risker för miljön som för landet totalt är förknippade med kolförbränningen. De anser det därför nödvändigt med en samlad bedömning av alla ansökningar om koleldade anläggningar. Denna samlade bedömning bör, anser de, göras av regeringen och grundas på den plan som föreslås i motion 1980/81:1976 (s). Av denna skall bl. a. framgå hur fördelningen mellan t. ex. kol och inhemska bränslen skall göras för att oljan skall kunna ersättas. För att en samlad bedömning skall bli möjlig föreslås att lagstiftningen skall ändras på det sätt som nämns i motion 1980/81:1976 (s).

Utskottet erinrar om att det i första hand är kommunerna som skall svara för den utbyggnad av koleldade anläggningar som avses komma till stånd. Statsmakterna bör inte söka åstadkomma en detaljstyrning av utbyggnaden. Prövning av stora fossileldade anläggningar sker i regeringen med tillämpning av 136 a § byggnadslagen.

En likformig prövning av ansökningar avseende koleldade anläggningar erhålls genom de riktlinjer för kolintroduktion som regeringen föreslår.

Mot bakgrund av vad som här anförts avstyrks motionsyrkandena.

I motion 1980/81:1976 (s) förordas vidare att statsmakterna ges möjlighet till *prövning av kommunala planer för introduktion av kol och inhemska bränslen*. Prövningen föreslås genom vissa förändringar av lagstiftningen få till följd att kol endast skall användas när inte tillräckliga mängder inhemska bränslen finns tillgängliga till rimliga kostnader. Ett mål skulle vidare vara att man, i de fall tillstånd till koleldade anläggningar beviljas, i det kommunala värmesystemet parallellt satsar på andra alternativ som t. ex. värmepumpar och solvärme.

I propositionen föreslås en lag om utförande av eldningsanläggningar för fast bränsle. Lagförslaget behandlas av utskottet i det följande. Enligt den föreslagna lagen skall anläggningsinnehavare före val av bränsle samråda med den myndighet som regeringen bestämmer innan utformningen av anläggningen bestäms med avseende på val av fast bränsle.

Utskottet ansluter sig till propositionens bedömning att samrådssystem av detta slag förhindrar en inte önskad utveckling. Utskottet vill vidare erinra om den prövning enligt 136 a § byggnadslagen som sker beträffande eldningsanläggningar som förbrukar större kvantiteter träfiberråvara. Med vad nu sagts avstyrker utskottet motionsyrkandet.

I propositionen betonas vikten av en aktiv kolförsörjningspolitik. Inriktningen bör härvid vara att vi genom långsiktsavtal och engagemang i kolgruvor försöker åstadkomma ett försörjningssystem som starkt präglas av

leveranstrygghet. Prospektering efter kol är angelägen för att vi skall få till stånd en långsiktigt tryggad försörjning med kol av sådan kvalitet som bör användas på den svenska marknaden. Det nuvarande stödet till prospektering efter olja och naturgas bör därför enligt propositionen utvidgas till att gälla också kol. Stöd föreslås utgå med 50 % av kostnaden. Stödvolymen beräknas till 5–7 milj. kr. per år under de närmaste åren. Kostnaderna bör på sikt täckas genom en avgift på kol som säljs i Sverige. Av administrativa skäl föreslås dock under en övergångsperiod bidrag till kolprospekteringen finansieras via den särskilda avgiften för oljeprodukter. Kostnaden härför ingår i det medelsbehov som tillgodoses enligt utskottets förslag i det föregående.

Utskottet har ingen invändning mot att stöd får lämnas till prospektering efter och utvinning av kol i de former och med den finansiering som förordas i propositionen. Utskottet tillstyrker också att fonderade medel för stöd till prospektering efter olja och naturgas samt kreditgaranti för oljeutvinning m. m. får användas i fråga om kol på det sätt som förordas i propositionen.

I motion 1980/81:1976 (s) föreslås att regeringen skall lägga fram förslag om *importlicenser för kol.* Licenser bör enligt förslaget i första hand ges till svenskägda företag som bl. a. genom prospektering, andelar i utländska gruvor och långtidsavtal försöker trygga en långsiktig försörjning med kol. Motionärerna anför att ifrågavarande licenser inte står i strid med internationell praxis och Sveriges internationella förpliktelser.

Även i motion 1980/81:1999 (vpk) föreslås åtgärder för införande av ett system med importlicenser för kol.

Under 1980-talet kommer kolanvändningen i Sverige att bli av begränsad omfattning. Den erforderliga kolmängden kan tryggas genom sådana långsiktsavtal och engagemang i kolgruvor som anges i propositionen. Mot bakgrund härav avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Kolintroduktionens miljöaspekter ägnas stor uppmärksamhet i propositionen och i flera motioner.

I propositionen framhålls att kolets miljöeffekter inte principiellt skiljer sig från andra fossila bränslens. Vidare anförs emellertid att detta förhållande inte utgör anledning att underlåta att försöka minska de miljöproblem som är förknippade med kolanvändning.

Föredraganden konstaterar att det är en fråga för regeringen och berörda statliga myndigheter att vid kolintroduktionen beakta möjligheterna att enligt gällande lagstiftning förbättra miljösituationen.

Enligt nuvarande bestämmelser gäller generellt att endast kol med en svavelhalt på högst 0,8 % får användas i södra och mellersta Sverige. Fr. o. m. den 1 oktober 1984 gäller detta krav hela landet.

De riktlinjer som nu föreslås av regeringen innebär ytterligare bl. a. följande. Vid eldningsanläggningar med stor effekt och med lång eller

medellång driftstid bör en gräns läggas fast för högsta tillåtna utsläpp av svavel. En eldningsanläggning bör tillåtas släppa ut högst 2 100 ton svavel per år vid en för en längre tidsperiod genomsnittlig driftstid. Beräknas utsläppen bli större bör rökgasavsvavling installeras eller andra åtgärder vidtas så att utsläppsmängderna inte överstiger 2 100 ton per år. Anläggningsinnehavaren har därmed möjlighet att välja den metod som är lämpligast i det enskilda fallet. Vid nya anläggningar med en bränsleeffekt över ca 150 MW bör, där så är lämpligt, mark reserveras för anläggning för avsvavling av rökgaserna och andra förberedande åtgärder vidtas.

Enligt propositionen bör regeringen senast år 1983 återkomma till riksdagen med redovisning för när ett generellt krav på att kol med en genomsnittlig svavelhalt på högst 0.6 % skall kunna införas i Sverige. Som riktpunkt för skärpningen anges att den bör träda i kraft senast under år 1988. Då bör också gränsen för högsta tillåtna utsläpp av svavel från eldningsanläggningar sänkas till 1 600 ton per år. Denna gräns skall gälla både då befintliga och därefter tillkommande anläggningar. Miljöskäl talar för att kraven behöver skärpas ytterligare under 1990-talet. I propositionen framhålls att krav på effektiva skyddsåtgärder vid koleldning, såsom stoftavskiljare för att minska tungmetallutsläppen och förbränningstekniska åtgärder för att minska kväveoxidutsläppen, bör fastställas vid sedvanlig prövning enligt gällande lagstiftning av tillkommande koleldade anläggningar.

Regeringens förslag ifrågasätts i flera motioner.

Enligt motion 1980/81:1976 (s) innebär regeringens förslag beträffande högsta tillåtna svavelutsläpp en kraftig försämring jämfört med naturvårdsverkets uppfattning och den praxis som redan har börjat tillämpas. Förslagen bör därför enligt motionärerna avvisas. Likartade yrkanden finns i motionerna 1980/81:1967, 1980/81:1975 och 1980/81:1999 (vpk).

När det gäller frågan om svavelutsläpp från koleldade anläggningar innebär, anser jordbruksutskottet i sitt yttrande, de gränser som har satts upp som riktmärke i propositionen en rimlig målsättning på kort och medellång sikt. Utskottet utgår dock från att regeringen låter undersöka förutsättningarna för en snabbare skärpning av miljövårdskraven.

I en avvikande mening till jordbruksutskottets yttrande förespråkar de socialdemokratiska ledamöterna att skärpta miljökrav skall läggas fram för kolanläggningar och att i avvaktan på sådana den mer skärpta praxis som redovisas i motion 1980/81:1976 tillämpas.

I motion 1980/81:1975 framhålls att eldning med fasta bränslen medför betydande miljöproblem genom den stora mängd avfall som produceras.

I sitt yttrande konstaterar jordbruksutskottet att prövningen av koncessionsärendena även innefattar avfallets miljöstörningar. Någon ytterligare prövning behövs därför inte, menar jordbruksutskottet.

Dess socialdemokratiska ledamöter föreslår i en avvikande mening att regeringen skall låta kartlägga möjliga deponeringsplatser för kolavfall och

att forskningsinsatser skall frigöras för att man skall utröna i vilken mån detta avfall kan nyttiggöras.

I propositionen anförs att möjligheten att förbättra miljösituationen bör tas till vara vid kolintroduktion och att det är en fråga för regeringen och berörda statliga myndigheter att beakta detta vid prövning av koleldade anläggningar enligt gällande lagstiftning. De föreslagna riktlinjerna syftar till detta.

Utskottet finner att de förslag som redovisas i propositionen innebär betydande skärpningar av miljökraven vid introduktion av kol och att detta självfallet medför kostnader.

Totalt medför de i propositionen föreslagna högsta målen för hushållning och oljeersättning samt de skärpta miljökraven att svavelutsläppet från eldningsanläggningar i Sverige minskar med bortåt 50 % från år 1979 till år 1990.

Ändå finner utskottet att miljöskäl talar för en snabbare skärpning av miljökraven, men detta får inte förhindra eller försvåra att nå målet "totalt minst möjliga svavelutsläpp".

I propositionen anförs att högsta tillåtna svavelutsläpp från koleldade anläggningar senast år 1988 bör vara 1 600 ton per anläggning och år. Detta betyder att alla tillkommande anläggningar redan i dag måste planeras för att uppfylla detta krav.

Utskottet anser det rimligt att understryka detta sakförhållande genom att redan nu förorda ett högst tillåtna utsläpp på 1 600 ton per anläggning och år. Under en övergångstid, dock längst till år 1988, skall emellertid dispens kunna beviljas för ett utsläpp av högst 2 100 ton per anläggning och år.

Utskottet finner det angeläget att regeringen om möjligt redan år 1982 återkommer till riksdagen med den i propositionen omtalade redovisningen och förslag till tidpunkten för de skärpta miljökrav som i propositionen har redovisats till senast år 1988. Bl. a. bör prövas om inte övergången till kol med högsta svavelhalt om 0,6 % kan ske senast år 1986.

Med utgångspunkt i dessa krav bör regeringen i sin prövning av nytillkommande koleldningsanläggningar hävda en fortsatt sträng praxis.

Utskottet föreslår att riksdagen i ett uttalande till regeringen ansluter sig till vad utskottet här har anfört. De nu aktuella motionsyrkandena blir därigenom i allt väsentligt tillgodosedda. Utskottet återkommer i det följande (s. 64) med motivering för motsvarande ställningstagande i fråga om torveldade anläggningar.

I motion 1980/81:1977 föreslås att regeringen i sitt arbete inom IEA skall verka för en intensifierad samordning av nationella energiprogram i syfte att nå ett globalt samverkande miljöskydd mot i första hand långväga gränsöverskridande luftföroreningar. De luftföroreningar motionären åsyftar är sådana som uppkommer vid förbränning av kol, biomassa och torv.

I sitt yttrande över motionen erinrar jordbruksutskottet om att Sverige har ratificerat ECE-konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar. Dessutom har jordbruksministern meddelat att han avser att med

olika länder diskutera bilaterala frågor i anslutning till konventionen. Jordbruksutskottet, som förutsätter att de i motionen omnämnda frågorna då kommer att diskuteras, finner att motionens syfte därmed kan anses bli tillgodosett.

I en avvikande mening till yttrandet uttalar jordbruksutskottets socialdemokratiska ledamöter att ECE-konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar är så allmänt formulerad att en förbättring inte är att vänta, i vart fall inte på kortare sikt. Regeringen borde därför nu verka för att få till stånd bilaterala avtal med de länder i Europa som svarar för utsläpp av föroreningar vilka i hög grad bidrar till den fortlöpande försurningen av svenska vatten.

Näringsutskottet anser att vad jordbruksutskottet har redovisat i sitt yttrande innebär att förslagen i motionen till väsentlig del får anses vara tillgodosedda. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Två motioner tar upp frågan om *lokaliseringen av ev. kolkondenskraftverk.*

I motion 1980/81:598, som väcktes under allmänna motionstiden, framhålls att en förprojektering av ett kolkondenskraftverk i Oxelösund f. n. pågår i statens vattenfallsverks regi. Med hänvisning till den enighet som enligt motionären råder om kolkondenskraftverks olämplighet, har här föreslagits att regeringen i den kommande energipropositionen skulle klart avvisa vattenfallsverkets planer.

Enligt motion 1980/81:1975 är det alarmerande att Sydkraft vill lokalisera ett kolkondenskraftverk till Karlshamn. Motionärerna anför att naturvårdsverket har dragit slutsatsen att hela svenska kusten med undantag av Skåne och norra Uppland är olämplig för sådana kraftverk. Sydkrafts ansökan bör därför avslås, menar de.

Jordbruksutskottet behandlar i sitt yttrande den sistnämnda motionen. Utskottet anser att man med hänsyn till de miljörisker, bl. a. i försurningshänseende, som är förknippade med kolkondenskraftverk inte bör planera sådana anläggningar.

I propositionen uttalas (s. 167) att kolet i en första fas kommer att användas i främst hetvattencentraler och kraftvärmeverk. Vidare sägs (s. 289 f.) att ny elproduktionskapacitet i första hand bör utgöras av kraftvärmeverk och mottrycksanläggningar eldade med fasta bränslen. Kraftföretagen bör dock enligt propositionen bedriva en sådan planering att tillgången på elektrisk kraft i framtiden inte blir begränsande för sysselsättning och välfärd. En projektreserv anges därför vara angelägen. Det borde, anförs det vidare, vara möjligt att förbereda nya elproduktionsanläggningar så långt att lokaliseringsort bestäms, projektering genomförs och erforderliga tillstånd för utbyggnad inhämtas innan det är nödvändigt att fatta bindande beslut om anläggningarnas tillkomst.

Utskottet, liksom regeringen, anser att inga kolkondenskraftverk skall tas i drift under 1980-talet. En konvertering av oljeeldade kondenskraftverk är

emellertid möjlig, varvid givetvis uppställda miljöskyddskrav måste uppfyllas. Detta skulle innebära betydande miljöfördelar jämfört med fortsatt drift av oljeeldade kondenskraftverk. Om riksdagen ansluter sig till vad utskottet här har anfört kan motionsyrkandena anses bli i huvudsak tillgodosedda. De avstyrks med hänvisning härtill.

Enligt propositionen är det inte motiverat med något statligt engagemang i en *centralhamn för kolimport.* Detta motiveras med att de kolvolymer, som skulle kunna bli aktuella för import vid slutet av 1980-talet, är för små för att en utbyggnad av en central kolhamn skall vara lönsam. Vidare framhålls att det enligt sjöfartsverket finns möjlighet att tills vidare bygga ut befintliga hamnar i takt med att behovet av kolimport ökar.

I motionerna 1980/81:851, 1980/81:1027 och 1980/81:1489 förordas att vid en kolintroduktion Landskrona skall bli cental omlastningshamn för kol. I motion 1980/81:2121 (s), som har väckts med anledning av proposition 1980/81:131 om vissa varvsfrågor, m. m., tar man upp ett förslag från Landskrona kommun om en omlastningshamn för kol. Motionärerna menar att det finns omständigheter som talar för att en hamn av den skisserade typen kan vara en lämplig lösning. De vill att regeringen snarast skall komplettera underlaget och återkomma med förslag till riksdagen.

I enlighet med vad som anförs i proposition 1980/81:90 anser utskottet att den kolimport som är aktuell under det närmaste decenniet inte motiverar statligt stöd till en central omlastningshamn för kol. Motionsyrkandena avstyrks.

Med de uttalanden som har gjorts i det föregående tillstyrker utskottet sammanfattningsvis de riktlinjer för introduktion av kol som anges i propositionen.

Inhemska bränslen

Allmänt

I propositionen anförs (s. 181) att övergång till fasta bränslen skall främjas. En successiv utveckling skall ske mot ett energisystem i huvudsak baserat på varaktiga, helst inhemska och förnybara, energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan. Av de inhemska bränslena är det enligt propositionen främst skogsavfall och torv som kan ge betydande bidrag till vår energiförsörjning före år 1990.

F. n. bedöms användningen av inhemska bränslen uppgå till 3–7 TWh. Föredraganden räknar med att bidraget från de inhemska energikällorna år 1990 skall uppgå till 31–41 TWh, varav från skogsenergi 25–30 TWh och från torv 6–11 TWh. Regeringen föreslår att målet för år 1990 skall vara att 3 miljoner ton olja ersätts med i huvudsak skogsenergi och torv.

I fråga om de styrmedel som skall användas för att uppnå detta mål nämns i propositionen bl. a. den lag om utförande av eldningsanläggningar för fasta

bränslen varom förslag lämnas i propositionen och som utskottet behandlar i det följande samt det system med stöd genom oljeersättningsfonden som infördes den 1 januari i år.

Regeringens mål för den oljeersättning som bör ske genom ökad användning av inhemska bränslen avvisas inte i någon motion. I flera motioner hävdas emellertid att de styrmedel med vilkas hjälp den önskvärda omställningen skulle åstadkommas är alltför svaga.

I motion 1980/81:1976 (s) föreslås att regeringen snarast tillsätter en utredning som skall göra en snabb *översyn av lagstiftning, normer m. m.* med sikte på att underlätta införandet av alternativa energislag. Motionärerna menar att det om inte vissa lagstiftningsfrågor snarast löses finns risk för att införandet av ny energiteknik försenas i onödan.

Regeringens förslag till mål för ökad användning av inhemska bränslen innebär att utnyttjandet under det närmaste decenniet skulle öka mycket kraftigt. Detta är enligt utskottets mening ett mycket ambitiöst mål.

I propositionen anges instrument som verksamt bör kunna bidra till ett förverkligande av ambitionerna. Utskottet vill emellertid betona att det i samhället finns trögheter av bl. a. institutionellt slag som kan motverka de omställningsåtgärder som genomförs. Utskottet anser det därför vara naturligt att frågor av det slag som motionärerna tar upp kontinuerligt övervägs. Enligt utskottets mening ankommer det på regeringen att svara för överväganden om behovet av åtgärder. Frågor av mer långsiktig natur kan dock behandlas inom den parlamentariska kommitté som utskottet har förordat. Motionsyrkandet bör inte föranleda något uttalande av riksdagen.

I motion 1980/81:1999 (vpk) föreslås åtgärder för att genom uttag ur oljeersättningsfonden öka stödet till utnyttjande av inhemska bränslen. Utskottet vill framhålla att det i proposition 1980/81:49 om stöd för åtgärder för att ersätta olja m. m., som godtogs av riksdagen hösten 1980 (NU 1980/81:19, rskr 1980/81:100), särskilt underströks att teknik som grundas på inhemska bränslen borde prioriteras vid stödgivningen. Det berörda motionsyrkandet kan sålunda anses redan vara tillgodosett och avstyrks därför.

Koncessionsfrågor m. m.

En översiktlig redogörelse för innebörden av den lagstiftning som reglerar rätten att bryta torv i syfte att utvinna energi finns i propositionen (s. 186). Sammanfattningsvis innebär reglerna att krav har uppställts på dels koncession enligt lagen (1974:890) om vissa mineralfyndigheter, dels täkttillstånd enligt naturvårdslagen (1964:822). F. n. gäller att bearbetningskoncession meddelas av regeringen, de flesta undersökningskoncessioner av statens industriverk och täkttillstånd av länsstyrelse.

I propositionen (s. 187) anmäler regeringen sin avsikt att på olika sätt

förenkla tillståndsgivningen. Ett sätt är enligt propositionen att föra över beslutanderätten i koncessionsärenden från regeringen och industriverket till länsstyrelserna. En sådan överföring, som kan göras utan någon lagändring, skall enligt propositionen ske från den 1 juli 1982. Med hänsyn till de betydande ingrepp i miljön som kan förorsakas av torvtäkt bör, anförs det vidare i propositionen, statens naturvårdsverk få rätt att fullfölja talan mot beslut om bearbetningskoncessioner till regeringen.

Vidare antyds i propositionen olika åtgärder i syfte att stimulera bl. a. småskaliga lokala engagemang i torvbrytning. I detta sammanhang omtalas att hithörande frågor f. n. utreds inom regeringskansliet.

Under allmänna motionstiden 1981 väcktes flera motioner med krav på förenkling av reglerna för brytning av torv för energiändamål.

I motionerna 1980/81:478 och 1980/81:791 begärs lagändringar i syfte att åstadkomma en smidigare hantering av torvärendena. Förslaget i motion 1980/81:1037 går ut på bl. a. att en småskalig torvutvinning skall underlättas. Samma syfte ligger bakom förslaget i motion 1980/81:1389. I denna motion pekas på möjligheten att slopa koncessionssystemet när det gäller mindre torvtäkter. Enligt ett yrkande i motion 1980/81:1411 bör torv helt utgå ur kretsen av koncessionspliktiga ämnen.

De flesta här nämnda motionerna har behandlats av jordbruksutskottet i dess yttrande JoU 1980/81:4 y.

I detta yttrande redogör jordbruksutskottet för regeringens planer att föra över beslutanderätten i koncessionsärenden från regeringen och industriverket till länsstyrelserna. Enligt jordbruksutskottet är det viktigt att på detta sätt förenkla administrationen kring nyttjande av torvtäkter.

När det gäller åtgärder i syfte att stimulera småskaliga lokala engagemang i torvbrytning uttalar jordbruksutskottet att i första hand de mindre torvtäkterna bör undantas från kravet på koncession enligt minerallagen och endast bedömas med hänsyn till naturvårdslagen. Jordbruksutskottet förutsätter att dessa synpunkter beaktas i samband med regeringens fortsatta överväganden av frågan. I yttrandet sägs vidare att vad jordbruksutskottet anfört om förenklad administration av koncessionsförfarandet bör i stor utsträckning kunna tillgodose syftet med här behandlade delar av bl. a. motionerna 1980/81:478, 1980/81:791, 1980/81:1389 och 1980/81:1411. Dessa motioner synes därför enligt jordbruksutskottet ej böra föranleda någon ytterligare riksdagens åtgärd.

De socialdemokratiska ledamöterna i jordbruksutskottet har anmält avvikande mening. Enligt deras uppfattning är problemen kring torvhanteringen av så sammansatt art att de bör göras till föremål för en samlad översyn. Denna översyn bör enligt socialdemokraterna i jordbruksutskottet också innefatta den lagstiftning som reglerar torvbrytning. I avvaktan på en sådan översyn bör restriktivitet iakttas när det gäller att ge tillstånd till igångsättning av torvexploateringsprojekt, uttalar de vidare och föreslår ett riksdagsuttalande av här angiven innebörd.

Under ärendets beredning i näringsutskottet har kritik mot *förslaget att prövningen av koncessionsärendena skall överföras från regeringen och statens industriverk till länsstyrelserna* framförts av statens industriverk, statens vattenfallsverk, Lantbrukarnas riksförbund och vissa företag.

I denna fråga får näringsutskottet anföra följande.

Utskottet vill understryka vikten av att tillståndsgivningen i samband med torvtäkt kan förenklas. Ett sätt kan därvid vara att, som aviseras i propositionen och som också stöds av jordbruksutskottet, regeringen överför prövningen av här aktuella koncessionsärenden enligt minerallagen till länsstyrelserna.

Utskottet övergår så till frågan om riktlinjer för åtgärder i syfte att *främja småskalig torvbearbetning*.

De riktlinjer för utredningsarbete i hithörande frågor som läggs fram av regeringen föranleder inga erinringar från utskottets sida.

Utskottet har inhämtat att det nu pågående utredningsarbetet inom regeringskansliet är inriktat på att koncessionssystemet skall behållas för större torvtäkter medan det skulle avskaffas för mindre täkter. Vidare är avsikten att åstadkomma ett bättre skydd än f. n. för husbehovstäkter. En departementspromemoria med förslag på detta område avses föreligga under hösten 1981. Den kan därefter bli föremål för remissbehandling. En proposition med förslag till erforderliga lagändringar kan sålunda beräknas bli framlagd för riksdagen under det närmaste året.

Mot denna bakgrund finner näringsutskottet – i likhet med jordbruksutskottet – att de här behandlade önskemålen i motionerna 1980/81:478, 1980/81:791, 1980/81:1037, 1980/81:1389 och 1980/81:1411 i stort sett torde komma att bli tillgodosedda. Näringsutskottet avstyrker därför dessa motioner.

Ytterligare en fråga som har samband med reglerna i minerallagen rörande brytning av torv för energiändamål tas upp i motion 1980/81:1037 och i ett andra yrkande i motion 1980/81:1411. Frågan gäller vilken *ersättning till markägaren* som skall kunna utgå i samband med torvtäkt för energiändamål.

Nuvarande regler i minerallagen (1974:890) innebär att koncessionshavare får utvinna bränntorv utan att behöva betala fastighetsägaren avgäld eller annan ersättning för torven som sådan. Däremot är fastighetsägaren eller innehavaren av särskild rätt till fastighet berättigad att av koncessionshavaren få intrångsersättning och ersättning för annan skada till följd av att mark tas i anspråk för täkt av bränntorv eller därmed sammanhängande verksamhet, t. ex. anläggning av transportvägar (27 §). Vid bestämmande av sådan ersättning gäller reglerna i expropriationslagen (1972:719). I princip samma ersättningsregler gäller också när mark tas i anspråk för inmutning eller utmålsläggning enligt gruvlagen (1974:342).

Motion 1980/81:1037 utmynnar i förslag om en översyn av minerallagen i

syfte att bl. a. tillförsäkra markägare "skälig ersättning" för det värde som torven representerar. I det här behandlade yrkandet i motion 1980/81:1411 föreslås att riksdagen skall uttala att ersättning bör utgå till markägare för torv som tagits i anspråk med stöd av expropriationslagen.

Utskottet har uppfattat att innebörden av förslagen är att motionärerna begär en ändring av de bestämmelser i 27 § minerallagen som innebär att expropriationslagens bestämmelser skall tillämpas när det gäller att bestämma storleken av ersättning till markägare i samband med torvkoncessioner enligt minerallagen.

Frågan om principer för ersättning till markägare när mark tas i anspråk för utvinning av mineraliska ämnen enligt bearbetningskoncession var omstridd när nuvarande lagstiftning genomfördes år 1974 (jfr NU 1974:39 och NU 1974:59). När frågan på nytt aktualiserades våren 1975 uttalade näringsutskottet (NU 1975:1) att 1974 års riksdagsbeslut innebar att riksdagen godtog principen att gruv- och minerallagarnas ersättningsregler bör på samma sätt som motsvarande regler i annan lagstiftning präglas av syftet att hejda markvärdestegringen. Denna princip ställde sig utskottet och riksdagen bakom.

Moderata samlingspartiets företrädare i utskottet anförde i en reservation till betänkandet att de angivna bestämmelserna innebär att till gruv- och minerallagarna har överförts expropriationsrättsliga värderingsregler som innebär undantag från huvudregeln om full ersättning vid tvångsinlösen. Ett i sig oacceptabelt rättssystem hade enligt reservanterna på detta sätt fått vidgad tillämpning. De här åsyftade bestämmelserna tedde sig enligt reservanterna obilliga.

Utskottet konstaterar att nuvarande bestämmelser trädde i kraft så sent som år 1975. Ett syfte har varit att hejda markvärdestegring. Mot denna bakgrund finner utskottet inte anledning att nu förorda någon ändring av bestämmelserna i minerallagen rörande ersättning till markägare i samband med torvtäkt. Förslagen av denna innebörd i motionerna 1980/81:1037 och 1980/81:1411 avstyrks sålunda.

Vad utskottet här anfört äger giltighet endast så länge nuvarande koncessionssystem tillämpas i fråga om torvtäkt för energiändamål. Utskottet har i det föregående redogjort för det arbete som pågår inom regeringskansliet i syfte att avskaffa koncessionssystemet för mindre torvtäkter. Om en sådan ändring genomförs, torde de här behandlade ersättningsreglerna endast komma att gälla i samband med större täkter av torv för att utvinna energi. I detta sammanhang vill utskottet fästa uppmärksamheten på att statens industriverk har förordat att gränsen mellan mindre och större torvtäkter skall gå vid en yta av 100 ha.

Utskottet tar i detta sammanhang upp ytterligare en motion som har samband med koncessionssystemets tillämplighet på inhemska bränslen. Den åsyftade motionen är 1980/81:794 om koncession för *naturgasletning*. I

motionen föreslås en lagändring "innebärande antingen att markägare allmänt skall få rätt att leta gas och fritt förfoga över den gas de finner eller att markägare i Östergötland skall få sådan rätt".

Av 8 § lagen (1974:890) om vissa mineralfyndigheter framgår att markägare har rätt att utan koncession utföra undersökningsarbete på sin mark i fråga om fyndighet som avses i lagen – bl. a. gas – så länge undersöknings- eller bearbetningskoncession inte har meddelats för annan (se även prop. 1974:146 s. 85). Däremot krävs koncession för utvinnande av gasfyndighet. I 9 § minerallagen har emellertid stadgats en rätt för fastighetsägare att utan koncession för husbehov utnyttja gas som framkommit på annat sätt än i samband med sökande efter olje- och gasfyndighet.

Utskottet har inhämtat från regeringskansliet att regeringen inte haft att ta ställning till någon ansökan från markägare om tillstånd att utvinna gas sedan ikraftträdandet av nuvarande lagstiftning år 1975.

Däremot har regeringen i ett annat sammanhang haft att besluta i frågor som gällde markägares möjlighet att utnyttja gasfyndigheter. Regeringen prövade nämligen år 1977 vissa ansökningar om gaskoncessioner avseende områden i Östergötlands län. Ansökningarna avsåg ursprungligen såväl undersöknings- som bearbetningskoncessioner. Under ärendets beredning begärde bl. a. två företag att från koncessionsområdet skulle undantas områden i direkt anslutning till dessa företags fabriksområden. De båda företagen utnyttjade eller förklarade sig avse att utnyttja gasförekomster på fabriksområdet.

Regeringens beslut innebar att endast undersökningskoncession beviljades. I ett beslut den 7 juli 1977 (industridepartementet) uttalade regeringen följande:

> En till undersökning av fyndighet begränsad koncession medför ingen rätt att utnyttja vare sig fyndigheter som påträffas under undersökningsarbetet eller sådana lokala kända gasförekomster som med stöd av 9 § andra stycket lagen om vissa mineralfyndigheter utnyttjas utan koncession. Vidare innebär reglerna om undersökningsarbete i sistnämnda lag bl. a. att hinder för arbete föreligger beträffande område med industriell anläggning, att arbete skall bedrivas så att minsta skada och intrång vållas och att ersättning skall utgå för skada och intrång. Regeringen finner med hänsyn härtill att skäl inte föreligger att begränsa det sökta undersökningsområdet. I koncessionen bör dock föreskrivas att vid planering och bedrivande av undersökningsarbeten särskild hänsyn skall tas till de lokala gasförekomster som utnyttjas eller avses bli utnyttjade utan koncession.

Det kan tilläggas att de ifrågavarande undersökningskoncessionerna gällde till den 30 juni 1980 och att koncessionshavarna inte har ansökt om förlängning.

Mot här angiven bakgrund avstyrker utskottet motion 1980/81:794.

Torvutnyttjande

Enligt propositionen (s. 191) är det nödvändigt att man får en bred erfarenhet av användning av torv i skilda miljöer. I enlighet med oljeersättningsdelegationens förslag förordas att, som komplettering till den torvverksamhet som har kommit i gång eller planeras i Norrland, insatser skall göras för att få till stånd ett antal projekt i Syd- och Mellansverige. Föredraganden aviserar att förslag kommer att föreläggas regeringen om utredning av frågan.

I motion 1980/81:473 begärs att regeringen snarast skall lägga fram en plan för torvutvinning i Sverige. Enligt motionärerna bör man, med hänsyn till den långa tid som krävs för t. ex. investeringar i eldningsutrustning, lägga fast riktlinjer för i vilken utsträckning och vid vilken tidpunkt torven skall sättas in som ersättning för importbränslen.

Utskottet förutsätter att frågor av det slag motionärerna tar upp kan komma att behandlas av den parlamentariska kommitté som utskottet har förordat. Något särskilt uttalande av riksdagen erfordras enligt utskottets mening inte. Motionen avstyrks sålunda.

I motion 1980/81:1975 anförs att svåra luftföroreningar uppkommer vid eldning med torv. Med hänsyn härtill bör enligt motionärerna regeringen låta utarbeta normer för rökgasrening vid torveldningsanläggningar.

Jordbruksutskottet uttalar att torvförbränningens inverkan på miljön i vissa fall är densamma som sker vid förbränning av fossila bränslen och biomassa. Torv anges emellertid ge ett avsevärt lägre svaveldioxidutsläpp än olja och kol. Jordbruksutskottet har inhämtat att naturvårdsverket inom kort kommer att föreslå provisoriska riktlinjer för eldning med fasta bränslen. Jordbruksutskottet anser att syftet med motionen härigenom i stor utsträckning bör kunna bli tillgodosett och att motionen därför inte bör föranleda någon ytterligare riksdagens åtgärd. I en avvikande mening uttalar de socialdemokratiska ledamöterna att det förhållandet att torven vid förbränningen i princip avger samma försurande ämnen som olja och kol gör det angeläget att, som yrkas i motion 1980/81:1975, normer för rökgasrening vid eldning med torv kommer till stånd.

Näringsutskottet konstaterar att provisoriska riktlinjer kommer att utarbetas för eldning med fasta bränslen. De synpunkter motionärerna för fram bör därvid övervägas. Riksdagen bör göra ett uttalande av denna innebörd.

I flera motioner förordas torvsatsningar på särskilda håll i landet.

Motion 1980/81:791 innehåller bl. a. förslag om att ett pilotprojekt i full skala skall lokaliseras till Kronobergs län, som enligt motionärerna har många relativt lättillgängliga torvmossar och ett transportsystem som är väl lämpat för ändamålet. Samma förslag finns i motion 1980/81:1975.

I motionerna 1980/81:784 och 1980/81:851 förordas att AB Svensk

Torvförädling i Sösdala får i uppdrag att tillsammans med intresserad kommun bygga ett torveldat värmeverk.

I motion 1980/81:1405 behandlas sysselsättningsproblemen i Västerbottens inlandskommuner. För att den negativa utvecklingen i denna region skall kunna vändas krävs kraftfulla näringspolitiska insatser, säger motionärerna. Ett av deras uppslag avser torvutvinning. De stora torvtillgångarna i regionen är, säger de, en hoppingivande resurs, som kräver målmedvetna insatser av staten och berörda kommuner för att rätt tillvaratas.

Det är enligt utskottets mening viktigt att statsmakterna gör målmedvetna insatser för att de mycket stora energitillgångar som finns i landet i form av torv skall bli utnyttjade. De planer för torveldning i fjärrvärmeverk som nu föreligger i Umeå, Gällivare, Östersund och Boden är ett första steg i en sådan nödvändig utveckling.

När det gäller de förslag som läggs fram i motionerna vill utskottet erinra om det nyss nämnda utredningsuppdrag som regeringen kan väntas besluta om. Den tilltänkta utredningen bör kunna klarlägga förutsättningarna för uppförande av torveldningsanläggningar i södra och mellersta Sverige. Det är emellertid enligt utskottets mening också angeläget att möjligheterna till ytterligare projekt i norra Norrland uppmärksammas och att AB Svensk Torvförädlings resurser kommer till utnyttjande. Utskottet anser inte att något särskilt uttalande av riksdagen erfordras i frågan.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om de möjligheter som finns att genom oljeersättningsfonden få statligt stöd för byggande av torveldningsanläggningar. Den mer preciserade lokaliseringen av torveldningsanläggningar anser utskottet att riksdagen inte bör ta ställning till. Med hänsyn härtill avstyrks de här aktuella motionsyrkandena.

Skogsråvara

Enligt propositionen används f. n. 3–7 TWh skogsenergi för uppvärmning av småhus. Föredraganden räknar (s. 182) med att användningen av skogsenergi – varmed avses främst avverkningsrester och röjningsved – skall öka kraftigt. År 1990 skulle 25–30 TWh skogsenergi utnyttjas.

I tre motioner tar man upp de konsekvenser som en ökad användning av skogsråvara kan medföra för skogsindustrin. Från denna utgångspunkt kritiseras beräkningarna i propositionen. Socialdemokraterna framhåller i motion 1980/81:1976 att en kraftig ökning av skogsråvarans andel i energibalansen kommer att göra det svårare för skogsindustrin att få nödvändig råvara. Motionärerna erinrar om att skogsindustrin, som är en stor och arbetsintensiv exportindustri, har problem med virkestillförseln. De anser det angeläget att regeringen utan dröjsmål vidtar åtgärder för att skapa garantier för att skogsråvara som är nödvändig för skogsindustrin inte används för energiändamål. I huvudsak samma synpunkter förs fram i motion 1980/81:2021 (s). Enligt ett yrkande i motion 1980/81:1976 (s) bör

riksdagen i en framställning till regeringen uttala att skogsindustrins behov av råvara måste tryggas. Vidare föreslås i motionerna 1980/81:1976 (s) och 1980/81:2021 (s) att riksdagen skall begära att åtgärder utan dröjsmål vidtas för att garantera att för skogsindustrin nödvändig skogsråvara inte tas i anspråk för energihushållningens behov. Ett yrkande i motion 1980/81:1975 har samma innebörd.

Vänsterpartiet kommunisterna menar i motion 1980/81:214 att det krävs styrning genom regler och kontroll för att undvika att skogsråvara används som bränsle i stället för som fiberråvara. En särskild tillsynsmyndighet – lämpligen skogsvårdsstyrelsen – borde få i uppdrag att bl. a. övervaka fördelningen av skogsråvara mellan energianläggningar och skogsindustri. Motionärerna önskar att regeringen skyndsamt skall lägga fram förslag om tillsynsmyndighet och kontrollregler beträffande fördelningen av vedråvara mellan energiproduktion och skogsindustri.

I propositionen framhålls att tillgången på skogsenergi framöver är svår att bedöma. Den blir i hög grad beroende av om rationella och ekonomiskt rimliga metoder kan utvecklas för att tillvarata hyggesavfall, röjningsvirke, skräpskog och lövskogsöverskott så att råvarubasen för skogsenergi kan utökas utan att konkurrera med behovet av råvara för industriell förädling. Om den totala skogsproduktionen kan utnyttjas effektivare skulle detta kunna bidra till att i dag olönsamma skogsbestånd kan avverkas med rimlig lönsamhet, uttalar föredraganden.

Det är ett aktuellt och viktigt problem som motionärerna har tagit upp. I föredragningar inför utskottet har företrädare för bl. a. Skogsindustriernas samarbetsutskott (SISU) och Svenska kommunförbundet fört fram synpunkter i ämnet. Med stigande bränslepriser kan man riskera att skogsindustrin inte kan konkurrera om skogsråvaran med energiproducenter, främst värmeverken, som behöver bränsle. I synnerhet gäller detta om staten samtidigt subventionerar nya fliseldade värmeanläggningar. Vissa synpunkter på energibeskattningen som framfördes av SISU vid uppvaktning inför näringsutskottet har skatteutskottet tagit upp i sitt betänkande SkU 1980/81:44.

Utskottet vill erinra om att enligt propositionen den föreslagna lagen om utförande av eldningsanläggningar för fast bränsle är avsedd att bl. a. fungera som ett styrmedel härvidlag. Anläggningsinnehavare åläggs enligt denna lag att, innan utformningen av anläggningen bestäms, med avseende på val av fast bränsle samråda med den myndighet som regeringen bestämmer. Myndigheten bör därvid verka för att inhemskt bränsle används, om detta inte framstår som olämpligt av ekonomiska eller andra skäl. Inhemska bränslen kan, säger föredraganden, i vissa fall framstå som olämpliga, t. ex. genom konkurrens med industrin om vedråvara. För att sådan konkurrens skall undvikas skall för uppvärmningsändamål i första hand användas sådan skogsråvara och sådana andra inhemska bränslen som industrin inte kan tänkas göra anspråk på.

Utskottet vill dock peka på risken för att vid brist på skogsavfall och flis, bl. a. på grund av en snabb utbyggnad av värmeverk, dessa verk kan komma att ta i anspråk även sådan skogsråvara som bör utnyttjas som industriråvara. Innan nya värmeverk uppförs är det enligt utskottets mening angeläget att det föreligger avtal som säkerställer långsiktig tillgång till skogsavfall och bränsleflis.

Jordbruksutskottet framhåller i sitt yttrande vikten av att den skogsråvara som behövs för industrin utnyttjas för förädling i denna. I princip borde endast skogsavfall och annan ved som inte på ekonomiskt tillfredsställande sätt kan tillgodogöras av industrin utnyttjas som bränsle för energiutvinning.

Jordbruksutskottet erinrar om det samrådsförfarande som skall äga rum enligt förslaget till lag om eldning med fasta bränslen. Vidare påpekas att i propositionen föreslås att kommunerna skall åläggas upprätta energiplaner för sina åtgärder att minska oljeberoendet.

Med ledning av dessa planeringsinstrument bör det, menar jordbruksutskottet, bli möjligt att i tillfredsställande grad styra utvecklingen så att målet för energiutvinningen ur skogen nås utan att skogsindustrins behov eftersätts.

Jordbruksutskottets majoritet avstyrker sålunda de ifrågavarande yrkandena i motionerna 1980/81:1975 och 1980/81:1976 (s). I en avvikande mening uttalar sig utskottets socialdemokrater till förmån för dessa yrkanden.

Liksom jordbruksutskottet vill näringsutskottet understryka att i princip endast skogsavfall och annan ved som skogsindustrin inte på ett ekonomiskt tillfredsställande sätt kan utnyttja bör få användas för energiutvinning. Skogsindustrins produktionskapacitet får inte hämmas genom att det uppstår brist på vedråvara till följd av att denna används för uppvärmningsändamål.

I vad avser förslagen i motionerna 1980/81:1975, 1980/81:1976 (s) och 1980/81:2021 (s) vill utskottet peka på att regeringen enligt 136 a § byggnadslagen skall pröva även sådan industriell verksamhet som är av väsentlig betydelse för hushållningen med energi. Prövningen skall avse inte endast en verksamhets lokalisering utan även dess tillkomst. Paragrafen har varit och är föremål för översyn inom bostadsdepartementet. I proposition 1980/81:130 aviserar industriministern att han i annat sammanhang kommer att ta upp frågan hur man kan motverka att industriellt användbar skogsråvara används för energiändamål.

Den nyssnämnda översynen har även gällt frågan om hur användning av träflis för eldning bör regleras i lag. I avvaktan på resultatet av översynen och statsmakternas slutliga ställningstagande till denna har bostadsdepartementet sedan våren 1980 ställt upp vissa principer för prövning av större flisningsanläggningar och anläggningar för eldning med träfiberråvara. Enligt dessa kommer regeringen regelmässigt att efter förbehållsbeslut pröva anläggningar för eldning med träfiberråvara om årsförbrukningen därav

uppgår till storleksordningen 25 000 m^3 fast mått under bark, motsvarande ca 70 000 m^3s flis exkl. bark. I vissa fall kommer regeringen också att pröva stora flisningsanläggningar.

Enligt vad utskottet inhämtat avser regeringen att lägga fram förslag i ärendet under hösten 1981. Vidare har industriministern i proposition 1980/81:130 aviserat ytterligare överväganden om den prövning som avser tillgången på träfiberråvara. De frågor som har aktualiserats i motionerna uppmärksammas alltså inom regeringskansliet. Mot denna bakgrund anser sig utskottet inte ha anledning att föreslå riksdagen att göra en framställning till regeringen enligt yrkandena i motionerna 1980/81:1975, 1980/81:1976 (s) och 1980/81:2021 (s). Utskottet finner inte heller att riksdagen bör göra ett uttalande enligt motion 1980/81:214 (vpk) rörande tillsynsmyndighet för fördelning av vedråvara.

Vissa frågor om alunskiffer, m. m.

I två motioner från allmänna motionstiden 1981 krävs förbud mot *uranbrytning* i vårt land. Vänsterpartiet kommunisterna har i motion 1980/81:1048 föreslagit att riksdagen skall uttala att någon uranbrytning eller uranprospektering inte skall få förekomma i Sverige och att riksdagen skall begära att regeringen tar de initiativ som är nödvändiga med anledning av ett sådant uttalande. I motion 1980/81:1790 – som har väckts av tolv företrädare för centerpartiet – föreslås att riksdagen skall begära att regeringen lägger fram ett förslag till en lag om förbud mot uranbrytning i Sverige. I båda motionerna åberopas resultatet av den rådgivande folkomröstningen den 23 mars 1980 om kärnkraftens användning.

Hithörande frågor berörs i propositionen i avsnittet Riktlinjer för uranförsörjningen (s. 196–202). Här redovisas först det behov av uran som finns med utgångspunkt i det av riksdagen fastlagda kärnkraftsprogrammet. Därefter diskuteras prospektering av uran i vårt land. Det framgår att regeringen anser att det bör ankomma på konsumenterna av uran, dvs. Svensk Kärnbränsleförsörjning AB (SKBF) och kraftföretagen, att finansiera den uranprospektering som de finner vara erforderlig. – Näringsutskottet har tidigare i vår ställt sig bakom regeringens förslag i budgetpropositionen 1981 att det statliga anslaget till Sveriges geologiska undersöknings prospektering efter uran skall kraftigt minskas (prop. 1980/81:100 bil. 17 punkt D 2–D 3, NU 1980/81:43).

I propositionen uttalas vidare att regeringen anser det betydelsefullt att inköp av uran sprids på olika källor så att en trygg försörjning kan upprätthållas även om något av de större producentländerna skulle upphöra med sin uranexport. Därefter lämnas i propositionen en redogörelse för vilka större uranförekomster som finns i Sverige. Det konstateras att en ansökan av LKAB om tillstånd enligt 136 a § byggnadslagen för brytning och bearbetning av ca 1 miljon ton skiffer per år i Ranstadsområdet (Västergöt-

land) lämnades utan bifall år 1978 av regeringen, sedan Skövde och Falköpings kommuner avstyrkt ansökan. Vidare nämns att en ansökan från LKAB om att få utvinna uran i Pleutajokk (Norrbottens län) f. n. prövas enligt 136 a § byggnadslagen och att regeringen kommer att ta ställning till ansökan efter avslutad remissbehandling. I propositionen omtalas också att AB Svensk Alunskifferutveckling och dess dotterbolag Ranstads Skiffer AB – vilka svarar för genomförandet av det treåriga forskningsprogram kring fullutvinning av alunskifferns beståndsdelar som inleddes år 1978 – "efter förhandlingar med kärnkraftföretagen" har konstaterat att ekonomiska förutsättningar inte föreligger för en kommersiell uranutvinning i Ranstad. Utvinning av uran i Ranstadsområdet "är således inte aktuellt", anförs det i propositionen.

Frågan om uranbrytning i Sverige berörs i tre motioner med anledning av propositionen. I två av dessa – 1980/81:1971 och 1980/81:1999 (vpk) – föreslås att riksdagen skall begära att regeringen lägger fram ett förslag till lagstiftning mot svensk uranbrytning. De skäl som anförs är i huvudsak samma som i de nyssnämnda motionerna 1980/81:1048 (vpk) och 1980/81:1790 från allmänna motionstiden. I den socialdemokratiska partimotionen 1980/81:1976 ställs inte något yrkande rörande uranbrytning, men motionärerna uttalar att det är "anmärkningsvärt" att regeringen i propositionen inte redovisar någon principiell inställning till frågan om svensk uranbrytning. F. n. gäller att uranbrytning inte kan ske utan tillstånd efter prövning enligt bl. a. lagen om vissa mineralfyndigheter, miljöskyddslagen (1969:387) samt 136 a § byggnadslagen. Ett ärende – rörande det s. k. Pleutajokkprojektet – remissbehandlas f. n. inför regeringens ställningstagande till en ansökan enligt sistnämnda lag. I remissbehandlingen ingår bl. a. att den berörda kommunen – Arjeplog – skall uttala sig. Vid lokaliseringsprövning enligt 136 a § byggnadslagen har berörd kommun vetorätt.

Utskottet vill betona att brytning av uran – liksom av andra mineraliska ämnen – självfallet kan tillåtas endast om de krav som ställs med avseende på bl. a. naturskydd och arbetsmiljö kan tillgodoses.

Mot bakgrund av vad här anförts avstyrker utskottet de förslag om uttalanden till förmån för ett generellt förbud mot uranbrytning i Sverige som finns i motionerna 1980/81:1048 (vpk), 1980/81:1790, 1980/81:1971 och 1980/81:1999 (vpk).

Under allmänna motionstiden väcktes två motioner där frågan om ett allsidigt utnyttjande av och forskning kring de svenska *alunskiffrarna* står i centrum. Denna fråga behandlas också i den socialdemokratiska partimotionen med anledning av propositionen.

I motion 1980/81:1901 uttalas att energiråvarorna i de svenska alunskiffrarna kan erbjuda en möjlighet till minskat beroende av andra länder och att alunskiffrarna är vårt lands ojämförligt största fossila bränslereserv. Motionärerna syftar här på kerogen. Utöver uran innehåller skiffrarna dessutom en mängd ämnen som används i svensk industri och som f. n. importeras i

betydande omfattning: svavel, kalium, fosfor, kväve, baryt, aluminium, magnesium, titan, zirkonium, vanadin, molybden, krom, kobolt och nickel. Motionärerna vill att regeringen skyndsamt skall tillsätta en parlamentarisk kommitté för de svenska alunskiffrarna. Kommitténs viktigaste arbetsuppgift bör vara att ge underlag så att statsmakterna och berörda kommuner snabbt kan ta ställning till den framtida användningen av alunskiffrarna. Motionärerna önskar att riksdagen skall ge regeringen till känna vad som anförts i motionen om kommitténs arbetsuppgifter, om de svenska alunskiffrarnas betydelse för försörjningstrygghet, sysselsättning och ekonomi och om betydelsen av forskning för en god miljö. Också i motion 1980/81:1976 (s) framhålls vikten av att alunskiffrarnas innehåll kan utnyttjas och att landets kompetens på detta område bevaras.

Kommitténs viktigaste uppgift skulle enligt motion 1980/81:1901 vara att ge statsmakterna och berörda kommuner underlag för ett snabbt ställningstagande till den framtida användningen av de svenska alunskiffrarna. Den parlamentariska sammansättningen av kommittén medför, uttalar motionärerna, att riksdagspartierna får ta ett ansvar för förberedelsearbetet. Kommittén bör, anför de vidare, självfallet förstärkas med företrädare för de fackliga organisationerna och för näringslivet. Expert- och referensgrupper bör tillsättas. Representanter för berörda kommuner, liksom för miljö- och naturvårdsintressen, bör få möjlighet att i olika former delta i kommitténs arbete.

När det gäller uppgifterna mer i detalj för kommittén anför motionärerna att denna bör föreslå erforderliga prospekteringsinsatser, insatser för att utvärdera tillgångarna och nödvändiga forsknings- och utvecklingsinsatser. En naturlig utgångspunkt är härvid resultaten från det treåriga forsknings- och utvecklingsarbete som riksdagen beslöt om år 1978. Speciellt bör kommittén uppmärksamma möjligheterna till en miljövänlig brytnings- och processteknik. Vidare bör kommittén ta initiativ till den samordning mellan statliga myndigheter, statliga företag och privata företag som kan behövas för att möjliggöra ett snabbt utnyttjande av de svenska alunskiffrarna. Kommittén bör också överväga om nya samhällsorgan bör skapas, avslutar motionärerna.

Utskottet vill erinra om att AB Svensk Alunskifferutveckling (ASA) bildades år 1977 i syfte att utveckla processer för fullutvinning, dvs. en total utvinning av den svenska skifferns samtliga värdefullare beståndsdelar. För denna verksamhet, som huvudsakligen har bedrivits vid ASA:s dotterbolag Ranstads Skiffer AB (RSA), har under treårsperioden 1978/79–1980/81 utgått statliga lån om totalt 128 milj. kr. (prop. 1977/78:126, NU 1977/78:69, rskr 1977/78:342). ASA och RSA har begärt ytterligare medel för att under perioden 1981/82–1985/86 fortsätta vissa försök med kemisk processutveckling för utvinning av metaller och kemiska ämnen. Regeringen har inte ansett sig kunna begära pengar för detta ändamål av riksdagen.

Förra året behandlade utskottet en motion med i stort sett samma innehåll

som de nu aktuella. Den avslogs av riksdagen på förslag av utskottet (NU 1979/80:70 s. 50). Vid det tillfället stod emellertid uraninnehållet i de svenska skiffrarna i fokus för diskussionen, och utskottets avstyrkan motiverades med att frågan om försörjningen med uran till det svenska kärnkraftsprogrammet avsågs skola tas upp i annat sammanhang.

I dagens ekonomiska situation måste, anser utskottet, alla åtgärder som kan medverka till att vårt lands ekonomiska situation förbättras allvarligt prövas. En utvinning av olika beståndsdelar i de svenska alunskiffrarna kan vara en sådan möjlighet. Utskottet har i det föregående (s. U 6) uttalat sig till förmån för att en parlamentarisk kommitté tillkallas med uppgift bl. a. att belysa hur man långsiktigt kan utnyttja nationella energiresurser såsom de svenska torv- och skiffertillgångarna. Genom den forskningsverksamhet i Ranstad som utskottet föreslår på annan plats i detta betänkande (s. 78) vinns erforderlig tid för utvärdering av skiffertillgångarnas värde för den svenska energiförsörjningen. Med hänsyn till det här anförda anser utskottet att de långsiktiga utredningsuppgifter som motionärerna har pekat på kan lösas inom ramen för den tidigare nämnda parlamentariska kommitténs uppdrag. Utskottet föreslår att riksdagen gör ett uttalande av denna innebörd.

I motion 1980/81:1409 föreslås att riksdagen skall uttala sig för att ett mineralforskningsinstitut snarast förläggs till Jämtlands län. Institutet skulle enligt motionärerna vara inriktat på forskning kring alunskiffer. I motionen föreslås vidare att riksdagen skall uttala att möjligheterna till utvinning ur alunskiffer bör tas till vara för att på olika områden minska vårt importberoende och öka sysselsättningen i Jämtlands län.

Utskottet hänvisar till sitt ställningstagande i det föregående beträffande utredning om alunskiffrarna. Några särskilda uttalanden med anknytning till alunskifferförekomsterna i speciellt Jämtlands län anser utskottet inte att riksdagen har anledning göra. Motion 1980/81:1409 avstyrks alltså.

Vissa frågor rörande anläggningarna i Ranstad tas upp i en motion från allmänna motionstiden, 1980/81:795, och i en motion, 1980/81:1988, som har väckts med anledning av propositionen. Förslagen i de båda motionerna är nästan identiska. De går i stort sett ut på att regeringen, sedan det treåriga forskningsprogrammet kring fullutvinning ur alunskiffern har avslutats under innevarande år, bör låta utreda hur anläggningarna i Ranstad skall kunna utnyttjas för ändamål som inte har anknytning till skifferhantering. I motionerna föreslås också att riksdagen skall uttala sig för att den mark som f. n. innehas av Ranstadsverket skall överlåtas till aktiva brukare.

Det sistnämnda förslaget har behandlats av jordbruksutskottet i dess yttrande JoU 1980/81:4 y. Jordbruksutskottet har vid kontakt med Ranstads Skiffer AB erhållit upplysningar att någon försäljning av bolagets mark inte är aktuell för närvarande. Bolagets innehav av skogsmark förvaltas av en särskild förvaltare. Jordbruksmarken är utarrenderad till olika jordbrukare.

Under sådana omständigheter synes, uttalar jordbruksutskottet, den i motionerna väckta frågan sakna aktualitet. Skulle den brukbara marken utbjudas till försäljning är det enligt jordbruksutskottets uppfattning naturligt att marken genom lantbruksnämndens förmedling överlåts till aktiva brukare.

Med hänvisning till vad jordbruksutskottet anfört avstyrker näringsutskottet förslagen i motionerna 1980/81:795 och 1980/81:1988 om riksdagsuttalanden rörande överlåtelse av Ranstadsverkets markinnehav.

Också förslagen i de båda nämnda motionerna om att riksdagen skulle uppmana regeringen att genomföra en utredning rörande alternativ användning av Ranstadsverket avstyrks av näringsutskottet. Utskottet utgår från att behovet av eventuella utredningar bedöms av regeringen.

Energiskog m. m.

Enligt propositionen bedöms odlad energiskog på längre sikt kunna komma att erbjuda betydande möjligheter att ersätta olja. Hur stort energibidraget kan bli och när det kan förverkligas anges dock f. n. vara mycket osäkert. En fortsatt utvecklings- och försöksverksamhet erfordras, framhålls det. Ett liknande resonemang görs beträffande halm som energiråvara.

Jordbruksutskottet behandlar i sitt yttrande frågan om odlingen av energiskog och andra inhemska energigrödor. Man framhåller bl. a. att odling av energiskog än så länge bör bedrivas med stor försiktighet. I en avvikande mening redovisar centerpartiets representanter i utskottet en mer positiv inställning till sådan odling.

Det är enligt näringsutskottets mening angeläget att efter hand en allt större del olja ersätts med inhemska, förnybara energikällor. Det är därvid av vikt att möjligheterna till odling av energiskog och andra inhemska energigrödor liksom deras omvandling till lätthanterligt bränsle främjas. Odling av energiskog bör i avvaktan på forskning och resultat av pågående försöksverksamhet bedrivas med stor försiktighet. Vunna forskningsresultat beträffande de odlade energikällornas miljöverkningar och eventuella intrång på marker som tidigare utnyttjats i jordbruk eller skogsbruk bör sålunda beaktas. Det är också angeläget att forskningsresultaten följs upp i försöksanläggningar. Utskottet föreslår att riksdagen ansluter sig till vad utskottet här har anfört.

Flera motioner innehåller förslag rörande odling av bränslen.

I motion 1980/81:803 förordas att kraftproducenterna genom lag skulle åläggas att ta till vara den träråvara som erhålls vid röjning av kraftledningsgator och sälja den till storförbrukare. Ett uppslag i motionen är också att kraftledningsgatorna skulle utnyttjas för odling av julgranar.

Såvitt utskottet kan bedöma föreligger inga hinder för att odling av julgranar kan organiseras på det sätt som motionärerna förordar. I vad gäller

det förstnämnda förslaget är det givetvis värdefullt om den råvarukälla som kraftledningsgatorna utgör kan nyttiggöras. Utskottet är emellertid inte berett att förorda någon särskild lagstiftning i detta syfte.

I motion 1980/81:1992 anförs att halm och vass utgör en betydande energiresurs som borde tas till vara. Motionärerna föreslår att riksdagen gör ett uttalande till regeringen härom.

Nämnden för energiproduktionsforskning bedriver ett utredningsarbete om möjligheterna att nyttiggöra halm. I likhet med vad som anförs i propositionen anser utskottet att detta arbete tillsammans med successiv introduktion i liten skala kan ge säkrare underlag för bedömningen av frågan om halm som energiråvara. När det gäller vass har nämnden nyligen framlagt rapporten (NE 1981:4) Vass som energikälla. Utskottet konstaterar sålunda att de här aktuella frågorna är under bevakning och anser inte att motionsyrkandet bör föranleda något särskilt uttalande av riksdagen.

Motion 1980/81:1989 går ut på att i statlig regi bör startas ett projekt syftande till att bioenergiproduktionen i Mälardalen skall byggas upp systematiskt. Denna region har stora resurser i form av skilda slag av energiråvaror, säger motionärerna. De menar att ingen organisation f. n. kan eller har i uppdrag att arbeta för de här nämnda energikällorna.

Utskottet anser att man bör sträva efter att öka användningen av inhemska bränslen i hela landet. Utnyttjandet av olika bränslen kommer naturligt nog att variera allt efter förutsättningarna på olika håll i landet. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om en metodstudie som pågår inom statens industriverk för analys av vilka regionala förutsättningar som finns för användning av skogsenergi och torv som bränslen och av hur dessa bränslen skall introduceras med hjälp av lokala och regionala planeringsinsatser.

Utskottet ser f. n. inget skäl för riksdagen att uttala att någon särskild del av landet bör prioriteras i fråga om statligt stöd för utvinning av biobränsle. Motionen avstyrks därför.

I motion 1980/81:1991 föreslås att en energiodling med olika grödor främjas över hela landet, att av bl. a. beredskapsskäl en storskalig odling av kombinerade energi- och proteingrödor startas, att pelletsfabriker byggs upp och att utveckling av en industriell förädlingsverksamhet på området stöds.

Utskottet anser att de frågor som motionärerna tar upp är av stor vikt men måste utredas ytterligare innan konkret ställning kan tas till de föreslagna åtgärderna. Motionen avstyrks därför.

Bränslebolag

I propositionen uttalas (s. 190) att organ för råvaruutvinning och handel behöver bildas för att organisera tillförseln av inhemska bränslen. Det framhålls att förutsättningarna härför är olika för skogsenergi och för torv. I

fråga om skogsenergi finns redan i dag några bolag, medan det för torv saknas organisation för handel och distribution. Föredraganden erinrar om att stöd för bildande av en marknadsorganisation för inhemska bränslen kan erhållas från oljeersättningsfonden.

Frågan om bränslebolag tas upp i partimotionerna från socialdemokraterna och vänsterpartiet kommunisterna.

I motion 1980/81:1976 (s) erinras om de problem som har uppstått i fråga om skogsindustrins råvaruförsörjning och som enligt motionärerna beror på att skogsägarna under senare år på grund av kortsiktiga ekonomiska intressen har vägrat att leverera råvara till industrin. Det är enligt motionen angeläget att inte samma svårigheter uppstår när det gäller försörjningen med inhemskt bränsle. Motionärerna vill att som handelsled för skogsenergiråvaror och torv skall fungera bolag där staten och kommunerna har majoriteten.

I motion 1980/81:1999 (vpk) sägs att de nödvändiga satsningarna på inhemska bränslen enligt propositionen i stor utsträckning överlåts till privata initiativ. För undvikande av bieffekter, såsom att vedråvara som är användbar i skogsindustrin används som bränsle, måste exploateringen och hanteringen av de inhemska bränslena ställas under samhällets kontroll genom regionala bränslebolag.

Utskottet anser det vara betydelsefullt att effektiva distributionsformer kan byggas upp för olika slag av inhemska bränslen. Som framhålls i propositionen finns bolag för skogsenergi redan etablerade, medan man inte har kommit så långt i fråga om torv.

Enligt utskottets uppfattning bör bildandet av bränslebolag uppmuntras av statsmakterna. Som nämns i propositionen kan oljeersättningsfonden ge stöd till bildande av marknadsorganisationer. Utskottet anser att detta skapar goda förutsättningar för tillkomsten av flexibla och marknadsorienterade bränslebolag med verksamhet som är anpassad till de särskilda förhållandena i olika delar av landet. Med hänvisning till vad som här anförts avstyrker utskottet motionsyrkandena.

I motion 1980/81:1992 begärs åtgärder för att underlätta utbyggnad i hela landet av fabriker för framställning av biopellets. Biopelletstekniken ökar enligt motionärerna tillgängligheten för inhemska energikällor som torv, skogsenergi, halm, vass, hampa, energigräs och andra energigrödor. Motionärerna föreslår vidare att Svensk Metanolutveckling AB skall bygga upp en organisation för tillvaratagande av biobränsle. Av sådant bränsle skulle framställas pellets som på sikt skulle kunna utgöra råvara för en framställning av metanol. I motion 1980/81:1999 (vpk) föreslås att en infrastruktur avseende t. ex. brytningstäkter, pelletsfabriker och transportsystem byggs upp för torvhantering.

Utskottet delar motionärernas åsikt att biopellets kan vara en lämplig metod att komma till rätta med volymproblem och andra problem hos vissa inhemska bränslen. Statligt stöd till framställning av biopellets kan lämnas av

oljeersättningsfonden. Utskottet är inte berett föreslå ytterligare statligt stöd för ändamålet. Utskottet kan inte heller ställa sig bakom förslaget om en utvidgning av Metanolbolagets uppgifter. Utskottet avstyrker sålunda de här aktuella motionsyrkandena.

I detta sammanhang tar utskottet upp motion 1980/81:1993, vari föreslås att Sveriges energiföreningars riksorganisation (SERO) – som bl. a. ägnar intresse åt inhemska energikällor – skall erhålla statligt stöd för den informationsverksamhet som de till organisationen anslutna föreningarna bedriver lokalt. Enligt motionärerna kan SERO åstadkomma mycken information för ett förhållandevis måttligt belopp.

Utskottet anser att det är värdefullt om möjligheterna för den enskilde att få information i energifrågor förbättras. Det bör enligt utskottet vara en uppgift för ansvariga myndigheter på området att överväga hur detta slag av information kan förbättras och huruvida stöd till enskilda organisationer skall utgå. Utskottet är inte berett att tillstyrka motionsyrkandet.

Alternativa drivmedel

I propositionen konstateras (s. 204) att ca 40 % av de drivmedel som används i Sverige importeras i form av färdiga produkter. Mot denna bakgrund, anförs det, finns starka skäl att vidta åtgärder för att förbättra försörjningstryggheten inom drivmedelssektorn.

De alternativa drivmedel som närmast är aktuella är olika slags motoralkoholer som metanol och etanol. Den motoralkohol som i propositionen bedöms lämpligast för introduktion är metanol. Ett förslag till introduktionsplan läggs fram, innebärande dels en omfattande och kraftfull satsning på utveckling och införande av fordon för drift med s. k. M 100-bränsle, dels en intensifierad verksamhet för att närmare klarlägga förutsättningarna för introduktion av blandbränsle, dvs. bränsle som innehåller bensin och någon form av motoralkohol. Introduktionsplanen bedöms medföra en oljeersättning år 1990 om 1–3 TWh per år.

När det gäller försörjningen med motoralkoholer konstateras i propositionen att det tidigast omkring år 1990 finns möjlighet att framställa metanol ur inhemska råvaror. Det anges att frågan f. n. är av forsknings- och utvecklingskaraktär och att den under tämligen lång tid inte har något samband med tillförseln av metanol för användning i Sverige.

För etanol, anförs det, är förutsättningarna för produktion ur inhemska bränslen bättre. Det skulle vara motiverat att uppföra en prototyp- och demonstrationsanläggning för framställning av etanol, om den teknik som skall användas bedöms kunna medföra väsentliga minskningar av kostnaderna så att produktionen på sikt blir lönsam. Av stort intresse anges härvid vara det s. k. Skaraborgsprojektet. Vidare nämns att OK är berett att utnyttja etanol genom att blanda den i nuvarande kvalitet för s. k. regularbensin.

Utskottet vill erinra om att riksdagen vid två tillfällen under förra året (NU 1979/80:35, NU 1980/81:18) har uttalat att det är angeläget att alternativa drivmedel införs i Sverige. Det förslag till introduktionsplan för alternativa drivmedel som nu föreslås av regeringen grundas på ett omfattande utredningsarbete som har genomförts under senare år. Enligt utskottets mening bör planen kunna innebära att ett första steg tas mot en förbättring av den känsliga försörjningssituationen på drivmedelsområdet. Eftersom en produktion av metanol ur inhemska råvaror av olika skäl inte bedöms komma till stånd i stor skala under det närmaste decenniet vill utskottet betona det angelägna i att försörjningen baseras på så säkra källor som möjligt.

Med hänvisning till vad som här anförts tillstyrker utskottet den föreslagna planen för introduktion av alternativa drivmedel.

Enligt motion 1980/81:807 är det viktigt att dieselmotorer kan förberedas eller byggas om för användning av motoralkoholer som drivmedel. Motionärerna vill att förutsättningar för detta skall skapas och att en översyn och redovisning skall komma till stånd när det gäller distribution av alkoholbränslen.

I propositionen anför föredragande statsrådet att han avser att senare återkomma till frågan om ev. särskilda åtgärder för att säkra den tunga trafikens drivmedelsförsörjning. Dessförinnan skall dels erfarenhet ha vunnits av det tvåbränslesystem som utvecklats av AB Volvo, dels vissa studier ha genomförts i vad gäller inriktningen av utvecklingsarbetet på en M 100-motor. I fråga om översyn av distributionssystemet kan noteras att föredraganden uttalar att detaljerade utredningar bör genomföras bl. a. om anpassning av distributionssystem till den introduktionsplan som förordas i propositionen.

Utskottet finner att vad motionärerna har föreslagit i stort har tillgodosetts i propositionen. Mot bakgrund härav avstyrks de här aktuella motionsyrkandena.

Som nyss nämnts uttalade sig riksdagen vid två tillfällen år 1980 om införande av alternativa drivmedel i Sverige. Riksdagen gjorde härvid även uttalanden om angelägenheten av att en produktion av drivmedel från inhemska bränslen kommer till stånd.

I propositionen (s. 537) redovisar industriministern i avsnittet om forskning och utveckling inom energiprogrammet m. m. olika projekt som har framkommit beträffande framställning av bl. a. metanol genom förgasning av inhemska bränslen.

Svensk Metanolutveckling AB (SMAB) föreslog våren 1979 i samverkan med Stora Kopparberg AB att en demonstrationsanläggning skulle uppföras för förgasning av torv- och vedråvara. Syftet skulle vara att demonstrera teknik för att framställa metanol för användning som drivmedel. Nämnden för energiproduktionsforskning (NE) avgav i december 1979 rapporten (NE

1979:5) Demonstrationsanläggning för metanolproduktion baserad på inhemsk råvara.

Statens vattenfallsverk och SP har föreslagit en anläggning för kombinerad el- och värmeproduktion. Nynäs Petroleum AB har, något som utskottet senare (s.81) återkommer till, föreslagit en anläggning för kombinerad produktion av syntetiskt drivmedel, bränngas och fjärrvärme baserad på förgasning av kol och restoljor. Skiffer som energiråvara har under treårsperioden 1978/79–1980/81 behandlats utanför energiforskningsprogrammet. ASA har föreslagit utbyggnad av en försöksanläggning för skifferförgasning – med sikte på utvinning av skifferns organiska energiinnehåll – och hemställt om anslag med 93 milj. kr. för detta ändamål för treårsperioden 1981/82–1983/84.

Slutligen kan nämnas att i Studsvik f. n. byggs upp en mindre försöksanläggning för förgasning av torv och biomassa enligt en svensk metod.

I propositionen framhålls beträffande ASA:s verksamhet att det inte längre är motiverat att staten lämnar fortsatt särskilt stöd till den kemiska processutveckling som omfattar utvinning av metaller och kemiska ämnen ur alunskiffer. Däremot anförs att den termiska processutvecklingen, som i första hand är inriktad mot utnyttjande av det fossila bränsleinnehållet i skiffern, har fått ökad betydelse. De förgasningsförsök som ASA önskar genomföra vid MEFOS i Luleå ryms enligt propositionen inom ramen för anvisade lånemedel för budgetåret 1980/81. Den slutliga utvärderingen av försöksprogrammet kan ske först vid utgången av år 1982.

Föredraganden framhåller att det beslutsunderlag som nu föreligger för frågorna om större försöksanläggningar på förgasningsområdet ännu inte är fullständigt utan behöver kompletteras på flera punkter. Han är därför inte nu beredd att förorda beslut om ytterligare satsningar utöver de nyss nämnda och de som ingår i Huvudprogrammet Energiforskning.

I två motioner behandlas på ett allmänt plan frågan om produktion av drivmedel ur inhemska råvaror.

I motion 1980/81:1976 (s) betonas alunskiffrarnas värde från bl. a. bränslesynpunkt. Regeringen bör, anser motionärerna, ta initiativ till en totalberäkning av alunskifferreserven och till forskning och utveckling i syfte att göra det möjligt att använda skiffrarna med minimala skador på miljön. De anser vidare att det är olyckligt att regeringen inte klart har tagit ställning till ASA:s ansökan. Det finns enligt motionärerna risk för att landets kompetens för att utnyttja skiffrarnas innehåll försvinner. Medel föreslås reserveras för projektet inom energiforskningsprogrammet, så att man kan gå vidare i enlighet med ASA:s förslag.

I motion 1980/81:807 yrkas att riksdagen skall uttala sig för att en inhemsk produktion av motoralkoholer snarast kommer till stånd.

Nio motioner behandlar frågan om lokalisering av anläggningar för framställning av motoralkoholer. I fem motioner lämnas förslag om lokalisering av en eventuell anläggning för framställning av etanol. I motion

1980/81:232 förordas Skänninge, i motionerna 1980/81:851 och 1980/81:1034 Karpalund, i motion 1980/81:1979 i anslutning till Domsjö sulfitfabrik och i motion 1980/81:480 Skaraborgs län. Fyra motioner tar upp frågan om lokalisering av en anläggning för metanoltillverkning. I motion 1980/81:1395 föreslås Ranstad, i motion 1980/81:1980 Kvarntorp i Närke och i motionerna 1980/81:390 och 1980/81:1414 Söderhamns kommun.

Som utskottet redan framhållit har utskottet vid två tillfällen år 1980 uttalat att en inhemsk produktion av alternativa drivmedel skall byggas upp. På våren framhölls (NU 1979/80:35) betydelsen av att en fullskaleanläggning för metanolproduktion i huvudsak baserad på inhemska råvaror kommer till stånd. På hösten anfördes (NU 1980/81:18) att det är betydelsefullt att pågående överväganden om uppförande av en förgasningsanläggning snabbt kan leda till resultat. Vidare sades att regeringen bör besluta om uppförande och lokalisering av en försöksanläggning.

De förslag som lämnas i propositionen innebär att beslut ännu inte skall fattas om någon större försöksanläggning för förgasning av skiffer, torv och vedråvaror.

Utskottet delar regeringens uppfattning dels att ett tillräckligt beslutsunderlag måste finnas tillgängligt innan beslut fattas om betydande investeringar i större förgasningsanläggningar, dels att Skaraborgsprojektet, om det kommer till stånd, kan väntas ge värdefull erfarenhet.

Den introduktionsplan för alternativa drivmedel som utskottet i det föregående har tillstyrkt medför att försörjningsläget i fråga om drivmedel på längre sikt förbättras, förutsatt att försörjningskällorna är av stabil natur. Introduktionsplanen innebär att behovet av metanol under en första tid är måttligt. Det är enligt utskottets mening angeläget att denna tid utnyttjas för att klarlägga förutsättningarna för och eventuellt bygga upp en svensk produktion av alternativa drivmedel i huvudsak baserad på inhemska råvaror.

Den inom ASA bedrivna termiska processutvecklingen bör, som regeringen förutsätter, fortsätta med det s. k. MEFOS-projektet i Luleå. Inom ramen för anvisade lånemedel – 128 milj. kr. (s.70) – bör därjämte säkras fortsatta FoU-insatser i Ranstad med inriktning främst på metanolutvinning under åtminstone treårsperioden 1981/82–1983/84.

Utskottet föreslår ett uttalande av riksdagen av här angiven innebörd.

Mot bakgrund av vad som här anförts avstyrks de här aktuella yrkandena i motionerna 1980/81:807 och 1980/81:1976 (s).

Utskottet ser inte anledning för riksdagen att ta ställning till frågan om lokalisering av anläggningar för framställning av drivmedel, när besluten om byggande inte kan komma att fattas förrän i ett senare sammanhang. De motionsyrkanden som tar upp denna fråga avstyrks därför.

Värmeförsörjning

I oljeersättningsprogrammet ingår, som nämnts i det föregående, förslag till *lag om utförande av vissa eldningsanläggningar för fast bränsle.* Sammanfattningsvis innebär lagförslaget följande. Större eldningsanläggningar skall i fortsättningen utföras så att de kan eldas med fast bränsle. Mindre anläggningar skall kunna eldas med inhemskt fast bränsle utan omfattande ombyggnader eller kompletteringar. Gränsen mellan större och mindre anläggningar sätts vid en beräknad årlig bränsleförbrukning om 180 terajoule, vilket motsvarar ca 5 000 m^3 tjockolja. Lagen gäller i första hand nytillkommande anläggningar men även befintliga anläggningar så snart pannan byts ut. I fråga om större eldningsanläggningar skall enligt lagförslaget ägaren eller den som förfogar över anläggningen samråda med den myndighet som regeringen bestämt innan han avgör för vilket slag av fast bränsle anläggningen skall utföras. Lagen omfattar flertalet eldningsanläggningar för byggnadsuppvärmning, elproduktion eller användning i industriella processer. Det finns vissa möjligheter till undantag från kravet på utförande för eldning med fast bränsle. Enligt motiveringen avses undantag kunna medges bl. a. om det nämnda kravet för med sig särskilt höga kostnader eller stora miljöproblem. Lagen är avsedd att träda i kraft den 1 januari 1982. Beträffande finansiering konstateras (s. 225) att investeringar i eldningsanläggningar för fast bränsle skall kunna finansieras inom ramen för de s. k. fjärrvärmelånen.

Vänsterpartiet kommunisterna opponerar mot det föreslagna samrådsförfarandet. Enligt ett yrkande i motion 1980/81:1999 skall riksdagen begära förslag till ändring i lagen om utförande av eldningsanläggningar för fast bränsle. Samrådsförfarandet skulle ersättas med tvingande regler, detta för att inhemska bränslen skall väljas där så är möjligt. Motionärerna befarar att kol kan komma att väljas framför inhemska bränslen som torv, skogsråvara etc. Någon närmare motivering för yrkandet lämnas inte i motionen.

I lagrådsremissen rörande lagförslaget anförs bl. a. (prop. s. 555) att det, då nu krav skall ställas på fastbränsleeldning, är angeläget att möjligheterna att utnyttja inhemska fasta bränslen före kol tas till vara i rimlig utsträckning. Vid samrådsförfarandet avses myndigheten verka för att inhemskt bränsle används, om det inte framstår som olämpligt av ekonomiska eller andra skäl. Inhemska bränslen kan i vissa fall framstå som olämpliga t. ex. genom konkurrens med industrin om vedråvara eller genom att bränslet med fördel kan användas på annan plats.

Bl. a. mot denna bakgrund anser utskottet att det inte finns anledning för riksdagen att påkalla något förslag till ändring i lagtexten. Utskottet tillstyrker regeringens förslag till lag om utförande av eldningsanläggningar för fast bränsle.

I propositionen anges vissa allmänna riktlinjer för *utbyggnaden av fjärrvärme och fjärrvärmesystemets försörjning med bränsle.* I huvudsak

anges följande (s. 227 f.). Det är önskvärt att fjärrvärme byggs ut i en takt av ca 1 000 MW per år under 1980-talet. År 1990 kan fjärrvärme då komma att svara för 46 TWh värme eller ungefär hälften av landets behov av uppvärmning av bostäder, lokaler och övriga byggnader. Med hänsyn till att tillgången på elproduktionskapacitet bedöms bli god under 1980-talet finns det skäl att under första delen av detta årtionde satsa på hetvattencentraler för värmeproduktion. Några nya kraftvärmeverk bör komma till stånd mot slutet av 1980-talet, och då kan även värmepumpar få betydelse. Under 1990-talet bör en omfattande utbyggnad av kraftvärmeverk kunna ske. Det är angeläget att möjligheterna att introducera solvärme, spillvärme och värmepumpar i fjärrvärmesystemen i större utsträckning än hittills undersöks vid planeringen av nya, framför allt mindre fjärrvärmenät och vid ombyggnad av befintliga system. Fjärrvärme bör i första hand införas eller expandera i tätorter med en bebyggelsestruktur och omfattning som dels gör fjärrvärmeutbyggnad ekonomiskt motiverad, dels innebär att kraftvärmeverk av ekonomisk storlek senare kan introduceras.

Regeringen räknar med att nästan all fjärrvärmeutbyggnad i fortsättningen kommer att grundas på fasta bränslen. Det nästan 100-procentiga oljeberoendet inom fjärrvärmesektorn bör år 1990 ha reducerats till 14–25 %.

Bränsletillförseln till fjärrvärmenäten beräknas uppgå till ca 57 TWh år 1990. Industriell spillvärme inkl. sopförbränning bör kunna svara för 3–4 TWh, fasta bränslen som flis, torv och kol för ca 26–30 TWh, solvärme för 1–2 TWh, hetvatten från kärnkraftverk eller från stora värmepumpar för ca 9 TWh och elenergi för ca 3 TWh. Oljan skulle därmed svara för 9–15 TWh. Om värmeavtappning från Forsmark 3 inte kommer till stånd bör, som uttalas i propositionen, Storstockholms fjärrvärmeförsörjning ordnas så att åtminstone lika stor oljeersättning erhålls.

Beslut om *storstädernas värmeförsörjning* bör, uttalas i propositionen, fattas snarast. Utformningen av värmeförsörjningen i storstadsområdena Stockholm, Göteborg och Malmö påverkar i hög grad landets värmebalans och är därför inte bara en lokal och regional utan även en nationell angelägenhet.

För Storstockholms del har statens industriverk utrett alternativ med värmeöverföring från kärnkraftverket i Forsmark och med närförlagda koleldade kraftvärmeverk eller ett koleldat kraftvärmeverk i Botkyrka kommun. Storstockholms Energi AB (STOSEB) har tillsammans med statens vattenfallsverk jämfört Forsmarksprojektet med projektet koleldat kraftvärmeverk.

Föredraganden diskuterar (s. 240–243) för- och nackdelar med dessa lösningar. Han finner att även möjligheterna att använda värmepumpar bör beaktas av STOSEB inför ett ställningstagande till hur Storstockholm skall minska sitt oljeberoende. Föredraganden anger detta som ett tredje

alternativ för Storstockholms fjärrvärmeförsörjning vid sidan av Forsmarksalternativet och fossilalternativet. Han förordar inte något av dessa tre alternativ men ställer följande anspråk på det alternativ som STOSEB väljer att genomföra. Det bör leda till en oljeersättning om 1 milj. ton per år. Kravet på en god miljö i Storstockholmsområdet bör bli tillgodosett. Självfallet måste de anläggningar som skall byggas prövas på vanligt sätt enligt gällande lagstiftning, bl. a. miljöskyddslagen.

I propositionen redovisas även ett projekt som har utarbetats av en arbetsgrupp med representanter för AB Nynäs Petroleum, Svensk Metanolutveckling AB, STOSEB och Sydkraft AB. Projektet, som beräknas kunna starta år 1987, avser en anläggning för kombinerad produktion av metanol, bränslegas och hetvatten. Produktionen baserar sig på förgasning av kol och högsvavlig restolja. Hetvattnet skulle utnyttjas för Storstockholms värmeförsörjning. Projektet avvisas med motiveringen att det förutsätter en mer omfattande efterfrågan på metanol än vad regeringen bedömer kunna komma till stånd.

Olika synpunkter på och förslag om hur storstädernas värmeförsörjning bör lösas läggs fram i ett flertal motioner. Utskottet tar i det följande först upp de förslag som avser *Storstockholms värmeförsörjning* och därefter de som avser Göteborg resp. Malmö och Lund.

Ett yrkande i motion 1980/81:1999 (vpk) går ut på att riksdagen skall uttala sig mot värmeförsörjning genom hetvattenledningar från kärnkraftverk och för att allt arbete med utredningar om sådan värmeförsörjning stoppas. Utskottet anser inte att riksdagen bör göra något sådant uttalande och avstyrker alltså motionsyrkandet.

I motion 1980/81:336 yrkas att riksdagen skall uttala att hetvattnet från kärnkraften i största möjliga grad skall utnyttjas. I den motivering till yrkandet som lämnas i motion 1980/81:333 anförs bl. a. att ett förbättrat utnyttjande av hetvattnet från kärnkraftverken skulle ge både ett minskat valutautflöde och fler arbetstillfällen. Utskottet, som i det följande behandlar flera motionsyrkanden om möjligheterna att utnyttja värmeöverföring från kärnkraftverket i Forsmark, avstyrker förslaget om ett så långtgående uttalande som det motionären önskar.

I motion 1980/81:1999 (vpk) krävs också att allt arbete med Forsmarksprojektet skall stoppas. Utbyggnad av en hetvattentunnel från Forsmark skulle automatiskt medföra fortsatt användning av kärnkraft eller också kolförbränning i stor skala, uttalas i motion 1980/81:601. Motionärerna hävdar att det för Uppsala kommuns del skulle innebära en ren förlust att ansluta sig till systemet med hetvatten från Forsmark. För Stockholms värmeförsörjning anser de en kombination av olika värmekällor i flera mindre anläggningar vara ett bättre alternativ än en hetvattenledning från Forsmark. Motionärerna vill att riksdagen hos regeringen skall hemställa om ett beslut som innebär att utbyggnaden av hetvattentunneln från Forsmark stoppas.

I två motioner önskas uttalanden till förmån för projekteringen med värmeöverföring från Forsmark. I motion 1980/81:322 hemställs att riksdagen skall göra en framställning till regeringen om att den snarast låter slutföra erforderligt kompletterande utredningsarbete om en hetvattentunnel från Forsmark till Stockholm och förelägger riksdagen förslag till beslut. Motionärerna pläderar för Forsmarksalternativet. De menar att detta bör planeras så att inhemska förnyelsebara energikällor skall kunna användas som ersättning för kärnkraften. Socialdemokraterna hävdar i motion 1980/81:1976 att möjligheterna att utnyttja hetvattenavtappning från kärnkraftverken måste ses i sitt vidare samhällsekonomiska sammanhang. En central politisk fråga är hur balans i utrikeshandeln skall skapas. Väsentliga ansträngningar måste göras för att minska såväl importen av olja som en framtida import av kol. Det är därför angeläget att värmeavtappning från kärnkraftsreaktorerna utnyttjas, menar motionärerna. De vill att riksdagen i en framställning till regeringen ger sitt stöd för att den s. k. etapp 2 i Forsmark skall påbörjas. Enligt ett annat yrkande i motionen bör regeringen utfärda direktiv för det fortsatta arbetet med värmeavtappning från Forsmark enligt vissa i motionen angivna riktlinjer. Följande riktlinjer presenteras:

Projektet bör utformas så att introduktionen av förnybara energikällor stimuleras. Det är väsentligt att man överväger både projektets storlek och utformning bl. a. i fråga om vattentemperatur i systemet, så att tillskott av solvärme i de kommunala fjärrvärmesystemen kan komma till stånd i framtiden.

Regeringen bör således ta initiativ så att tillstånd för tunnelbygget och avtal om värmeavtappning m. m. bör förenas med krav på en betydande satsning också på förnybara energikällor i Storstockholmsområdet. Möjligheterna till en förläggning av större anläggningar för kraftvärmeproduktion som ersättning för Forsmark 3, när denna reaktor skall börja leverera elkraft eller avvecklas, bör ytterligare undersökas. Frågor om hamnförhållanden m. m. måste få sitt svar.

Det bör också klarläggas i vilken utsträckning andra alternativ kan bli verklighet tillsammans med Forsmarksprojektet och den parallella satsningen på förnybara energikällor. Det gäller t. ex. det s. k. Nynäsprojektet.

Med hänvisning till dessa riktlinjer föreslår motionärerna att riksdagen skall som sin mening ge regeringen till känna att om tillstånd senare ges till ett modifierat Forsmarksprojekt detta skall förenas med krav på en satsning också på förnybara energikällor i Storstockholmsområdet. Vidare önskar de att riksdagen i en framställning till regeringen skall ställa sig bakom deras synpunkter på stöd för ytterligare studier av Nynäsprojektet. Regeringen borde skyndsamt lämna riksdagen erforderligt beslutsunderlag för detta projekt enligt de intentioner som förts fram i motionen.

Likartade synpunkter på vikten av att utveckla och använda förnybara energikällor för värmeförsörjningen förs fram i motion 1980/81:1781. Motionärerna är emellertid mycket kritiska till Forsmarksalternativet. De

föreslår att riksdagen skall uttala att storstädernas värmeförsörjning bör utformas på ett sätt som så väl som möjligt uppfyller de övergripande energipolitiska målen om avveckling av kärnkraften, energihushållning, minskat oljeberoende och övergång till uthålliga, helst inhemska och förnybara energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan. I motionen hävdas att värmepumpar och anordningar för att utnyttja solvärme bör spela en viktig roll i storstädernas värmeförsörjning liksom även naturgas eller syntetgas enligt Nynäsprojektet. Om kol skall användas kan det accepteras endast med höggradig rening. För Stockholmsregionens värmeförsörjning bör de fjärrvärmesystem som finns eller är under byggnad utnyttjas. I övriga områden blir huvudalternativen närvärme baserad på värmepumpar och solvärme vilken introduceras successivt. Motionärerna begär att dessa decentraliserade alternativ skall bli ordentligt utredda innan statsmakterna fattar beslut som rör Stockholmsregionens värmeförsörjning.

Önskemål som i allt väsentligt överensstämmer med de nu refererade förs även fram i motion 1980/81:1999 (vpk). Motionärerna understryker bl. a. Nynäsprojektets fördelar och önskar att det ges en allvarlig och positiv prövning.

Med anledning av propositionen och samtliga här aktuella motionsyrkanden vill utskottet framhålla att det beslut som skall fattas om Storstockholms framtida värmeförsörjning får vittgående konsekvenser. Oavsett vilken teknisk lösning som väljs kommer den att för lång tid framöver kräva stora såväl tekniska som ekonomiska resurser. Frågan kan därför inte betraktas som enbart regional utan har även nationell räckvidd.

De tre alternativ som presenteras i propositionen är resultatet av ett omfattande utredningsarbete som ännu ej är fullständigt slutfört. Avsikten är att förslag i frågan skall utarbetas och föreläggas berörda kommunstyrelser för beslut under hösten 1981.

Utskottet har genom en rad uppvaktningar och föredragningar – av företrädare för bl. a. vattenfallsverket, STOSEB, Sveriges industriförbund och Nynäsprojektet – fått närmare information om möjliga lösningar, främst då värmeöverföring genom en hetvattenledning, stora värmepumpar och Nynäsprojektet.

Utskottet vill framhålla att kommunerna har det slutliga ansvaret för beslut om Stockholmsregionens värmeförsörjning. Då utformningen av värmeförsörjningen i storstäderna i hög grad påverkar Sveriges energiförsörjning är det dock motiverat att statsmakterna ger vissa riktlinjer för kommunernas handlande. Det är däremot inte lämpligt att riksdagen gör ett bestämt uttalande till förmån för ett av alternativen. I det fortsatta utredningsarbetet kommer som STOSEB och vattenfallsverket avser även alternativet med stora värmepumpar i framtida kombination med närförlagda kraftvärmeverk att studeras och jämföras med alternativen värme från Forsmark och koleldade anläggningar i Stockholmsregionen. Det är angeläget att utredningsarbetet bedrivs skyndsamt, så att nödvändiga beslut

om värmeförsörjningen i Stockholmsområdet snarast kan fattas av berörda kommuner. Nynäsprojektet, som kan bli intressant i ett längre perspektiv, bör ytterligare undersökas. De villkor som anges i propositionen måste uppfyllas. Det alternativ som väljs måste alltså leda till en oljeersättning på ca 1 miljon ton olja per år och uppfylla kraven på en god miljö i Stockholmsområdet.

Utskottet utgår från att man i det fortsatta utredningsarbetet noga undersöker möjligheterna att använda alternativa energikällor. I ett längre perspektiv inför kärnkraftsavvecklingen bör möjligheterna beaktas att Storstockholms värmesystem får en sådan utformning att varaktiga, helst förnybara och inhemska, energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan kan införas.

Utskottet föreslår att vad det här har anförts om Storstockholms värmeförsörjning ges regeringen till känna som riksdagens mening.

I fråga om *Göteborgs värmeförsörjning* ställer sig regeringen avvisande till en lösning som innebär hetvattenavtappning i Ringhals. En sådan skulle kräva ingrepp i en kärnkraftsanläggning som redan har tagits i drift. Ombyggnaden skulle enligt vattenfallsverket bli komplicerad och möjligen kunna påverka reaktorsäkerheten. Enligt propositionen bör fjärrvärmeförsörjningen i Göteborgsregionen från slutet av 1980-talet klaras av ett koleldat kraftvärmeverk, av ett kraftvärmeverk eldat med förgasad restolja eller genom ett ökat utnyttjande av spillvärme med hjälp av värmepumpar. Vidare borde, för att oljeberoendet snabbt skall minska, en koleldad hetvattencentral byggas under de närmaste åren.

I motion 1980/81:1976 (s) önskas att riksdagen i en framställning till regeringen skall uttala sig för att värmeavtappning från Ringhals inte skall komma till stånd. Till följd av sitt läge är Ringhals uppenbarligen det av alla kärnkraftverk som är minst lämpat för värmeavtappning, säger motionärerna.

Utskottet konstaterar att förslaget i motionen helt stämmer överens med ställningstagandet i propositionen och alltså inte ger riksdagen anledning att vidta någon särskild åtgärd.

När det gäller värmeförsörjningen i *Malmö och Lund* avvisas i propositionen det s. k. Sydvärmeprojektet, som innebär värmeavtappning från kärnkraftverket i Barsebäck. Liksom i fråga om Ringhals skulle det enligt propositionen bli fråga om ingrepp i en kärnkraftsanläggning som är i drift, med de risker och kostnader som detta kan innebära. Ytterligare skäl som anges mot att Barsebäck byggs om för värmeavtappning är den relativt korta tid som verket skulle användas för detta ändamål. Det bör enligt propositionen finnas goda förutsättningar för att tillgodose Malmöregionens fjärrvärmebehov genom koleldade anläggningar. Möjligheterna att utnyttja spillvärme genom användning av värmepumpar sägs också böra beaktas.

I två motioner förordas värmeavtappning från Barsebäck. I motion

1980/81:851 önskas att regeringen skall ta initiativ till överläggningar med Sydkraft AB samt Malmö och Lunds kommuner så att det s. k. Sydvärmeprojektet snarast kommer till stånd. Enligt hemställan i motion 1980/81:1976 (s) bör regeringen snarast uppta förhandlingar med Sydkraft om förutsättningarna för värmeavtappning i Barsebäck. I motion 1980/81:851 åberopas uttalanden i proposition 1978/79:115 enligt vilka överföringen av värme från de båda kärnkraftsblocken i Barsebäck till Malmö och Lund är det projekt som är bäst utrett och som torde medföra minsta risker från teknisk och ekonomisk synpunkt. Motionärerna påpekar också att detta alternativ skulle väsentligt kunna förbättra den svenska handelsbalansen. I propositionen redovisas att Sydvärmeprojektet förelåg våren 1979. Det visade sig lönsamt i förhållande till lokala kraftvärmeverk under förutsättning att elbortfallet vid värmeavtappning i Barsebäck ersätts med ny kärnkraft. Om däremot kärnkraftsutbyggnaden skulle begränsas till tolv block borde enligt utredningens bedömning värmebehovet i Malmö och Lund täckas genom utbyggnad av koleldade kraftvärmeverk.

Frågan om fjärrvärmeförsörjningen i Malmö och Lund har utretts av en expertgrupp med företrädare för Malmö energiverk, Lunds tekniska verk och Sydkraft AB. Enligt ett pressmeddelande den 28 april i år har denna expertgrupp till den gemensamma ledningsgrupp som utsetts av de båda kommunerna och Sydkraft överlämnat en rapport med alternativa lösningar för fjärrvärmeförsörjningen i området. Gruppen har kommit till följande resultat.

Det klart bästa alternativet totalekonomiskt sett när det gäller att trygga Malmö-Lundregionens fjärrvärmeförsörjning är att bygga ut Öresundsverket med ett koleldat kraftvärmeverk på 290 megawatt (MW) el och 500 MW värme samt bygga en hetvattenledning för 200 MW värme till Lund.

Det klart sämsta alternativet är att bygga om Barsebäcksverket. Räknat i 1980 års penningvärde blir detta hela 920 milj. kr. dyrare än utbyggnaden av Öresundsverket. Vid ogynnsam utveckling av bränslepriserna och elkonsumtionen kan detta belopp stiga till 1,5 miljarder kronor.

De andra två alternativ som expertgruppen har studerat är:

Ett koleldat kraftvärmeverk på 100 MW el och 200 MW värme på Ön i Limhamn och ett koleldat kraftvärmeverk på 60 MW el och 120 MW elvärme i Lund utan hetvattenledning till Lund.

Ett koleldat kraftvärmeverk på 100 MW el och 200 MW värme på Ön i Limhamn, ombyggnad till koleldning av fjärrvärmeaggregatet i Öresundsverket och hetvattenledning för 150 MW till Lund.

Av dessa två alternativ ställer sig det förstnämnda 340 milj. kr. dyrare än att bygga ut Öresundsverket och det andra alternativet 550 milj. kr. dyrare.

Det meddelas att utredningen nu arbetar vidare med dels alternativet att Öresundsverket byggs ut med en gemensam anläggning för Malmö-Lundregionen, dels ett alternativ enligt vilket Malmö och Lund går skilda vägar. Emellertid finns, framhåller ledningsgruppen, Barsebäckslösningen kvar, utredd och kostnadsberäknad samt möjlig att tillgripa om staten av

andra skäl skulle finna det möjligt att finansiera projektets merkostnader.

Utskottet konstaterar att utredningarna om hur fjärrvärmeförsörjning för Malmö och Lund skall lösas kommer att fortsätta. Det finns, anser utskottet, i detta läge inte anledning för riksdagen att göra någon framställning till regeringen på grundval av de berörda motionerna.

I motionerna 1980/81:851 och 1980/81:1489 pekas på möjligheterna att *inom trädgårdsnäringen använda spillvärmen från Barsebäck*, dvs. det vatten som har använts för att kyla reaktorerna där. Detta är enligt motionärerna angeläget av regionala och sysselsättningspolitiska skäl. I motion 1980/81:851 erinras om planer som utarbetats på att utnyttja spillvärmen för att via värmeväxlare värma upp stora växthus som skulle anläggas i närheten av Barsebäck. Motionärerna vill att regeringen skall uppdra åt lantbruksstyrelsen att snarast ta upp diskussioner med representanter för Sydkraft och trädgårdsnäringen om möjligheterna att utnyttja Barsebäcksverkets spillvärme. En skyndsam undersökning om spillvärmen från Barsebäck kan utnyttjas för uppvärmning av skilda trädgårdsanläggningar förordas i motion 1980/81:1489. I propositionen påpekas (s. 86) att växthusodlingen inom trädgårdsnäringen i flera avseenden har en särställning i energihänseende bland våra näringar. Energikostnaderna uppgår till mellan 30 och 50 % av de totala kostnaderna. Omfattande investeringar för energihushållning behövs. Visst statligt stöd lämnas också. Inom energiforskningsprogrammet lämnas stöd bl. a. till projekt som syftar till att förbättra växthusen i energihänseende.

Beträffande de förslag till konkreta åtgärder som motionärerna lagt fram har utskottet inhämtat att Sydkraft tillsammans med Trädgårdsnäringens riksförbund och Mäster Grön, en odlarorganisation med drygt 800 medlemsföretag i Skåne och angränsande landskap, genomför en förprojektering av en växthusanläggning om 10 000 m² där uppvärmningen i huvudsak skall ske med värmepump. Grundtanken med projektet är att finna en generell metod att utnyttja spillvärme för växthusuppvärmning. Tänkbar lokalisering för sådana anläggningar är större reningsverk, vissa industrier och kondenskraftverk. Förprojekteringen kommer att vara klar under juni månad. Därefter kommer beslut att fattas om genomförande.

Utskottet utgår från att berörda myndigheter och organisationer följer utvecklingen och vidtar erforderliga åtgärder. Motionerna bör enligt utskottets mening inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Med hänvisning till vad som anförts i det föregående tillstyrker utskottet vad som förordas i propositionen om fjärrvärmeutbyggnad och fjärrvärmesystemens försörjning med bränslen.

I motion 1980/81:1999 (vpk) hävdas att den konventionella högtemperera de och storskaliga fjärrvärmen försämrar de ekonomiska förutsättningarna för hushållningsåtgärder och för införande av solvärme och värmepumpar. Motionärerna menar att de långsiktiga energipolitiska målen bättre skulle

uppfyllas i ett småskaligt system, ett slags *närvärmesystem*. Systemet skulle bygga på en värmecentral som försörjer ca 50–500 lägenheter. Riksdagen bör enligt motionen uttala sig för att en närvärmegrupp eller motsvarande bildas med uppgift att på alla sätt stödja närvärmeidén. Denna närvärmegrupp skulle kunna bildas inom det energiverk som föreslås i propositionen.

Utskottet vill erinra om att föredraganden i propositionen uttalar (s. 228) att det är angeläget att möjligheterna att introducera solvärme, spillvärme och värmepumpar i fjärrvärmesystem i större utsträckning än hittills undersöks vid planeringen av nya, framför allt mindre fjärrvärmenät och vid ombyggnad av befintliga system. Mot denna bakgrund räknar utskottet med att de synpunkter som anförs i motionen kommer att uppmärksammas i det fortsatta energipolitiska arbetet. En särskild framställning från riksdagens sida synes inte påkallad. Motionsyrkandet avstyrks.

Rörledningslagen

Genom lagen (1978:160) om vissa rörledningar, den s. k. rörledningslagen, har ett koncessionssystem införts i fråga om rörledningar för transport av råolja, naturgas och liknande produkter. Rörledningar för transport av hetvatten omfattas inte av detta koncessionssystem. Riksdagen uttalade, när regeringens förslag till rörledningslag antogs, att det kunde komma att visa sig motiverat med en komplettering av lagen på denna punkt. I propositionen föreslås nu att även rörledningar för fjärrvärme skall vara underkastade koncessionskrav under samma betingelser som råolje- och naturgasledningar, dvs. bl. a. att de har en längd av minst 20 km. Samhället får därigenom möjlighet till en samlad prövning av deras tillkomst och förläggning. Med en redaktionell ändring tillstyrker utskottet regeringens förslag till ändring i rörledningslagen. Utskottet tillstyrker också det därmed sammanhängande förslaget till lag om ändring i lagen (1942:335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar m. m.

I motion 1980/81:1964 framställs önskemålet att riksdagen hos regeringen skall begära förslag som garanterar en samordning av den fysiska planeringen enligt byggnadslagstiftningen m. m. med koncessionsprövning enligt rörledningslagen. Civilutskottet konstaterar i sitt yttrande att motionärernas intresse delvis är tillgodosett genom en tidigare meningsyttring av riksdagen, gällande arbetet på en ny byggnadslagstiftning. Enligt civilutskottet bör emellertid också övervägas att inom den nuvarande lagstiftningens ram skapa handläggningsregler med samma syfte. Näringsutskottet delar civilutskottets uppfattning på denna punkt och föreslår att riksdagen gör ett uttalande av denna innebörd.

Elvärme

Med utgångspunkt i de förslag som har lagts fram av elanvändningskommittén (ELAK) tar regeringen ställning till möjligheten att använda tillgänglig elkapacitet för att ersätta olja vid uppvärmning. Utskottet behandlar förslagen i den del som rör användning av elenergi i stora elpannor, i fjärrvärmenät och i fastigheter med små och medelstora pannor samt inom industrin. Till den del som förslagen i propositionen avser användning av direktverkande elradiatorer i bostäder behandlas de av civilutskottet i betänkandet CU 1980/81:37.

Föredraganden uttalar (s. 253) att den tillgängliga elkapaciteten bör användas för att på effektivaste möjliga sätt ersätta olja vid uppvärmning. Han räknar med att 5–13 TWh elvärme år 1985 och 10–16 TWh år 1990 bör kunna användas för att ersätta olja. Det skulle vara möjligt att redan från år 1985 årligen använda ca 3 TWh el i stora elpannor i fjärrvärmenät och inom industrin under perioder då enbart vattenkraft och kärnkraft svarar för elproduktionen. Föredraganden understryker att stora elpannor som ersätter tung eldningsolja bör användas endast i den mån vattenkrafts- och kärnkraftsproduktionen inte helt erfordras för elvärme som ersätter lätt eldningsolja.

I små och medelstora pannor bedöms el kunna ersätta olja i en omfattning av 2–10 TWh år 1985 och 7–13 TWh år 1990.

Utskottet har ingenting att erinra mot vad som anförs i propositionen i här berörd del.

Värmepumpar

I propositionen redovisas (s. 257 f.) att det pågår utvecklingsarbete av olika slag inom värmepumpsområdet bl. a. med att studera inverkan på kraftsystemet av en större satsning på värmepumpar. Föredraganden anför att det är angeläget att satsningar görs på skilda områden för att skapa bästa möjliga beslutsunderlag för en mera omfattande introduktion av värmepumpar. Förutom utveckling och introduktion av olika typer av värmepumpar nämns även utveckling av distributionssystem för låga temperaturer.

Utvecklingen av värmepumpar beräknas ske i sådan takt att det år 1990 skall vara möjligt att erhålla ca 7 TWh värme från värmepumpar. Härför krävs dock en insats av 3 TWh drivenergi. Om stora eldrivna värmepumpar skulle komma att utnyttjas i fjärrvärmesystem skulle ytterligare kvantiteter olja kunna ersättas genom användning av värmepumpar.

I motion 1980/81:1976 (s) föreslås att riksdagen skall begära att regeringen skyndsamt redovisar sin syn på värmepumparnas möjligheter att bidra till landets och speciellt storstädernas värmeförsörjning. Motionärerna delar regeringens uppfattning att eldrivna värmepumpar bör kunna utnyttjas i fjärrvärmesystemen. De efterlyser en redovisning i energibalanserna av den

andel värme som värmepumparna kan ge år 1990. Motionärerna hävdar att det totala bidraget från värmepumpar år 1990 skulle kunna uppgå till 30 TWh. För Storstockholm anger de 10 TWh som ett möjligt energitillskott och för Göteborg och Malmö lika mycket. Därtill räknar de med att samma möjligheter finns i andra större städer. Med hänvisning till denna beräkning frågar motionärerna dels vilket underlag regeringen har för beräkningar av värmepumparnas mycket stora möjligheter, dels varför det totala bidraget från värmepumpar inte redovisas i regeringens balanser.

De beräkningar och antaganden som görs i motion 1980/81:1976 (s) är mycket långtgående, och det är enligt utskottets mening svårt att finna något stöd för dem vare sig i propositionen eller i de utredningar bl. a. av oljeersättningsdelegationen som ligger till grund för regeringens bedömning.

Utskottet har genom flera uppvaktningar, bl. a. av företrädare för industriförbundet, vattenfallsverket och Stal-Laval Turbin AB, fått information om utvecklingen på värmepumpsområdet. Utskottet anser att utvecklingen och den praktiska användningen av värmepumpstekniken bör få allt nödvändigt stöd. I vissa kommuner bl. a. i Stockholmsområdet finns det planer på att införa värmepumpar i fjärrvärmesystemen. Genom sådana anläggningar kan man bl. a. vinna värdefulla erfarenheter för det fortsatta utvecklingsarbetet på detta område, vilket även kan vara av allmän betydelse för svensk industri.

Med hänsyn till vad som anförts finner utskottet att en särskild framställning till regeringen enligt det nu ifrågavarande motionsyrkandet inte är påkallad.

I motion 1980/81:1399, som har väckts under allmänna motionstiden, hemställs att riksdagen skall uttala att utveckling av värmeåtervinningsaggregat och värmepumpar skall påskyndas för att importen av olja eller av andra tekniska oljesubstitut skall begränsas. Med hänsyn till vad som anförts i det föregående finner utskottet att motionen i allt väsentligt är tillgodosedd. Den avstyrks alltså.

I motion 1980/81:1987 anförs att det, om förnybara energikällor som solenergi och spillvärme skall kunna utnyttjas effektivt och i ökad utsträckning, krävs hushållning med energikvalitet. Motionärerna beskriver energikvalitet med att "energi med hög temperatur har högre kvalitet än energi med lägre temperatur". De hävdar att solvärme och spillvärme utnyttjas effektivare ju lägre temperaturer som erfordras. Enligt motionärerna bör man för att rätt kunna utnyttja värmepumpar, solenergi och spillvärme söka sänka framledningstemperaturen även i fjärrvärmesystemen. 95–45° C borde utgöra norm vid ny- och utbyggnad av fjärrvärmenät. Motionärerna förordar att planverket skall få i uppdrag att utarbeta nya normbestämmelser med beaktande av dessa synpunkter. De erinrar även om värmepumparnas höga bränsleeffekt, vilken skulle göra dem ekonomiskt intressanta för framtidens värmeproduktion. Motionärerna hemställer att

riksdagen skall som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om hushållning med energikvalitet och behovet av nya normbestämmelser vid ny- och utbyggnad av fjärrvärmesystem.

I propositionen redovisas att vattenburen elvärme – liksom andra vattenburna värmesystem – kan, om systemet dimensioneras för låg framledningstemperatur utan genomgripande insatser i själva radiatorsystemet, anpassas så att alternativa uppvärmningsformer, t. ex. solvärme och/eller värmepump, senare kan införas. Statens planverk har i en utredning om anpassningsbara uppvärmningssystem föreslagit att alla tillkommande uppvärmningssystem skall dimensioneras för en framledningstemperatur som inte överstiger 50° C. Detta förslag har tagits upp av ELAK, som föreslår att tillkommande vattenburna system skall dimensioneras enligt normen 60–40°. Civilutskottet har behandlat denna fråga i betänkande CU 1980/81:37.

Utskottet har i flera sammanhang i det föregående framhållit att det är viktigt att alla möjligheter att spara energi och att främja introduktion på bred front av alternativa energikällor tas till vara. Utskottet räknar med att ansvariga myndigheter och organ uppmärksammar de synpunkter som har tagits upp i motionen. Med hänsyn härtill anser utskottet inte att det finns anledning för riksdagen att göra en sådan framställning till regeringen som önskas i motion 1980/81:1987.

Elförsörjning

Elanvändning

I propositionen (s. 271) redovisas att elanvändningen under år 1980 inkl. överföringsförluster preliminärt beräknas uppgå till 93,8 TWh. Under perioden 1973–1979 har elanvändningen ökat med i genomsnitt drygt 3 % per år. I 1975 års energipolitiska beslut sattes som mål för användningen av elenergi att ökningen skulle begränsas till i genomsnitt högst 6 % per år t. o. m. år 1985 mot 7–8 % per år under 1960-talet. Elkonsumtionen täcks till ca 65 % med vattenkraft, ca 25 % med kärnkraft och ca 10 % med oljebaserad el i huvudsak från mottrycksverk. Föredraganden anför att tillgången på elenergi torde vara god under 1980-talet. Detta förklaras av den under senare år effektivare energianvändningen och oförutsett låga ökningstakten i samhällsekonomin. I propositionen föreslås att riksdagen skall godkänna vissa riktlinjer för elanvändningspolitiken under 1980-talet.

Dessa riktlinjer innebär i huvudsak följande. Den långsiktiga elförsörjningen bör inriktas främst på att tillgodose behov av el för drift och belysning inom industrin, i transportsektorn och i bostäder och lokaler. Den därefter tillgängliga elkraften bör användas för att spara olja vid uppvärmning. Den slutliga elanvändning som bedöms mer eller mindre nödvändig för att upprätthålla sysselsättning och välfärd bedöms uppgå till 103–109 TWh år

1990. Detta motsvarar en produktionskapacitet om 113–120 TWh. En utgångspunkt för beräkning av det tillgängliga utrymmet för oljebesparande elanvändning bör vara att oljekondenskraftverk och gasturbiner normalt inte skall användas. År 1990 bör produktionskapaciteten under medelårsförhållanden exkl. oljekondens och gasturbiner kunna uppgå till 132–138 TWh. Detta motsvarar en nivå för slutlig elanvändning på 120–125 TWh. Med en beräknad produktionskapacitet år 1990 på 134 TWh bedöms 13–19 TWh kunna användas för att spara olja.

Utöver pågående utbyggnad av kärnkraften och en viss utbyggnad av vattenkraften räknar regeringen med endast en mindre utbyggnad av elproduktionen under 1980-talet. Produktionstillskotten kommer främst från mottryckskraft i kraftvärmeverk och från industriell mottryckskraft, i båda fallen producerad genom eldning med fasta bränslen, samt från vindkraft. Därtill kommer en omfattande ombyggnad av de i dag oljeeldade kraftvärmeverken till eldning med fast bränsle. Enligt propositionen bör år 1990 ca två tredjedelar vara ombyggda till eldning med kol, torv eller flis.

Några invändningar mot dessa riktlinjer har inte rests. De godtas också av utskottet.

Socialdemokraterna kritiserar emellertid regeringen för att anlägga ett alltför snävt tidsperspektiv. I motion 1980/81:1976 säger de att det är anmärkningsvärt att regeringen inte ens försöker presentera en skiss till elbalans för tiden efter år 1990. Då det tar ca tio år att planera och bygga större energianläggningar måste energiförsörjningen planeras i ett långt perspektiv. Motionärerna begär att regeringen snarast skall presentera riktlinjer för 1990-talets elanvändningspolitik.

Av bl. a. det skälet att kärnkraften enligt riksdagens beslut skall börja avvecklas under 1990-talet har utskottet i det föregående uttalat sig för en parlamentarisk kommitté. Utifrån ett långsiktigt perspektiv kan denna analysera olika åtgärder som kan bli aktuella för att på sikt säkra kärnkraftens avveckling och ett fortsatt minskat oljeberoende. I kommitténs uppdrag bör även ingå att överväga vilket bidrag som bl. a. vattenkraft kan ge till energiförsörjningen i ett längre perspektiv. Med hänsyn härtill räknar utskottet med att frågan om riktlinjer för elanvändningspolitiken under 1990-talet kan komma att behandlas av den parlamentariska kommittén. Motionsyrkandet ger alltså inte anledning till någon åtgärd.

Vattenkraft

I propositionen (s. 282) beräknas att vattenkraften år 1990 skall ge ett tillskott till energibalansen på 65 TWh. F. n. uppgår vattenkraftsproduktionen till ca 61–62 TWh under ett år med normal vattentillrinning. Regeringen anser att det är rimligt att räkna med och sträva efter att utbyggnader av nya vattenkraftstationer motsvarande ett produktionstillskott av 2 till 3 TWh

inleds under 1980-talet utöver redan pågående eller beslutade utbyggnader. Häri inkluderas även tillskotten från små vattenkraftverk med en effekt av 100–1 500 kW. Vidare beräknas att ett tillskott av ca 1 TWh kan åstadkommas genom ett effektivare utnyttjande av de befintliga vattenkraftstationerna. När här berörda anläggningar har tagits i drift, vilket i sin helhet torde kunna ske först efter år 1990, skulle den totala vattenkraftsproduktionen uppgå till ca 66 TWh. I propositionen erinras om att 1975 års energipolitiska beslut innebar att i energibalansen år 1985 skulle ingå 66 TWh vattenkraft. Näringsutskottet (NU 1975:30) konstaterade då att det rådde viss tveksamhet om möjligheterna att fram till år 1985 öka vattenkraftsproduktionen från 61 till 66 TWh per år.

Föredraganden understryker att regeringens beräkning förutsätter att åtskilliga av de projekt som aktualiseras under perioden också blir utförda. Han betecknar det som angeläget och rimligt att det långsiktiga kraftförsörjningsintresset tillmäts så stor vikt vid avgörandet av de vattenkraftsärenden som under 1980-talet kommer att aktualiseras i de älvsträckor som inte har undantagits från prövning att den förordade utbyggnaden verkligen kommer till stånd. År 1983 anses därför en uppföljning av lämnade tillstånd till utbyggnader böra göras. Det aviseras att regeringen då kan komma att lägga fram kompletterande förslag så att det föreslagna tillskottet från vattenkraften år 1990 kan uppnås.

Beräkningarna av vattenkraftsutbyggnaden under 1980-talet tas upp i flera motioner.

Socialdemokraterna anför i motion 1980/81:1976 att det nu inte verkar möjligt att uppnå målet enligt riksdagsbeslutet om 66 TWh år 1990. De hävdar vidare att någon enstaka större utbyggnad är att föredra framför ett stort antal ingrepp i mindre vattendrag. Denna ståndpunkt har dock avvisats av riksdagens majoritet, framhåller de. Motionärernas hemställan går ut på att riksdagen skall begära en plan med riktlinjer för hur riksdagsbeslutet om vattenkraftens utbyggnad till 66 TWh skall kunna uppnås.

I motion 1980/81:395 anförs att det är ekonomiskt, energipolitiskt och industripolitiskt angeläget att riksdagen uttalar sig för att målet för den fortsatta vattenkraftsutbyggnaden skall vara att minst 65 TWh per år skall produceras år 1990. Motionärerna föreslår att ett sådant uttalande riktas till regeringen.

I motion 1980/81:1994 yrkas att riksdagen skall uttala att planeringen av vattenkraftsutbyggnaden skall utgå ifrån att nuvarande och lovgiven vattenkraft ger normal årsproduktion av 63 TWh. Det är angeläget att nivån för vattenkraftsproduktionen med nuvarande planerade och lovgivna utbyggnad preciseras, menar motionärerna.

Civilutskottet behandlar i sitt yttrande bl. a. möjligheterna att uppnå målet för vattenkraftsproduktionen och de krav som riktlinjerna för den fysiska riksplaneringen ställer. Härvid kommenterar civilutskottet uttalan-

det i propositionen om bedömningen av vattenkraftsärenden. Civilutskottet anför i detta sammanhang bl. a. följande:

Det torde vara i sak ostridigt att ramen för den möjliga utbyggnaden läggs fast ytterst genom riktlinjerna för den fysiska riksplaneringen och vattenlagens tillåtlighetsregler i förening med regeringens prövningsrätt. Därtill kommer att ansökningar om tillstånd till utbyggnad av naturliga skäl aktualiseras vid tidpunkter som sökandena finner förenliga med sina intressen.

– – – – –

Civilutskottet konstaterar för sin del att överväganden knappast kan utgå från annat än av riksdagen hittills godtagna riktlinjer för den fysiska riksplaneringen och från den nuvarande vattenlagens prövningsregler. Civilutskottet har i betänkande 1980/81:31 påpekat att inte heller regeringens dispensmöjligheter kan generellt vidgas genom energipolitiska uttalanden – regeringen är bunden inom ramen för sedvanlig tolkning av gällande lagreglering av dispensmöjligheterna.

Civilutskottet har tillförts uppgifter om de ärenden som f. n. prövas av regeringen och om de ansökningar som kan väntas. Dessa uppgifter har enligt civilutskottets mening inte entydigt gett vid handen att man – utan ändrade riktlinjer för den fysiska riksplaneringen, ändrade tillåtlighetsregler i vattenlagen eller avsiktligt ändrade dispensregler – med säkerhet kan uppnå en total vattenkraftproduktion om 66 TWh och, än mindre, att vattenkraften år 1990 ger ett tillskott av 65 TWh.

Enligt civilutskottets mening bör näringsutskottet betona energiministerns uttalanden att de angivna tillförselnivåerna inte bör betraktas som fastställda mål. För den händelse att riksdagen önskar vidga utbyggnaden av vattenkraften står endast till buds konkreta beslut antingen av vissa angivna älvsträckor inte längre skall vara undantagna från utbyggnad eller att ändra vattenlagen så att de motstående intressena tillmäts en mindre vikt. Sannolikheten av att riksdagen skall fatta sådana beslut bör inte bedömas i detta sammanhang. Om näringsutskottet utgår från nu gällande regler bör i energibalansen ingå ett troligt tillskott från vattenkraften 1990 som något understiger 65 TWh. Denna marginella osäkerhet torde inte ge energibalanserna mindre värde. Markeringen bör göras snarast för att stryka under att talet är ett i viss mån osäkert resultat av beräkningar av tillgänglig vattenkraft och inte en utgångspunkt för att besluta om vilken vattenkraft som skall vara tillgänglig.

Civilutskottet konstaterar att de intressen som kommer till uttryck i det berörda yrkandet i motion 1980/81:1994 blir tillgodosedda om näringsutskottet och riksdagen ansluter sig till civilutskottets resonemang.

Även när det gäller förslaget i motion 1980/81:1976 (s) om en plan för vattenkraftsutbyggnaden anser civilutskottets majoritet att syftet med detta blir tillgodosett om riksdagen ansluter sig till civilutskottets nyss redovisade uppfattning. Socialdemokraterna i civilutskottet anser däremot att ett förslag till utbyggnadsplan bör utarbetas. I fråga om vattenkraftsutbyggnaden uttalar de att det fortfarande bör hävdas att ett stort ingrepp är bättre än många små ingrepp som direkt berör ett stort antal människor.

Näringsutskottet anser att det är viktigt att hålla i minnet att, som

civilutskottet påpekar, endast konkreta beslut står till buds om riksdagen önskar vidga utbyggnaden av vattenkraften. Dessa beslut kan gå ut på antingen att vissa angivna älvsträckor inte längre skall vara undantagna från utbyggnad eller att vattenlagen ändras så att de motstående intressena tillmäts en mindre vikt.

Näringsutskottet finner inte anledning att ifrågasätta civilutskottets bedömning att med nu gällande regler vattenkraftsproduktionen år 1990 kommer att ligga något under 65 TWh. Detta tal bör ses som ett i viss mån osäkert resultat av beräkningar av tillgänglig vattenkraft och inte en utgångspunkt för beslut om vilken vattenkraft som skall vara tillgänglig. Utskottet föreslår att riksdagen i ett uttalande till regeringen ansluter till vad utskottet här har anfört om utbyggnad av vattenkraftsproduktionen.

Med hänvisning till det nu sagda avstyrker utskottet motion 1980/81:395.

Vad avser det angivna yrkandet i motion 1980/81:1994 instämmer utskottet i vad civilutskottet har anfört. Även detta yrkande avstyrks alltså.

Vad avser önskemålet i motion 1980/81:1976 (s) om en plan för vattenkraftsutbyggnaden hänvisar näringsutskottet till sitt tidigare uttalande om att den föreslagna parlamentariska kommittén kan komma att överväga frågor rörande vattenkraftens utbyggnad i det längre perspektivet. Utvecklingen i det korta och medellånga perspektivet kommer enligt propositionen att följas uppmärksamt av regeringen. Så aviseras att regeringen – om det skulle visa sig nödvändigt – år 1983 kommer att förelägga riksdagen kompletterande förslag rörande vattenkraftsutbyggnaden. Mot denna bakgrund anser utskottet inte att det här aktuella motionsyrkandet bör föranleda någon åtgärd.

I motion 1980/81:1994 föreslås även att riksdagen skall uttala att den utökning av vattenkraftsproduktionen som bör ske under 1980-talet i första hand bör åstadkommas genom effektiviseringar i befintliga kraftstationer. Civilutskottet påpekar att en meningsyttring av riksdagen enligt detta yrkande torde vara svår att verkställa utan konkretioner i fråga om önskade beslut. Näringsutskottet vill erinra om att regeringen räknar med att ett effektivare utnyttjande av de befintliga vattenkraftstationerna skall ge ett produktionstillskott av ca 1 TWh. Utskottet finner inte att motionsyrkandet bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Vattenkraftsutbyggnaden under 1980-talet bör begränsas till okontroversiella projekt, minikraftverk samt effektiviseringar av befintliga vattenkraftverk, uttalas i motion 1980/81:1986. Med okontroversiella projekt avser motionärerna sådana vattenkraftsutbyggnader som varken kammarkollegiet, statens naturvårdsverk eller berörd kommun motsätter sig. De bedömer att man härigenom skulle uppnå ett tillskott på ca 3 TWh under 1980-talet utöver nu utbyggd eller lovgiven produktion. I motionen hemställs att riksdagen skall avslå propositionen i här aktuell del samt uttala sig för de i motionen förordade riktlinjerna för utbyggnaden av vattenkraften. Med

hänvisning till vad som anförts i det föregående avstyrker utskottet motion 1980/81:1986.

I motion 1980/81:336 önskas att riksdagen skall uttala att vattenkraften bör byggas ut i den utsträckning som är ekonomiskt lönsam. I propositionen anges att den tekniskt utbyggbara vattenkraften har uppskattats motsvara en årlig energiproduktion av ca 130 TWh. De utbyggnadsvärda vattenkraftsresurserna, dvs. de resurser som kan tillgodogöras i rationella anläggningar, har bedömts uppgå till ca 95 TWh per år. Av de återstående utbyggnadsvärda vattenkraftsresurserna faller hälften eller ca 17 TWh per år på de fyra outbyggda huvudälvarna i Norrland, dvs. Torne, Kalix och Pite älvar samt Vindelälven. Utskottet vill erinra om civilutskottets uttalande att överväganden om vattenkraftsutbyggnaden knappast kan utgå från annat än av riksdagen hittills godtagna riktlinjer för den fysiska riksplaneringen och från den nuvarande vattenlagens prövningsregler. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motionsyrkandet.

I propositionen föreslås att statligt *stöd till små vattenkraftverk* skall utgå även i fortsättningen. Regeringen anser att lån till investeringar bör kunna lämnas till sådana små vattenkraftverk som uppfyller vissa angivna krav, bl. a. kravet på en effekt av minst 100 kW. Kredit ges av oljeersättningsfonden och lämnas enligt samma grunder som för andra åtgärder som kan få stöd från fonden.

I motion 1980/81:789, väckt under allmänna motionstiden, önskas en förändring av bidragsbestämmelserna så att stöd skall kunna utgå även för uppförande av vattenkraftverk med en effekt av mindre än 100 kW. Motionärerna påpekar att de nuvarande bestämmelserna medför att s. k. mikrokraftverk faller utanför. De anser att detta är en beklaglig begränsning.

Utskottet konstaterar att investeringar i små vattenkraftverk är av långsiktig karaktär och på så sätt skiljer sig från flertalet andra investeringar som syftar till att spara eller ersätta olja. I det korta perspektivet kan inte utbyggnad av små vattenkraftverk konkurrera med andra oljeersättningsprojekt. Det kan därför övervägas om inte lån till små vattenkraftverk bör ha längre löptid än lån till flertalet andra projekt.

Förslaget i motionen tar sikte på en förändring av hittills gällande bidragsbestämmelser. De riktlinjer som läggs fram i propositionen innebär att nuvarande system bibehålls. Utskottet finner inte skäl till förändring av propositionens riktlinjer och avstyrker därför motionen.

Kärnkraft

I propositionen (s. 286) erinras om att f. n. sju kärnkraftverk är i kommersiell drift. Ytterligare fem block är färdigställda eller under byggnad. De sista två kärnkraftblocken i det svenska kärnkraftsprogrammet –

Forsmark 3 och Oskarshamn 3 – beräknas bli tagna i drift vid mitten av 1980-talet.

I motion 1980/81:1999 presenterar vänsterpartiet kommunisterna sin syn på kärnkraftsprogrammets omfattning. Partiets förslag innebär att programmet skall skäras ned. Riksdagen skall sålunda begära åtgärder för att kärnkraftsreaktor 11 – dvs. Forsmark 3 – inte laddas och att arbetena på reaktor 12 – dvs. Oskarshamn 3 – avbryts. Barsebäcksverket bör vidare snarast tas ur drift.

Utskottet hänvisar till att det nuvarande kärnkraftsprogrammet överensstämmer med resultatet av folkomröstningen våren 1980 och med riksdagens beslut samma år. Därför avstyrker utskottet de nu avsedda motionsyrkandena.

Ytterligare ett yrkande i motion 1980/81:1999 (vpk) går ut på att riksdagen skall uttala sig för att folkomröstningens utslag om att alla kärnkraftverk skall ägas av samhället skall följas. Riksdagen bör begära att regeringen vidtar skyndsamma åtgärder i enlighet härmed.

Av kärnkraftsblocken ägs de i Ringhals helt av statens vattenfallsverk och de i Forsmark till 89,5 % av samhället. De två blocken i Barsebäck ägs av Sydkraft AB och därmed till ca 60 % av kommuner. Oskarshamns Kraftgrupp AB (OKG) ägs till 50,75 % av Sydkraft AB och Svarthålsforsen AB, vilket tillhör Stockholms kommun. Utskottet vill erinra om uttalandet i propositionen att de särskilda krav som med hänsyn till energiförsörjningens stora betydelse för samhällsutvecklingen måste ställas på elförsörjningen motiverar att samhället bör ha ett övergripande ansvar för produktion och distribution av elektrisk kraft. Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Riktlinjer för energitillförsel och för oljeersättning

Utskottets ställningstaganden i det föregående under avsnitten bränslen, värmeförsörjning och elförsörjning innebär att beräkningarna av energitillförsel och energianvändning godtas. De markeringar som utskottet gjort beträffande olika energiråvaror – kol, skogsråvara och vattenkraft – påverkar inte på ett avgörande sätt den beräknade totala energibalansen för åren 1985 och 1990. Utskottet godtar alltså regeringens riktlinjer för energitillförsel liksom programmet för oljeersättning.

Eldistribution

I flera motioner aktualiseras frågor som rör eldistribution, taxe- och prissättning inom elområdet och samhällets inflytande i vattenkraftsbolagen.

Förslag som syftar till *stärkt kommunalt inflytande över eldistributionen*

förs fram i två motioner. Bägge motionerna berör problem som kommuner kan möta när det gäller att förvärva distributionsföretag i konkurrens med statliga (vattenfallsverket) och privata intressenter.

I motion 1980/81:1026 hävdas att den nuvarande lagstiftningen inte ger kommunerna de styrmedel som erfordras. Motionärerna förordar kommunal förköpsrätt till eldistributionsföretag och ett aktivt stöd från staten till kommuner som behöver samordna eldistributionen. De önskar att regeringen skall låta genomföra översyn av möjliga förändringar i syfte att göra samordning av eldistribution enklare.

I motion 1980/81:1965 uttalas att vattenfallsverkets möjlighet att via budgeten finansiera förvärv av eldistributionsnät snedvrider konkurrensen till kommunernas nackdel. Kommunernas ställning får enligt motionärerna inte försvagas genom att de utestängs från de statliga upprustningsbidragen. Regeringen bör därför överväga lämpliga former för att undvika konkurrens mellan kommuner och vattenfallsverket vid förvärv och upprustning av elnät, menar motionärerna. Vidare bör regeringen inom ramen för nuvarande lagstiftning och riktlinjer överväga om koncessionsmyndigheten kan verka för kommunalt huvudmannaskap för ledningsbunden energi.

Kommunernas svårigheter att i vissa fall få överta eldistributionsnät, vilket i sin tur försämrar deras möjligheter att planera och samordna eldistributionen, understryks i båda motionerna.

Industriverket har redovisat en undersökning (SIND PM 1980:9) bl. a. av eldistributionens aktuella struktur samt behovet av lagstiftning. Här diskuteras möjligheten att införa lagstiftning om tvångsinlösen. Denna lösning avvisas. Problemen anses inte vara av den omfattningen att de motiverar en sådan skärpning av lagstiftningen. De bör i stället kunna lösas med rådgivning, förhandlingar, upprustningsbidrag och anläggningskontroll.

Vidare påpekas att kommunerna fortfarande har ett dominerande inflytande inom landets eldistribution. De levererar elström till ca 68 % av lågspänningsabonnenterna medan vattenfallsverket svarar för ca 11 % och privata och kooperativa företag för återstoden av leveranserna. Under perioden 1976–1980 har såväl antalet kommunala distributionsföretag som antalet abonnenter minskat något i förhållande till statlig och privat distribution. Denna minskning kan enligt promemorian delvis förklaras av att ökningen av antalet abonnenter huvudsakligen har skett i områden utan kommunal distribution (landsbygd, tätorternas randområden) samt att kommunal distribution i vissa fall har överförts till nybildade bolag med kommunerna som delägare.

De riktlinjer för strukturomvandlingen på eldistributionsområdet som riksdagen fastställde våren 1976 (prop. 1975/76:100 bil. 15, NU 1975/76:45) innebar att rationaliseringen i huvudsak skall fortgå på frivillig väg. Det förutsattes att kommunerna som företrädare för lokala konsumentintressen skulle ges större inflytande. Vattenfallsverket, som förutsattes komma att

medverka aktivt i rationaliseringen, skulle dock fortsätta att bedriva en egen distributionsverksamhet.

Näringsutskottet behandlade våren 1979 tre motioner med yrkanden om kommunal förköpsrätt vid försäljning av eldistributionsföretag (NU 1978/79:60 s. 55–56). Utskottet avstyrkte yrkandena med hänvisning till att koncessionsmyndigheten redan har erforderliga lagliga möjligheter att verka för en strukturomvandling enligt 1976 års riktlinjer.

Utskottet framhöll vidare att syftet med strukturomvandlingen är att tillgodose konsumenternas krav på driftsäkerhet, störningsberedskap, elkvalitet och service. Det är även viktigt, sade utskottet, att man uppmärksammar behovet av en rationell samordning mellan eldistributionen och den allmänna kommunala verksamhets- och samhällsplaneringen.

Detta är synpunkter som alltjämt är giltiga. Utskottet är dock medvetet om att, som motionärerna påpekar, lokala och kommunala företag kan ha svårt att fullfölja planerad samordning av eldistributionen. Det rör sig då ofta om att köpa och rusta upp nedslitna eldistributionsanläggningar. Kommunförbundet har också i skrivelse till utskottet uttalat att det statliga upprustningsbidraget f. n. är otillräckligt för att ge kommuner och andra lokala eldistributionsföretag möjligheter att erbjuda samma ekonomiska villkor som kraftindustrin.

Industriverket förordar i promemorian vissa ändringar i ellagen (1902:71 s. 1). Ändringarna syftar bl. a. till att ge koncessionsmyndigheten bättre underlag för ställningstaganden i koncessionsärenden. Förslaget remissbehandlas f. n. Utskottet utgår från att de frågor som har tagits upp i motionerna 1980/81:1026 och 1980/81:1965 kommer att beaktas i det fortsatta beredningsarbetet inom regeringskansliet. Utskottet anser därför inte att riksdagen bör göra någon särskild framställning till regeringen enligt motionsyrkandena.

Bestämmelser om *skyldighet att motta elkraft* från lokala elproducenter, såvitt inga tekniska hinder föreligger, önskas i motion 1980/81:789. Motionärerna vill även att regeringen skall utarbeta normer för ersättning för sådan lokalt producerad elkraft.

Förslag med samma syfte som det nu föreliggande har utskottet behandlat flera gånger och senast under innevarande riksmöte. Vid det senaste tillfället då frågan var aktuell redovisade utskottet (NU 1980/81:11) utförligt industriverkets promemoria (SIND PM 1980:9). Utskottet hänvisade bl. a. till att industriverket avsåg att närmare studera den praktiska effekten på prisbildningen av de rekommendationer som Svenska elverksföreningen i juli 1979 lämnat till sina medlemsföretag om de ekonomiska villkoren för samkörning mellan mindre produktionsanläggningar och eldistributionsnät.

Utskottet menade att möjligheterna att utnyttja den energi som kan utvinnas från mindre kraftverk borde tas till vara, att rättsförhållandet

mellan ägare till små kraftverk och eldistributörerna borde regleras och att dessa kraftverksägares ställning visavi distributörerna borde förstärkas. Utskottet förutsätter att industriverkets nyss nämnda utredningsarbete bedrivs så att förslag kommer att läggas fram under loppet av år 1981. Dessa förslag bör sedan snarast följas upp inom regeringskansliet. Utskottet avstyrkte den då aktuella motionen, som avslogs av riksdagen.

Frågan om skyldighet att motta elkraft från lokala elproducenter tas även upp i propositionen. Föredraganden aviserar (s. 301) att han avser att överväga denna fråga, om industriverkets studie visar att effekterna av Elverksföreningens rekommendationer för samkörning mellan mindre produktionsanläggningar och eldistributörerna avsevärt försvårar möjligheterna att ta till vara den elström som produceras i mindre anläggningar.

Mot denna bakgrund finner utskottet inte anledning för riksdagen att göra någon särskild framställning till regeringen med anledning av motion 1980/81:789.

I fyra motioner förordas *ändringar av eltaxorna.*

Enligt motion 1980/81:592 utgörs en alltför stor del av elpriset av en fast avgift. Denna påverkas inte av sparåtgärder. Motionärerna anser att elavgiften borde bestå av en mycket liten fast avgift och en förbrukningsavgift som borde vara mycket högre än vad som f. n. är fallet. Med en sådan utformning av eltaxan skulle intresset för att spara elenergi väsentligt öka. Riksdagen föreslås begära att regeringen tar initiativ till åtgärder för att spara elenergi i enlighet med motionärernas synpunkter.

Förslag som i allt väsentligt överensstämmer med de nu föreliggande behandlades av utskottet (NU 1980/81:11) hösten 1980. Utskottet erinrade därvid om att en kommitté (I 1980:07) hade tillkallats för att se över principerna för taxe- och prissättning inom energiområdet. Kommittén skall enligt sina direktiv redovisa hur taxorna är uppbyggda för de energiprodukter vilkas pris är sammansatt av fasta och rörliga avgifter, främst elenergi och hetvatten. Den skall även analysera effekterna i olika avseenden av de priser och tariffer som f. n. tillämpas. Utskottet fann att det uppdrag som lämnats den nämnda kommittén i allt väsentligt motsvarade motionärernas önskemål. Med detta konstaterande avstyrkte utskottet de ifrågavarande motionsyrkandena, som också avslogs av riksdagen.

Vad avser den nu aktuella motionen vill utskottet hänvisa till sitt tidigare resonemang. Motionen bör sålunda inte föranleda någon åtgärd.

Syftet med motion 1980/81:1029 är att få till stånd ett bättre utnyttjande av produktions- och distributionsanläggningar för elkraft. Motionärerna hävdar att årstidsvariationerna i elanvändningen har nästan fördubblats under 1970-talet, samtidigt som den totala elanvändningen har ökat med ca en tredjedel. De anser att det finns starka skäl att verka för en minskad årstidsvariation i användningen av el. Detta kan ske med hjälp av en kostnadsanpassad eltaxa. 4–5 öre lägre sommarpris på elström skulle göra

det klart lönsamt att nyttja el sommartid och vid mild väderlek övriga delar av året men bibehålla uppvärmning med bränsle för de kalla dagarna. Motionärerna vill att motionen för beaktande skall överlämnas till kommittén (I 1980:07) om principerna för taxe- och prissättning på energiområdet.

Enligt vad utskottet har inhämtat kommer kommittén att ta upp den berörda frågan. Utskottet finner inte skäl för riksdagen att göra någon framställning till regeringen med anledning av motionen.

Riksdagen bör uttala sig för en sådan ändring av vattenfallsverkets eltariffer att man ernår ett enhetligt elpris i tätort och på landsbygd, hävdas i motion 1980/81:1393. Motionärerna menar att det högre pris på elkraft i glesbygd som betingas av dyrare distribution drabbar landsbygdsbefolkningen onödigt hårt.

Enligt en studie, Produktion och distribution av elektrisk kraft (SPK:s utredningsserie 1979:26), som har gjorts inom statens pris- och kartellnämnd, var den genomsnittliga årsavgiften exkl. energiskatt hos företag med glesbygdsdistribution 25 % högre i glesbygd än i tätort år 1978. Prisskillnaderna motiveras av högre kostnader för glesbygdsdistributionen. Vattenfallsverket framhåller i betänkandet (Ds I 1977:16, bilaga 6) Styrmedel för en framtida energihushållning, att önskemålen om tariffutjämning har medfört att elleverantörerna i stort sett tillämpar enhetliga tariffer inom sina distributionsområden, trots att kraftigt varierande distributionsförhållanden kan förekomma inom ett område. En utjämning sker sålunda mellan tätorternas och glesbygdernas konsumenter. Mellan olika leverantörer kan däremot prisnivån variera och normalt så att tätortselverken kan hålla lägre prisnivå än landsbygdsföretagen.

Utskottet vill först erinra om att såväl prisnivå som tariffstruktur bestäms av varje elföretag för sig. Prissättningen på elström i Sverige är i princip fri. Prisutvecklingen följs kontinuerligt av SPK, som informeras om planerade prisändringar från de större kraftföretagen. Elkonsumenterna kan dessutom begära prövning både av elströmmens pris och av villkoren för leveranser. Prövning av prisets skälighet görs av statens prisregleringsnämnd för elektrisk ström.

Vidare vill utskottet peka på att det i uppgifterna för kommittén för taxe- och prissättningen inom energiområdet ingår bl. a. att analysera effekterna i olika avseenden av de priser och tariffer som f. n. tillämpas. Även prisernas betydelse i fråga om inkomstfördelning och förmögenhetsbildning för såväl konsumenter som producenter samt deras inverkan på den regionala utvecklingen skall belysas. En analys och redovisning av energiprisernas effekter i nyss nämnda avseenden skall syfta till att ge ett underlag för en bedömning av om samhällsekonomiska eller energipolitiska fördelar skulle kunna uppnås om priserna vore annorlunda utformade. Kommittén är oförhindrad att ange vilka förändringar av de nu tillämpade prissättningsprinciperna som enligt dess mening är motiverade. Mot denna bakgrund

räknar utskottet med att kommittén i sitt arbete även kommer in på det problem som motionärerna här har tagit upp. Motion 1980/81:1393 i här berörd del avstyrks sålunda.

I samma motion önskas att regeringen skall uppdra åt vattenfallsverket att återinföra möjligheten att till reducerat pris abonnera på nattström.

I vattenfallsverkets högspänningstaxa för år 1981 är energiavgiften i normaltariffen drygt 1 öre lägre per kWh under månaderna maj–augusti än under övriga delar av året. I den s. k. dubbeltariffen ingår en differentiering mellan dag och natt så att energiavgiften är mellan 6 och 9 öre lägre per kWh under natten (kl. 22–06). Motsvarande differentiering finns också i vattenfallsverkets lågspänningstaxa, där dubbeltariffen rekommenderas till abonnenter med en nattförbrukning som överstiger 40 % av den totala förbrukningen. Energiavgiften under natten är i denna tariff mellan 7 och 9,5 öre lägre per kWh än under dagtid. Det dominerande antalet lågspänningsabonnenter utnyttjar dock den s. k. enkeltariffen med enhetlig energiavgift under hela dygnet.

Med hänsyn till vad som anförts i det föregående om det utredningsuppdrag som kommittén för taxe- och prissättning på energiområdet har anser utskottet det inte motiverat att riksdagen gör någon särskild framställning till regeringen i detta ämne. Även det senast berörda motionsyrkandet avstyrks alltså.

I motion 1980/81:1039 önskas att vattenfallsverkets eltaxor utformas så att lokalisering av industriell vidareförädling till Norrland stimuleras. Med en ökad energiförbrukning i Norrland skulle överföringen av elkraft söderut och därmed sammanhängande överföringsförluster kunna minskas. Ökade elprisdifferenser mellan Norrland och övriga delar av landet motiveras enligt motionärerna också av att befolkningen i Norrland med hänsyn till det stora elöverskottet där inte bör behöva vara med och betala för den elkraft som produceras i kärnkraftverken. Motionärerna yrkar att riksdagen i en framställning till regeringen skall uttala sig dels för att differenserna mellan vattenfallsverkets tariffer för elkraft i Norrland och i övriga landet ökas, dels för att särskilda fördelar införs för områdena närmast kraftverken.

Beträffande det första förslaget vill utskottet anföra följande. Enligt Centrala driftledningens årliga statistik över elkraftförsörjningen producerades år 1979/80 sammanlagt ca 52 TWh i Norrland. Ca 40 % av denna produktion förbrukades inom regionen, medan överskottet, ca 32 TWh, överfördes söderut. Överföringsförlusterna uppgick till drygt 2 TWh eller 7 %. Under tioårsperioden 1970/71–1979/80 "exporterade" Norrland sammanlagt drygt 287 TWh. Förlusterna var drygt 18 TWh eller i genomsnitt 6,3 % per år. Statistiska centralbyråns industristatistik (SM I 1980:10) visar att förbrukningen av elkraft inom industrin år 1978 i landet som helhet uppgick till nära 37,5 TWh och i de fyra nordligaste länen till drygt 9,5 TWh. Om hela det norrländska kraftöverskottet (ca 28,5 TWh år 1978) behölls inom regionen för industriell vidareförädling, skulle det innebära att

eltillgången för den norrländska industrin ökade med 300 %. Även om bara hälften av elöverskottet behölls skulle regionens industri behöva öka sin elförbrukning med minst 14 TWh (räknat på 1978 års siffror) för att tillgodogöra sig elöverskottet.

Prisnivån på såväl högspänd som lågspänd elkraft är lägre i Norrland än i övriga delar av landet. Detta beror på att konsumenterna i de södra delarna får stå för överföringskostnaderna. Detta finner utskottet vara rimligt. Därmed gynnas i någon mån det norrländska näringslivet. Motionärernas syfte är också härigenom till viss del tillgodosett. Huruvida man bör öka prisdifferensen på el mellan Norrland och övriga landet för att nå industriell stimulans är en fråga som får prövas i andra sammanhang.

I detta sammanhang bör nämnas att regeringen nyligen har föreslagit (prop. 1980/81:118 s. 31) att elskatten skall reduceras i de nordligaste delarna av Sverige. Motivet är att de nordligare och därmed kallare delarna av landet något skall kompenseras för den ökning av oljepriserna som enligt beslut av riksdagen skall ske från den 1 juli i år i syfte att finansiera energibesparande åtgärder. Nedsättningen med 1 öre per kWh föreslås gälla fr. o. m. 1 juli 1981 för samtliga kommuner i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län, vissa kommuner i Västernorrlands, Gävleborgs och Kopparbergs län samt Torsby i Värmlands län.

Denna skattesänkning innebär att en normal hushållsabonnent utan elvärme kommer att betala 3,9 öre, dvs. 13 %, mer per kWh i Mellansverige än i övre Norrland. För en större industriabonnent ökar skillnaden från 2,7 till 3,7 öre per kWh eller till 30 %. Riksdagen har den 7 maj i år godtagit regeringens förslag. Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Ett annat förslag i motion 1980/81:1039 innebär att ett system som något liknar institutet bygdekraft skulle återinföras. Även detta förslag motiveras med att sysselsättning bör skapas i Norrlands inland. Detta skulle underlättas genom att områdena närmast kraftverken skulle tillerkännas vissa fördelar, säger motionärerna.

Institutet bygdekraft, vilket innebar en skyldighet för ägaren av ett kraftverk att avstå en viss mängd kraft för den kringliggande bygdens behov, avskaffades genom en lagändring år 1974. Bestämmelserna om bygdekraft var intagna i vattenlagen (1918:523). De hade tillkommit med tanke på att bygden närmast omkring de större kraftkällorna av sociala och ekonomiska skäl borde tillförsäkras kraft för sina behov på skäliga villkor. Skyldigheten att tillhandahålla bygdekraft innebar att ägaren av ett kraftverk kunde åläggas att avstå intill en tiondel av den årliga kraftmängden för att tillgodose den kringliggande bygdens behov av kraft. Skyldigheten att börja leverera bygdekraft aktualiserades först efter ett särskilt ansökningsförfarande hos vattendomstolen. För den kraft som levererades skulle mottagaren betala skälig ersättning.

Vattenlagsutredningen behandlade institutet bygdekraft i sitt betänkande

(SOU 1972:14) Revision av vattenlagen. Utredningen konstaterade att institutet – trots att år 1962 vissa ändringar genomförts i bestämmelserna i syfte att göra dem lättare att tillämpa – inte kommit till större användning än tidigare. Förklaringen till institutets ringa praktiska betydelse var enligt utredningen att söka i utvecklingen på kraftförsörjningens område. Behovet av en särskild reglering i vattenlagen i syfte att slå vakt om kraftverksbygdernas elektrifiering minskade i takt med distributionsnätets utbredning. Enligt utredningen borde också beaktas att bygdekraftsinstitutet inte avsåg att bereda kraftverksbygderna någon prisförmån. De sociala och ekonomiska skäl som låg bakom institutet hade enligt utredningen alltså väsentligen förlorat sin bärkraft. Utredningen föreslog därför att institutet skulle utmönstras ur vattenlagen.

Utskottet anser inte att riksdagen har skäl att verka för en återgång i riktning mot tidigare förhållanden. Motionsyrkandet avstyrks alltså.

I motion 1980/81:1392 yrkas att riksdagen skall begära att regeringen uppdrar åt vattenfallsverket att i villkoren för elleveranser införa regler om ränteåterbäring på för mycket inbetalade elavgifter. Motionärerna erinrar om att det nuvarande systemet för debitering av elavgifter bygger på preliminär eller uppskattad förbrukning under året och en sluträkning som grundas på det verkliga uttaget av elenergi enligt vad som konstaterats genom mätning. Systemet kan leda till att en skuld eller ett tillgodohavande uppstår vid årets slut. Motionären hävdar att det i de flesta fall torde vara närmast omöjligt för den vanlige elabonnenten att under löpande år kunna avgöra huruvida den preliminära debiteringen ligger rätt eller fel i förhållande till den totala förbrukningen. Det kan således, säger motionären, i vissa fall bli fråga om rätt stora belopp som konsumenterna måste låta stå inne hos sin elleverantör. I andra fall kan det bli mycket svårt att inom föreskriven tid klara av årets sluträkning.

Frågan om leverantörernas rätt till preliminär debitering behandlades vid överläggningar som hölls år 1972 mellan konsumentombudsmannen (KO) och Svenska elverksföreningen (SEF) om allmänna bestämmelser för kraftleveranser vid lågspänning. Enligt den överenskommelse som slöts "äger leverantören rätt att grunda preliminär debitering på uppskattad förbrukning. Visar abonnenten att uppskattning skett från oriktiga antaganden, skall, om abonnenten så begär, jämkning av den preliminära avgiften ske".

Dessa bestämmelser följs av SEF:s medlemsföretag, som svarar för ca 90 % av den totala försäljningen av lågspänd elkraft i Sverige. Enligt uppgift från SEF baseras beräkningen av den preliminära debiteringen på förbrukningen året innan. De abonnenter som i förväg vet att de kommer att få en större förändring av elförbrukningen har enligt bestämmelserna möjlighet att få den preliminära debiteringen jämkad. SEF menar vidare att en utjämning sker på längre sikt av för mycket resp. för litet inbetalade elavgifter, såväl för den enskilde abonnenten som för eldistributören.

Utskottet vill erinra om att konsumentverket prövar leveransvillkorens skälighet. Med hänvisning till vad som anförts avstyrks motionen.

Hemställan i motion 1980/81:1976 (s) syftar till att regeringen skall lägga fram förslag till lagstiftning om *styrelserepresentation för samhället i vattenkraftsbolagen*. Motionärerna anför att det finns starka skäl att öka samhällets inflytande i de större vattenkraftsbolagen. Endast därigenom kan samhället få det huvudansvar för produktion och distribution av elkraft som linje 2 i folkomröstningen krävde, säger de.

Utskottet behandlade våren 1980 förslag med i huvudsak samma syfte. Därvid hänvisade utskottet (NU 1979/80:70 s. 27) till att samhället har ett stort inflytande när det gäller elproduktionen och till att regeringen bör ha betydande insyn i och inflytande över tillförseln av energi. Utskottet avstyrkte ifrågavarande motioner som avslogs av riksdagen. Socialdemokraterna i utskottet reserverade sig till förmån för förslagen.

Den rapport (Ds I 1980:21) som utredningen om offentlig styrelserepresentation i investmentbolag och stiftelser har avlämnat, bereds f. n. inom regeringskansliet. Med hänsyn härtill avstyrks det aktuella motionsyrkandet.

I propositionen föreslås (s. 302 f.) en *ändring i ellagen* (1902:71 s. 1). Denna ändring syftar till att det nuvarande systemet på elområdet med särskilda expeditionsavgifter skall ersättas med ett system med särskilda avgifter för att täcka kostnaderna för handläggningen. Ändringen förutsätter att riksdagen lämnar bemyndigande att meddela föreskrifter i ämnet. I propositionen förordas att detta bemyndigande lämnas genom en kompletterings av den bemyndiganderegel på elområdet som finns i 15 § ellagen. Grunden för ändringsförslaget är följande.

Enligt expeditionskungörelsen (1964:618) utgår avgifter för koncession för framdragande eller begagnande av elektrisk starkströmsledning, drifttillstånd, meddelat av tillsynsman för starkströmsanläggning, bevis om behörighet som elektrisk installatör och beslut av statens prisregleringsnämnd för elektrisk ström.

Riksrevisionsverket (RRV) har gjort en översyn av expeditionsavgifter på elområdet. RRV föreslår att nu utgående avgifter, som är av mer schablonartad karaktär, avskaffas och att det i stället införs särskilda avgifter enbart för koncession och behörighet som elektrisk installatör. Avgifterna bör täcka industriverkets kostnader för handläggning av dessa ärenden.

Industriverket, som har överarbetat RRV:s förslag, anser att ett avgiftssystem inte bör införas. Flertalet remissinstanser har ställt sig avvisande till införande av koncessionsavgifter. Föredraganden menar dock att ytterst starka skäl talar för att det nuvarande systemet på elområdet ersätts med ett system med särskilda avgifter för att täcka kostnaderna för handläggningen. Dessa skäl presenteras inte i propositionen. Enligt vad utskottet inhämtat är de i korthet följande.

Ett grundläggande motiv för att införa avgiftsbeläggning vid de s. k. reglerande myndigheterna torde ha varit att det bedömts vara rimligt att den som erhåller en prestation från det allmänna eller på annat sätt förorsakar en viss statlig verksamhet också skall bidra till finansieringen av denna verksamhet.

En koncession innebär en rättighet som medför att innehavaren kan erhålla inkomster. Det är rimligt att den som erhåller en koncession också skall svara för statsverkets kostnader för prövningen av koncessionsansökningen. Samhället har inte uppställt några mål som innebär att eldistributörernas verksamhet skall subventioneras.

Kostnaderna för handläggning av koncessionsfrågor vid statens industriverk är endast två promille av de totala investeringskostnaderna för överförings- och distributionssystemet. Avgifter vid industriverket motsvarande full kostnadstäckning bedöms därför inte påverka omfattningen av överförings- och distributionssystemets utbyggnad. Nuvarande intäkter täcker endast 2 % av kostnaden för handläggning av koncessionsfrågor vid industriverket.

Med denna precisering av skälen för införande av ett system med särskilda avgifter på elområdet anser sig utskottet kunna tillstyrka regeringens förslag.

I propositionen föreslås anslag till statens elektriska inspektion av 6 818 000 kr. och till främjande av landsbygdens elektrifiering av 4 500 000 kr. Utskottet tillstyrker dessa förslag.

Kärnsäkerhet m. m.

Kärnsäkerhetsarbetet

I propositionen anges (s. 311–314) vissa riktlinjer för det fortsatta säkerhetsarbetet inom ramen för kärnkraftsprogrammet. De innebär i huvudsak följande.

De principer som hittills har tillämpats för ansvarsfördelning mellan tillsynsmyndigheter och kraftindustrin bör gälla även fortsättningsvis. Detsamma är fallet med den metod för samverkan som tillämpas på kärnkraftsområdet. Den innebär att anläggningsinnehavarna och tillsynsmyndigheterna ansvarar för säkerhetsarbetet på kärnkraftsområdet och för att säkerheten på det kärntekniska området hålls på en så hög nivå som är praktiskt möjligt. Det direkta ansvaret för kärnkraftverkens säkerhet åvilar anläggningsinnehavaren.

Det är vidare viktigt att tillsynsmyndigheterna – statens kärnkraftinspektion och statens strålskyddsinstitut – samordnar sina insatser så att de i sitt arbete utgår från en gemensam grundsyn på kärnkraften och dess risker. Härigenom skapas förutsättningar för att myndigheternas resurser kan användas på ett från säkerhetssynpunkt optimalt sätt.

Alla möjligheter att minska riskerna för okontrollerade utsläpp av stora mängder radioaktivt material som ger upphov till radioaktiv markbeläggning bör tas till vara. Detta gäller särskilt för de närförlagda reaktorerna, t. ex. de vid Barsebäcksverket. Filtrerad ventilation av reaktorinneslutningarna vid Barsebäcksverket bör därför vara klar att tas i bruk senast år 1985 eller efter närmast följande revisionsperioder. Filtrerad ventilation kan bli aktuell också för reaktorinneslutningarna i Ringhals, Oskarshamn och Forsmark. Ställning till dessa frågor bör tas vid en sådan tidpunkt att de åtgärder som skall vidtas är genomförda före år 1989.

De insatser för kraftverkspersonalens utbildning och beträffande människa–maskinfrågor som kärnkraftinspektionen har gjort bedöms som värdefulla. Inspektionen bör i ökad utsträckning medverka till att kompetens av betydelse för säkerheten på kärnkraftsområdet byggs upp och behålls vid de bl. a. tekniska högskolorna och universiteten i Sverige. Vidare bör inspektionen upprätta ett program som syftar till att varje kärnkraftsblock under sin tekniska livslängd om möjligt skall genomgå minst tre fullständiga säkerhetsgranskningar. Dessa bör vara av liknande slag som den som föregår meddelandet av tillstånd att för första gången ta reaktoranläggningen i drift och bör ske vart åttonde eller tionde år. Resultatet av den utförda granskningen bör redovisas för regeringen.

Vänsterpartiet kommunisterna för i motion 1980/81:1999 fram vissa synpunkter och förslag rörande kärnkraftsprogrammet. Två yrkanden avser säkerhetsfrågor. Så vill motionärerna att riksdagen skall begära hos regeringen att åtgärder vidtas för att filterkammare senast år 1985 skall vara installerade vid samtliga kärnreaktorer. Vidare föreslår de att riksdagen skall begära att en utredning tillsätts snarast för att inom två år lämna förslag till vilka åtgärder som bör vidtas med anledning av kärnreaktorernas åldersproblem.

Med anledning av det förstnämnda yrkandet får utskottet anföra följande. Enligt propositionen kan, som nyss sagts, filtrerad ventilation bli aktuell även för reaktorinneslutningarna i Ringhals, Oskarshamn och Forsmark. Om det fortsatta utredningsarbetet visar på att andra metoder än filtrerad ventilation av reaktorinneslutningarna ger en med denna metod jämförbar minskning av riskerna för stora utsläpp av radioaktivt material eller om riskbilden vad gäller olyckor som leder till stora utsläpp av radioaktivt material väsentligt avviker från den nuvarande bör säkerhetsvillkoren för kärnkraftverken i Ringhals, Oskarshamn och Forsmark anpassas härtill, uttalas i propositionen. Föredraganden betonar att erfarenheterna från Barsebäck och den tekniska utvecklingen i Sverige och internationellt bör beaktas i det fortsatta utredningsarbetet liksom vid utformningen av kraven på de senare reaktorerna. Utskottet vill vidare erinra om att enligt propositionen ytterligare säkerhetsåtgärder som skall genomföras bör ha kommit till stånd före år 1989. Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet det här aktuella förslaget i motion 1980/81:1999 (vpk).

Som skäl för önskemålet att kärnreaktorernas åldersproblem skall utredas anför motionärerna bl. a. att en ofta förbisedd säkerhetsrisk är de förändringar som med tiden uppkommer i reaktorer och deras hjälpsystem. Det förhållandet att man på den amerikanska kärnkraftinspektionens förteckning över icke avgjorda säkerhetsfrågor hittar flera problem som kan hänföras till reaktorernas ålder ger enligt motionärerna ytterligare stöd åt deras förslag. Utskottet vill erinra om att kärnkraftinspektionen enligt de nyss refererade riktlinjerna i propositionen skall upprätta ett program som innebär att varje svenskt kärnkraftsblock skall granskas vart åttonde eller tionde år. Detta krav bör motsvara syftet med motionärernas förslag. Motionsyrkandet bör inte föranleda någon åtgärd.

Säkerhetsproblemen ligger också till grund för yrkandet i samma motion att en beredskapsplan för en snabb avveckling av kärnkraften skall utarbetas. Motionärerna uttalar att regeringen i energipropositionen inte tar upp hur en sådan avveckling skulle kunna genomföras. Inte heller diskuteras, påpekar de, effekterna av kärnkraftsavvecklingen för t. ex. ägare av eluppvärmda fastigheter. Även detta yrkande avstyrks av utskottet.

Utskottet har ingenting att erinra mot vad som anförs i propositionen i fråga om säkerhetsarbetet inom ramen för kärnkraftsprogrammet och tillstyrker alltså regeringens förslag till riktlinjer.

Använt kärnbränsle

I propositionen föreslås (s. 317–328) en rad åtgärder för att säkra att de radioaktiva restprodukterna kommer att hanteras och omhändertas på ett betryggande sätt. Förslagen gäller dels en ny organisation, dels finansiering av verksamheten.

Vad gäller organisationen förordas att denna skall bestå av dels ett företag som drivs gemensamt av kraftföretagen, dels en särskild statlig myndighet. Den sistnämnda, som föreslås bli inrättad den 1 juli 1981, skall ha bl. a. vissa styrande, övervakande och kontrollerande funktioner beträffande hantering och förvaring av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall. Myndigheten, som i propositionen betecknas nämnd, skall vidare överta ansvaret för de tillslutna slutförvaren. Nämndens uppgift blir enligt propositionen främst att följa arbetet i det av kärnkraftsföretagen gemensamt ägda bolaget, att beräkna storleken av de avsättningar för verksamheten som är nödvändig och att förvalta de fonder som byggs upp av dessa avsättningar. Vidare skall nämnden svara för viss forskning på kärnkraftsområdet. Målet för nämndens verksamhet skall vara att som företrädare för samhällets intressen medverka till att en säker och optimal hantering och slutförvaring av det använda kärnbränslet och det radioaktiva avfallet från detta uppnås. I administrativt hänseende avses nämnden komma att knytas till industriverket och senare till det föreslagna energiverket.

Kostnaden för den samlade verksamheten i den gemensamma organisa-

tionen skall helt bestridas av kraftföretagen. Detta skall ske genom årliga avgifter från varje kraftföretag som har kärnkraftsproducerande anläggningar. I propositionen anförs att avgifterna i princip bör beräknas så att de varje år motsvarar samtliga kostnader för omhändertagande av den mängd bränsle som används under året. Varje års avgifter skall fördelas på motsvarande energiproduktion. Regeringen lägger i detta syfte fram förslag till lag om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m. m.

I propositionen föreslås vidare ändring i kommunalskattelagen (1928:370). Den berör kärnkraftsföretagens rätt till avdrag för avgifter till nämnden vid inkomsttaxering. Utskottet tillstyrker regeringens förslag på denna punkt.

Några invändningar mot förslagen i propositionen om organisation och finansiering av omhändertagande av kärnkraftens radioaktiva avfall har inte rests. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Nämndens sammansättning tas upp i motion 1980/81:1999 (vpk). Motionärerna önskar att riksdagen skall uttala sig för att nämnden skall få en sammansättning med representation av samtliga riksdagspartier.

Utskottet finner inte skäl för riksdagen att binda regeringens kommande beslut om nämndens sammansättning genom ett uttalande av denna innebörd. Motionsyrkandet avstyrks alltså.

Samma motionärer (vpk) önskar att riksdagen skall begära att regeringen ger nämnden "för övervakning av avfallshanteringen" i uppdrag att snarast göra en ny beräkning av kostnaderna för att få underlag till beräkning av avgifter för avfallshanteringen. Motionärerna anser att mycket talar för att kärnkraftens nuvarande och kommande kostnader är betydligt undervärderade. De anför att det framgår av propositionen att beräkningarna är preliminära och att t. ex. kostnaderna vid avställning och rivning av kärnkraftverk på intet sätt kan anses vara uträknade med något större mått av säkerhet.

Det av kraftföretagen gemensamt ägda bolaget skall enligt propositionen utarbeta underlag rörande de avsättningar som skall göras för framtida kostnader inom området. Dessa avgifter skall även täcka kostnaderna för avveckling och rivning av kärnkraftverk (s. 325). Utifrån detta underlag skall nämnden sedan beräkna hur stora avsättningar som är nödvändiga. Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet det här berörda yrkandet i motion 1980/81:1999 (vpk).

Frågan om upparbetning av använt kärnbränsle tas upp i två motioner.

Vänsterpartiet kommunisterna föreslår i motion 1980/81:1999 att riksdagen skall uttala att avfallet från svenska kärnreaktorer inte skall upparbetas. I propositionen tas inte ställning till frågan om upparbetning av använt kärnbränsle. Utskottet avstyrker detta motionsyrkande.

I samma motion och i motion 1980/81:475 berörs de avtal om upparbetning av använt kärnbränsle som Svensk Kärnbränsleförsörjning AB (SKBF) har ingått med det franska statliga företaget Cogéma. I den förra önskas att

regeringen skall vidta åtgärder för att säga upp avtalet med Cogéma. Enligt den senare motionen bör avtalet sägas upp "snarast". Motsvarande förslag har avstyrkts av utskottet och avslagits av riksdagen år 1980. Utskottet hänvisar till detta ställningstagande och avstyrker även de nu aktuella motionsyrkandena.

I motion 1980/81:1999 (vpk) yrkas att riksdagen skall begära att hemligstämpeln på Cogéma-avtalet upphävs. Utskottet vill i sammanhanget anföra följande.

Avtalen förutsätter sekretess, och det finns dessutom entydiga förklaringar från officiellt franskt håll att man, oberoende av vad som må avtalas på företagsnivå, motsätter sig att avtalen skulle bli offentliga. Regeringen har prövat sekretessfrågan i ett beslut den 6 september 1979, enligt vilket en framställning om att få ta del av "avtalet mellan Svensk kärnbränsleförsörjning och franska Cogéma" har lämnats utan bifall. Regeringsbeslutet står i överensstämmelse med reglerna i den nya sekretesslagen (1980:100). Enligt 8 kap. 6 § i denna lag jämfört med 2 § punkt 29 sekretessförordningen (1980:657) kan nämligen sekretesskydd föreligga för upparbetningsavtal. Utskottet finner inte skäl för riksdagen att göra en sådan framställning till regeringen som motionärerna föreslår.

Enligt motion 1980/81:475 bör riksdagen begära att regeringen tar upp förhandlingar med USA om möjligheterna att utbrända bränsleelement från de svenska kärnkraftsreaktorerna skall få sändas till USA. Forskning om avfallshantering kan då avbrytas i Sverige och provborrningarna upphöra, menar motionärerna. De medel som satsas på dessa åtgärder skulle i stället kunna användas till framtidssatsningar. Motionärerna hävdar att man i USA är angelägen om att kontrollera det plutonium som kan utvinnas ur använt bränsle.

Med anledning av detta yrkande vill utskottet anföra följande. President Carter gjorde under sin presidenttid ett uttalande som av många kom att tolkas som ett erbjudande att USA skulle kunna ta emot kärnbränsle från andra länder. En närmare granskning som har utförts inom utrikesdepartementet visar emellertid att man inte kan utgå från att det föreligger möjligheter därtill. Frågan skulle utredas av olika amerikanska instanser. Resultat av sådana utredningar har ännu inte redovisats. Presidentens uttalande avsåg åtaganden i en framtid och under vissa speciella betingelser. Bland dessa var att eventuella åtaganden skulle gälla endast bränsle i små mängder och av amerikanskt ursprung och endast i förhållande till länder där särskilda fördelar stod att vinna så till vida att utebliven lagring av utbränt kärnbränsle skulle motverka ytterligare kärnvapenspridning. Det bedöms som mest sannolikt att uttalandet inte avsåg slutlig lagring utan endast medelfristig. Det kan också konstateras att det i USA f. n. inte finns några anläggningar för lagring av utbränt kärnbränsle utöver dem som har tillkommit i anslutning till olika kärnreaktorer; detta ger ytterligare anledning till tvivel om att andra länder skulle få möjlighet till lagring i USA.

Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet motionsyrkandet om förhandlingar med USA i frågan.

Problem i samband med lagring av kärnbränsle behandlas i ytterligare tre motioner. I motionerna 1980/81:797 och 1980/81:1971 föreslås att riksdagen skall göra vissa uttalanden rörande slutförvaring av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall. Motionärerna anser att KBS-metoden bör omprövas. I den först nämnda motionen, som väcktes under allmänna motionstiden, uttalas följande. Metoden med slutförvaring i berg ifrågasätts av många tekniska experter. Lokalisering av berglager kan möta svårigheter med hänsyn till den fysiska riksplaneringen. Vidare finns det starkt lokalt motstånd på de platser där man planerar att undersöka berggrunden. Liknande synpunkter förs fram i motion 1980/81:1971, där det också pekas på att det behövs en samordnad internationell forskning. Enligt denna motion bör även möjligheterna att ingå avtal om slutförvaring med andra länder undersökas.

I propositionen anges (s. 327 f.) vissa riktlinjer för den framtida verksamheten rörande hantering av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall. Regeringen anser att slutlig ställning till val av metod härför inte bör tas f. n. Med hänsyn till teknikutvecklingen på området föreligger det ännu inte tillräckligt underlag för ett sådant ställningstagande. Det är viktigt att de insatser som görs av kärnkraftsföretagen är av sådan art att handlingsfriheten bevaras ytterligare en tid inför val av metod för omhändertagande av avfallet på kärnkraftsområdet, sägs det i propositionen. Därför bör även andra lösningar än de i ansökningarna enligt villkorslagen seriöst studeras.

Projekt Kärnbränslesäkerhet (KBS), som åberopas i motionerna, innebär i korthet att det högaktiva avfall som återstår efter upparbetningen förglasas och slutförvaras i Sverige i berg med låg genomsläpplighet för vatten. Utskottet finner att riktlinjerna i propositionen i det väsentliga tillgodoser motionärernas synpunkter. Motionerna 1980/81:797 och 1980/81:1971 avstyrks därför.

Sammanfattningsvis tillstyrker utskottet de riktlinjer som i propositionen anges för verksamheten rörande hantering och förvaring av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall från detta.

I motion 1980/81:1990 begärs en översyn av regler och krav för beredskapslagring av kärnbränsle. Motionärerna menar att det är naturligt att kärnbränsle lagras av beredskapsskäl. Ett lager av kärnbränsle liksom andra bränsledepåer kan dock vara ett lockande mål för krigshandlingar. Motionärerna anser att lagringen bör ske i bergrum långt från bebyggelse, så att riskerna för att radioaktivt stoft sprids över ett stort område minskar. Enligt ett andra yrkande i motionen bör riksdagen förklara sig vara principiellt emot lagring av kärnbränsle i anslutning till Asea-Atoms bränslefabrik i Västerås.

Försvarsutskottet anför i sitt yttrande över motionen (FöU 1980/81:4 y) att riksdagen kan beräknas under nästa riksmöte få ta ställning till behovet att

lagra kärnbränsle av beredskapsskäl. Försvarsutskottet, som redovisar uppgifter som inhämtats från försvarets forskningsanstalt, statens kärnkraftinspektion och länsstyrelsen i Västmanlands län, ställer sig avvisande till motionärernas förslag. Näringsutskottet intar samma ståndpunkt och avstyrker motionen.

I detta sammanhang tar utskottet upp förslag rörande vissa anslag för budgetåret 1981/82. Under punkt E 3 och E 4 föreslås två formella anslag, vartdera om 1 000 kr., till kärnkraftinspektionen för förvaltningskostnader och för kärnsäkerhetsforskning. Under punkt E 8 föreslås ett likadant anslag till Åtgärder för hantering av radioaktivt avfall m. m. Till ersättning för försenad idrifttagning av kärnreaktorer föreslås under punkt E 12 ett anslag av 100 milj. kr. Utskottet tillstyrker förslagen.

Myndighetsorganisationen på energiområdet

Energipolitiska frågor berör i dag stora delar av samhällslivet. Åtskilliga myndigheter och andra statliga organ är, såsom redovisas i propositionen, verksamma inom energiområdet. Viktiga uppgifter har statens vattenfallsverk och statens industriverk, vilket senare är central förvaltningsmyndighet för bl. a. ärenden som rör energiförsörjning. Delegationen (I 1979:01) för solvärme och bränslen som kan ersätta olja, oljeersättningsdelegationen (OED), skall bl. a. verka för en samordning av och föreslå åtgärder som kan öka utnyttjandet av solvärme och bränslen som kan ersätta olja. Inom bostadssektorn verkar bl. a. statens planverk, bostadsstyrelsen och statens råd för byggnadsforskning (BFR). Transportrådet har på energiområdet till uppgift att planera, samordna och följa upp energihushållningen inom transportsektorn. Ansvariga organ på energihushållningsområdet är i övrigt bl. a. energisparkommittén (I 1974:05), energihushållningsdelegationen (Bo 1978:03) och konsumentverket.

Även när det gäller forskningen och utvecklingen på energiområdet bedrivs verksamheten av flera olika organ. Inom energiforskningsprogrammet är följande myndigheter och organ ansvariga för samordning, utarbetande av underlag för övergripande planering, stöd till forskning och utvecklingsarbete m. m.: delegationen (I 1975:03) för energiforskning (DFE), nämnden för energiproduktionsforskning (NE), BFR, transportforskningsdelegationen (TFD) och styrelsen för teknisk utveckling (STU). Naturvetenskapliga forskningsrådet (NFR) och Studsvik Energiteknik AB är av central betydelse för den energirelaterade grundforskningen.

Regeringens förslag till myndighetsorganisation på energiområdet syftar till att verksamheter som nu är splittrade på en rad olika organ skall samordnas. Härigenom skall förutsättningarna för planering och verkställighet av energipolitiska beslut förbättras.

I propositionen förordas att två nya myndigheter – statens energiverk och ett organ för långsiktiga och övergripande energiforskningsfrågor – inrättas

den 1 juli 1982. Härtill kommer delegationen (I 1980:07) för uppbyggnad av en oljeersättningsfond – oljeersättningsfonden, som har inrättats i enlighet med riksdagens beslut i december 1980. Energiverket, vars uppgift främst skall vara att handha frågor om energitillförsel, skall dels verkställa statsmakternas intentioner inom stora delar av energiområdet, dels kontinuerligt ge statsmakterna ett underlag för energipolitiska beslut. Det skall ansvara för följande områden: planerings- och utredningsverksamhet som underlag för politiska beslut, sådan forsknings- och utvecklingsverksamhet vad gäller energitillförsel som har betydelse för energiförsörjningen på kort och medellång sikt, kommunal energiplanering, information och utbildning, råd, föreskrifter, riktlinjer samt tillsyns- och tillståndsfrågor. Verket får också vissa övergripande uppgifter när det gäller energianvändning. Det skall utarbeta underlag för planering av energitillförseln och ta initiativ inom energihushållningsområdet i förhållande till sektormyndigheter och regeringskansli. Det understryks dock att ansvaret för energianvändningen liksom nu bör åvila resp. sektor. Energiverket skall även medverka till att energiförsörjningssystemet och elförsörjningen utformas på ett sådant sätt att förutsättningar skapas för en avveckling av kärnkraften enligt riksdagens beslut.

Oljeersättningsfondens verksamhet bör enligt propositionen i hög grad inriktas mot verksamheter som snabbt kan få betydelse när det gäller att minska oljeberoendet. Den övergripande planeringen och bedömningen av inom vilka områden som resursinsatser från fonden kan ge störst effekt i fråga om oljeersättning avses dock skola ankomma på energiverket, som därvid skall nära samverka med fonden. Utgångspunkten är att planeringen bör skiljas från den konkreta bedömningen av olika projekt. Denna anses böra ske inom ett mindre, oberoende och ganska starkt specialiserat organ, som självständigt fattar beslut inom ramen för gällande planer och riktlinjer. Fondens verksamhet skall därför inte föras in i energiverket. Det betecknas dock som nödvändigt att en nära samverkan mellan fonden och energiverket kommer till stånd.

Organet för långsiktiga och övergripande forskningsfrågor skall inom sitt ansvarsområde bevaka hela energiområdet. Det skall vidare svara för planering av och stöd till viss långsiktig forskning vad gäller energitillförsel och för programmet Allmänna Energisystemstudier. Det skall ha hand om frågor om formerna för och inriktningen av fortsatt forskning och utveckling inom energiområdet. Ytterligare en uppgift blir att fortlöpande utvärdera energiforskningen.

Avsikten är att denna nya myndighetsorganisation i allt väsentligt skall byggas upp inom ramen för befintliga resurser. Från industriverket skall till energiverket föras över samtliga resurser för planering och prognoser inom energiområdet, kommunal energiplanering och uppgifter i fråga om råd, tillsyn och provning m. m. inom energitillförselområdet. Från industriverket skall också föras över huvuddelen av verksamheten med stöd till utbildnings-

åtgärder i energibesparande syften. Även OED:s och större delen av energisparkommitténs resurser skall föras till energiverket.

De insatser för forskning och utveckling på energiområdet som avser tillförselområdet och som syftar till en tillämpning på kort och medellång sikt föreslås bli överflyttade från NE till energiverket. Härvid bör enligt propositionen beaktas att verksamheter som i och för sig kommer att få betydelse främst på längre sikt ofta kan utgöra ett väsentligt underlag för den kortsiktigt inriktade verksamheten. De resurser för mer långsiktigt inriktad verksamhet som nu finns vid NE och som inte bör föras till energiverket skall föras över till organet för långsiktiga och övergripande energiforskningsfrågor. Till detta organ skall även hela DFE läggas.

Den föreslagna omorganisationen bör enligt regeringens mening genomföras på så kort tid som möjligt. En särskild organisationskommitté har därför tillkallats. Denna skall senast den 1 september 1981 lägga fram förslag rörande energiverkets organisation och lokalisering och till permanent organisation för oljeersättningsfonden. En central uppgift för kommittén skall härvid vara att finna ändamålsenliga former för samverkan mellan energiverket, fonden och det särskilda organet för energiforskning. Kommittén skall vidare fram till den 1 juli 1982 närmare förbereda den nya organisationen.

Den föreslagna myndighetsorganisationen avvisas i två motioner. Förslagen är i hög grad bristfälliga, uttalas i motion 1980/81:1999 (vpk). Motionärerna föreslår en helt annan lösning av organisationsfrågan. På energiområdet krävs, säger de, en betydande grad av politisk styrning liksom också offentlighet, insyn och klar parlamentarisk ansvarighet. Med hänsyn till kommunernas betydelse när det gäller att genomföra de energipolitiska målen borde kommunala och regionala initiativ få ökat utrymme. Myndighetsorganisationen måste kunna hålla en väl fungerande kontakt med kommunerna. Från dessa utgångspunkter föreslås att ett särskilt energidepartement skall inrättas. Detta skall även organisera forskningskontakterna. En organisation på regional nivå knuten till länsförvaltningen skall vidare byggas upp. I motion 1980/81:1950 påpekas att industriverket nu handlägger de uppgifter som i propositionen föreslås skola läggas på energiverket. Industriverket har erforderlig sakkunskap, och det är även kapabelt att hantera de frågor som oljeersättningsfonden skall handha. Motionärerna anser att det inte endast i dagens kärva ekonomiska läge utan även på längre sikt är nödvändigt att statsapparaten begränsas så långt detta kan ske utan bestående olägenheter. De förordar därför att riksdagen avslår förslaget om inrättande av ett energiverk och beslutar att industriverket skall svara för såväl dess uppgifter som för dem som avses bli lagda på oljeersättningsfonden.

Med anledning av motionsyrkandena vill utskottet först understryka att en effektiv organisation är en förutsättning för verkningsfulla energipolitiska åtgärder i syfte bl. a. att minska oljeberoendet.

Regeringens förslag till myndighetsorganisation är enligt utskottets mening väl avvägt. Det innebär en ökad samordning främst i fråga om energitillförselfrågor. Det nya energiverket, som skall svara för såväl planering som genomförande, bör kunna bidra till genomförandet av en offensiv energipolitik. Om alla de frågor som föreslås åvila energiverket skulle läggas på industriverket enligt förslaget i motion 1980/81:1950 finns en uppenbar risk för att administrationsapparaten blir tungrodd. Med hänvisning till vad som anförts tillstyrker utskottet förslaget i propositionen om inrättande av ett statens energiverk och ett organ för långsiktiga och övergripande energiforskningsfrågor och avstyrker alltså motion 1980/81:1950 och motion 1980/81:1999 i nu ifrågavarande del.

Förslag som rör oljeersättningsfondens organisation och verksamhet förs fram förutom i motion 1980/81:1950 även i den socialdemokratiska partimotionen 1980/81:1976. I denna godtas regeringens förslag i fråga om inrättande av energiverket. Motionärerna menar emellertid att det inte finns sakliga motiv för att lägga oljeersättningsfonden utanför energiverket som ett helt självständigt organ. Kraven på handlingskraft och samordning av energipolitiken leder naturligt fram till att fondens verksamhet bör handhas av energiverket, anför de, och begär att riksdagen skall uttala sig härför.

Då riksdagen för knappt sex månader sedan beslöt inrätta oljeersättningsfonden förutsattes att fonden skulle ha en fristående ställning. Den skulle självständigt kunna göra bedömningar av de olika projekten, bl. a. från affärsmässig utgångspunkt. I propositionen understryks att det är nödvändigt att finna former som gör en nära samverkan mellan fonden och energiverket möjlig. Det skall dock ankomma på organisationskommittén att pröva hur denna samverkan konkret bör utformas samt hur fonden slutligt skall organiseras. Utskottet delar regeringens uppfattning i detta hänseende och avstyrker alltså motion 1980/81:1976 (s) och motion 1980/81:1950 i vad gäller oljeersättningsfonden.

När det gäller förslagen om att ett särskilt energidepartement skall inrättas och om att länsstyrelserna skall svara för energifrågor på den regionala nivån kan noteras att dessa ämnen diskuteras i propositionen.

I fråga om regeringskansliet uttalas (s. 339) att det är angeläget att man ser över organisationen för att åstadkomma en ökad samordning av energifrågor som i dag handläggs inom olika departement. Åtgärder i detta syfte bör, sägs det, vidtas i anslutning till den föreslagna omorganisationen på energiområdet.

Tanken att det skall finnas en regional statlig nivå på energiområdet avvisas i propositionen (s. 354). Som skäl härför anges bl. a. följande. Det befintliga regionala energisamarbetet t. ex. beträffande distribution av el eller olja ansluter sig vanligen inte till länen eller andra administrativa indelningar av landet. De faktorer som avgör vilka samarbetsformer som kan bli aktuella är i hög grad olika energiformers distributions- och transportekonomi i förhållande till de olika tätorternas utbredning och andra större

energianvändares lokalisering. En uppfattning om lämpliga samarbetsformer och en lämplig regional indelning för energisamarbetet måste därför grundas på en analys av förhållandena för varje energiform och för de regioner som kan komma i fråga för denna energiform.

Föredraganden konstaterar emellertid att det kan ha ett betydande värde att länsstyrelserna utifrån den regionala planeringen på olika sätt medverkar i frågor som rör samverkan över kommungränserna inom energiområdet när detta är lämpligt med hänsyn till omständigheterna.

Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet de här aktuella yrkandena i motion 1980/81:1999 (vpk).

Frågan om *energiverkets lokalisering* har gett upphov till 16 motioner. Med växlande motivering – i flertalet fall av regionalpolitisk natur – pläderar motionärerna för att verket skall lokaliseras till en bestämd ort eller region. Förslagen och motionärernas partitillhörighet redovisas i nedanstående tabell.

Motion 1980/81:	Motionsförslag
1960 (s)	Luleå
1036 (c)	Sundsvall
1971 (c)	Gävleborgs län, i första hand Hälsingland
790 (s)	Gävle
1969 (c)	Norra Dalarna
1958 (c, m)	Karlstad
233 (s)	Västerås
1948 (c, m)	Västerås
1949 (m, s, c, fp, vpk)	Enköping
1957 (c, m, s)	Norrtälje
1959 (m)	Haninge kommun
1023 (fp)	Nyköping/Studsvik
1798 (s)	Nyköping
480 (m)	Skaraborgs län
597 (c)	Skövde
1996 (s)	Blekinge län

Med anledning av samtliga de nämnda motionerna vill utskottet hänvisa till att i propositionen aviseras att organisationskommittén skall få i uppdrag att utreda och lägga fram förslag om lokalisering av de myndigheter och organ på energiområdet som berörs av omorganisationen (s. 358). I detta sammanhang erinrar föredraganden om att omorganisationen inte innebär att någon ny verksamhet kommer att byggas upp annat än i mycket begränsad omfattning. Han påpekar vidare att alla de funktioner som föreslås ingå i de

nya myndigheterna nu ligger i Stockholmsområdet och att dessa myndigheter får mycket nära kontakt med andra myndigheter vilka samtliga finns i Stockholm. Ytterligare synpunkter som skall beaktas av organisationskommittén är att det är angeläget att energiverket och regeringskansliet kan upprätthålla nära kontakter och att energiverket kan påbörja sitt arbete så snart som möjligt.

Med hänsyn till organisationskommitténs utredningsuppdrag, vilket skall redovisas till den 1 september i år, finner utskottet att riksdagen inte bör göra någon framställning till regeringen med anledning av motionerna om energimyndigheternas lokalisering.

Utskottet vill även erinra om att arbetsmarknadsutskottet i sitt betänkande AU 1980/81:23 har diskuterat decentraliseringspolitiken inom den statliga sektorn. Arbetsmarknadsutskottet har härvid bl. a. redogjort för den verksamhet som bedrivs av delegationen för decentralisering av statlig verksamhet.

I anslutning till förslagen om myndighetsorganisation på energiområdet behandlas (s. 356 f.) även de *särskilda nämnder* som finns inom energiområdet. Dessa är statens prisregleringsnämnd för elektrisk ström, krigsskyddsnämnden för kraftanläggningar och nämnden för värdering av eldistributionsanläggning m. m. De uppgifter som åvilar dessa nämnder har, säger föredraganden, starka samband med övriga frågor rörande tillförsel och användning av energi. De bör därför föras över till energiverket. Förslag om hur nämndernas uppgifter skall hanteras i det nya verket bör utarbetas av organisationskommittén.

Enligt motion 1980/81:1974 bör riksdagen uttala att de tre nu berörda nämnderna skall administrativt och ekonomiskt inordnas i energimyndigheten. Vidare föreslår motionärerna att riksdagen skall uttala sig för att anslaget E 5, Kostnader för vissa nämnder, tas in i energimyndighetens budget. Såvitt utskottet kan finna tillgodoses motionärernas önskemål helt av regeringens förslag. Motionen i denna del bör därför inte föranleda någon åtgärd.

Motionärerna anser även att riksdagen skall föreslå regeringen att ändra handläggningsordningen för prisregleringsärenden och att överväga prisregleringsnämndens framtida funktion. De redogör för hur tvister mellan elförbrukare och eldistributör enligt gällande ordning skall lösas. Bestämmelserna innebär följande.

Enligt ellagen (1902:71 s. 1) skall den som innehar koncession underkasta sig reglering av pris och övriga leveransvillkor. Framställning om sådan reglering skall göras till koncessionsmyndigheten, dvs. industriverket. Om myndigheten efter utredning inte finner framställningen uppenbart ogrundad, överlämnas den till prisregleringsnämnden. Nämnden remitterar ärendet till Svenska elverksföreningens tariffkommission, som försöker förlika parterna. Lyckas inte detta gör även nämnden ett förlikningsförsök, innan den fattar sitt beslut.

Motionärerna anför att ordningen att konsumentärenden överlämnas till elleverantörernas branschorgan för förlikning inte är godtagbar från konsumentsynpunkt, även om detta organ i och för sig torde ha ambitionen att uppträda objektivt. En bättre ordning vore att anförtro prisregleringen och därmed sammanhängande frågor till koncessionsmyndigheten för avgörande.

Av redovisningen i det föregående framgår att det är prisregleringsnämnden som har att fatta beslut om pris och övriga villkor för leverans av elström. Nämnden, i vilken såväl förbrukar- som leverantörsintressen är representerade, gör en skälighetsbedömning i det enskilda fallet. Dess beslut kan inte överklagas. Utskottet vill framhålla att motionärernas förslag innebär att i tvistiga fall samma myndighet skulle komma att utreda och besluta.

Nuvarande ordning med ett fristående organ är enligt utskottets mening väl ägnat att tillgodose alla parters intressen. Utskottet avstyrker därför ifrågavarande yrkande.

Under punkten E 5 (s. 425) föreslås ett anslag om 165 000 kr. till kostnader för vissa nämnder. Utskottet tillstyrker förslaget.

Kommunal energiplanering

Framställningen i det avsnitt i propositionen som ägnas åt kommunernas roll i energipolitiken går ut på att kommunerna skall inrikta sig på åtgärder som får betydelse för att minska oljeberoendet under 1980-talet. Lagen (1977:439) om kommunal energiplanering föreslås ändrad i detta syfte. Enligt en ny paragraf som införs i lagen skall i varje kommun finnas en av kommunfullmäktige beslutad aktuell plan för minskning av oljeanvändningen i kommunen. Utskottet tillstyrker detta förslag.

Statens vattenfallsverk

För vattenfallsverkets utbyggnadsprogram och dess medelsbehov i övrigt föreslås i propositionen en investeringsram av 2 509,8 milj. kr. för budgetåret 1981/82. Härav beräknas 737,2 milj. kr. för vattenkraftsanläggningar, 626,7 milj. kr. för kärnkraftsanläggningar och kärnbränsle, 18,2 milj. kr. för övriga värmekraftsanläggningar, 40,6 milj. kr. för värmeproduktionsanläggningar och 910 milj. kr. för distributionsanläggningar. För övriga ändamål beräknas 177,1 milj. kr. I detta belopp ingår bl. a. 30 milj. kr. för förvärv och finansiering av eldistributionsföretag samt 112,5 milj. kr. som utgör verkets andel av det medelstillskott till Svenska Petroleum AB som regeringen föreslår (s. 51). Vidare föreslås en ram om sammanlagt 7 883 milj. kr. för vattenfallsverkets borgensåtaganden. Häri ingår en ram om 160 milj. kr. för borgensåtaganden gentemot eldistributionsföretag. Förslaget innebär att rambeloppet räknas upp med 700 milj. kr. i förhållande till innevarande år. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Vattenfallsverkets organisation och verksamhet granskas i två motioner. Enligt ett yrkande i motion 1980/81:1968 bör riksdagen uttala att vattenfallsverket bör redovisa varje kraftslag för sig. Motionären hänvisar till den redogörelse för sina redovisningsprinciper som verket har lämnat i ett yttrande till utskottet (se bilaga 6). Hon anser att det inte kan vara svårt att redovisa energiproduktionen från varje vattenkraftverk och kärnkraftverk och sätta denna i relation till kostnaderna för varje anläggning. Motionärens hypotes är att vattenkraften har gett ett stort överskott som först gått till utgifter i samband med kärnkraften innan de redovisats som rörelseresultat. I denna fråga anför vattenfallsverket sammanfattningsvis att produktionsapparaten för elkraft utgör en enhet och att en separat redovisning av överskott för vattenkraft, oljekraft och kärnkraft därför inte är meningsfull. Verket påpekar också att kostnaderna för kärnkraftsanläggningar liksom för andra kraftanläggningar utan svårigheter kan följas upp. De har redovisats i flera sammanhang. Utskottet har såväl år 1979 som år 1980 avstyrkt motsvarande motionsyrkanden som också har avslagits av riksdagen. Centerpartiets företrädare i utskottet har reserverat sig till förmån för förslagen (NU 1978/79:60, NU 1979/80:70).

Utskottet anser inte heller nu att riksdagen har skäl att göra någon framställning till regeringen enligt motionsyrkandet.

Motionären anser även att inriktningen av vattenfallsverkets verksamhet bör ändras. Verket borde inte inrikta sig på tillväxt i energiproduktionen utan i stället på en genomtänkt minskning. Detta är nödvändigt om regeringens intentioner i propositionen skall förverkligas, uttalas det i motionen. Hemställan syftar till ett uttalande av riksdagen att vattenfallsverket bör anpassas till minskad elproduktion i samband med kärnkraftavvecklingen. I propositionen aviseras att en närmare översyn av vattenfallsverkets organisation kommer att genomföras. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Vidare föreslås i motion 1980/81:1968 att riksdagen skall uttala sig för att eventuell konsultverksamhet i vattenfallsverket sker i ett särskilt bolag.

I fråga om verkets insatser i form av konsult- och entreprenadverksamhet inom värmeförsörjningens område uttalar föredraganden (s. 405) att det är nödvändigt att redovisningsmässigt kunna skilja mellan verksamhet inom olika områden. Konsult- och entreprenadverksamheten bör, anför han, givetvis bedrivas så att den är självbärande och inte belastar verkets övriga verksamhet. Frågan om ett särskilt bolag för konsult- och entreprenadverksamhet bör bildas förutsätts i propositionen bli prövad i det fortsatta arbetet med organisationsutvecklingen inom vattenfallsverket. Utskottet hänvisar härtill och avstyrker motionsyrkandet.

Vänsterpartiet kommunisterna föreslår i motion 1980/81:1999 att riksdagen skall uttala att energiplaneringen och det allmänna utförandet av samhällets energipolitik skall utövas av ansvariga myndigheter och ej i några delar av vattenfallsverket eller andra kraftproducenter. Utskottet finner inte

ett sådant uttalande motiverat.

I motion 1980/81:1101 föreslås att riksdagen skall begära att regeringen tillsätter en utredning för att undersöka möjligheterna att överföra vad motionärerna betecknar som vattenfallsverkets övervinster till en central fond och regionala fonder, samtliga avsedda att underlätta investeringar inom vissa basindustrier. Förslag om sådana fonder och en produktionsavgift på vattenkraft för deras finansiering framläggs i motion 1980/81:1100, som har hänvisats till skatteutskottet. Genom en sådan avgift även för vattenfallsverket skulle dess "övervinster" delvis återföras till de regioner där de har skapats. Motionärerna menar dock att det kan innebära vissa svårigheter att snabbt genomdriva en sådan överföring, eftersom vattenfallsverkets vinster f. n. tillfaller statskassan. Den begärda utredningen skulle föreslå de åtgärder som kan vara lämpliga med hänsyn härtill.

Med anledning av motionen vill utskottet framhålla att några "övervinster" inte uppstår i verkets verksamhet. Motionärerna synes vara medvetna om detta. Utskottet har en gång tidigare under innevarande riksmöte (NU 1980/81:23) haft anledning att erinra om sakläget. Motionen avstyrks.

I motion 1980/81:1396 föreslås att riksdagen skall anhålla att regeringen låter utreda frågan om ett *energiföretag i Norrbotten* och därefter förelägger riksdagen förslag i ämnet. Vattenfallsverkets samlade resurser i Norrbotten skulle utgöra grunden för detta företag. Motionärerna anser att i synnerhet de stora vinster som verket tillförs från kraftproduktionen i Lule älv bör stanna inom regionen. Utskottet har under de två senaste åren – med reservation av centerpartiets företrädare – avstyrkt motionsförslag med samma syfte (NU 1978/79:60, NU 1979/80:70). Riksdagen har vid bägge tillfällena följt utskottet och avslagit motionerna.

Utskottet finner inte skäl att ändra uppfattning i frågan och avstyrker således motionen. I detta sammanhang vill utskottet dock påpeka att den tariffpolitik som vattenfallsverket under de senaste åren har tillämpat i Norrbotten innebär betydande ekonomiska lättnader för länet. F. n. har industrierna i Norrbotten ca 25 % lägre elpriser än industrier i södra Sverige. Lågspänningsabonnenterna betalar 2,5–3 öre per kWh lägre elpris än de i södra Sverige. Som utskottet i det föregående (s. 102) nämnt har riksdagen nyligen beslutat att elskatten skall reduceras i de nordligaste delarna av Sverige.

I motion 1980/81:1028 förordas att en avgift på 2 öre per kWh skall tas ut på all vattenkraft som produceras i anläggningar färdigställda år 1978 eller tidigare. Inkomsten från avgiften skulle tillföras oljeersättningsfonden. Denna, som har viktiga uppgifter när det gäller att åstadkomma att oljan ersätts med varaktiga, helst förnybara och inhemska energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan, har för små resurser, uttalar motionären. Den föreslagna avgiften skulle, hävdar han, inte kunna utgöra en saklig grund för höjning av elpriset, eftersom detta inte har fastställts utifrån vattenkraftens kostnader.

Utskottet vill fästa uppmärksamheten på att energiskatteutredningen (B 1979:06) skall närmare belysa frågan om de stora ekonomiska överskott som, på grund av principerna för prissättning på elektrisk kraft, kan uppstå hos ägare av äldre kraftanläggningar, främst vattenkraftverk. Kommitténs uppdrag när det gäller dessa s. k. övervinster utvidgades i oktober 1980. Kommittén torde komma att belysa de avgiftsfrågor som tas upp i motionen. Enligt tilläggsdirektiven skall kommittén även presentera tekniska modeller för hur ett ingripande mot sådana övervinster kan vara utformat. Kommitténs arbete beräknas bli slutfört år 1982. Med hänsyn till vad som anförts finner utskottet motionen vara tillgodosedd.

Energiforskning

Det statliga energiforskningsprogrammet är ett viktigt medel när det gäller att förverkliga målen för energipolitiken. Forskningsprogrammet skall alltså bidra till att minska oljeberoendet och skapa förutsättningar för en avveckling av kärnkraften. I propositionen anges (s. 457) vissa övergripande riktlinjer för forskningsprogrammet under den kommande treårsperioden. De är i korthet följande. Insatserna bör i huvudsak koncentreras till sådana för svensk energiförsörjning angelägna och fruktbara utvecklingslinjer som kan leda till ett kommersiellt utnyttjande och ge betydelsefulla bidrag till energiförsörjningen redan på kort och medellång sikt. Forskning och utvecklingsarbete för att sådana energikällor som ersätter olja och oljeprodukter skall kunna utnyttjas bör få ta i anspråk en huvuddel av resurserna inom programmet under treårsperioden. Vidare bör energiforskningen ge kunskaper som förbättrar möjligheterna att möta framtida problem och utnyttja framtida möjligheter för den omställning av energisystemet som är erforderlig. Den tekniska utvecklingen, såväl på det nationella som på det internationella planet, bör även fortsättningsvis beaktas. Syftet härmed är att vidmakthålla kompetens på områden som främst på lång sikt kan få betydelse för energisituationen i Sverige. Inom forskningsprogrammet bör man sträva efter att utnyttja möjligheterna till en effektiv internationell arbetsfördelning. Programmet bör ge underlag för beslut om ny teknik eller nya systemlösningar för energitillförsel och energihushållning. Teknikutveckling bör stimuleras och stödjas. Staten bör i vissa fall genom beställningar stödja forskning och utvecklingsarbete inom områden som är viktiga för den framtida energiförsörjningen. Detta bör dock ske främst på områden där naturliga beställare eller erforderliga resurser saknas och där den tekniska utvecklingen behöver påskyndas, eller där tidsperspektivet i forskningen och utvecklingsarbetet är mycket långt. Beställningar bör även kunna förekomma i fall där de eftersträvade kunskaperna är av en art som i huvudsak inte kan utnyttjas kommersiellt.

Föredraganden framhåller att det kommersiellt inriktade utvecklingsarbetet är en viktig drivkraft i den tekniska omdaningen av energisystemet. Ett

intimt samarbete med industrin bör etableras inom hela energiforskningsprogrammet för att tekniskt kunnande och praktiska erfarenheter skall kunna tillgodogöras. I fråga om stödformerna uttalas att stor flexibilitet bör eftersträvas. Stöd skall kunna lämnas i olika former, alltefter behoven i de enskilda fallen. Projekt som erhåller stöd från energiforskningsprogrammet bör normalt innehålla betydande inslag av forskning och tekniskt utvecklingsarbete. I skedet därefter, då ny teknik kan kommersiellt introduceras, bör stöd lämnas från oljeersättningsfonden. Energiforskningsprogrammet bör liksom hittills betraktas som ett sammanhållet Huvudprogram Energiforskning, indelat i sex program. Några större förändringar i programindelningen i förhållande till vad som nu gäller anmäls inte. För huvudprogrammet och därmed sammanhängande insatser föreslår regeringen en medelsram om 1 400 milj. kr. under treårsperioden 1981/82–1983/84. Detta är en ökning med 565 milj. kr. i förhållande till innevarande treårsperiod. För budgetåret 1981/82 beräknas ett medelsbehov av 400 milj. kr.

Finansieringen av det statliga stödet föreslås läggas om så att anslag i fortsättningen inte skall beräknas över statsbudgeten. Regeringen anser att det är lämpligt att energiforskningsprogrammet finansieras på motsvarande sätt som det nya stödsystemet för oljeersättande åtgärder m. m., alltså genom en höjning av den särskilda beredskapsavgiften på oljeprodukter. De medel som svarar mot avgiftshöjningen skall avskiljas och tillföras en särskild fond hos riksgäldskontoret, energiforskningsfonden. Medel från fonden skall tillföras anslaget Energiforskning, vilket skall disponeras av programansvariga organ m. fl. på motsvarande sätt som under innevarande budgetår. Denna nya finansieringsform avvisas i motion 1980/81:1999 (vpk). Motionärerna vill att riksdagen skall uttala att energiforskningen skall finansieras över statsbudgeten och inte genom särskilda oljeavgifter. Som skäl för yrkandet anges bl. a. att höjningarna av oljepriset slår hårt på hyrorna och glesbygdstrafiken. Vidare säger motionärerna att resultaten av energiforskningen i många fall kommer att kunna utnyttjas kommersiellt av både statliga och privata företag.

Den finansieringsform som förordas i propositionen har motiverats bl. a. med att beredskapsavgiften för oljeprodukter kan betraktas som en försäkringspremie. Denna premie gör det möjligt att öka tryggheten i energiförsörjningen genom en övergång till andra bränslen än olja och genom en minskad energianvändning. Energiforskningsprogrammet och oljeersättningsfonden har i grunden likartade syften. Samma betraktelsesätt bör därför kunna tillämpas när det gäller finansieringen av de båda verksamheterna. Med hänvisning till vad som anförts tillstyrker utskottet regeringens förslag och avstyrker motionsyrkandet. De inkomster som svarar mot den del av den föreslagna höjningen av den särskilda beredskapsavgiften för oljeprodukter som avses finansiera kostnaderna för energiforskningsprogrammet skall alltså fonderas hos riksgäldskontoret och disponeras i

enlighet med vad som förordats i propositionen.

I motion 1980/81:336, som har väckts under allmänna motionstiden, yrkas att riksdagen skall uttala att energiforskningen bör samordnas och att en fond bör inrättas för att stimulera forskning inom energiområdet. Förslagen i propositionen tillgodoser i allt väsentligt motionärernas önskemål. Motionen i här aktuell del avstyrks därför.

Regeringens förslag i fråga om *anslagsfördelningen* mellan de olika programmen inom Huvudprogram Energiforskning kritiseras av vänsterpartiet kommunisterna. I motion 1980/81:1999 framförs från dess sida en rad ändringsförslag avseende treårsperioden. Dessa gäller följande områden.

För programmet Energianvändning för transporter och samfärdsel beräknas i propositionen totalt 70 milj. kr. Härav är 10 milj. kr. avsedda för åtgärder i transportsystemet. Motionärerna anser att detta belopp bör ökas till totalt 20 milj. kr. Som skäl härför anges att frågor rörande strukturförändringar inom transportsystemet bör uppmärksammas och stödjas.

Enligt propositionen bör för programmet Energianvändning för bebyggelse anslås 256 milj. kr. Motionärerna förordar att beloppet höjs till 280 milj. kr. De anför att utvecklingen av solvärme är en av de viktigaste uppgifterna för forskningen. I detta program ingår även forskning och utveckling av värmepumpar och värmelagring.

I programmet Energitillförsel ingår åtta delprogram. Härför beräknas i propositionen totalt 700 milj. kr. Motionärerna menar att de medel som beräknas för delprogrammet Teknikbevakning bör minskas med 10 milj. kr. till 40 milj. kr. och de som beräknas för delprogrammet Fusionsenergi med 70 milj. kr. till 20 milj. kr. Förslagen motiveras med att det inte finns någon anledning att anslå medel till forskning rörande ny kärnteknik då kärnkraften skall avvecklas i Sverige. De medel som härigenom frigörs borde i stället tillföras delprogram Vindenergi, för vilket i propositionen har beräknats 150 milj. kr. För detta delprogram skulle då 230 milj. kr. stå till förfogande. Sammanlagt innebär vänsterpartiet kommunisternas förslag en höjning av anslaget till energiforskning för treårsperioden med 34 milj. kr.

Med anledning av dessa motionsyrkanden vill utskottet framhålla att regeringens förslag beträffande inriktning av verksamheten inom de olika programmen och delprogrammen samt anslagsfördelningen dem emellan bygger på framställningar från de programansvariga organen. Dessa framställningar har sedan utvärderats av DFE och slutligen vägts samman inom regeringskansliet. Föredraganden poängterar (s. 468) att de medelsbehov som anges för program och delprogram under hela treårsperioden får ses som preliminära beräkningar. Justeringar och omfördelningar kan komma att aktualiseras mot bakgrund av erfarenheter och underlag som successivt kommer fram under programperioden. Med hänvisning till vad som anförts avstyrks samtliga här behandlade yrkanden i motion 1980/81:1999 (vpk).

I detta sammanhang noterar utskottet att socialdemokraterna i motion

1980/81:1976 aviserar att de i samband med behandlingen av proposition 1980/81:130 om industripolitikens inriktning kommer att föreslå att utvecklingen av vissa projekt i de s. k. nationella utvecklingsbolagens regi bör finansieras med medel från energiforskningsprogrammet. Denna fråga tas närmare upp i motion 1980/81:2020 (s), som behandlas i utskottets betänkande NU 1980/81:64.

I fyra motioner föreslås en mer ambitiös satsning på *vindenergi* än vad som förordas i propositionen. Ett kombinerat vind- och vågkraftverk bör enligt motionerna 1980/81:603 och 1980/81:1966 byggas utanför Gotlands sydöstkust. I den senare motionen åberopas en undersökning, gjord vid Chalmers tekniska högskola, av möjligheterna att uppföra havsbaserade vindkraftverk kombinerade med vågkraftverk i samma område. Motionärerna önskar att riksdagen skall göra ett uttalande om att anslaget till energiforskning bör ge utrymme för ett sådant forskningsprojekt. Förslaget i motion 1980/81:603 överensstämmer i allt väsentligt med det nu nämnda. Motionären uppger att investeringskostnaden för ett kombinerat vind- och vågkraftverk beräknas uppgå till 300–400 milj. kr. I propositionen anges (s. 503) att målet för delprogrammet Vindenergi bör vara att ta fram erforderligt underlag för vidare bedömningar. Insatserna skall i huvudsak koncentreras till uppförande och senare utvärdering av de två fullskaleprototyper som har beställts och därmed sammanhängande verksamhet. Utrymme har härutöver beräknats för viss begränsad kunskapsuppbyggnad beträffande alternativa utformningar. Vad gäller havsbaserade vindkraftverk ger de ekonomiska ramarna enligt vad utskottet inhämtat inte utrymme för några praktiska försök utan endast för inledande studier. Verksamheten på vågenergiområdet är inriktat på en utvärdering av den hittillsvarande verksamheten. Denna skall vara genomförd till slutet av år 1981. För tiden därefter har medel beräknats endast för insatser på bevakningsnivå. Utskottet konstaterar att det projekt som motionärerna förespråkar inte kan rymmas inom den medelsram som beräknas i propositionen. Utskottet finner inte anledning att föreslå riksdagen att göra ett sådant uttalande som motionärerna önskar.

I motion 1980/81:1999 (vpk) hemställs att riksdagen skall begära att regeringen vidtar åtgärder för att flera vindkraftverk skall komma till uppförande under år 1982 i enlighet med förslag av nämnden för energiproduktionsforskning och enligt vissa riktlinjer som anges i motionen. Dessa går ut på att produktionen skall inriktas på att drygt 100 vindkraftverk skall vara i drift år 1990. Om riksdagen först år 1985 kommer att besluta om en utbyggnad av vindkraften befarar motionärerna att den svenska vindkraftindustrin kommer att läggas ner under åren 1982–1984.

Liknande synpunkter förs fram i motion 1980/81:1033. Motionärerna vill att riksdagen hos regeringen skall hemställa dels om initiativ för att fler vindkraftverk skall beställas hos Karlskronavarvet, dels att det skall tillsättas en i Karlskrona stationerad arbetsgrupp för forskning och utveckling inom

våg- och vindkraftverksområdet.

I propositionen redovisas (s. 503) att uppläggningen av vindkraftprogrammet innebär att de företag som arbetar med konstruktion och tillverkning av de två prototyperna inte kommer att kunna sysselsätta all engagerad personal med verksamhet inom vindenergiprogrammet under perioden 1982–1984, då prototyperna skall utvärderas. Detta medför självfallet vissa problem för de berörda företagen. Föredraganden påpekar i detta sammanhang att vissa exportorder avseende svensk vindkraftsteknologi har erhållits och att ytterligare order kan bli aktuella. Enligt det förslag från NE som åberopas i motion 1980/81:1999 (vpk) bör möjligheten att med medel utanför energiforskningsprogrammet finansiera uppförande av någon eller några grupper om tre–fem vindkraftaggregat prövas. Kraftproducenterna skulle redan nu åta sig att påbörja projektering och förberedelser för lokalisering av en eller flera demonstrationsgrupper. I remissyttranden över NE:s skrivelse uttalar vattenfallsverket och Sydkraft AB att de båda prototyperna bör utvärderas innan nya beställningar görs. I enlighet med vad som meddelas i propositionen har industriministern haft överläggningar med kraftföretagen, den utrustningstillverkande industrin samt berörda myndigheter om industrins fortsatta engagemang i utvecklingen inom vindkraftområdet.

Med hänsyn till vad som anförts anser utskottet att riksdagen inte har skäl att göra någon framställning till regeringen enligt de här berörda förslagen i motionerna 1980/81:1033 och 1980/81:1999 (vpk).

I den sistnämnda yrkas vidare att riksdagen skall begära att regeringen snarast lägger fram förslag och vidtar åtgärder för kommunala solvärmeprogram.

Utskottet vill erinra om att omfattande insatser sker inom ramen för det s. k. Sol 85-programmet (prop. s. 484). Detta har till syfte bl. a. att underbygga beslut om fortsatt verksamhet på områdena solvärme, värmepumpar m. m. Detta program innefattar bl. a. projekt med införande av solvärme i bostadsområden. Utskottet anser inte att motionsyrkandet om kommunala solvärmeprogram bör föranleda någon åtgärd.

I motion 1980/81:322, som har väckts under allmänna motionstiden, yrkas att riksdagen hos regeringen skall begära utredning och förslag om en kraftig satsning på forskning och utveckling av alternativa energikällor med särskild tyngd på solvärme. Motionärerna önskar att denna verksamhet skall förläggas till Norduppland.

Det i propositionen föreslagna energiforskningsprogrammet innebär en kraftig satsning på forskning och utveckling inom området alternativa energikällor. Motionärernas önskemål i detta avseende torde alltså bli tillgodosedda. Utskottet vill också påpeka att vattenfallsverket har fattat beslut om utbyggnad av sitt laboratorium i Älvkarleby för praktiska prov. Vidare är en viss del av forskning och utveckling på energiområdet förlagd till norra Uppland. Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet motionen.

I motion 1980/81:1997 erinras om en undersökning som har gjorts för att utröna om det är möjligt att utvinna geotermisk energi ur varm berggrund (kristallint berg). Ett projekt som bedrevs vid Chalmers tekniska högskola lades ned hösten 1979, säger motionärerna. De anser att de erfarenheter som har vunnits genom undersökningarna är tillräckliga för att motivera att forskningsprojektet tas upp på nytt. Hemställan i motionen går ut på att riksdagen skall göra ett uttalande till förmån för att forskning vid Chalmers tekniska högskola om möjligheterna att utvinna geotermisk energi ur kristallint berg återupptas.

I energiforskningsprogrammet ingår området geotermisk energi i delprogrammet Teknikbevakning. I propositionen anges (s. 505) att insatserna inom området beräknas vara av bevakande karaktär och främst avse värmeutvinning ur varm berggrund samt kross- och sprickzoner. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motionen.

I motion 1980/81:851, väckt under allmänna motionstiden, önskas att regeringen ger styrelsen för teknisk utveckling i uppdrag att i samarbete med representanter för trädgårdsnäringen, växtförädlingsföretag och lämpliga högskoleinstitutioner i Skåne utarbeta ett samordnat åtgärdsprogram i syfte att minska växthusodlingens stora energikostnader.

Forsknings- och utvecklingsarbete med speciell inriktning på att främja ökad energisnålhet inom trädgårdsodlingens olika led ingår i delprogrammet Jordbruk och trädgårdsnäring. I propositionen föreslås för detta en anslagsram om 11 milj. kr. för treårsperioden. Förslaget innebär en dryg fördubbling av insatsnivån inom området jämfört med innevarande treårsperiod. Till grund för regeringens ställningstagande ligger ytterst ett förslag till åtgärdsprogram som har utarbetats av STU i samarbete med berörda intressenter. I genomförandet av programmet kommer bl. a. tekniska fakulteten vid Lunds universitet samt Sveriges lantbruksuniversitet i Alnarp att medverka. Utskottet konstaterar att motionärernas önskemål torde vara tillgodosedda och finner med hänsyn därtill att motionen i här berörd del inte bör föranleda någon åtgärd.

I motion 1980/81:792 önskas att riksdagen skall göra ett uttalande till förmån för vissa i motionen förordade åtgärder för utveckling av en svensk gasteknologi. Motionärerna menar att ett forsknings- och utvecklingsprogram inriktat på att stödja svensk industris övergång till gas bör komma till stånd. Detta skall lokaliseras till tekniska fakulteten vid Lunds universitet. Utskottet vill erinra om att en riktlinje för energiforskningsprogrammet är att statens stöd främst bör sättas in på områden där naturliga beställare saknas eller där det i något avseende saknas erforderliga resurser. Insatser för transport och användning av naturgas – vilket motionärerna torde avse med begreppet gasteknologi – ingår inte i energiforskningsprogrammet. Ett skäl härför är att det refererade villkoret för statligt stöd knappast torde vara uppfyllt när det gäller landtransport och användning av naturgas. Ett betydande stöd lämnas däremot till teknik för förgasning av inhemska

bränsleråvaror. Inom delprogrammet Bränsleförädling bedrivs verksamhet vid bl. a. Studsvik Energiteknik AB och tekniska fakulteten i Lund. Utskottet finner inte skäl till någon framställning från riksdagen till regeringen i detta ämne.

I propositionen föreslås att 1 400 milj. kr. får användas för energiforskningsprogrammet under budgetåren 1981/82–1983/84 utöver medel från budgetåret 1980/81 som inte har disponerats. För energiforskning föreslås ett anslag av 1 000 kr. för budgetåret 1981/82. Vidare föreslås ett anslag om 6,1 milj. kr. till visst internationellt energisamarbete och ett anslag om 1 050 000 kr. för solmätning vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut. Utskottet tillstyrker dessa förslag. Förslaget om bemyndigande för regeringen att göra vissa långsiktiga ekonomiska åtaganden i samband med energiforskningsprogrammet tillstyrks likaså. Utskottets ställningstagande i det föregående innebär att regeringens förslag till riktlinjer för omfattning, inriktning och genomförande av verksamheten inom huvudprogrammet tillstyrks.

I flera motioner föreslås att *forsknings- och utvecklingsinstitut på energiområdet* skall inrättas och förläggas till någon speciell ort eller region. Landskrona nämns särskilt i tre motioner.

Enligt motion 1980/81:851 bör regeringen ta initiativ till inrättande av ett geotermiskt utvecklings- och konsultbolag lokaliserat till Landskrona. Motionärerna erinrar om att undersökningar med provborrningar som har genomförts i Vellinge och Landskrona tycks ge vid handen att en fullskaleborrning skulle ge positiva resultat. I propositionen anförs (s. 505) att hittills genomfört utvecklingsarbete inom området geotermisk energi visar att det finns förutsättningar för att värme kan utvinnas ur geotermalvatten i Skånes sedimentära berglager. Regeringens mening är att uppförande av en eventuell forskningsanläggning får finansieras utanför energiforskningsprogrammet. Enligt vad utskottet erfarit planeras genomförande av ett fullskaleprojekt i Vellinge. Utskottet finner det angeläget att projekten inom området geotermisk energi fullföljs. Utskottet anser sig dock inte böra föreslå riksdagen att göra ett sådant uttalande som motionärerna önskar.

I motion 1980/81:360 yrkas att riksdagen skall anhålla att regeringen inrättar ett forsknings- och utvecklingsinstitut för energisektorn med anknutet produktionsföretag förlagt till Landskrona. Det här aktuella förslaget i motion 1980/81:1489 är att regeringen tillsammans med Landskrona kommun skall undersöka möjligheten att göra Landskrona till ett energiteknologiskt centrum. Det anförs i denna motion att de resurser som friställs vid Öresundsvarvet skulle vara lämpliga att inlemmas i ett produktionsföretag för tillverkning av energiutrustning.

Vad först avser förslaget om inrättande av särskilda energiinstitut vill utskottet erinra om att Studsvik Energiteknik AB är en statlig resurs av detta slag med bred kompetens inom flera områden av betydelse för utveckling av

energiteknik. De organ som ansvarar för det statliga stödet till teknisk forskning och utveckling har inte fört fram förslag om inrättande av fristående statliga forsknings- och utvecklingsinstitut. Mot denna bakgrund finner utskottet inte att riksdagen bör uttala sig till förmån för att något nytt energiinstitut skall inrättas.

När det gäller förslaget om ett särskilt produktionsföretag i Landskrona vill utskottet erinra om att det framgår av proposition 1980/81:131 om vissa varvsfrågor m. m. att ett särskilt etableringsbolag, Landskrona Finans AB, skall bildas. Svenska Varv har ingått avtal med kommunala och andra intressenter i detta syfte. Bolaget skall disponera Öresundsvarvets mark och byggnader. Avsikten är att bolaget, som numera har bildats, skall komplettera andra insatser som görs för att bygga ut näringslivet i Landskronaregionen. Med hänsyn till vad som anförts finner utskottet att motionsyrkandet är tillgodosett.

Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet motionerna 1980/81:360 och 1980/81:1489.

Enligt motion 1980/81:1885 bör regeringen lägga fram förslag om en forskningsstation för energiutvinning till Jämtlands län. Utskottet avstyrker denna motion på grunder som framgår av vad nyss sagts.

Vänsterpartiet kommunisterna yrkar i motion 1980/81:1999 att riksdagen skall uttala att Sverige skall lämna samarbetet inom *Euratom*. Riksdagen skulle därvid begära att regeringen vidtar de åtgärder som är nödvändiga härför. Motsvarande motionsyrkanden har avslagits av riksdagen de tre senaste åren. Utskottet finner inte skäl för ett ändrat ställningstagande och avstyrker sålunda motionsyrkandet.

Studsvik Energiteknik AB

Studsvik Energiteknik AB har under de senaste åren successivt utvidgat sin verksamhet utanför det energitekniska området. Bolaget är statens största samlade resurs för energitekniskt forsknings- och utvecklingsarbete. I propositionen beräknas ett anslag om 80 milj. kr. för bolagets verksamhet under det kommande budgetåret. Härutöver föreslås ett anslag om 10 milj. kr. för budgetåret 1981/82, avsett för kostnader i samband med avvecklingen av forskningsreaktorn R 1. Avvecklingskostnaderna för denna reaktor, som har utnyttjats under ca 15 år, beräknas uppgå till totalt ca 25 milj. kr. Utskottet tillstyrker dessa förslag.

Verksamheten vid Studsvik tas upp i tre motioner. I motionerna 1980/81:1023 och 1980/81:1799, båda väckta under allmänna motionstiden, önskas beslut som säkerställer driften vid forskningsreaktorn R 2. Motionärerna hänvisar till att verksamheten vid R 2-reaktorn nyligen utretts. Utredningen förordade att statsanslag till driften skulle bibehållas. Bolaget har i samband med att det presenterat ett förslag till treårsplan för

verksamheten tagit upp bl. a. behovet av kostnadstäckning för de tunga kärntekniska resurserna i Studsvikforskningsreaktorn, de aktiva laboratorierna, avfallshanteringen och utvecklingsverksamheten.

I propositionen uttalas (s. 531) att de för kärnkraftprogrammet nödvändiga basresurserna inte längre bör finansieras med statliga anslag. Driften av R 2-reaktorn och vissa andra resurser i Studsvik, främst bränslelaboratorier, finansieras f. n. till stor del över statsbudgeten. Det redovisas att R 2-utredningen har föreslagit fortsatta statsanslag och att remissorganen i allt väsentligt instämt i utredningens förslag. Regeringen anser dock att kostnader för sådana kärntekniska resurser som erfordras för det svenska kommersiella kärnenergiprogrammet bör bäras av detta. Föredraganden anmäler att initiativ till överläggningar med kraftföretagen och tillsynsmyndigheterna inom kort kommer att tas bl. a. för att resursbehovet skall närmare klarläggas. Med hänvisning härtill föreslår regeringen statliga medel för verksamheten i Studsvik endast för budgetåret 1981/82.

Föredraganden anför vidare att det är nödvändigt att vi i Sverige kan vidmakthålla en samlad, stark och kompetent utredningsresurs inom området. I utredningen om R 2-reaktorn påpekas att den dominerande användningen av reaktorn f. n. avser kärnbränsleutredning för lättvattenreaktorer och därmed sammanhängande materialprovning. Reaktorn är även av väsentlig betydelse för den naturvetenskapliga grundforskningen och spelar en viss roll för tillverkning av radiofarmaka. Enligt utredningens bedömning skulle efter en snar avveckling av R 2-anläggningen endast begränsade delar av den svenska reaktorbaserade naturvetenskapliga forskningen kunna överleva. Vidare skulle Studsvik få minskade möjligheter att i fortsättningen medverka i kärnsäkerhetsarbetet, t. ex. i beredskapsorganisationen och utbildningen, och i arbetet inom avfallsområdet.

Med hänsyn särskilt till den naturvetenskapliga grundforskningens behov och behovet av kärnbränsleutveckling inom landet bör enligt utskottets mening frågan om R 2-reaktorns fortsatta verksamhet snarast – såsom förutsätts i propositionen – prövas på grundval av utredningens betänkande.

I motion 1980/81:1998 anförs att den utredning om åtgärder för modernisering av avfallsanläggningarna i Studsvik som aviseras i propositionen bör bedrivas med all skyndsamhet. Vidare uttalas att regeringen bör utarbeta den plan för en långsiktig uppbyggnad av naturvårdsverkets resurser för luftvårdsfrågor som riksdagen begärde år 1979. Motionärerna önskar att riksdagen i ett uttalande till regeringen skall ställa sig bakom dessa förslag.

Med anledning av det förstnämnda önskemålet vill utskottet upplysa om att regeringen i februari 1981 har uppdragit åt programrådet för radioaktivt avfall att genomföra den aviserade utredningen. Uppdraget skall redovisas senast den 30 juni 1981. Med hänsyn härtill ger motionen i denna del inte anledning till någon åtgärd.

Jordbruksutskottet har i sitt yttrande tagit upp det senare förslaget och anför bl. a. följande.

Enligt vad utskottet inhämtat har numera en viss förstärkning ägt rum av naturvårdsverkets resurser på detta område, dels genom inrättande av en ny tjänst, dels genom ökade forskningsanslag från NE. På sikt föreligger även inom naturvårdsverket planer på att överföra resurser från vattenvårdsforskningen till luftvårdsforskningen. Med hänsyn till vad sålunda anförts bör motionen enligt utskottets mening inte föranleda någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Socialdemokraterna i jordbruksutskottet instämmer i motionärernas krav på en långsiktig plan.

Näringsutskottet ansluter sig till den ståndpunkt som majoriteten i jordbruksutskottet har intagit. Motionen i här aktuell del avstyrks alltså.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

Inledning

1. beträffande *avslag på propositionen*
   att riksdagen avslår motion 1980/81:1999 yrkande A,
2. beträffande *en parlamentarisk kommitté på energiområdet*
   att riksdagen med anledning av motion 1980/81:2086 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Energihushållning

3. beträffande *lagstiftning om energihushållning*
   att riksdagen avslår
   a) motion 1980/81:1999 yrkande B 1,
   b) motion 1980/81:1999 yrkande B 2,
   c) motion 1980/81:1999 yrkande B 4,
4. beträffande *riktlinjer för energihushållning*
   att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 1 godkänner i propositionen angivna riktlinjer,
5. beträffande *anslag till utbildning, rådgivning m. m. för att spara energi*
   att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 punkt E 6 till *Utbildning och rådgivning m. m. för att spara energi* för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 1 000 kr.,
6. beträffande *överföring av investeringsfondsmedel mellan företag*
   att riksdagen avslår motion 1980/81:1982,

7. beträffande *energisparfonder*
   att riksdagen avslår motion 1980/81:1999 yrkande B 3,
8. beträffande *beskattning som styrmedel för hushållning med olja som industriråvara*
   att riksdagen avslår motion 1980/81:1995,
9. beträffande *omläggning av energibeskattningen*
   att riksdagen avslår motion 1980/81:1999 yrkande B 5,
10. beträffande *vissa elsparåtgärder m. m.*
    att riksdagen avslår
    a) motion 1980/81:1999 yrkande B 6,
    b) motion 1980/81:1999 yrkande B 7,
11. beträffande *varvtalsreglering av nya elektriska motorer*
    att riksdagen avslår motion 1980/81:788,
12. beträffande *energisparande i gatubelysning*
    att riksdagen avslår motion 1980/81:1779,
13. beträffande *riktlinjer för sektorindelat energihushållningsprogram*
    att riksdagen med anledning av proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 29 i ifrågavarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Bränslen

14. beträffande *riktlinjer för bränslepolitiken*
    att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 4 godkänner i propositionen angivna riktlinjer,
15. beträffande *importlicenser för olja*
    att riksdagen avslår motion 1980/81:1976 yrkande 6.
16. beträffande *förstatligande av den privata oljeindustrin*
    att riksdagen avslår motion 1980/81:1999 yrkande B 15,
17. beträffande *utredning av de internationella oljebolagens skatteförhållanden*
    att riksdagen avslår motion 1980/81:1976 yrkande 7,
18. beträffande *lagstiftning om styrelserepresentation för samhället i oljebolagen*
    att riksdagen avslår motion 1980/81:1976 yrkande 8,
19. beträffande *avtal med bl. a. Norge om leveranser av olja och gas*
    att riksdagen avslår motion 1980/81:1976 yrkande 9,
20. beträffande *katalytisk kracker*
    att riksdagen avslår motion 1980/81:1410 och motion 1980/81:1976 yrkande 4,

21. beträffande *plan för utvecklingen av raffinaderiverksamhet och petrokemisk industri*
att riksdagen med anledning av motion 1980/81:1976 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
22. beträffande *bidrag till prospektering efter olja och naturgas*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 momenten 19 och 24
a) bemyndigar regeringen att bevilja bidrag till prospektering efter olja och naturgas intill ett belopp av högst 250 000 000 kr. i enlighet med vad som anges i propositionen,
b) antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1973:1216) om särskild beredskapsavgift för oljeprodukter,
23. beträffande *statlig garanti för utvinning m. m. av olja, naturgas eller kol*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 20 bemyndigar fullmäktige i riksgäldskontoret att i enlighet med vad som anges i propositionen ikläda staten garanti, inkl. tidigare lämnat bemyndigande, med sammanlagt högst 4 000 000 000 kr. i samband med åtaganden för utvinning m. m. av olja, naturgas eller kol,
24. beträffande *vissa åtgärder för användning av naturgas, m. m.*
att riksdagen avslår
a) motion 1980/81:594,
b) motion 1980/81:1999 yrkande B 16,
25. beträffande *styrmedel för att underlätta gasintroduktion*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1970 yrkande 1 såvitt här är i fråga,
26. beträffande *huvudmannaskapet för gasdistributionen*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1970 yrkande 2,
27. beträffande *vissa anslag på olje- och naturgasområdet*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 punkterna E 9, E 11 och E 14 för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar
a) till *Medelstillskott till Svenska Petroleum Exploration AB* ett reservationsanslag av 7 000 000 kr.,
b) till *Lån till förprojektering av naturgasledningar m. m.* ett reservationsanslag av 22 000 000 kr.,
c) till *Lån till aktieteckning m. m. i Svenska Petroleum AB* ett reservationsanslag av 112 500 000 kr.,
28. beträffande *plan för kolintroduktion och samlad bedömning av koleldade anläggningar*

att riksdagen avslår

a) motion 1980/81:851 yrkande 2 i ifrågavarande del och motion 1980/81:1976 yrkande 12 a,

b) motion 1980/81:1379 yrkande 5 och motion 1980/81:1976 yrkande 14,

29. beträffande *statlig prövning av kommunala planer för introduktion av kol m. m.*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1976 yrkande 15,
30. beträffande *stöd till prospektering efter kol*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 momenten 17 och 18

a) godkänner i propositionen angivna grunder för stöd till prospektering efter kol,

b) medger att fonderade medel för stöd till prospektering efter olja och naturgas samt kreditgaranti för oljeutvinning m. m. får användas i fråga om kol på det sätt som anges i propositionen,

31. beträffande *importlicenser för kol*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1976 yrkande 16 och motion 1980/81:1999 yrkande B 9,
32. beträffande *miljökrav vid eldning med fossila bränslen*
att riksdagen med anledning av motion 1980/81:1975 yrkandena 1, 2 och 4, motion 1980/81:1967, motion 1980/81:1976 yrkandena 12 b och 13 och motion 1980/81:1999 yrkande B 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
33. beträffande *globalt miljöskydd mot gränsöverskridande luftföroreningar*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1977,
34. beträffande *lokalisering av kolkondenskraftverk*
att riksdagen avslår

a) motion 1980/81:598,

b) motion 1980/81:1975 yrkande 3,

35. beträffande *centralhamn för kolimport*
att riksdagen avslår motion 1980/81:851 yrkande 2 i ifrågavarande del, motion 1980/81:1027, motion 1980/81:1489 yrkande 3 och motion 1980/81:2121 yrkande 5,
36. beträffande *riktlinjer i övrigt för introduktion av kol*
att riksdagen med anledning av proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 5 godkänner de i propositionen angivna riktlinjerna för introduktion av kol i den mån de inte berörs av föregående moment i utskottets hemställan,
37. beträffande *lagstiftning om alternativa energislag*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1976 yrkande 10,

38. beträffande *ökat stöd till utnyttjande av inhemska bränslen*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1999 yrkande B 10,
39. beträffande *prövning hos länsstyrelserna av koncessionsärenden rörande utvinning av torv för energiändamål*
att riksdagen med anledning av proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 29 i ifrågavarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
40. beträffande *främjande av småskalig torvutvinning*
att riksdagen med anledning av proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 29 i ifrågavarande del och med avslag på motion 1980/81:478, motion 1980/81:791 yrkande 2, motion 1980/81:1037 i ifrågavarande del, motion 1980/81:1389 och motion 1980/81:1411 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
41. beträffande *ersättning till markägare vid torvtäkt*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1037 i ifrågavarande del och motion 1980/81:1411 yrkande 2,
42. beträffande *koncession för naturgasletning*
att riksdagen avslår motion 1980/81:794,
43. beträffande *en plan för torvutvinning*
att riksdagen avslår motion 1980/81:473,
44. beträffande *torvsatsningar i särskilda regioner, m. m.*
att riksdagen avslår
a) motion 1980/81:791 yrkande 1 och motion 1980/81:1975 yrkande 5 (Kronobergs län),
b) motion 1980/81:784 och motion 1980/81:851 yrkande 4 (Svensk Torvförädling AB, Sösdala),
c) motion 1980/81:1405 i ifrågavarande del (Västerbottens inland),
45. beträffande *användning av skogsråvara*
att riksdagen avslår
a) motion 1980/81:1975 yrkande 6, motion 1980/81:1976 yrkandena 1 och 2 och motion 1980/81:2021 yrkande 13,
b) motion 1980/81:214,
46. beträffande *förbud mot uranbrytning i Sverige*
att riksdagen avslår motionerna 1980/81:1048 och 1980/81:1790, motion 1980/81:1971 yrkande 1 och motion 1980/81:1999 yrkande B 18,
47. beträffande *utredning rörande alunskiffrarna*
att riksdagen med anledning av motion 1980/81:1901 och motion 1980/81:1976 yrkande 22 i ifrågavarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

48. beträffande *utnyttjande av alunskifferförekomster i Jämtlands län*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1409,
49. beträffande *Ranstadsverkets markinnehav*
att riksdagen avslår motion 1980/81:795 yrkande 2 och motion 1980/81:1988 yrkande 2,
50. beträffande *utredning om alternativ användning av Ranstadsverket*
att riksdagen avslår motion 1980/81:795 yrkande 1 och motion 1980/81:1988 yrkande 1,
51. beträffande *odling av energiskog*
att riksdagen med anledning av proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 29 i ifrågavarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
52. beträffande *utnyttjande av kraftledningsgator*
att riksdagen avslår motion 1980/81:803,
53. beträffande *tillvaratagande av halm och vass*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1992 yrkande 1,
54. beträffande *bioenergiproduktion*
att riksdagen avslår
a) motion 1980/81:1989,
b) motion 1980/81:1991,
55. beträffande *bränslebolag*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1976 yrkande 17 och motion 1980/81:1999 yrkande B 11,
56. beträffande *system för tillvaratagande av inhemska bränslen*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1992 yrkandena 2 och 3 och motion 1980/81:1999 yrkande B 12,
57. beträffande *riktlinjer för ersättning av olja med inhemska bränslen*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 6 godkänner i propositionen angivna riktlinjer,
58. beträffande *stöd till Sveriges energiföreningars riksorganisation*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1993,
59. beträffande *introduktion av alternativa drivmedel*
att riksdagen
a) med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 7 godkänner i propositionen angivna riktlinjer,
b) avslår motion 1980/81:807 yrkandena 2 och 3,
60. beträffande *förgasningsanläggningar m. m.*
att riksdagen med anledning av proposition 1980/81:90 bilaga 1 punkt E 15 i ifrågavarande del som sin mening ger regeringen

till känna vad utskottet anfört, särskilt om fortsatta forsknings- och utvecklingsinsatser i Ranstad och om värdet av Skaraborgsprojektet,

61. beträffande *framställning av alternativa drivmedel*
att riksdagen avslår motion 1980/81:807 yrkande 1,

62. beträffande *utnyttjande av alunskiffrar*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1976 yrkande 22 i ifrågavarande del,

63. beträffande *lokalisering av anläggningar för etanoltillverkning*
att riksdagen avslår
a) motion 1980/81:232 (Skänninge),
b) motion 1980/81:851 yrkande 5 och motion 1980/81:1034 (Karpalund),
c) motion 1980/81:480 i ifrågavarande del (Skaraborgs län),
d) motion 1980/81:1979 (Domsjö),

64. beträffande *lokalisering av anläggningar för metanoltillverkning*
att riksdagen avslår
a) motion 1980/81:480 i ifrågavarande del och motion 1980/81:1395 (Ranstad),
b) motion 1980/81:1980 (Kvarntorp),
c) motion 1980/81:390 och motion 1980/81:1414 yrkande 2 (Söderhamn),

Värmeförsörjning

65. beträffande *lag om utförande av eldningsanläggningar för fast bränsle*
att riksdagen
a) med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 21 antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om utförande av eldningsanläggningar för fast bränsle,
b) avslår motion 1980/81:1999 yrkande B 13,

66. beträffande *uttalande mot värmeförsörjning genom hetvattenledningar från kärnkraftverk*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1999 yrkande B 39,

67. beträffande *uttalande om utnyttjande av hetvatten från kärnkraftverk*
att riksdagen avslår motion 1980/81:336 yrkande 2,

68. beträffande *Storstockholms fjärrvärmeförsörjning*
att riksdagen med anledning av proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 8 i ifrågavarande del, motion 1980/81:322 yrkande 1, motion 1980/81:1781, motion 1980/81:1976 yrkandena 18 c–18 f och motion 1980/81:1999 yrkande B 28 i vad avser Nynäs-

hamnsprojektet och yrkande B 38 samt med avslag på motion 1980/81:601 och motion 1980/81:1999 yrkande B 28 i vad avser Forsmarksprojektet som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

69. beträffande *Göteborgs fjärrvärmeförsörjning*
att riksdagen
a) med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 8 i ifrågavarande del godkänner i propositionen angivna riktlinjer för fjärrvärmeutbyggnader och fjärrvärmesystemens försörjning med bränslen, i vad avser Göteborg,
b) finner motion 1980/81:1976 yrkande 18 a icke föranleda någon åtgärd,

70. beträffande *Malmö och Lunds fjärrvärmeförsörjning*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 8 i ifrågavarande del och med avslag på motion 1980/81:851 yrkande 1 och motion 1980/81:1976 yrkande 18 b godkänner i propositionen angivna riktlinjer för fjärrvärmeutbyggnader och fjärrvärmesystemens försörjning med bränslen, i vad avser Malmö och Lund,

71. beträffande *utnyttjande av spillvärme från Barsebäck*
att riksdagen avslår motion 1980/81:851 yrkande 7 och motion 1980/81:1489 yrkande 4,

72. beträffande *närvärmegrupp*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1999 yrkande B 40,

73. beträffande *rörledningslagen m. m.*
att riksdagen
a) med anledning av proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 25 antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1978:160) om vissa rörledningar, dock med ändrad lydelse av 1 § första stycket enligt *utskottets förslag* i det följande:

Regeringens förslag	*Utskottets förslag*
1 §	
Rörledning för transport av fjärrvärme, råolja, naturgas eller produkt av råolja eller naturgas eller av annan vätska eller gas som är ägnad att användas som bränsle får ej utan särskilt tillstånd (koncession) framdragas eller begagnas.	Rörledning för transport av fjärrvärme *eller av* råolja, naturgas eller produkt av råolja eller naturgas eller av annan vätska eller gas som är ägnad att användas som bränsle får ej utan särskilt tillstånd (koncession) framdragas eller begagnas.
– – –	– – –

b) med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 26 antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1942:335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar m. m.,

c) med anledning av motion 1980/81:1964 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

74. beträffande *riktlinjer för användning av el för att ersätta olja*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 9 i ifrågavarande del godkänner i propositionen angivna riktlinjer,
75. beträffande *redovisning av värmepumpars bidrag till energiförsörjningen*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1976 yrkande 18 g,
76. beträffande *utveckling av värmepumpar m. m.*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1399,
77. beträffande *hushållning med energikvalitet m. m.*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1987,

Elförsörjning

78. beträffande *riktlinjer för elförsörjning*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 10 godkänner i propositionen angivna riktlinjer,
79. beträffande *riktlinjer för 1990-talets elanvändningspolitik*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1976 yrkande 3,
80. beträffande *riktlinjer för vattenkraftsutbyggnaden*
att riksdagen med anledning av proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 29 i ifrågavarande del och med avslag på motion 1980/81:395, motion 1980/81:1986 yrkande 1 och motion 1980/81:1994 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
81. beträffande *planering av vattenkraftsutbyggnad*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1976 yrkande 19,
82. beträffande *omfattning av vattenkraftsutbyggnaden*
att riksdagen avslår motion 1980/81:336 yrkande 1,
83. beträffande *riktlinjer för stöd till små vattenkraftverk*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 11 och med avslag på motion 1980/81:789 yrkande 1 godkänner i propositionen angivna riktlinjer,
84. beträffande *neddragning av kärnkraftsprogrammet*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1999 yrkandena B 17 och B 21,

85. beträffande *förstatligande av kärnkraftverken*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1999 yrkande B 24,
86. beträffande *riktlinjer för energitillförsel*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 2 godkänner i propositionen angivna riktlinjer,
87. beträffande *riktlinjer för oljeersättning*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 3 godkänner i propositionen angivna riktlinjer,
88. beträffande *kommunal förköpsrätt till eldistributionsföretag m. m.*
att riksdagen avslår motionerna 1980/81:1026 och 1980/81:1965,
89. beträffande *skyldighet att ta emot lokalt producerad elkraft*
att riksdagen avslår motion 1980/81:789 yrkandena 2 och 3,
90. beträffande *avvägning mellan fast avgift på elström och förbrukningsavgift*
att riksdagen avslår motion 1980/81:592,
91. beträffande *kostnadsanpassade eltaxor*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1029,
92. beträffande *utjämning av eltariffer mellan tätorter och glesbygd*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1393 yrkande 1,
93. beträffande *reducerat pris på nattström*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1393 yrkande 2,
94. beträffande *ökade differenser mellan eltaxor i Norrland och i övriga landet*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1039 i ifrågavarande del,
95. beträffande *återinförande av institutet bygdekraft*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1039 i ifrågavarande del,
96. beträffande *ränteåterbäring på för mycket inbetalade elavgifter*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1392,
97. beträffande *styrelserepresentation för samhället i vattenkraftsbolagen*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1976 yrkande 20,
98. beträffande *ändring i ellagen*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 27 antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar,
99. beträffande *anslag till statens elektriska inspektion*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 punkt E 2 till *Statens elektriska inspektion* för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag

av 6 818 000 kr.,

100. beträffande *anslag till främjande av landsbygdens elektrifiering*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 punkt E 7 till *Främjande av landsbygdens elektrifiering* för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 4 500 000 kr.,

Kärnkraftssäkerhet m. m.

101. beträffande *riktlinjer för kärnkraftssäkerhetsarbetet*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 12 och med avslag på motion 1980/81:1999 yrkandena B 19 och B 20 godkänner i propositionen angivna riktlinjer,

102. beträffande *beredskapsplan för snabbavveckling av kärnkraftsproduktionen*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1999 yrkande B 27,

103. beträffande *finansiering av omhändertagande av använt kärnbränsle*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 momenten 22 och 23 antar i propositionen framlagda förslag till
a) lag om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m. m.,
b) lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),

104. beträffande *myndighet för hantering och förvaring av använt kärnbränsle*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 16 och med avslag på motion 1980/81:1999 yrkande B 25 beslutar om inrättande den 1 juli 1981 av en myndighet med uppgifter rörande hantering och förvaring av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall från detta enligt i propositionen angivna riktlinjer,

105. beträffande *ny beräkning av avgifter för kärnkraftens kostnader*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1999 yrkande B 26,

106. beträffande *uppsägning av Cogémaavtalet*
att riksdagen avslår motion 1980/81:475 yrkande 2 och motion 1980/81:1999 yrkande B 22 i ifrågavarande del,

107. beträffande *upphävande av sekretessen rörande Cogémaavtalet*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1999 yrkande B 22 i ifrågavarande del,

108. beträffande *upparbetning av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall från detta*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 13 i ifrågavarande del och med avslag på motion 1980/81:1999 yrkande B 23 godkänner i propositionen angivna riktlinjer för den framtida verksamheten rörande hantering av använt kärnbränsle etc. i ifrågavarande del,
109. beträffande *förhandlingar med USA om använt kärnbränsle*
att riksdagen avslår motion 1980/81:475 yrkande 1,
110. beträffande *slutförvaring av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall från detta*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 13 i ifrågavarande del och med avslag på motion 1980/81:797 och motion 1980/81:1971 yrkande 2 godkänner i propositionen angivna riktlinjer för den framtida verksamheten rörande hantering av använt kärnbränsle etc. i ifrågavarande del,
111. beträffande *beredskapslagring av kärnbränsle*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1990,
112. beträffande *anslag på kärnkraftssäkerhetsområdet*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 punkterna E 3, E 4 och E 8 för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar
a) till *Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader* ett reservationsanslag av 1 000 kr.,
b) till *Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning* ett reservationsanslag av 1 000 kr.,
c) till *Åtgärder för hantering av radioaktivt avfall* ett reservationsanslag av 1 000 kr.,
113. beträffande *ersättning för försenad idrifttagning av kärnreaktorer*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 punkt E 12 till *Ersättning för försenad idrifttagning av kärnreaktorer* för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 100 000 000 kr.,

Myndighetsorganisationen på energiområdet

114. beträffande *inrättande av en central energipolitisk myndighet*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 14 och med avslag på motion 1980/81:1950 i ifrågavarande del och motion 1980/81:1999 yrkande B 29 beslutar om inrättande den 1 juli 1982 av en central myndighet med uppgifter inom det energipolitiska området enligt i propositio-

nen angivna riktlinjer,

115. beträffande *inrättande av ett organ för uppgifter inom energiforskningsområdet*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 15 beslutar om inrättande den 1 juli 1982 av ett organ för långsiktiga och övergripande uppgifter inom energiforskningsområdet enligt i propositionen angivna riktlinjer,

116. beträffande *oljeersättningsfondens organisation*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1950 i ifrågavarande del och motion 1980/81:1976 yrkande 21,

117. beträffande *den energipolitiska organisationen på departementsnivå och på regional nivå*
att riksdagen avslår
a) motion 1980/81:1999 yrkande B 30,
b) motion 1980/81:1999 yrkande B 31,

118. beträffande *lokalisering av centrala energimyndigheter*
att riksdagen avslår motion 1980/81:233, motion 1980/81:480 i ifrågavarande del, motionerna 1980/81:597 och 1980/81:790, motion 1980/81:1023 i ifrågavarande del, motionerna 1980/81:1036, 1980/81:1798, 1980/81:1948, 1980/81:1949, 1980/81:1957, 1980/81:1958, 1980/81:1959, 1980/81:1960 och 1980/81:1969, motion 1980/81:1971 yrkande 3 och motion 1980/81:1996,

119. beträffande *organisationen för vissa nämnder på energiområdet*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1974,

120. beträffande *anslag till vissa nämnder*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 punkt E 5 till *Kostnader för vissa nämnder* för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 165 000 kr.,

Kommunal energiplanering

121. beträffande *kommunal energiplanering*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 28 antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1977:439) om kommunal energiplanering,

Statens vattenfallsverk

122. beträffande *anslag till kraftstationer m. m. samt vissa borgensåtaganden*

att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 punkt E 1

a) bemyndigar regeringen att teckna borgen för lån till bolag, i vilka statens vattenfallsverk förvaltar statens aktier, intill sammanlagt 7 833 000 000 kr., varav högst 180 000 000 kr. för lån till eldistributionsföretag,

b) till *Statens vattenfallsverk: Kraftstationer m. m.* för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 2 498 000 000 kr.,

123. beträffande *statens vattenfallsverks redovisningsprinciper*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1968 yrkande 3,

124. beträffande *inriktningen av statens vattenfallsverks elproduktion*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1968 yrkande 1,

125. beträffande *statens vattenfallsverks konsultverksamhet*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1968 yrkande 2,

126. beträffande *statens vattenfallsverks roll i energiplaneringen*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1999 yrkande B 32,

127. beträffande *utredning rörande övervinster inom vattenfallsverket*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1101,

128. beträffande *energiföretag i Norrbottens län*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1396,

129. beträffande *uttag av viss avgift till oljeersättningsfonden*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1028,

Energiforskning

130. beträffande *vind- och vågkraftverk vid Gotland*
att riksdagen avslår motionerna 1980/81:603 och 1980/81:1966,

131. beträffande *satsning på vindenergi*
att riksdagen

a) med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 punkt E 15 moment 1 i ifrågavarande del och med avslag på motion 1980/81:1033 yrkande 1 och motion 1980/81:1999 yrkandena B 14 och B 36 godkänner i propositionen angivna riktlinjer för omfattning, inriktning och genomförande av verksamheten inom Huvudprogram Energiforskning i ifrågavarande del,

b) avslår motion 1980/81:1033 yrkande 2,

132. beträffande *kommunala solvärmeprogram*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1999 yrkande B 42,

133. beträffande *forskning rörande alternativa energikällor, särskilt solenergi*
att riksdagen avslår motion 1980/81:322 yrkande 2,

134. beträffande *forskning rörande geotermisk energi*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1997,

135. beträffande *forskning rörande trädgårdsnäringens energiproblem*
att riksdagen avslår motion 1980/81:851 yrkande 6,

136. beträffande *forskning rörande gasteknologi*
att riksdagen avslår motion 1980/81:792,

137. beträffande *riktlinjer för energiforskning, utom i vad avser vindenergi*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 punkt E 15 moment 1 i ifrågavarande del och med avslag på motion 1980/81:1999 yrkandena B 34 och B 35 godkänner i propositionen angivna riktlinjer för omfattning, inriktning och genomförande av verksamheten inom Huvudprogram Energiforskning i ifrågavarande del,

138. beträffande *anslag till energiforskning, m. m.*
att riksdagen
a) med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 punkt E 15 moment 2 medger att under budgetåren 1981/82–1983/84, utöver under budgetåret 1980/81 ej disponerade medel, 1 400 000 000 kr. får användas för Huvudprogram Energiforskning,
b) med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 punkt E 15 moment 3 och med avslag på motion 1980/81:1999 yrkande B 33 i ifrågavarande del medger att de inkomster som svarar mot den del av den föreslagna höjningen av den särskilda beredskapsavgiften för oljeprodukter som avses finansiera kostnaderna för Huvudprogram Energiforskning får fonderas hos riksgäldskontoret och disponeras i enlighet med vad som anges i propositionen,
c) med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 punkt F 13 moment 1 bemyndigar regeringen att under budgetåret 1981/82, i enlighet med vad som anges i propositionen, ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med stöd till forskning och utveckling inom energiområdet som innebär åtaganden om högst 130 000 000 kr. för budgetåret 1984/85,
d) med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 punkt F 13 moment 2 och med avslag på motion 1980/81:1999 yrkande B 33 i ifrågavarande del till *Energiforskning* för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 1 000 kr.,
e) finner motion 1980/81:336 yrkande 3 icke föranleda någon åtgärd,

139. beträffande *anslag till solmätning*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 punkt E 10 till *Solmätning vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut* för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 1 050 000 kr.,
140. beträffande *anslag till visst internationellt energisamarbete*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 punkt E 13 till *Visst internationellt energisamarbete* för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 6 100 000 kr.,
141. beträffande *geotermiskt utvecklings- och konsultbolag i Landskrona*
att riksdagen avslår motion 1980/81:851 yrkande 3,
142. beträffande *forsknings- och utvecklingsinstitut för energisektorn i Landskrona*
att riksdagen avslår motion 1980/81:360 och motion 1980/81:1489 yrkande 2,
143. beträffande *energiinstitut i Jämtlands län*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1885,
144. beträffande *utträde ur Euratom*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1999 yrkande B 37,
145. beträffande *anslag till Studsvik Energiteknik AB*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:90 bilaga 1 punkt F 14 för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar
a) till *Bidrag till verksamheten vid Studsvik Energiteknik AB* ett reservationsanslag av 80 000 000 kr.,
b) till *Avveckling av forskningsreaktorn R 1* ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.,
146. beträffande *R 2-reaktorn i Studsvik*
att riksdagen med anledning av motion 1980/81:1023 i ifrågavarande del och i motion 1980/81:1799 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
147. beträffande *avfallshanteringen i Studsvik*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1998 i ifrågavarande del,
148. beträffande *statens naturvårdsverks anläggning i Studsvik*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1998 i ifrågavarande del.

Stockholm den 14 maj 1981

På näringsutskottets vägnar
INGVAR SVANBERG

Närvarande: Ingvar Svanberg (s), Johan Olsson (c), Erik Hovhammar (m) (1–46, 51–83, 86–100, 114–121), Hugo Bengtsson (s), Sven Andersson (fp) (1, 3–14, 16–20, 22–31, 42–50, 84, 85, 101–113, 122–147), Nils Erik Wååg (s) (1–31, 42–46, 52–77, 114–121), Margaretha af Ugglas (m) (1, 3–14, 16–20, 22–41, 47–51, 78–113, 122–148), Lilly Hansson (s) (32–41, 47–51, 78–113, 122–148), Birgitta Hambraeus (c) (1, 3–14, 16–20, 22–31), Lennart Pettersson (s) (1–31, 42–46, 52–77, 114–121), Bengt Sjönell (c) (2, 15, 21, 42–46, 52–59), Rune Jonsson (s) (1–31, 42–50, 52–77, 84, 85, 101–148), Hadar Cars (fp) (1–129, 148), Karl Björzén (m) (2, 15, 21, 42–46, 52–77, 114–121, 148), Wivi-Anne Radesjö (s), Ingegärd Oskarsson (c) (32–41, 47–51, 78–113, 22–148), Sivert Andersson (s) (32–41, 51, 78–83, 86–100, 148), Birgitta Johansson (s), Per Westerberg (m) (70–77, 114–121), Sture Thun (s) (47–50, 84, 85, 101–113, 122–147), Ingvar Carlsson (s) (32–41, 51, 78–83, 86–100), Sven Munke (m) (47–50, 84, 85, 101–113, 122–147), Ivar Franzén (c), Christer Eirefelt (fp) (2, 15, 21, 32–41, 51–83, 86–100, 114–121, 148) och Lennart Blom (m).

Reservationer

1. Lagstiftning om styrelserepresentation för samhället i oljebolagen (mom. 18)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lennart Pettersson, Rune Jonsson, Wivi-Anne Radesjö och Birgitta Johansson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 45 som börjar med "På grundval" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motionen är insynen i de internationella oljebolagens transaktioner f. n. otillfredsställande. En sådan insyn är inte minst viktig i tider av knapphet på den internationella oljemarknaden. Även under normala förhållanden bör det vara värdefullt att ett samarbete mellan företag och samhälle kan komma till stånd. En särskild lagstiftning om samhällsrepresentation i oljebolagens styrelser är följaktligen väl motiverad. Utskottet tillstyrker sålunda det aktuella motionsyrkandet.

dels att utskottet under 18 bort hemställa

18. beträffande *lagstiftning om styrelserepresentation för samhället i oljebolagen*
att riksdagen med bifall till motion 1980/81:1976 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Katalytisk kracker (mom. 20)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lennart Pettersson, Rune Jonsson, Wivi-Anne Radesjö och Birgitta Johansson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 47 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "motion 1980/81:1976 (s)" bort ha följande lydelse:

Regeringen har visat en anmärkningsvärd passivitet inför de problem som sammanhänger med att de svenska raffinaderierna har ett produktutfall som inte är anpassat till den förändrade svenska efterfrågan. Utskottet delar inte regeringens tro på att en förbättring av oljeföretagens lönsamhet automatiskt skall medföra en vilja att investera i en svensk krackningsanläggning. Regeringens bristande vilja till aktiva insatser på detta område medför risk för allvarliga problem med bl. a. drivmedelsförsörjningen i händelse av en plötsligt inträffad knapphetssituation på den internationella oljemarknaden. Mot denna bakgrund bör regeringen i enlighet med vad som föreslås i motion 1980/81:1976 (s) lämna förslag till riksdagen om hur samhället aktivt skall engagera sig för en kracker. Motionsyrkandet tillstyrks sålunda. Yrkandet i motion 1980/81:1410 blir därmed tillgodosett i samma mån.

dels att utskottet under 20 bort hemställa

20. beträffande *katalytisk kracker*
att riksdagen med bifall till motion 1980/81:1410 och motion 1980/81:1976 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. Plan för kolintroduktion och samlad bedömning av koleldade anläggningar (mom. 28)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lennart Pettersson, Rune Jonsson, Wivi-Anne Radesjö och Birgitta Johansson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 53 som börjar med "Utskottet erinrar" och slutar med "avstyrks motionsyrkandena" bort ha följande lydelse:

I propositionen tas inte ställning till det underlagsmaterial som har tagits fram av oljeersättningsdelegationen och med vars hjälp konkreta förslag skulle kunna läggas fram om bl. a. antal koleldade anläggningar samt deras storlek och lokalisering. Med hänsyn till bl. a. kolets inverkan på natur och människor är det enligt utskottets mening angeläget att regeringen presenterar sådana förslag i en samlad plan.

Utskottet anser att då det gäller prövning av koleldade anläggningar en samlad bedömning är nödvändig för att samhället skall få tillräcklig kontroll över de problem av olika slag som sammanhänger med en kolintroduktion. Den nuvarande prövningen, som är splittrad på flera myndigheter, bör följaktligen ersättas av en enhetlig prövning hos regeringen.

Med vad nu har anförts tillstyrker utskottet de aktuella motionsyrkandena.

dels att utskottet under 28 bort hemställa

28. beträffande *plan för kolintroduktion och samlad bedömning av koleldade anläggningar*
att riksdagen med bifall till
a) motion 1980/81:851 yrkande 2 i ifrågavarande del och motion 1980/81:1976 yrkande 12 a,
b) motion 1980/81:1379 yrkande 5 och motion 1980/81:1976 yrkande 14
som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört.

4. Statlig prövning av kommunala planer för introduktion av kol m. m. (mom. 29)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lennart Pettersson, Rune Jonsson, Wivi-Anne Radesjö och Birgitta Johansson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 53 som börjar med "I propositionen föreslås" och slutar med "utskottet motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

De kommunala värmeverken svarar för en mycket stor del av bränsleförbrukningen. Deras andel av den totala energiförbrukningen kommer att ytterligare öka i framtiden. De val som kommunen träffar i sin bränslepolitik har nationell betydelse. Med hänsyn härtill är det nödvändigt att statsmakterna får ett väsentligt förstärkt inflytande över den kommunala värmeplaneringen. Det instrument som föreslås i motion 1980/81:1976 (s) bör ge goda möjligheter härför.

dels att utskottet under 29 bort hemställa

29. beträffande *statlig prövning av kommunala planer för introduktion av kol m. m.*
att riksdagen med bifall till motion 1980/81:1976 yrkande 15 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Importlicenser för kol (mom. 31)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lennart Pettersson, Rune Jonsson, Wivi-Anne Radesjö och Birgitta Johansson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 54 som börjar med "Under 1980-talet" och slutar med "utskottet motionsyrkandena" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser, i likhet med vad som anförs i propositionen, att det krävs en aktiv kolförsörjningspolitik från svensk sida. Ett viktigt inslag i en sådan

politik är att importlicenser krävs för kol. Härigenom kan det bli möjligt att undvika sådana olägenheter som har uppstått på oljeområdet med ett starkt beroende av en osäker spotmarknad. Ett importlicenssystem skapar förutsättningar att styra importhandeln på ett sätt som gynnar våra långsiktiga försörjningsmöjligheter. Vad utskottet här anfört innebär att motionsyrkandena tillstyrks.

dels att utskottet under 31 bort hemställa

31. beträffande *importlicenser för kol*
att riksdagen med bifall till motion 1980/81:1976 yrkande 16 och motion 1980/81:1999 yrkande B 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Miljökrav vid eldning med fossila bränslen (mom. 32)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Lilly Hansson, Wivi-Anne Radesjö, Sivert Andersson, Birgitta Johansson och Ingvar Carlsson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 56 med "I propositionen anförs att möjligheten" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Regeringens i propositionen presenterade förslag innebär en kraftig försämring i jämförelse med naturvårdsverkets uppfattning och den praxis som redan har börjat tillämpas. Utskottet finner därför regeringens förslag otillräckliga. De uppfyller inte de krav som bör ställas på en kolpolitik som slår vakt om hälsa och miljö.

Utskottet finner det angeläget att riksdagen hos regeringen begär att den, i samband med att en plan för kolintroduktionen presenteras, också kommer med skärpta bestämmelser beträffande miljökraven vid kolanläggningar. I avvaktan härpå bör vid prövning av koleldade anläggningar tillämpas den strängare praxis som redovisas i motion 1980/81:1976 (s). Utskottet återkommer i det följande (s. 64) med motsvarande ställningstagande i fråga om torveldade anläggningar.

dels att utskottet under 32 bort hemställa

32. beträffande *miljökrav vid eldning med fossila bränslen*
att riksdagen med bifall till motion 1980/81:1976 yrkandena 12 b och 13 och med anledning av motion 1980/81:1967, motion 1980/81:1975 yrkandena 1, 2 och 4 och motion 1980/81:1999 yrkande B 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

7. Centralhamn för kolimport (mom. 35)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Lilly Hansson, Wivi-Anne Radesjö, Sivert Andersson, Birgitta Johansson och Ingvar Carlsson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 58 med "I enlighet" och slutar med "Motionsyrkandena avstyrks" bort ha följande lydelse:

I enlighet med vad som uttalas i motion 1980/81:2121 (s) anser utskottet att frågan om en central importhamn för kol bör studeras ytterligare. En av utgångspunkterna bör härvid vara det förslag som har lagts fram av Landskrona kommun. Utskottet tillstyrker sålunda motion 1980/81:2121 (s) i nu berörd del. De förslag i frågan som har väckts i övriga här aktuella motioner blir därmed också till väsentlig del tillgodosedda.

dels att utskottet under 35 bort hemställa

35. beträffande *centralhamn för kolimport*
att riksdagen med bifall till motion 1980/81:2121 yrkande 5 och med anledning av motion 1980/81:851 yrkande 2 i ifrågavarande del, motion 1980/81:1027 och motion 1980/81:1489 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

8. Prövning hos länsstyrelserna av koncessionsärenden rörande utvinning av torv för energiändamål (mom. 39)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Lilly Hansson, Wivi-Anne Radesjö, Sivert Andersson, Birgitta Johansson och Ingvar Carlsson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 61 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "till länsstyrelserna" bort ha följande lydelse:

I propositionen aviseras olika åtgärder för att förenkla tillståndsgivningen i samband med torvtäkt för energiändamål. Därvid nämns, som redovisats i det föregående, att regeringen har för avsikt att överföra prövningen av koncessionsärenden enligt minerallagen från regeringen och statens industriverk till länsstyrelserna. Utskottet anser inte att tillräckliga skäl har redovisats i propositionen för en sådan åtgärd. Bl. a. statens vattenfallsverk befarar att handläggningstiden för dessa koncessionsärenden kommer att öka om förslaget genomförs. Lantbrukarnas riksförbund anför i sin kritik mot förslaget att statsmakterna måste bibehålla den direkta styrningen över utnyttjandet av landets energitillgångar och ej riskera att alltför kraftiga naturvårdshänsyn kan kväva de mål som lagts fast i energipropositionen.

Torvutvinning i större skala är enligt utskottets uppfattning inte enbart en lokal eller regional fråga. Frågor som rör storskalig torvbrytning bör handläggas på central nivå, eftersom en avvägning måste göras mellan centrala energiförsörjningsintressen och motstående allmänna intressen, bl. a. naturvårdssynpunkter. Utskottet anser att hithörande frågor bör

belysas ytterligare i samband med en samlad översyn av problemen kring torvhanteringen. I avvaktan på resultatet av en sådan översyn bör, anser utskottet, den ifrågasatta överföringen av prövningen av koncessionsärenden rörande torv till länsstyrelserna inte genomföras. Utskottet föreslår att riksdagen gör ett uttalande av denna innebörd.

dels att utskottet under 39 bort hemställa

39. beträffande *prövning hos länsstyrelserna av koncessionsärenden rörande utvinning av torv för energiändamål*
att riksdagen med anledning av proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 29 i ifrågavarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

9. Främjande av småskalig torvutvinning (mom. 40)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Lilly Hansson, Wivi-Anne Radesjö, Sivert Andersson, Birgitta Johansson och Ingvar Carlsson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 61 som börjar med "De riktlinjer" och slutar med "dessa motioner" bort ha följande lydelse:

I propositionen meddelas att man inom regeringskansliet f. n. utreder dels i vad mån vissa enklare koncessionsärenden skulle kunna förenklas och delegeras från regeringen, dels hur regeringen bäst skall kunna stimulera småskaliga lokala engagemang i torvbrytning. Föredragande statsrådet anför i detta sammanhang:

Jag tänker då i första hand på torvsamfälligheter som genom det gemensamma ägandet kan bilda grundval för fleras husbehov men där själva brytningen lättare kan utföras i någon lokalt anpassad företagsform. Jag tänker emellertid också på enskilt ägda torvmossar i allmänhet. Det är av värde både för energi och regionalpolitiska synpunkter att skapa förutsättningar för kombinationer av torvverksamhet med annan liknande verksamhet framför allt i jord- och skogsbruk. En möjlig avgränsning mot koncessionspliktiga torvtäkter skulle kunna vara att stadga en viss övre arealgräns, men även andra möjligheter kan övervägas.

Någon närmare antydan om vilken "förenkling och delegering av vissa enklare koncessionsärenden" som åsyftas – utöver den nyss behandlade delegeringen från regeringen till länsstyrelserna av prövningen av ärenden om bearbetningskoncessioner för torv enligt minerallagen – finns inte i propositionen. Utskottet har inhämtat från regeringskansliet att innebörden av det här återgivna uttalandet i propositionen är att utredning pågår om möjligheterna att behålla koncessionssystemet för större torvtäkter medan det skulle avskaffas för mindre täkter. Vidare är avsikten att åstadkomma ett bättre skydd än f. n. för husbehovstäkter.

Utskottet anser att hithörande frågor behöver belysas mer ingående från olika utgångspunkter. Så kan ske genom den samlade översyn av problemen

kring torvhanteringen som de socialdemokratiska ledamöterna i jordbruksutskottet har förordat. I en sådan översyn får också de synpunkter och önskemål som finns i här behandlade delar av motionerna 1980/81:478, 1980/81:791, 1980/81:1037, 1980/81:1389 och 1980/81:1411 vägas in i bedömningen. Utskottet föreslår att riksdagen gör ett uttalande av denna innebörd.

dels att utskottet under 40 bort hemställa

40. beträffande *främjande av småskalig torvutvinning*
att riksdagen med anledning av proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 29 i ifrågavarande del, motion 1980/81:478, motion 1980/81:791 yrkande 2, motion 1980/81:1037 i ifrågavarande del, motion 1980/81:1389 och motion 1980/81:1411 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

10. Ersättning till markägare vid torvtäkt (mom. 41)

Erik Hovhammar, Margaretha af Ugglas och Lennart Blom (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 62 som börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "av 100 ha" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i den här angivna kritiken mot nu gällande bestämmelser. Dessa innebär alltså att till gruv- och minerallagarna har överförts expropriationsrättsliga värderingsregler som innebär undantag från huvudregeln om full ersättning vid tvångsinlösen. Ett i sig oacceptabelt rättssystem har på detta sätt fått vidgad tillämpning. De här åsyftade bestämmelserna ter sig obilliga för de fastighetsägare som nödgas avstå mark till inmutare eller koncessionshavare och bör följaktligen korrigeras. Särskilt stötande är att reglerna gäller vid täkt av torv. Utskottet anser att regeringen under hösten 1981 bör lägga fram förslag till erforderliga lagändringar och föreslår att riksdagen uttalar detta som sin mening. Genom ett sådant uttalande tillgodoses i sak de här behandlade förslagen i motionerna 1980/81:1037 och 1980/81:1411.

Om en sådan ändring av nu gällande regler genomförs att torv utgår ur kretsen av koncessionspliktiga ämnen kommer givetvis de här behandlade ersättningsreglerna i minerallagen inte längre att vara tillämpliga vid torvtäkt för energiändamål.

dels att utskottet under 41 bort hemställa

41. beträffande *ersättning till markägare vid torvtäkt*
att riksdagen med anledning av motion 1980/81:1037 i ifrågavarande del och motion 1980/81:1411 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

11. Användning av skogsråvara (mom. 45)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lennart Pettersson, Rune Jonsson, Wivi-Anne Radesjö och Birgitta Johansson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 67 med "Liksom jordbruksutskottet" och slutar på s. 68 med "av vedråvara" bort ha följande lydelse:

Liksom motionärerna anser utskottet att det finns en betydande risk för att en oplanerad utbyggnad av anläggningar för utnyttjande av skogsavfall som energiråvara kan komma att inkräkta på skogsindustrins råvaruförsörjning till men för sysselsättningen och samhällsekonomin. Utskottet, som i olika sammanhang har att ta ställning till frågor som gäller hushållning med skog och skogsråvara, finner det angeläget att en tillfredsställande ordning för prövning av anläggningar som skall eldas med flis och skogsavfall kommer till stånd.

Utskottet finner det därför angeläget att regeringen föreslår regler som kan grunda en tillståndsprövning av eldningsanläggningar för skogsråvara. Deras innehåll bör vara följande. Endast skogsavfall m. m. som inte kan användas för industriellt ändamål skall få användas. Tillståndsprövningen skall ske hos regeringen enligt 136 a § byggnadslagen och vara obligatorisk när det gäller anläggningar som förbrukar minst en mängd som motsvarar 10 000 m^3 rundvirke fast mått under bark. När det gäller mindre anläggningar – t. ex. kommunala anläggningar och gemensamma värmecentraler som inte avser endast enstaka hus – skall tillståndsprövningen ske hos länsstyrelsen. Prövningen får i samtliga fall utgå från inventeringar länsvis av tillgången på skogsråvara som inte behövs för skogsindustrin.

dels att utskottet under 45 bort hemställa

45. beträffande *användning av skogsråvara*
att riksdagen
a) med bifall till motion 1980/81:1975 yrkande 6, motion 1980/81:1976 yrkandena 1 och 2 och motion 1980/81:2021 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
b) avslår motion 1980/81:214.

12. Förbud mot uranbrytning i Sverige (mom. 46)

Johan Olsson, Bengt Sjönell och Ivar Franzén (alla c) anser:

dels att den del av utskottets yttrande på s. 69 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "och 1980/81:1999 (vpk)" bort ha följande lydelse:

Resultatet av 1980 års folkomröstning och riksdagens beslut våren 1980 att kärnkraften skall vara avvecklad senast år 2010 innebär enligt utskottets mening att inga ytterligare åtgärder får vidtas som direkt eller indirekt

medför bindningar till användning av kärnenergi. Öppnande av urangruvor skulle skapa en sådan bindning.

Enighet råder om att behovet av uran till det svenska kärnkraftsprogrammet kan täckas genom import. Något behov av inhemsk uranbrytning föreligger därför inte. Det sjunkande priset på uran på världsmarknaden innebär dessutom att svensk uranbrytning knappast kan bli lönsam. I ett läge där Sverige har öppnat en gruva för uranbrytning och därmed godtagit att uranbrytning är jämförbar med andra former av gruvhantering finns en uppenbar risk för att vårt land skulle utsättas för internationella krav på uranbrytning för export. En svensk uranbrytning skulle därmed kunna bidra till att öka riskerna för kärnvapenspridning. Vidare är miljöproblemen – beträffande såväl arbetsmiljön som påverkan på naturen – vid uranbrytning betydande, och det är tveksamt om de kan bemästras.

Tillgängliga resurser bör i stället inriktas på en mera framsynt energipolitik. Satsningar som stimulerar utnyttjande av andra inhemska energikällor ger flera och mer varaktiga sysselsättningstillfällen än uranbrytning. Särskilt de norra delarna av Sverige har i dessa hänseenden genom sina torvförekomster och tillgången på skogsråvara mycket stora möjligheter.

Mot bl. a. denna bakgrund anser utskottet att det inte kan accepteras att vårt land tillåter uranbrytning. Gällande lagstiftning bör därför ändras. Regeringen bör snarast låta utarbeta förslag till den lagstiftning som kan krävas för att förbjuda svensk uranbrytning och därefter lägga fram förslaget för riksdagen.

Genom ett uttalande av riksdagen i enlighet härmed tillgodoses i sak önskemålen i de här behandlade motionerna 1980/81:1048 (vpk), 1980/81:1790, 1980/81:1971 och 1980/81:1999 (vpk).

dels att utskottet under 46 bort hemställa

46. beträffande *förbud mot uranbrytning i Sverige*
att riksdagen med anledning av motion 1980/81:1048, motion 1980/81:1790, motion 1980/81:1971 yrkande 1 och motion 1980/81:1999 yrkande B 18 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

13. Odling av energiskog (mom. 51)

Johan Olsson, Ingegärd Oskarsson och Ivar Franzén (alla c) anser

att den del av utskottets yttrande på s. 72 som börjar med "Det är" och slutar med "har anfört" bort ha följande lydelse:

Centerpartiets representanter i jordbruksutskottet anför i en avvikande mening bl. a. att möjligheterna till odling av energiskog och andra inhemska energigrödor liksom deras omvandling till lätthanterligt bränsle bör främjas och att det, då satsningen hittills varit mycket liten, är viktigt att fler odlingar kommer till stånd så att ökade erfarenheter kan vinnas. Det framhålls att

odlingar av energiskog i vissa fall även kan ge ett tillskott av träfiberråvara till massaindustrin och ett välbehövligt tillskott av nya arbetstillfällen. Konkurrens med annan markanvändning bör beaktas, tillägger man.

Näringsutskottet delar den uppfattning som redovisas i den avvikande meningen. Riksdagen bör göra ett uttalande av där angiven innebörd.

14. Bränslebolag (mom. 55)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lennart Pettersson, Rune Jonsson, Wivi-Anne Radesjö och Birgitta Johansson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 74 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "utskottet motionsyrkandena" bort ha följande lydelse:

Propositionen präglas, finner utskottet, av tanken att man genom stimulansåtgärder av främst generell natur skall kunna åstadkomma önskad inriktning av energianvändningen. Detta kommer också till uttryck i regeringens inställning till hur det nödvändiga distributionsledet för inhemska bränslen skall byggas upp.

Enligt utskottets mening krävs avsevärt kraftfullare åtgärder. Stat och kommun måste själva ta initiativ i frågan. Utskottet vill betona den koppling som enligt oljeersättningsdelegationen finns mellan möjligheterna att uppnå ambitiösa mål för energianvändningen och förekomsten av statligt engagemang i uppbyggnaden av en marknadsorganisation för inhemska bränslen.

Med hänvisning till vad som här anförts tillstyrker utskottet motionerna 1980/81:1976 (s) och 1980/81:1999 (vpk) i här berörda delar.

dels att utskottet under 55 bort hemställa

55. beträffande *bränslebolag*
att riksdagen med bifall till motion 1980/81:1976 yrkande 17 och motion 1980/81:1999 yrkande B 11 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

15. Malmö och Lunds fjärrvärmeförsörjning (mom. 70)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lennart Pettersson, Rune Jonsson, Wivi-Anne Radesjö och Brigitta Johansson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 85 med "Frågan om" och slutar på s. 86 med "berörda motionerna" bort ha följande lydelse:

Utgångspunkten för yrkandet i motion 1980/81:1976 är de samhällsekonomiska fördelar som kan stå att vinna genom att bättre utnyttja kärnkraftverken jämfört med att basera värmeförsörjningen på importerad

olja eller kol. Därtill kommer de minskade luftföroreningarna.

Frågan om fjärrvärmeförsörjningen i Malmö och Lund utreds f. n. av en arbetsgrupp med företrädare för berörda kommuner och Sydkraft AB. De utredningar som hittills gjorts har ännu inte kunnat behandlas i ett vidare sammanhang.

Frågan om storstädernas värmeförsörjning måste – som framhålls i den socialdemokratiska partimotionen 1980/81:1976 – även bedömas utifrån nationell synpunkt, med hänsynstagande bl. a. till den negativa balansen i utlandsaffärerna. Av dessa skäl bör frågan om ett eventuellt genomförande av det s. k. Sydvärmeprojektet bli föremål för en förutsättningslös bedömning från regeringens sida. Denna bör genomföras skyndsamt och utföras i kontakt med Sydkraft och berörda kommuner. Riksdagen bör göra ett uttalande av denna innebörd. Utskottets ställningstagande innebär att motion 1980/81:851 i här aktuell del blir tillgodosedd.

dels att utskottet under 70 bort hemställa

70. beträffande *Malmö och Lunds fjärrvärmeförsörjning*
att riksdagen med anledning av proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 8 i ifrågavarande del samt motion 1980/81:851 yrkande 1 och motion 1980/81:1976 yrkande 18 b godkänner av utskottet angivna riktlinjer för fjärrvärmeutbyggnader och fjärrvärmesystemens försörjning med bränslen, i vad avser Malmö och Lund.

16. Styrelserepresentation för samhället i vattenkraftsbolagen (mom. 97)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Lilly Hansson, Wivi-Anne Radesjö, Sivert Andersson, Birgitta Johansson och Ingvar Carlsson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 104 som börjar med "Utskottet behandlade" och slutar med "aktuella motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att samhällets inflytande i de större vattenkraftsbolagen bör öka. Offentlig styrelserepresentation i dessa företag skulle vara ett första steg i den riktningen. På längre sikt bör vattenkraftsanläggningar av betydelse föras över i samhällets ägo. Utskottet ansluter sig alltså till det aktuella motionsyrkandet.

dels att utskottet under 97 bort hemställa

97. beträffande *styrelserepresentation för samhället i vattenkraftsbolagen*
att riksdagen med bifall till motion 1980/81:1976 yrkande 20 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

17. Inrättande av en central energipolitisk myndighet (mom. 114)

Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Wivi-Anne Radesjö och Birgitta Johansson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 114 som börjar med "Regeringens förslag" och slutar med "ifrågavarande del" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner liksom motionärerna att det inte är motiverat att nu inrätta ett särskilt ämbetsverk för energifrågor. Industriverket handhar i dag flertalet av de uppgifter som enligt regeringens förslag skulle komma att åvila det blivande energiverket. Det är uppenbart att man genom att samla energifrågorna till industriverket kan åstadkomma väsentliga besparingar för statsverket när det gäller verks- och delegationsledning samt stabsfunktioner. I det ekonomiska läge som nu råder bör staten vara försiktig med att utöka den administrativa delen av den offentliga sektorn. Även om det nya verket skall sättas samman av redan befintliga enheter krävs i ett nytt ämbetsverk stabs- och ledningsfunktioner. Utskottet vill vidare peka på det nära samband som finns mellan en del av energifrågorna och de industripolitiska ärenden som handläggs av industriverket. Detta talar ytterligare till förmån för motionärernas förslag. Utskottet finner även att starka skäl talar för att oljeersättningsfonden får en nära anknytning till industriverket och administrativt inordnas i detta. Vad här sagts innebär att utskottet tillstyrker motion 1980/81:1950 i nu berörd del och avstyrker regeringens förslag om nya energimyndigheter. Även motion 1980/81:1999 (vpk) tillstyrks i vad avser myndighetsorganisationen.

dels att utskottet under 114 bort hemställa

114. beträffande *inrättande av en central energipolitisk myndighet* att riksdagen med avslag på proposition 1980/81:90 bilaga 1 moment 14 och med bifall till motion 1980/81:1950 och motion 1980/81:1999 yrkande B 29 godkänner av utskottet angivna riktlinjer.

18. Oljeersättningsfondens organisation (mom. 116)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lennart Pettersson, Rune Jonsson, Wivi-Anne Radesjö och Birgitta Johansson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 114 som börjar med "Då riksdagen" och slutar med "gäller oljeersättningsfonden" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att regeringen inte redovisar några sakliga och bärande motiv för att den s. k. oljeersättningsfonden skall fungera som ett fristående organ.

Som skäl till förslaget om inrättande av ett särskilt energiverk anges

behovet av en ökad samordning på energiområdet. En logisk följd av detta synsätt är att oljeersättningsfondens verksamhet bör inordnas i den myndighet som centralt handhar energifrågorna.

dels att utskottet under 116 bort hemställa

116. beträffande *oljeersättningsfondens organisation*
att riksdagen med anledning av motion 1980/81:1950 i ifrågavarande del och motion 1980/81:1976 yrkande 21 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

19. Statens vattenfallsverks redovisningsprinciper (mom. 123)

Johan Olsson, Ingegärd Oskarsson och Ivar Franzén (alla c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 118 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "enligt motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

Det finns enligt utskottets mening goda skäl som talar för att vattenfallsverket bör söka redovisa sina intäkter och kostnader fördelade på olika slag av kraftproduktion – kärnkraft, vattenkraft och övrigt. För taxesättning och framtidsbedömning är en sådan särredovisning värdefull. Med vad här anförts tillstyrker utskottet ifrågavarande motionsyrkande.

dels att utskottet under 123 bort hemställa

123. beträffande *statens vattenfallsverks redovisningsprinciper*
att riksdagen med bifall till motion 1980/81:1968 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

20. Energiföretag i Norrbottens län (mom. 128)

Johan Olsson, Ingegärd Oskarsson och Ivar Franzén (alla c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 119 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "av Sverige" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till motionärernas förslag att frågan om formerna för ett energiföretag i Norrbotten skall utredas. Genom ett sådant företag skulle de norrbottniska industriföretagens konkurrenskraft stärkas och de stora energitillgångar som finns i länet tillvaratas bättre än f. n. Det finns starka skäl att använda även andra energitillgångar – såsom torv och skogsavfall – som finns i länet. I det föreslagna energiföretaget bör förutom vattenfallsverkets resurser även ingå en produktionsanläggning för metanol.

dels att utskottet under 128 bort hemställa

128. beträffande *energiföretag i Norrbottens län*
att riksdagen med bifall till motion 1980/81:1396 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

21. Statens naturvårdsverks anläggning i Studsvik (mom. 148)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Lilly Hansson, Rune Jonsson, Wivi-Anne Radesjö, Sivert Andersson och Birgitta Johansson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 129 som börjar med "Näringsutskottet ansluter" och slutar med "avstyrks alltså" bort ha följande lydelse:

Det förslag som socialdemokraterna i jordbruksutskottet har fört fram är enligt näringsutskottets mening väl motiverat. Regeringen bör, såsom föreslås i motion 1980/81:1998, låta utarbeta den plan för långsiktig uppbyggnad av naturvårdsverkets resurser för dessa ändamål som riksdagen begärde år 1979. Riksdagen bör göra ett uttalande av denna innebörd.

dels att utskottet under 148 bort hemställa

148. beträffande *plan för långsiktig uppbyggnad av naturvårdsverkets resurser*
att riksdagen med bifall till motion 1980/81:1998 i ifrågavarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilda yttranden

1. Prövning hos länsstyrelserna av koncessionsärenden rörande utvinning av torv för energiändamål (mom. 39)

Erik Hovhammar, Margaretha af Ugglas och Lennart Blom (alla m) anför:

Som vi närmare utvecklar i ett särskilt yttrande om riktlinjer för utredningsarbete om åtgärder för att främja småskalig torvutvinning (nr 2) anser vi att torv helt skall utgå ur kretsen av koncessionspliktiga ämnen. Om lagstiftningen ändras i enlighet med denna uppfattning kommer industriverkets befattning med ärenden rörande torvtäkt att upphöra. Kvar blir endast länsstyrelsernas nuvarande prövning från naturvårdssynpunkt.

2. Främjande av småskalig torvutvinning (mom. 40)

Erik Hovhammar, Margaretha af Ugglas och Lennart Blom (alla m) anför:

I motion 1980/81:1411 har föreslagits att torv skall utgå ur kretsen av koncessionspliktiga ämnen. Vi delar denna uppfattning. Reglerna i lagen (1974:890) om vissa mineralfyndigheter om att koncession krävs för undersökning och bearbetning av fyndighet av torv för att utvinna energi innebär enligt vår uppfattning att den enskilda äganderätten har fått vika utan att det har letts i bevis att just den enskilda äganderätten utgör ett hinder

för ett rationellt utnyttjande av torven. Föreligger ett starkt samhällsekonomiskt intresse av att mot markägarens önskan utnyttja torvmarker i enskild ägo för energiändamål, är det naturligt att ett expropriationsförfarande enligt expropriationslagen (1972:719) tillgrips. Ett sådant förfarande innebär ökad rättssäkerhet för den enskilde.

Mot bakgrund av att utskottets ställningstagande till denna motion ger uttryck för en positiv attityd till att koncessionssystemet skall avskaffas åtminstone för de mindre torvtäkterna har vi inte velat motsätta oss att motionen nu avstyrks.

3. Utredning rörande alunskiffrarna (mom. 47)

Johan Olsson, Ingegärd Oskarsson och Ivar Franzén (alla c) anför:

Utnyttjande av Sveriges skiffertillgångar får inte ske till priset av omfattande miljö- och naturförstöring.

Vi har tidigare uttalat vår bestämda uppfattning att uranbrytning skall förbjudas i Sverige. Denna vår uppfattning styrks av det förhållandet att den kanadensiska provinsen British Columbia och de amerikanska delstaterna Montana, Vermont och New Jersey har förbjudit prospektering, brytning och hantering av uran.

Vi har inte velat motsätta oss att en viss forskningsresurs t. v. bevaras i Ranstad och att den föreslagna parlamentariska kommittén får belysa möjligheterna att på längre sikt utnyttja skiffertillgångarna. Anledningen härtill är att det långsiktigt tycks finnas möjligheter att genom bl. a. förgasning utnyttja skiffrarnas energiinnehåll utan brytning och därmed undvika miljö- och naturförstöring. Enligt vår mening är det rimligt att dessa möjligheter prövas.

4. Neddragning av kärnkraftsprogrammet (mom. 84)

Johan Olsson, Ingegärd Oskarsson och Ivar Franzén (alla c) anför:

Ställningstagande till kärnkraftsprogrammet skall ske med beaktande av utslaget i folkomröstningen och riksdagens beslut med anledning av denna. Vi anser att en avvecklingsplan för kärnkraften bör innebära att Barsebäcksverket först tas ur drift.

Vi förutsätter att den föreslagna parlamentariska kommittén prövar avvecklingen av kärnkraften inom de tidsperspektiv som givits.

Mot den bakgrunden tillför vad som i detta hänseende krävs i motion 1980/81:1999 (vpk) inte sakfrågan något som påverkar utvecklingen.

5. Lokalisering av centrala energimyndigheter (mom. 118)

Johan Olsson (c) och Ivar Franzén (c) anför:

Vi anser att frågan om de blivande energimyndigheternas lokaliseringsort – som skall prövas av den tillsatta organisationskommittén – även bör prövas av decentraliseringsdelegationen. Inrättandet av en energimyndighet kommer att innebära att den statliga verksamheten på energiområdet får en i flera avseenden ny inriktning. I enlighet med tidigare riksdagsuttalande bör dessa myndigheter därför enligt vår mening lokaliseras utanför Stockholmsområdet.

6. Uttag av viss avgift till oljeersättningsfonden (mom. 129)

Johan Olsson, Ingegärd Oskarsson och Ivar Franzén (alla c) anför:

Med anledning av utskottets behandling av motion 1980/81:1028 vill vi poängtera följande.

Det råder en total enighet om att Sveriges oljeberoende snabbt måste minskas. I folkomröstningen uttalade sig en stor majoritet för att en del av de mycket stora vinsterna i befintlig vattenkraftsproduktion skulle dras in till statskassan.

En omfattande energihushållning, satsning på alternativ energi och oljeersättning kräver stora investeringar. För att dessa skall komma till stånd krävs bl. a. möjligheter att låna pengar på rimliga villkor. En förstärkning av oljeersättningsfonden med 1 miljard kr. per år, som föreslås i motionen, skulle innebära en avgörande stimulans för ökad energihushållning och oljeersättning. Detta skulle få mycket positiva effekter på sysselsättning och samhällsekonomi.

En stor riksdagsmajoritet stöder tanken att skatt skall tas ut efter bärkraft. Den i motionen föreslagna avgiften fyller högt ställda krav i det avseendet. Den utgör inte heller någon saklig grund för eller rätt till höjning av eltaxan. Elkonsumenterna kommer alltså inte att belastas med högre kostnader. Däremot kan de genom oljeersättningsfondens ökade resurser få möjlighet att göra investeringar som innebär effektivare utnyttjande av använd elström.

Bilaga 1

Skatteutskottets yttrande 1980/81: 5 y

om överförande av investeringsfondsmedel till större anläggningar inom energiområdet

Till näringsutskottet

Näringsutskottet har berett skatteutskottet tillfälle yttra sig över motion 1980/81: 1982. I motionen yrkas att riksdagen beslutar sådana ändringar i lagstiftningen om allmän investeringfond och om insättning på tillfälligt vinstkonto, att medel innestående på investeringsfond och vinstfond skall kunna föras över från ett företag till ett annat i syfte att stimulera stora samverkansprojekt på energiområdet. En förutsättning bör enligt motionärens mening vara att företagen är i intressegemenskap med varandra och att överföringen är av väsentlig betydelse från samhällsekonomisk synpunkt. Motionären pekar på att reglerna om s.k. öppna koncernbidrag inom s.k. helägda koncerner år 1979 kompletterades med bestämmelser som ger regeringen möjlighet medge att bidrag – med avdragsrätt för givaren och skatteplikt för mottagaren – lämnas från ett företag till ett annat även om dessa inte ingår i en helägd koncern.

De grundläggande förutsättningarna för att ett öppet koncernbidrag skall beaktas vid beskattningen anges i punkt 3 första–tredje styckena av anvisningarna till 43 § kommunalskattelagen. En huvudregel är att det måste finnas ett nära ägarsamband mellan de berörda företagen. Avdrag medges nämligen endast för sådana koncernbidrag som lämnas från ett moderföretag till ett helägt dotterbolag, från ett helägt dotterbolag till moderföretaget eller mellan systerföretag, dvs. mellan ett moderföretags två helägda dotterbolag. Med helägt dotterbolag menas ett företag i vilket moderföretaget äger mer än 90 % av aktierna.

Huvudsyftet med bestämmelserna om koncernbidrag är att göra möjligheterna till skattemässig resultatutjämning likvärdiga oavsett om verksamheten inom en koncern av organisatoriska skäl förlagts till två eller flera formellt fristående företag eller varit samlad hos ett enda företag. Detta neutralitetskrav innebär att koncernbidrag mellan företag verksamma i olika kommuner får leda till resultatutjämning mellan verksamheterna endast i den mån en sådan utjämning över kommungränsen varit möjlig om verksamheterna bedrivits av ett enda företag. Särskilda regler har införts för att säkerställa ett sådant resultat. Dessa regler begränsar inte givarens avdragsrätt men har betydelse för bidragets behandling hos det mottagande företaget. De innebär nämligen att mottagaren i vissa fall skall beskattas för hela eller en del av bidraget i givarens kommun. Detta brukar kallas återläggning.

Enligt 13 § lagen om allmän investeringsfond kan, om särskilda skäl föreligger, regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, arbetsmarknadsstyrelsen medge att ett företags allmänna investeringsfond helt eller delvis övertas av ett annat företag. För sådant medgivande gäller samma villkor i fråga om ägarsamband mellan de berörda företagen som för öppna koncernbidrag. En motsvarande bestämmelse finns i 13 § lagen om insättning på tillfälligt vinstkonto.

Motionären menar att företag som gjort avsättning till investeringsfond eller vinstfond vilken ännu inte tagits i bruk eller som ämnar göra sådan avsättning skall ha möjlighet att, i avvaktan på en framtida satsning tillsammans med andra företag i ett större projekt, överföra fondmedel att användas i det större projektet. Innebörden av yrkandet är att regeringen, i enlighet med vad som gäller i fråga om koncernbidrag, skall kunna medge dispens från kravet på ägarsamband i samband med överföring av investeringsfondsmedel och vinstkontomedel från ett företag till ett annat. För rätt till överföring bör enligt motionären krävas att företagen är i intressegemenskap med varandra och att det rör sig om satsningar för att tillgodose uppgifter av väsentlig samhällsekonomisk betydelse, exempelvis oljeprospektering och uppförande av kärnkraftverk.

I fråga om koncernbidrag mellan företag verksamma i olika kommuner gäller som tidigare nämnts särskilda regler som innebär att mottagaren i vissa fall skall beskattas för hela eller en del av bidraget i givarens kommun. Någon motsvarighet till denna s. k. återläggning finns inte när det gäller investeringsfond eller vinstkonto. Detta förhållande brukar å andra sidan enligt vad utskottet erfarit endast i undantagsfall föranleda dispensmyndigheten att avslå ansökan om rätt till överföring av fondmedel mellan företag i skilda kommuner.

Utskottet vill inte bestrida att det någon gång kan finnas ett behov av att överföra fondmedel även mellan företag som inte ingår i en helägd koncern och att detta bl. a. gäller sådana situationer som motionären åsyftar. Utskottet, som inte är berett att utan närmare utredning medverka till en dispensregel av den art som avses i motionen, förutsätter att regeringen ägnar frågan uppmärksamhet vid de fortsatta övervägandena om företagsbeskattningen.

Med det anförda föreslår skatteutskottet att näringsutskottet avstyrker bifall till motion 1980/81: 1982.

Stockholm den 7 april 1981

På skatteutskottets vägnar
ERIK WÄRNBERG

Närvarande: Erik Wärnberg (s), Stig Josefson (c), Rune Ångström (fp), förste vice talmannen Ingegerd Troedsson (m), Olle Westberg i Hofors (s), Tage Sundkvist (c), Hagar Normark (s), Bo Lundgren (m), Ingemar Hallenius (c)*, Bo Forslund (s), Wilhelm Gustafsson (fp), Egon Jacobsson (s), Anita Johansson (s)*, Bo Södersten (s) och Ewy Möller (m).

* Ej närvarande vid yttrandets justering.

Bilaga 2

Försvarsutskottets yttrande

1980/81:4 y

över motion 1980/81:1990 om beredskapslagring av kärnbränsle

Till näringsutskottet

Näringsutskottet beslöt den 24 mars 1981 att bereda försvarsutskottet tillfälle att yttra sig över motion 1980/81:1990 av Anders Gernandt m. fl. (c) med anledning av proposition 1980/81:90 om riktlinjer för energipolitiken.

Utskottet

Motionärerna anser att det är naturligt att lagra kärnbränsle av beredskapsskäl. Enligt motionärerna kan ett lager av kärnbränsle liksom andra bränsledepåer vara ett lockande mål för krigshandlingar. På grund av risk för spridning av radioaktivt stoff bör lagringen därför enligt deras mening, av hänsyn till befolkningen, ske i bergrum långt från bebyggelse.

I propositionen med förslag till 1977 års försvarsbeslut anslöt sig föredragande statsrådet (prop. 1976/77:4 bil. 2 s. 179 och 194) till ett principförslag om beredskapslagring av kärnbränsle från 1975 års oljelagringskommitté. Eftersom frågan om kärnenergins roll i landets energiförsörjning vid den tiden utreddes av energikommissionen uppsköts emellertid ställningstagandet till sådan beredskapslagring. Frågan skulle tas upp på nytt vid den s. k. kontrollstationen under perioden 1978–1984. Så har också skett. 1980 års oljelagringskommitté behandlar frågan i en andra etapp av sitt arbete (Dir. 1979:150).

Kärnkraftverkens uthållighet vid avspärrning och fredskriser är beroende av hur färska bränsleelementen är i varje reaktor. Man har alltså vid varje tidpunkt ett inbyggt lager i själva reaktorn. Dessutom finns i landet kärnbränsle under arbete, kommersiella lager vid kraftverken och reservlager.

Svensk Kärnbränsleförsörjning AB har med tillstånd av regeringen byggt upp ett reservlager (buffertlager) av uranhexafluorid, som är utgångsmaterial för tillverkning av kärnbränsleelement. Sveriges enda anläggning för sådan tillverkning är belägen i Västerås. Lagret av uranhexafluorid finns i anslutning till Asea-Atoms bränslefabrik där. Mängden är f. n. inemot 200 ton. Därtill kommer normala förråd av oxid, halvfabrikat och färdigprodukter.

På begäran av länsstyrelsen i Västmanlands län har Asea-Atom i februari 1980 redovisat ett underlag för att bedöma konsekvenserna för omgivningen av olyckshändelser i fredstid vid företagets kärnbränsleanläggning. Rappor-

ten har granskats från strålskyddssynpunkt av statens strålskyddsinstitut och statens kärnkraftinspektion.

Försvarets forskningsanstalt (FOA) har på försvarsutskottets begäran gjort en preliminär bedömning rörande de risker som åberopas i motionen. Bedömningen är grundad bl. a. på nämnda rapport och på en nyligen publicerad studie angående kärnkraft i krig.

Trots att Asea-Atoms rapport avser olyckshändelser i fredstid kan den enligt FOA användas vid bedömningen av tänkbara situationer under krig eller vid sabotage. Skälet till detta är främst att den extrema och mest ogynnsamma olyckshändelse som behandlas i rapporten – ett flygplan som störtar på uranförrådet med mekaniska skador samt kraftig och långvarig brand som följd – bedöms vara representativ även för en värsta situation vid angrepp med konventionella vapen.

De material i bränslefabriken eller eventuella beredskapslager som kan medföra risker för omgivningen vid olyckshändelser är främst uranhexafluorid och andra kemikalier som används i processen. Riskerna kan vara av radiologisk och/eller kemisk (toxisk) natur.

Enligt FOA är de radiologiska risker som är förknippade med det låganrikade uranet vid varje händelseförlopp obetydliga och försumbara utanför anläggningen. De rent kemiska riskerna för omgivningen kan däremot vara stora om stora kvantiteter uranhexafluorid skulle spridas i luften. Ämnet reagerar med vatten och annan fuktighet. Det ger då upphov till fluorväte. Detta utgör den dominerande hälsofaran och kan vid riskbedömning grovt jämföras med t. ex. klorgas, svaveldioxid och ammoniak. Stora förråd av sådana ämnen finns på flera ställen i landet och torde enligt FOA såväl i fred som i krig utgöra en större risk än kärnbränslefabriken.

Försvarsutskottet räknar med att riksdagen under nästa riksmöte får ta ställning till behovet att lagra kärnbränsle av beredskapsskäl. Utskottet – som har inhämtat uppgifter i ärendet från FOA, statens kärnkraftinspektion och länsstyrelsen i Västmanlands län – anser att riksdagen inte bör bifalla något av yrkandena i motion 1990.

Stockholm den 7 april 1981

På försvarsutskottets vägnar
PER PETERSSON

Närvarande: Per Petersson (m), Eric Holmqvist (s), Gudrun Sundström (s), Gunnar Oskarson (m), Åke Gustavsson (s), Ulla Ekelund (c), Evert Hedberg (s), Göthe Knutson (m), Anders Gernandt (c), Holger Bergman (s), Eric Hägelmark (fp), Axel Andersson (s), Ulla-Britta Larsson (c), Margit Jonsson (fp) och Ture Ångqvist (s).

Särskilt yttrande

av Anders Gernandt (c).

Jag accepterar de redogörelser för riskbedömning m. m. som har tillhandahållits beträffande förvaring av material för framställning av kärnbränsle och ansluter mig i detta avseende till försvarsutskottets yttrande.

Behandlingen av ärendet har emellertid kommit att fästa uppmärksamheten på vissa kemikalier, som vid eldsolyckor, sabotage eller stridshandlingar bedöms orsaka avsevärt svårare skador än ett lager av kärnbränsle. Här avses transport och lagring av klorgas, svaveloxid och ammoniak m. fl. giftiga ämnen. Jag utgår ifrån att alla anläggningar med sådana ämnen har varit föremål för tillfredsställande riskanalyser och att pålitliga säkerhetsbedömningar har utförts. Enligt min mening finns det ändå skäl att i olika sammanhang påminna om att stora lager av giftiga ämnen finns på många ställen i landet.

Bilaga 3

Jordbruksutskottets yttrande

1980/81:4 y

om riktlinjer för energipolitiken (prop. 1980/81:90)

Till näringsutskottet

Jordbruksutskottet har i sitt betänkande 1980/81:24 behandlat de delar av proposition 1980/81:90 om energipolitiken som hänvisats till utskottet för beredning, nämligen vissa anslagsfrågor under tionde huvudtiteln samt propositionens bilaga 2 Beredskapen mot olyckor i kärnkraftverk.

Utskottet har beretts tillfälle att avge yttrande till näringsutskottet över övriga delar av propositionen jämte motioner, i vad avser frågor inom utskottets beredningsområde. Utskottet har beslutat avge yttrande i enlighet härmed.

Jordbruksutskottet skall enligt riksdagsordningen bereda ärenden om bl. a. jordbruk, skogsbruk, naturvård samt ärenden om miljövård i övrigt som icke tillhör annat utskotts beredning. I utskottets yttrande behandlas följande delar av propositionen från de synpunkter utskottet har att anlägga, nämligen introduktion av kol, ersättning av olja med inhemska bränslen, introduktion av alternativa drivmedel samt vissa frågor rörande forskning och utveckling, m. m.

I samband härmed har utskottet behandlat ett antal motioner och motionsyrkanden som väckts i anledning av propositionen och under allmänna motionstiden.

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen riksdagen, såvitt nu är i fråga, att bl. a. godkänna de riktlinjer som förordats för

introduktion av kol;

ersättning av olja med inhemska bränslen;

introduktion av alternativa drivmedel;

omfattning, inriktning och genomförande av verksamheten inom Huvudprogram Energiforskning.

Motioner

Utskottet har i förevarande sammanhang funnit anledning att närmare behandla följande motioner eller motionsyrkanden.

1980/81:232 av Marianne Karlsson (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om att en eventuell, kommande etanolanläggning förläggs till Skänninge.

1980/81:473 av Stig Alftin m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen beslutar begära att regeringen snarast framlägger en plan för torvutvinning i Sverige.

1980/81:478 av Sten-Ove Sundström m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagändring i syfte att åstadkomma en smidigare hantering av torvärenden och därmed möjliggöra en säkrare utvinning av landets torvfyndigheter.

1980/81:791 av Lennart Hedfors m. fl. (s) vari yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 2), att riksdagen beslutar hos regeringen anhålla om förslag varigenom prövningen av torvexploateringsärenden överförs från mineral-lagen till naturvårdslagen.

1980/81:795 av Bengt Kindbom m. fl. (c) vari yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 2), att riksdagen uttalar att Ranstadsverkets innehav av mark överlåts till aktiva brukare.

1980/81:807 av Jan-Eric Virgin och Sven Munke (båda m) vari yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkandena 1 och 3), att riksdagen hos regeringen anhåller om åtgärder för

1. att en inhemsk produktion av motoralkoholer för drivmedelsändamål snarast kommer till stånd,

3. att en skyndsam översyn och redovisning kommer till stånd när det gäller distributionen av alkoholbränslen.

1980/81:1034 av Börje Nilsson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen uttalar sig för att den framtida etanolproduktionen förläggs till nuvarande Karpalunds sockerbruk.

1980/81:1379 av Olof Palme m. fl. (s) vari, såvitt nu är i fråga (yrkande 5), yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära sådana förändringar av gällande lagstiftning att regeringen kan göra en ur miljösynpunkt nödvändig samlad bedömning av alla ansökningar om koleldade anläggningar.

1980/81:1389 av Ivar Franzén (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening uttala att enskilt ägda torvmarker, vars brytvärda areal sammanhängande inte överstiger 50 ha, bör undantas från handläggning enligt minerallagen och att tillståndsgivning i stället sker enbart efter samma regler som för täkt av grus.

1980/81:1395 av Birgitta Johansson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen lokaliserar en metanolanläggning till Ranstad i Skaraborgs län.

1980/81:1411 av Margaretha af Ugglas och Arne Andersson i Ljung (båda m) vari, såvitt nu är i fråga (yrkande 1), yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändring i minerallagen innebärande att torv utgår ur kretsen koncessionspliktiga ämnen.

1980/81:1967 av Birgitta Hambraeus (c) vari yrkas att riksdagen beslutar uttala att normerna för koleldning skärps i enlighet med naturvårdsverkets krav.

1980/81:1975 av Kjell Nilsson m. fl. (s) vari, såvitt nu är i fråga (yrkandena 1–4 och 6), yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om deponering av fast avfall från energianläggningar som eldas med fasta bränslen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om krav på rökgasrening vid koleldade kraft- och värmeverk,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om tilltänkt kolkondenskraftverk i Karlshamn,

4. att riksdagen anhåller att regeringen låter fastställa normer för rökgasrening vid torveldade anläggningar,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om användandet av skogsenergi i energiproduktionen.

1980/81:1976 av Olof Palme m. fl. (s) vari yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkandena 1–2, 12 a–b, 13–15) att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna att skogsindustrins behov av råvara måste tryggas,

2. hemställer att regeringen utan dröjsmål vidtar åtgärder för att i enlighet med motionen garantera att för skogsindustrin nödvändig skogsråvara icke tas i anspråk för energiförsörjningens behov,

12. hemställer att regeringen beträffande kolet

a) snarast presenterar en plan för kolintroduktionen,

b) i samband med presentationen av denna plan också lämnar förslag om skärpta bestämmelser om svavelutsläpp från nya anläggningar eldade med kol och/eller olja,

13. i väntan på de förslag som anges under p. 12 uttala att regering och myndigheter vid prövning av kol- och/eller oljeeldade anläggningar skall tillämpa den strängare praxis som beskrivs i motionen,

14. begär att regeringen lämnar förslag om förändringar i lagstiftningen, så att en samlad bedömning av landets framtida kolanläggningar kan göras av regeringen,

15. som sin mening ger regeringen till känna vad som i övrigt anförts i motionen om behovet av en statlig prövning av kommunala planer för introduktion av kol och inhemska bränslen.

1980/81:1977 av Sten Sture Paterson (m) vari yrkas att riksdagen beslutar uttala sig för att Sverige i sitt arbete inom IEA verkar för en intensifierad samordning av nationella energiprogram i syfte att nå ett globalt samverkande miljöskydd mot i första hand långväga gränsöverskridande luftföroreningar.

1980/81:1979 av Rolf Sellgren (fp) vari yrkas att riksdagen uttalar sig för att i kommande utvecklingsarbete avseende etanoltillverkning möjligheterna beaktas att förlägga sådan verksamhet i anslutning till Domsjö sulfitspritfabrik.

1980/81:1988 av Stig Genitz (c) vari, såvitt nu är i fråga (yrkande 2), yrkas

2. att riksdagen uttalar sig för att Ranstadsverkets markinnehav överlåts till aktiva jord- och skogsbrukare.

1980/81:1989 av Anders Gernandt och Kerstin Göthberg (båda c) vari yrkas att riksdagen uttalar sig för att ett projekt Bioenergi i Mälardalen bör startas som en försöksverksamhet samt begär att regeringen närmare utformar riktlinjerna för projektet enligt motionens mening.

1980/81:1991 av Anders Gernandt m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära utredning och åtgärder för

1. att främja energiodling med olika grödor över hela landet enligt motionens mening,

2. att bl. a. i beredskapssyfte starta en storskalig odling av kombinerade energi- och proteingrödor,

3. att genom stöd till utbyggnad av ett rikstäckande nät av pelletsfabriker skapa förutsättningar för att förädla både energiråvaran och proteinet,

4. att stödja framtagning av en industriell förädlingsprocess vilken också skapar möjlighet att förädla proteinråvaran till kreatursfoder samt till människoföda i en nödsituation.

1980/81:1992 av Anders Gernandt m. fl. (c) vari, såvitt nu är i fråga (yrkandena 1 och 2), yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande värdet av att tillvarata halm och vass för energiproduktion,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna behovet av snara åtgärder för att underlätta utbyggnad av fabriker för framställning av biopellets över hela landet.

1980/81:1998 av Olle Svensson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avfallshanteringen vid Studsvik Energiteknik AB och om uppbyggnad av resurser för naturvårdsverkets Studsvik-anläggning.

1980/81:1999 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkandena 9 och 13) att riksdagen beslutar

9. att uttala att naturvårdsverkets miljökrav för kol skall gälla med omedelbar verkan,

13. att hos regeringen begära åtgärder för uppbyggnad av en infrastruktur (t. ex. brytningstäkter, pelletsfabriker och transportsystem) för torvhantering.

Utskottet

Kolintroduktionens miljöaspekter

Regeringen förespråkar i propositionen en försiktig kolintroduktion i Sverige. Vid 1980-talets slut beräknas 4–6 miljoner ton ångkol användas för att ersätta 2,5 miljoner ton olja. I propositionen framhålls att möjligheten att förbättra miljösituationen bör tas till vara vid kolintroduktionen. Det är en fråga för regeringen och berörda statliga myndigheter att beakta detta vid prövning av koleldade anläggningar enligt gällande lagstiftning. Med hänsyn till den betydelse som den närmare utformningen av miljöskyddskraven har för möjligheterna att introducera kol, har emellertid regeringen ansett att riksdagen bör informeras om de riktlinjer som härvidlag bör gälla.

Vid eldningsanläggningar med stor effekt och med lång eller medellång driftstid bör en gräns läggas fast för högsta tillåtna utsläppsmängd av svavel. En eldningsanläggning bör tillåtas släppa ut högst 2 100 ton svavel per år vid en för en längre tidsperiod genomsnittlig driftstid. Beräknas utsläppen bli större bör rökgasavsvavling installeras eller andra åtgärder vidtas så att utsläppsmängderna inte överstiger 2 100 ton per år. Anläggningsinnehavaren har därmed möjlighet att välja den metod som är lämpligast i det enskilda fallet.

Vid nya anläggningar med en bränsleeffekt över ca 150 MW bör, där så är lämpligt, mark reserveras för anläggning för avsvavling av rökgaserna och andra förberedande åtgärder vidtas.

Vid mindre anläggningar bör användning av kol med låg svavelhalt eftersträvas. Gällande bestämmelser innebär att endast kol med en svavelhalt på högst 0,8 % får användas i södra och mellersta Sverige. Fr. o. m. den 1 oktober 1984 gäller detta krav hela landet.

Senast år 1983 bör regeringen enligt propositionen återkomma till riksdagen med redovisning för när ett generellt krav på ett kol med en genomsnittlig svavelhalt på högst 0,6 % skall kunna införas i Sverige. Som riktpunkt för skärpningen anges att den bör träda i kraft senast under år 1988. Då bör också gränsen för högsta tillåtna utsläpp av svavel från eldningsanläggningar sänkas till 1 600 ton per år. Miljöskäl talar för att kraven behöver skärpas ytterligare under 1990-talet. I propositionen framhålls att krav på effektiva skyddsåtgärder vid koleldning, såsom stoftavskiljare för att minska tungmetallutsläppen och förbränningstekniska åtgärder för att minska kväveoxidutsläppen, bör fastställas vid sedvanlig prövning enligt gällande lagstiftning av tillkommande koleldade anläggningar.

I propositionen föreslår regeringen vidare en lag om eldningsanläggningar för fast bränsle. Enligt detta förslag skall anläggningsinnehavaren då det gäller större eldningsanläggningar före val av fast bränsle samråda med den myndighet som regeringen bestämmer. Myndigheten avses därvid verka för att inhemskt bränsle används före kol om det icke framstår som olämpligt av ekonomiska eller andra skäl.

Enligt propositionen är det under 1980-talet inte aktuellt att ta något kolkondenskraftverk i drift.

I propositionen framhålls vidare att kolförbränning i likhet med oljeförbränning medför utsläpp av luftföroreningar som koldioxid, kväveoxider, svaveldioxid, tungmetaller och ofullständigt förbrända s. k. polyaromatiska kolväten. Problemen med utsläpp av kvicksilver och kadmium är allvarligare vid kolförbränning. Utsläppen av vanadin och nickel är å andra sidan större vid oljeförbränning. Någon avgörande skillnad mellan kol och olja existerar inte i dessa avseenden.

Förbränning av biomassa ger liksom förbränning av kol utsläpp av kväveoxider, tungmetaller och ofullständigt förbrända kolväten. Däremot är utsläppen av svavel obetydliga. Torv är ett bränsle av samma karaktär som kol.

Principiellt skiljer sig kolets miljöeffekter inte från andra fossila bränslens. Ändå bör man söka minska de miljöproblem som är förknippade med kolanvändning, i första hand svavelemissionerna. Sverige har ratificerat den inom FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE) framförhandlade konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar.

I flera motioner betonas att vi i Sverige bör gripa tillfället att genomföra en förbättring av miljöskyddet i samband med att oljan ersätts av andra energikällor och koleldning åter introduceras. Enligt motion 1976 bör regeringen snarast presentera en plan för hur fördelningen mellan t. ex. kol och inhemska bränslen skall göras konkret. Av planen bör även framgå var, i vilken mängd och hur kolet bör användas. Likaså bör där redovisas de samlade miljöeffekterna av den kolintroduktion som föreslås i propositionen.

Mot bakgrund av angelägenheten att motverka de risker för miljön som för landet totalt är förknippade med förbränningen av kol är det enligt motionen nödvändigt med en samlad bedömning av alla ansökningar om koleldade anläggningar. Denna samlade bedömning bör göras av regeringen genom att en särskild tillståndslag införs. Samma yrkande återfinns i motion 1379. Lagstiftningen bör enligt motion 1976 också förändras så att statsmakterna får möjlighet att pröva kommunala planer för introduktion av kol och inhemska bränslen. En sådan ordning skulle enligt motionen stimulera till utnyttjande av nya alternativ i den kommunala energiplaneringen. Kommunala planer för utnyttjande av flis och skogsavfall i värmeanläggningar bör prövas mot länsvisa inventeringar av tillgången på skogsråvara som inte behövs för skogsindustrin.

I motion 1976 avvisas vidare regeringens förslag om högsta tillåtna svavelutsläpp. Regeringens förslag innebär enligt motionärerna en kraftig försämring i jämförelse med naturvårdsverkets uppfattning och den praxis som redan har börjat tillämpas. Yrkanden av likartat slag framläggs i motionerna 1967, 1975 och 1999.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning, att Sverige måste minska

sitt beroende av oljan. På sikt bör en successivt allt större del av oljan ersättas med inhemska, förnybara och miljövänliga energikällor. Under överskådlig tid kommer dock kol att svara för en viktig del av energiförsörjningen. Utskottet erinrar i detta sammanhang om att kärnkraften enligt riksdagens beslut efter folkomröstningen 1980 kan förutsättas minska kring sekelskiftet för att år 2010 vara helt avvecklad. Utskottet tillstyrker regeringens förslag om en försiktig kolintroduktion. Utskottet fäster avgörande vikt vid att förbättringar samtidigt genomförs för att skydda och bevara vår miljö. Enligt utskottets uppfattning är de riktlinjer som föreslagits i propositionen för det närmaste decenniets utveckling godtagbara och ägnade att utgöra grunden för en lämpligt avvägd oljeersättning med kol. Utskottet finner även att den prövning som sker enligt gällande lagstiftning av tillkommande koleldade anläggningar erbjuder tillräckliga möjligheter till en från miljösynpunkt önskvärd planering för utbyggnaden av kolanläggningar. Någon särskild plan härutöver, såsom föreslagits i motion 1976, torde ej erfordras. Som tidigare nämnts har vidare regeringen i propositionen föreslagit en ny lag om eldning av fasta bränslen. Det samrådsförfarande som enligt propositionen skall föregå val av fast bränsle är enligt utskottets uppfattning i allt väsentligt ägnat att tillfredsställa syftet med motionskravet om prövning av kommunala planer för introduktion av kol och fasta bränslen.

Naturvårdsverkets krav på en begränsning av svavelutsläppen från koleldade anläggningar åberopas, som nämnts, i flera motioner. Enligt vad utskottet inhämtat har naturvårdsverket i yttranden över koncessionsansökningar krävt att utsläppen av svaveldioxid för nya större koleldade anläggningar begränsas så att de motsvarar en svavelhalt i kolen på 0,35 % (0,10 gram svavel per MJ tillfört bränsle). Utskottet finner det i och för sig angeläget att dessa krav utgör riktmärket för den utsläppsmängd som i framtiden bör tolereras. Som särskilt påpekas i propositionen är försurningseffekterna svårare i Sverige än i flertalet andra länder på grund av den låga naturliga kalkhalten i naturen. På kort och medellång sikt synes emellertid de gränser för svavelutsläppen som satts upp som riktmärke i propositionen innebära en rimlig målsättning. Det innebär att svavelutsläppen senast år 1988 generellt bör ha nedbringats till en genomsnittlig nivå som motsvarar en svavelhalt i kolet av högst 0,6 %. Gränsen för högsta tillåtna utsläpp från en och samma anläggning kommer samtidigt att sänkas till 1 600 ton svavel per år. I sammanhanget bör beaktas att vi i Sverige ännu har liten erfarenhet och kunskap inom kolområdet och att vi har ett klimat som kräver särskilda åtgärder vid kolanvändningen. Dessa förhållanden gör det, vilket också påpekas i propositionen, motiverat att genomföra en successiv teknikutveckling och skärpning av miljövårdskraven vid koleldning i landet. Utskottet utgår dock ifrån att regeringen låter undersöka förutsättningarna för en snabbare skärpning av miljövårdskraven.

I motion 1975 framhålls att förvaringen av avfall från koleldade anläggningar kommer att kräva betydande markarealer som förfular

landskapsbilden och som riskerar hota grundvattnet genom att tungmetaller m. fl. föroreningar löses ut i regnvattnet. Utskottet konstaterar i detta sammanhang att prövningen av koncessionsärenden enligt miljöskyddslagen även innefattar avfallets miljöstörningar. Någon ytterligare prövning är enligt utskottets mening inte behövlig.

Med hänvisning till det anförda vill utskottet för sin del förorda att regeringens förslag om kolintroduktion i miljöskyddshänseende tillstyrks samt att motionerna 1975 yrkande 1 och 2, 1976 yrkandena 12–15, 1967, 1999 yrkande 9 och 1379 yrkande 5 avstyrks.

Enligt motion 1975 är det alarmerande att Sydkraft nu vill lokalisera ett kolkondenskraftverk till Karlshamn. Utskottet har i detta sammanhang uppmärksammat att naturvårdsverket i sin studie Lokalisering av kolkondenskraftverk funnit att sådana anläggningar med nuvarande reningsteknik endast bör kunna lokaliseras till Skåne eller norra Uppland där jordarna är kalkrika och buffertkapaciteten är förhållandevis god. Som framgår av den tidigare redogörelsen för propositionen är det inte aktuellt att ta något kolkondenskraftverk i drift under 1980-talet. Med hänsyn till de miljörisker, bl. a. i försurningshänseende, som är förknippade med kolkondenskraftverk, anser utskottet inte att sådana anläggningar bör planeras. Ett uttalande av denna innebörd bör enligt utskottets uppfattning ges regeringen till känna.

Enligt motion 1977 saknas i propositionen ett konsekvent åtgärdsprogram mot andra luftföroreningar från eldningsanläggningar än svavelutsläpp. Icke minst borde utsläppen av koldioxid och de globala aspekterna därav ha behandlats ingående. Utskottet vill med anledning av motionen erinra om att Sverige ratificerat ECE-konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar (se JoU 1980/81:13). Jordbruksministern har vidare meddelat sin avsikt att besöka flera av de i detta avseende viktiga europeiska länderna under det närmaste året för att dryfta bilaterala frågor i anslutning till konventionen. Utskottet utgår från att han i detta sammanhang även tar upp frågor som omnämns i motionen. Under angivna förhållanden synes motionens syfte bli tillgodosett. Motionen bör därför enligt utskottets mening inte föranleda någon ytterligare riksdagens åtgärd.

Ersättning av olja med inhemska bränslen

Enligt propositionen skall utvecklingen successivt inriktas mot ett energisystem som i huvudsak baseras på varaktiga, helst inhemska och förnybara energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan. Av de inhemska bränslena är det främst skogsavfall och torv som kan ge betydande bidrag till vår energiförsörjning före år 1990. För andra inhemska bränslen som odlad energiskog återstår ett utvecklings- och utvärderingsprogram innan säkrare bedömningar kan göras om möjliga bidrag till energiförsörjningen.

Enligt propositionen beräknas den årliga volymen av *skogsenergi* i form av kvarlämnade träd och trädrester från olika typer av avverkningar och

skogsvårdsåtgärder inkl. det s. k. lövvirkesöverskottet ha ett bränslevärde motsvarande ca 8–9 miljoner ton olja. Den potentiellt uttagbara volymen reduceras dock av olika restriktioner som hänsyn till miljöskydd och naturvård, ekologiska, tekniska och ekonomiska begränsningar m. m.

I dag beräknas användningen av skogsenergi uppgå till 3–7 TWh per år främst i form av helved och flis i småhus. Enligt propositionen bör det år 1990 utnyttjas 25–30 TWh skogsenergi. Efter år 1990 skall det vara möjligt att ytterligare öka användningen av skogsenergi.

I propositionen framhålls att *torv* ger mindre svavelutsläpp än kol- och oljeeldning. Det är av stor betydelse att miljöproblemen i samband med torvutvinning och förbränning kan lösas på ett acceptabelt sätt. Det är nödvändigt att få en bred erfarenhet av torv i skilda miljöer. Särskilda insatser måste vidtas för att få betydligt fler projekt till stånd i Syd- och Mellansverige. Vattenfallsverket bör utreda förutsättningarna. I propositionen framhålls vidare att miljö- och markanvändningsproblemen behöver studeras ingående. Det är angeläget med ett brett upplagt forsknings- och utvecklingsarbete samt försöksverksamhet rörande konsekvenserna av ett ökat torvutnyttjande. Sådana studier pågår f. n. inom ramen för bl. a. energiforskningsprogrammet.

Det är också viktigt att sådana studier utförs i samband med de torvutvinningsprojekt som kommer att genomföras under de närmaste åren. I detta sammanhang nämns också ett uppdrag att från naturvårdssynpunkt inventera landets våtmarker som regeringen år 1977 har givit naturvårdsverket. Inventeringen syftar till att ge en mer detaljerad kunskap om våtmarkerna, deras naturvärden och betydelse. Genom de studier och den inventeringsverksamhet som nu bedrivs bör successivt ett bättre underlag för bedömningar av olika våtmarkers skyddsvärde kunna tas fram.

Vad gäller koncessionsplikten för torvbrytning anförs bl. a. följande i propositionen.

För torvbrytning i syfte att utvinna energi krävs koncession enligt lagen (1974:890) om vissa mineralfyndigheter. Koncessionsplikten ger möjlighet att styra brytningen av bränntorv bl. a. i syfte att reducera skadeverkningarna från naturvårds- och miljösynpunkt.

Utöver koncession krävs också täkttillstånd enligt naturvårdslagen (1964:822). Sådana tillstånd beviljas av länsstyrelserna. Denna reglering är relativt detaljerad och tar i första hand sikte på landskaps- och naturvärden.

Antalet koncessionsansökningar har under det senaste året ökat mycket kraftigt. I syfte att undanröja och lokalisera onödiga hinder för en torvintroduktion föreslog OED:s torvgrupp våren 1980 ett antal åtgärder bl. a. för att förenkla tillståndsgivningen, framför allt på industriverket. Samtliga dessa förslag har nu genomförts och haft till effekt att handläggningstiden för ärendena minskat kraftigt. Det finns dock ytterligare möjligheter att förenkla tillståndsgivningen, bl. a. genom att låta en och

samma myndighet fatta beslut enligt både minerallagen och naturvårdslagen. Cheferna för jordbruks-, kommun- och industridepartementen avser inom kort att föreslå regeringen att länsstyrelsen fr. o. m. den 1 juli 1982 blir beslutande myndighet för både undersöknings- och bearbetningskoncession i fråga om torv. Med hänsyn till de betydande ingrepp i miljön som kan förorsakas av torvtäkt bör statens naturvårdsverk få rätt att fullfölja talan mot beslut om bearbetningskoncessioner till regeringen, framhåller föredragande statsrådet.

I fråga om *energiskogar och övriga inhemska bränslen* framhålls bl. a. följande i propositionen.

På längre sikt kan odlad energiskog komma att erbjuda betydande möjligheter att ersätta olja. Hur stort energibidraget kan bli och när det kan förverkligas är dock f. n. mycket osäkert. Inte heller är det enligt propositionen möjligt att f. n. göra en närmare uppskattning av hur stora kvantiteter andra energiråvaror som kan produceras inom jordbruket, nämligen i första hand halm samt vidare olika energigrödor och vass. Bl. a. det utredningsarbete som f. n. bedrivs på uppdrag av nämnden för energiproduktionsforskning (NE) kommer tillsammans med successiv introduktion i liten skala att ge säkrare underlag för bedömningen av dessa frågor.

I två motioner diskuteras regeringens beräkningar, att det skall bli möjligt att fram till år 1990 öka energianvändningen av *skogsavfall* m. m. från 7 TWh till 25 à 30 TWh. Enligt motion 1976 kommer en sådan stegring att öka svårigheterna att förse skogsindustrin med nödvändig råvara. Regeringen bör därför utan dröjsmål vidta åtgärder för att skapa garantier mot att nödvändiga skogsråvaror till skogsindustrin används för energiändamål. Ett likartat yrkande återfinns i motion 1975.

Utskottet får med anledning av dessa motioner framhålla vikten av att den skogsråvara som behövs för industrin utnyttjas för förädling i denna. I princip bör endast skogsavfall och annan ved som inte på ekonomiskt tillfredsställande sätt kan tillgodogöras av industrin utnyttjas som bränsle för energiutvinning. Som nämnts i det föregående har i propositionen föreslagits att ett samrådsförfarande skall föregå val av bränsle enligt lagförslaget om eldning med fasta bränslen. I propositionen föreslås även att kommunerna skall åläggas upprätta energiplaner för sina åtgärder att minska oljeberoendet. Med ledning av dessa planeringsinstrument bör det enligt utskottets mening bli möjligt att i tillfredsställande grad styra utvecklingen så att målet för energiutvinningen ur skogen nås utan att skogsindustrins behov eftersätts. Motionerna 1975 yrkande 6, och 1976 yrkandena 1 och 2 påkallar därför ingen ytterligare åtgärd från riksdagens sida. De avstyrks således.

Ett flertal motioner behandlar problem med utnyttjande av *torv som bränsle*. Enligt motion 791 finns det många frågeställningar kring miljöproblemen som måste besvaras innan torven kan ge något väsentligt bidrag till

Sveriges energiförsörjning. I motionen nämns bl. a. osäkerhet om torvbrytningens inverkan på grundvattennivån, försurningsrisken, påverkan på växt- och djurliv samt problemen med rökgasrening vid förbränningen. I motion 473 framhålls att det nyväckta intresset för torv som bränsle föranlett en lång rad koncessionsansökningar från bl. a. storföretag, vilket medför en risk för att samhällets och kommunernas framtida behov skall bli en andrahandsfråga. Enligt motion 1975 bör regeringen fastställa normer för rökgasrening vid torveldade anläggningar. Enligt motion 1999 bör en infrastruktur för torvhantering byggas upp.

Frågan om koncessionsplikt för täkt av torv för energiändamål diskuteras i ett flertal motioner. Enligt motionärerna är de administrativa omgångarna för erhållande av koncession alltför omständliga och omöjliggör praktiskt taget för enskilda smärre jordägare att erhålla koncession. Möjligheten av att avskaffa koncessionsprövning för torv enligt minerallagen diskuteras. I motionerna 478 och 791 begärs lagändring i syfte att åstadkomma en smidigare hantering av torvärendena. Enligt motion 1411 saknas bärande skäl att bibehålla torv inom kretsen koncessionspliktiga ämnen i minerallagen.

I motion 1389 framläggs förslag om att underlätta för mindre jordägare att själva få rätt att bryta torv för energiändamål.

Utskottet anser att torv utgör en väsentlig nationell tillgång när det gäller att finna alternativ till olja som bränsle.

Från miljösynpunkt får en snabb expansion av torvanvändning konsekvenser, både från landskapsbildssynpunkt och genom inverkan på ekosystemet. Torvbränningens påverkan på miljön är i vissa fall densamma som sker vid förbränning av fossila bränslen och biomassa. Torven ger dock ett avsevärt lägre svaveldioxidutsläpp än olja och kol. Enligt vad utskottet inhämtat kommer naturvårdsverket inom kort att föreslå provisoriska riktlinjer för eldning med fasta bränslen.

Enligt utskottets mening är det synnerligen angeläget att det forsknings- och utvecklingsarbete som pågår och som redovisas i propositionen snabbt förs vidare i försöksanläggningar och därigenom kan läggas till grund för ianspråktagande av torv som energikälla. Utskottet finner även angeläget att naturvårdsverkets inventering av våtmarker fullt ut beaktas vid de kommande ställningstagandena beträffande torvutvinning.

När det gäller tillståndsgivningen för att bryta torv, redovisas i propositionen att cheferna för jordbruks-, kommun- och industridepartementen inom kort avser att föreslå regeringen att länsstyrelserna fr. o. m. 1 juli 1982 blir beslutande myndighet för både undersöknings- och bearbetningskoncession i fråga om torv. Med hänsyn till de betydande ingreppen i miljön som kan förorsakas av torvtäkt bör statens naturvårdsverk få rätt att fullfölja talan mot beslut om bearbetningskoncessioner till regeringen.

Det är enligt utskottets uppfattning viktigt att man på detta sätt förenklar administrationen kring nyttjande av torvtäkter. Krav på en sådan utveckling

har rests i flera motioner. Dessa tar dessutom upp frågan om ägare till mindre torvtäkter har möjlighet att få behålla sina torvtäkter om koncession söks på området. Regeringen uttalar i detta sammanhang i propositionen att om konkurrens till husbehovstäkt uppstår skall man kunna göra undantag för husbehovstäkt, eller kan särskilt avtal träffas mellan intressenterna. Frågan om hur regeringen bäst skall kunna stimulera bl. a. småskaliga lokala engagemang i torvbrytning utreds f. n. inom regeringskansliet.

Enligt utskottets mening borde i första hand de mindre torvtäkterna undantas från koncession enligt minerallagen och endast bedömas med hänsyn till naturvårdslagen och på det sättet tillföras markägaren. Utskottet förutsätter att dessa synpunkter beaktas i samband med de överväganden inom regeringen rörande tillståndsgivningen som nyss redovisats.

Vad utskottet här anfört om beaktande av naturvårdsintresset och förenklad administration av koncessionsförfarandet bör i stor utsträckning kunna tillgodose syftet med motionerna 473, 478, 791 yrkande 2, 1037, 1389, 1411 yrkande 1, 1975 yrkande 4 och 1991 yrkande 13. Motionerna synes därför ej böra föranleda någon ytterligare riksdagens åtgärd.

I tre motioner framläggs förslag om hur *halm, vass och andra förnybara energikällor* kan nyttiggöras för energiändamål. I motion 1992 framhålls att användningen av dessa inhemska energikällor försvåras genom att de har stor volym, begränsad lagringsbarhet etc. Dessa olägenheter kan enligt motionen undvikas om dylikt bränsle sammanpressas till s. k. pellets. Man skulle därigenom få ett enhetligt bränsle som med fördel kan standardiseras. Genom lämpligt val av energiväxter kan man enligt motion 1991 få en proteinproduktion i form av pellets av löv och bark för i första hand kreatursfoder och efter raffinering även för människoföda. Samma fabriker som förcslås i den ovan nämnda motion 1992 bör enligt motionärerna svara för tillverkningen av proteinpellets. I motion 1989 föreslås att en organisation får i uppdrag att arbeta för utvecklingen av olika inhemska energislag i en region som Mälardalen.

Av propositionen framgår som tidigare redovisats att nämnden för energiproduktionsforskning, NE, initierat ett utredningsarbete för att få fram konkreta projekt för utnyttjande av inhemska råvaror som bränsle. I NE:s betänkande Biopellets (NE 1980:17) framhålls att all slags biomassa (ex. torv, skogsavfall, energiskog, halm, vass, energigräs och andra energigrödor) går att pelletera. Enligt rapporten torde förutsättningar snart föreligga för att bränslepellets skall kunna introduceras kommersiellt.

Utskottet finner, som inledningsvis anförts, det angeläget att efter hand en allt större del av olja ersätts med inhemska, förnybara energikällor. Det är därvid av vikt att möjligheterna till odling av energiskog och andra inhemska energigrödor liksom deras omvandling till lätthanterligt bränsle främjas. Odling av energiskog bör i avvaktan på forskning och resultat av pågående försöksverksamhet bedrivas med stor försiktighet. Vunna forskningsresultat

beträffande de odlade energikällornas miljöverkningar och eventuella intrång på marker som tidigare utnyttjats i jordbruk eller skogsbruk bör sålunda beaktas. Utskottet utgår från att de vunna forskningsresultaten följs upp i försöksanläggningar. Under dessa omständigheter synes motionerna 1989, 1991 och 1992 inte böra föranleda någon riksdagens ytterligare åtgärd.

Introduktion av alternativa drivmedel ur inhemska råvaror

Enligt propositionen har någon omfattande användning av etanol inte kommit till stånd f. n. beroende på de höga kostnader som tycks vara förenade med framställningen. Emellertid kan etanol tidigare än metanol tillverkas av förnybara råvaror. Det är angeläget att ett fortsatt utvecklingsarbete bedrivs inom detta område bl. a. med hänsyn till att prisrelationerna kan ändras framöver.

Enligt propositionen har *etanol* f. n. de bästa förutsättningarna för produktion ur inhemska råvaror. I propositionen redovisas etanolutredningens behandling av de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för etanolproduktion ur sockerbetor och andra produkter. Enligt propositionen kan det vara motiverat att uppföra en prototyp- och demonstrationsanläggning för framställning av etanol, "om den teknik som skall användas bedöms kunna medföra väsentliga minskningar av kostnaderna, så att produktionen på sikt blir lönsam". Enligt propositionen är härvid det s. k. Skaraborgsprojektet av stort intresse. Etanolutredningen har studerat möjligheterna att bygga om det nedläggningshotade sockerbruket i Karpalund för etanolproduktion.

På längre sikt kan det enligt propositionen finnas möjlighet att framställa *metanol* ur inhemska råvaror. Under senare tid har möjligheterna till metanolframställning ur syntetgas framställda genom förgasning av ved och torv utretts. Ett förslag från Ranstads Skiffer AB att utnyttja alunskifferns kerogeninnehåll i en förgasningsprocess för t. ex. metanolproduktion redovisas även i propositionen.

Förslag om introduktion av alternativa drivmedel baserade på inhemska råvaror lämnas i några motioner. Enligt motion 807 kan de tendenser som tyder på att lantbruket i dag nått produktionstaket bäst mötas med att resurser överförs till annan produktion. En drivmedelsproduktion baserad på lantbrukets produkter kan leda till en jämnare produktion och därmed ge möjlighet till en mer långsiktig planering av den svenska jordbrukspolitiken, framhåller motionärerna. I ett antal andra motioner, bl. a. motionerna 232, 1034, 1395 och 1979 föreslås utbyggnad av en motoralkoholproduktion baserad på inhemska energikällor och med olika lokaliseringsförslag.

Utskottet vill framhålla att det är angeläget att vi i Sverige fullföljer ett utvecklingsprogram för att på grundval av inhemska råvaror få fram ett

motorbränsle med ringa miljöpåverkan och till ett pris som kan konkurrera med bensinen. Utskottet har inte funnit skäl att i detta sammanhang ta ställning till de olika förslag om metoder och lokalisering av skilda slags utvecklingsprojekt som omnämns i propositionen och motionerna.

Forskning och utveckling

Enligt propositionen bör forskning och utveckling kring miljö-, hälso- och säkerhetsfrågor samt utveckling av ny emissionsbegränsande teknik m. m. inom energiområdet ingå som en integrerad del av satsningarna inom energiforskningsprogrammet i de fall ansvaret härför inte faller inom t. ex. tillsynsmyndigheternas verksamhetsområden. Ett nära samråd är nödvändigt mellan de ansvariga organen för energiforskningsprogrammet och bl. a. statens naturvårdsverk. Under den närmaste treårsperioden förutses att 75 milj. kr. anslås till insatser rörande kol som energiråvara. Arbetet kommer därvid att koncentreras på bränsleförädling, förbränning i virvelbädd och miljöskyddsteknik.

Enligt motion 1998 är propositionen helt otillfredsställande i den del som rör behandlingen av de hälso- och miljöproblem som kan antas uppstå vid användningen av kol som bränsle. I motionen erinras om att riksdagen 1979 begärde en plan för en utbyggnad av naturvårdsverkets resurser.

Med anledning av motioner till 1978/79 års riksmöte begärde riksdagen att en plan utarbetas rörande en långsiktig uppbyggnad av naturvårdsverkets resurser för bl. a. metodutveckling, tillståndsgivning och kontroll av de hälso- och miljöeffekter som utsläpp av föroreningar från olika bränslen, främst kol, ger upphov till (JoU 1978/79:34). Enligt vad utskottet inhämtat har numera en viss förstärkning ägt rum av naturvårdsverkets resurser på detta område, dels genom inrättande av en ny tjänst, dels genom ökade forskningsanslag från NE. På sikt föreligger inom naturvårdsverket även planer på att överföra resurser från vattenvårdsforskningen till luftvårdsforskningen. Med hänsyn till vad sålunda anförts bör motionen enligt utskottets mening inte föranleda någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Övrigt

Enligt propositionen har Ranstads Skiffer AB (RSA) beslutat upprätta en plan för avveckling av projektarbete och beredskapshållning i Ranstad sedan det visat sig att ekonomiska förutsättningar för en kommersiell uranutvinning i Ranstad inte föreligger. Med hänvisning härtill framhålls i två motioner att Ranstadsverket innehar stora arealer jordbruks- och skogsmark. För att dessa skall bli brukade på ett rationellt sätt bör de enligt motionerna 795 och 1988 överföras till aktiva brukare.

Utskottet har vid kontakt med Ranstads Skiffer AB erhållit upplysningen

att någon försäljning av bolagets mark inte är aktuell f. n. Bolagets skogsinnehav förvaltas av en särskild förvaltare. Jordbruksmarken är utarrenderad till olika jordbrukare. Under sådana omständigheter synes den i motionerna väckta frågan sakna aktualitet. Skulle den brukbara marken utbjudas till försäljning är det enligt utskottets uppfattning naturligt att marken genom lantbruksnämndens förmedling överlåts till aktiva brukare. Någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida synes mot angiven bakgrund inte motiverad med anledning av motionerna.

Propositionen och motionerna har i av utskottet behandlade delar i övrigt inte föranlett något särskilt uttalande av utskottet.

Stockholm den 9 april 1981

På jordbruksutskottets vägnar
EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Svante Lundkvist (s), Arne Andersson i Ljung (m), Maj Britt Theorin (s), Börje Stensson (fp), Grethe Lundblad (s), Hans Wachtmeister (m), Filip Johansson (c), Åke Wictorsson* (s), Gunnar Olsson (s), Håkan Strömberg (s), Esse Petersson (fp), Lennart Brunander (c), Jan Fransson (s) och Arne Svensson (m).

* Ej närvarande vid yttrandets justering.

Avvikande meningar

1. Svante Lundkvist, Sven Lindberg, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Martin Segerstedt och Ulla Britt Åbark (alla s) har avgivit avvikande mening i följande frågor.

a. beträffande kolintroduktionens miljöaspekter

Den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "Utskottet instämmer" och på s. 8 slutar med "yrkande 5 avstyrks" borde ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att det kraftiga oljeberoendet måste minskas. På sikt bör inhemska, förnybara och miljövänliga energikällor utgöra grunden för vårt energisystem. Utskottet erinrar i detta sammanhang om att kärnkraften enligt riksdagens beslut efter folkomröstningen 1980 kan förutsättas minska kring sekelskiftet för att år 2010 vara helt avvecklad. Resultatet av kärnkraftsomröstningen innebar att vi inte behöver utnyttja kolet i vår energiförsörjning på sätt som hade blivit nödvändigt om kärnkraften hade snabbavvecklats.

Utskottet har grundinställningen att kol som energikälla bör undvikas så länge inte ny och från miljösynpunkt bättre teknik finns tillgänglig. Utsläppen av svavelföroreningar, tungmetaller, kväveoxider, cancerframkallande kolväten, klimatpåverkande koldioxid och produktionen av stora volymer giftig aska innebär stora risker för människors hälsa och miljö. Därför bör den introduktion av kol som regeringen föreslår för att i viss utsträckning ersätta olja ske med stor försiktighet.

F. n. pågår förberedelser för en omfattande kolintroduktion i kommuner och industrier. Om marknadskrafterna släpps fria kommer kolet att tränga undan möjligheterna att utveckla inhemska förnybara alternativ.

Mot bakgrund av angelägenheten att motverka de risker för miljön som för landet totalt är förknippade med förbränningen av kol, är det enligt utskottets mening nödvändigt med en samlad bedömning av alla ansökningar om koleldade anläggningar.

Utskottet finner att regeringen, som föreslås i motion 1976, snarast bör presentera en plan för hur fördelningen mellan t. ex. kol och inhemska bränslen skall göras för att ersätta oljan. Av planen bör också framgå storleken och lokaliseringen av de koleldade anläggningarna, liksom även av de samlade miljöeffekterna av den kolintroduktion som förcslås i propositionen.

Den samlade bedömningen bör göras av regeringen och utgå från den ovan skisserade planen. Det är principiellt felaktigt att beslutanderätten splittras på olika myndigheter i dessa frågor. Risken finns att olika praxis tillämpas.

Riksdagen bör därför hos regeringen begära sådana förändringar av lagstiftningen att den i motion 1976 förordade samlade bedömningen av ansökningarna kan göras av regeringen.

Naturvårdsverkets krav på en begränsning av svavelutsläppen från koleldade anläggningar åberopas i flera motioner. Enligt vad utskottet inhämtat har naturvårdsverket i yttranden över koncessionsansökningar krävt att utsläppen av svaveldioxid för nya större koleldade anläggningar skall begränsas så att de motsvarar en svavelhalt i kolet på 0,35 % (0,10 gram svavel per MJ tillfört bränsle).

Regeringens i propositionen presenterade förslag innebär en kraftig försämring i jämförelse med naturvårdsverkets uppfattning och den praxis som redan har börjat tillämpas. Utskottet finner därför regeringens förslag otillräckliga. De uppfyller inte de krav som bör ställas på en kolpolitik som slår vakt om hälsa och miljö.

Utskottet finner det därför angeläget att riksdagen begär hos regeringen att den, i samband med att en plan för kolintroduktionen presenteras, också framlägger skärpta bestämmelser beträffande miljökraven vid kolanläggningar. I avvaktan på sådana förslag bör regeringen och myndigheterna tillämpa den mer skärpta praxis som redovisats i motion 1976.

I motion 1975 framhålls att förvaringen av avfall från koleldade anläggningar kommer att kräva betydande markarealer som förfular landskapsbilden och som riskerar hota grundvattnet genom att tungmetaller med flera föroreningar löses ut i regnvattnet. Enligt utskottets mening bör regeringen låta kartlägga möjliga deponeringsplatser för kolavfall. Forskningsinsatser bör frigöras för att utröna i vilken mån detta avfall kan nyttiggöras.

Enligt utskottets mening bör näringsutskottet föreslå riksdagen att bifalla motion 1976 yrkandena 12–15 samt som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet sålunda anfört i anledning av motionerna 1975 yrkandena 1 och 2, 1967, 1999 yrkande 9 och 1379 yrkande 5.

b. beträffande långväga gränsöverskridande luftföroreningar

Det stycke på s. 8 som börjar med "Enligt motion" och slutar med "riksdagens åtgärd" borde ha följande lydelse:

Enligt motion – – – (lika med utskottet) – – – behandlats ingående.

Utskottet får i detta sammanhang erinra om de krav riksdagen redan 1977 på utskottets förslag riktade till regeringen att omedelbart fullfölja det arbete på att träffa bilaterala avtal om begränsning av långväga luftföroreningar som hade påbörjats av den socialdemokratiska regeringen. Det är anmärkningsvärt att riksdagens uttalande inte förrän nu lett till aktivitet från regeringens sida.

Den av Sverige ratificerade ECE-konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar är enligt utskottets uppfattning så allmänt formulerad att en förbättring inte är att vänta, i vart fall på kortare sikt. Det är därför angeläget att regeringen nu efter detta långa dröjsmål aktivt verkar för att få till stånd bilaterala avtal med de länder i Europa som svarar för utsläpp av föroreningar vilka i hög grad bidrar till den fortlöpande försurningen av svenska vatten. Ett tillkännagivande av detta innehåll bör enligt utskottets mening riktas till regeringen.

c. beträffande skogsavfall

Det stycke på s. 10 som börjar med "Utskottet får" och slutar med "avstyrks således" borde ha följande lydelse:

Det är enligt utskottets mening ur såväl energiförsörjningssynpunkt som skogsvårdssynpunkt angeläget att skogsavfall som icke kan utnyttjas som råvara för skogsindustrin tillvaratas och utnyttjas som energiråvara.

Det finns emellertid enligt utskottets mening en betydande risk för att en oplanerad utbyggnad av anläggningar för att utnyttja skogsavfall som energiråvara kan komma att inkräkta på skogsindustrins råvaruförsörjning till men för sysselsättning och samhällsekonomi.

Utskottet som i olika sammanhang har att ta ställning till frågor som gäller

hushållning med skog och skogsråvara finner det därför angeläget att riksdagen av regeringen begär en tillfredsställande ordning för prövning av anläggningar som skall eldas med flis och skogsavfall.

Utskottet förordar att det omedelbart införs regler som kan grunda en tillståndsprövning av eldningsanläggningar för skogsråvara. Endast skogsavfall m. m. som inte kan användas för industriellt ändamål skall få användas. Tillståndsprövningen skall ske hos regeringen enligt 136 a § byggnadslagen och vara obligatorisk när det gäller anläggningar som förbrukar minst en mängd som motsvarar 10 000 m^3 rundvirke fast mått under bark. När det gäller mindre anläggningar – t. ex. kommunala anläggningar och gemensamma värmecentraler som inte avser endast enstaka hus – skall tillståndsprövningen ske hos länsstyrelsen. Prövningen får i samtliga fall utgå från länsvisa inventeringar av tillgången på skogsråvara som inte behövs för skogsindustrin.

Regeringen bör utan dröjsmål vidta dessa åtgärder för att ställa garantier för att för skogsindustrin nödvändiga skogsråvaror inte används för energiändamål.

Enligt utskottets mening bör i anledning av motion 1976 ett tillkännagivande av denna innebörd riktas till regeringen.

d. beträffande torvexploateringens miljöaspekter

Det stycke som på s. 11 börjar med "Enligt utskottets mening" och på s. 12 slutar med "riksdagens åtgärd" borde ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning är de åtgärder som redovisas i propositionen om forskning och utvecklingsarbete kring torvhanteringen och om administrationen av koncessionsärenden inte tillfredsställande. Som framhålls i motionerna 791, 473 och 1975 har det snabbt uppkomna intresset för ökat ianspråktagande av våra torvresurser för energiändamål aktualiserat en rad nya problem, både i brytnings- och förbränningskedet.

Som påpekas i motionerna är miljöproblemen allvarliga och svåra att förutse. I brytningsskedet är det fråga om hur landskapsbilden kommer att påverkas. Men många andra frågeställningar måste också besvaras. Hur kommer t. ex. en brytning av torv i stor skala att påverka grundvattennivån i omgivande marker? Kan problem uppstå med vattenföringen i närliggande vattendrag? En annan viktig faktor i detta sammanhang är hur en eventuell torvbrytning kommer att påverka växt- och djurlivet.

Även i förbränningsskedet uppstår det problem som emanerar ur det faktum att torven vid förbränningen i princip avger samma försurande ämnen som olja och kol, nämligen svaveldioxid och kväveoxider. Detta gör det angeläget att som yrkas i motion 1975 normer för rökgasrening vid eldning med torv utarbetas.

Problemen kring torvhanteringen är enligt utskottets uppfattning av så sammansatt art att de bör göras till föremål för en samlad översyn. Denna

översyn bör också innefatta den lagstiftning som reglerar torvbrytning. I avvaktan på en sådan översyn bör restriktivitet iakttas när det gäller att ge tillstånd till igångsättning av torvexploateringsprojekt. Det är dock av vikt att försöksanläggningar för brytning och förbränning av torv snabbt kommer till stånd så att erfarenheter kan vinnas för den fortsatta torvexploateringen.

Utskottet yrkar bifall till motion 1975 yrkande 4.

Vad utskottet i övrigt anfört i anledning av propositionen och motionerna 473, 478, 791 yrkande 2, 1037, 1389, 1411 yrkande 1 och 1991 yrkande 13 bör ges regeringen till känna.

e. Forskning och utveckling

Det stycke på s. 14 som börjar med "Med anledning" och slutar med "riksdagens sida" borde ha följande lydelse:

Med anledning – – – (lika med utskottet) – – – JoU 1978/79:34).

Någon sådan plan synes ännu icke ha lagts fram. Utskottet finner i likhet med motionärerna att regeringen snarast bör låta utarbeta den plan rörande en långsiktig uppbyggnad av naturvårdsverkets resurser för dessa ändamål, som riksdagen begärde år 1979. Enligt utskottets mening bör näringsutskottet föreslå riksdagen att med anledning av motion 1998 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet sålunda anfört.

2. Arne Andersson, Hans Wachtmeister och Arne Svensson (alla m) har avgivit avvikande mening i följande fråga.

Eventuell aktualisering av kolkondenskraftverk

Den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "Enligt motion 1975" och slutar med "regeringen till känna" borde ha följande lydelse:

Enligt motion 1975 är det alarmerande att Sydkraft nu vill lokalisera ett kolkondenskraftverk till Karlshamn. Det är enligt utskottets uppfattning angeläget att risken för miljöskador i samband med energiproduktionen minimeras så långt möjligt. För att begränsa svavelutsläppen anförs i propositionen att rökgasrening är nödvändig för kolkondenskraftverk om sådana skulle bli aktuella. Det ankommer på regeringen att inom ramen för gällande riktlinjer närmare bedöma lokaliseringsfrågorna.

3. Einar Larsson, Filip Johansson och Lennart Brunander (alla c) har avgivit avvikande mening i följande frågor.

a. *beträffande odling av energiskog*

Den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar med "Utskottet finner" och på s. 13 slutar med "ytterligare åtgärd" borde ha följande lydelse:

Utskottet finner, som inledningsvis anförts, det angeläget att efter hand en

allt större del av oljan ersätts med inhemska förnybara energikällor. Det är därvid av vikt att möjligheterna till odling av energiskog och andra inhemska energigrödor liksom deras omvandling till lätthanterligt bränsle främjas. Då satsningen hittills varit mycket liten är det viktigt att fler odlingar kommer till stånd, så att ökade erfarenheter kan vinnas. Energiskogsodlingar kan utöver energi också i vissa fall ge ett tillskott till massaindustrin. En något större satsning på energiskogsodling skulle dessutom ge ett välbehövligt tillskott av arbetstillfällen. Utskottet utgår från att de forskningsresultat från odling av energigrödor och den konkurrens med annan markanvändning som kan finnas, beaktas vid anläggning av energiodling. Vunna forskningsresultat bör följas upp i försöksanläggningar. Enligt utskottets mening bör oljeersättningsfonden i förekommande fall ha möjlighet att lämna stöd till företag som bedöms intressanta från utvecklingssynpunkt.

b. beträffande introduktion av alternativa drivmedel

Den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar med "Utskottet vill framhålla" och på s. 14 slutar med "och motionerna" borde ha följande lydelse:

Utskottet vill framhålla att det är angeläget att vi i Sverige fullföljer ett utvecklingsprogram för att på grundval av inhemska råvaror få fram ett motorbränsle med ringa miljöpåverkan och till ett pris som kan konkurrera med bensinen. Etanol synes därvid f. n. ha de bästa förutsättningarna som ett alternativt motorbränsle, eftersom teknik redan i dag finns tillgänglig för en produktion ur inhemska råvaror. Etanol kan dessutom användas i en lägre inblandning i bensin utan kostsamma omställningar i distributionssystem och fordon. Införandet av oblyad bensin underlättas vilket ur miljösynpunkt är ett framsteg. Med hänsyn till möjligheterna att på detta sätt uppnå en snabb oljeersättning i transportsektorn med hjälp av inhemska förnybara råvaror förordar utskottet en satsning på utveckling och införande av teknik för produktion av etanol.

4. Börje Stensson och Esse Petersson (båda fp) har avgivit avvikande mening i följande fråga.

Introduktion av alternativa drivmedel

Den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar med "Utskottet vill framhålla" och på s. 14 slutar med "och motionerna" borde ha följande lydelse:

Utskottet vill framhålla att det är angeläget att vi i Sverige fullföljer ett utvecklingsprogram för att på grundval av inhemska råvaror få fram ett motorbränsle med ringa miljöpåverkan och till ett pris som kan konkurrera med bensinen. Etanol synes därvid f. n. ha goda förutsättningar som ett alternativt motorbränsle, eftersom teknik redan i dag finns tillgänglig för en

produktion ur inhemska råvaror. Etanol liksom även metanol kan användas i en lägre inblandning i bensin utan kostsamma omställningar i distributionssystem och fordon. Införandet av oblyad bensin kommer därigenom att underlättas vilket ur miljösynpunkt är angeläget. Utskottet tar i detta sammanhang inte ställning till de olika förslag om metoder och lokalisering av skilda slags utvecklingsprojekt som omnämns i propositionen och motionerna.

Bilaga 4

Civilutskottets yttrande
1980/81:5 y
över förslag om riktlinjer för energipolitiken

Till näringsutskottet

Näringsutskottet har berett civilutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1980/81:90 om riktlinjer för energipolitiken jämte motioner i vad avser frågor inom civilutskottets beredningsområde. De motioner som civilutskottet tagit upp i detta sammanhang är motionerna 1980/81:2086 (s) om en parlamentarisk kommission, 1964 (s) om samordning av den fysiska planeringen med koncessionsprövning enligt rörledningslagen samt 1994 (c) och 1976 (s) yrkande 19, båda om vattenkraftutbyggnaden.

Civilutskottet behandlar härtill anknytande ämnen även i betänkande CU 1980/81:31 om riktlinjer i den fysiska riksplaneringen för utbyggnad av vattenkraft, m. m. och i ett kommande betänkande om riktlinjer för energisparverksamheten i byggnader m. m.

Civilutskottet anför som sitt yttrande följande.

1 Målet för energisparande i byggnader

Civilutskottet ansluter sig till det i proposition 1980/81:133 (s. 19) formulerade målet för energisparandet: riktpunkten är en nivå som motsvarar en minskning av den årliga energianvändningen i byggnadsbeståndet med ca 48 TWh brutto, varav en mindre del efter år 1988.

2 Energibehovet för bostäder och service år 1985 och 1990

Riksdagen bereds tillfälle att ta del av energiministerns bedömningar (s. 92) av de energianvändningsnivåer han anser det rimligt att räkna med för bostäder, service m. m. – båda fördelade på el och bränslen. Nivåerna anges som intervall där de nedre gränserna ansluter till det ovan nämnda målet för energisparandet. De övre gränserna anges (s. 104) representera ett energibehov som skall kunna tillgodoses. Det anges (s. 103) att dessa användningsnivåer bör ligga till grund för dels det fortsatta arbetet inom energihushållningsområdet, dels planering av energitillförseln.

Civilutskottet önskar i detta sammanhang framhålla att angivelserna i form av intervall inte får anses innebära att sparmålet som sådant frånfalls. Sparmålet och inte de redovisade användningsnivåerna bör vara utgångspunkt för de fortsatta åtgärderna på hushållningsområdet.

Det bör också noteras att antagandena om bostadsbeståndets utveckling i

fråga om antal och typ av lägenheter måste bedömas mycket försiktigt. Det bör strykas under att den sänkning av energiåtgången i bostadssektorn som följer av att den av långtidsutredningen antagna utvecklingen inte fullföljs inte bör räknas in som ett uppfyllande av sparmålet.

Fördelningen av energianvändningsnivåerna mellan bränslen och el baseras bl. a. på bedömningen (s. 253) att el bör kunna ersätta olja i små och medelstora pannor med 2–10 TWh år 1985 och 7–13 TWh år 1990 – då förutsatt att värmeavtappning från Forsmark inte kommer till stånd. Till detta kan komma ca 3 TWh elvärme i nya hus år 1990. Dessa bedömningar är till stor del avhängiga av de beslut som riksdagen kommer att fatta om användning av direktverkande elvärme efter förslag i ett kommande betänkande från civilutskottet.

3 Styrmedel

I prop. 90 (s. 40 n ff) ger energiministern sin sammanfattande syn på de styrmedel som bör användas för energihushållningen under 1980-talet. Civilutskottet noterar endast att dessa allmänna formuleringar inte direkt kan tillämpas på hushållningen med energi och strävandena att minska oljeberoendet i bostadsbeståndet. Där tillkommer bl. a. fördelningspolitiska överväganden där effekterna av en energipolitiskt motiverad pris- och skattepolitik måste bedömas i samband med ännu inte klarlagda effekter av möjliga ändringar av andra förutsättningar för prisbildningen för bostäderna. Dessa ändringar får förutsättas knutna till i detta sammanhang inte direkt behandlade budgetpolitiska och bostadssociala överväganden.

Hit hör också att ett fullföljande av målen för energihushållningen kan förutses kräva mycket aktiva insatser från samhällets sida.

4 Energiprövning inom industri m. m.

I prop. 90 (bl. a. s. 63–64) refereras gällande regler m. m. om krav på tillstånd enligt 136 a § byggnadslagen för viss verksamhet. Civilutskottet noterar att proposition i ämnet aviserats till hösten 1981. Civilutskottet avser att föreslå att riksdagen till nästa riksmöte uppskjuter behandlingen av därtill knutna motioner. Industriministern har i prop. 1980/81:130 aviserat ytterligare överväganden om den prövning som avser tillgången på träfiberråvara. En energihushållningslag för industrin ingår i ett särskilt utredningsuppdrag.

5 Energihushållningsprogram för transportsektorn

Energiministern gör (s. 96) som en del i ett energihushållningsprogram för transportsektorn vissa uttalanden om samhällets bebyggelsemönster. Som energiministern anför måste en rad ekonomiska och sociala faktorer beaktas

i bebyggelseplaneringen. Utgångspunkten för konkreta avgöranden i dessa frågor i regeringen eller av myndigheter ges i byggnadslagstiftningen. Det vore därför olyckligt om sektorssynpunkter av här förordad typ formellt bands till av riksdagen godkända riktlinjer för ett sektorsinriktat energihushållningsprogram. Det verkliga innehållet i dessa och liknande överväganden bör som hittills ingå som aspekter i den fysiska planeringen. Det skulle också strida mot gängse lagstiftningsprinciper att i sak införa nya lagmotiv till en gällande lagstiftning genom riksdagsuttalanden av förordad typ. Vad civilutskottet i denna del anfört bör näringsutskottet föreslå att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna.

6 Rörledningslagen

Utskottet har ingen erinran mot de föreslagna ändringarna i rörledningslagen. I motion 1964 (s) föreslås riksdagen begära förslag som garanterar en samordning av den fysiska planeringen enligt byggnadslagstiftningen m. m. med koncessionsprövning enligt rörledningslagen. Riksdagen har som anges i motionen tidigare ansett att denna samordningsfråga bör beaktas vid arbetet på en ny byggnadslagstiftning. Motionärernas intresse är därmed i vissa delar tillgodosett. Enligt civilutskottets mening bör emellertid också övervägas att inom den nuvarande lagstiftningens ram – på motsvarande sätt som vid planering av kraftledningar – skapa handläggningsregler med samma syfte. Civilutskottet förordar att näringsutskottet med anledning av motionen föreslår att riksdagen som sin mening ger regeringen detta till känna.

7 Energitillförsel – vattenkraft

I proposition 90 skisseras (s. 109) energibalanser för åren 1985 resp. 1990. Deras syfte anges i första hand vara att på ett översiktligt sätt illustrera tänkbara utfall av energipolitiken.

När det gäller tillförselnivåerna anges särskilt att de inte skall betraktas som mål som bör eftersträvas oberoende av utvecklingen. Det påpekas att såväl användnings- som tillförselnivåerna kan komma att visa sig varken möjliga att uppnå eller lämpliga att sträva efter.

Som ett av leden i denna typ av energibalanser anges (s. 112 n) att vi år 1990 skall nå en vattenkraftproduktion på "ca 65 TWh". Regeringen föreslår (hemställan 2) att riksdagen godkänner detta. Civilutskottet har ingen erinran mot detta förslag.

Regeringen har vidare (hemställan 29) berett riksdagen tillfälle att ta del av bl. a. vad energiministern anför (s. 282–283) om utbyggnad av vattenkraften. Han anser det rimligt att räkna med och sträva efter att utbyggnader av nya vattenkraftstationer motsvarande ett produktionstillskott av 2–3 TWh inleds under 1980-talet utöver redan pågående eller beslutade utbyggnader – detta inkl. tillskotten från små vattenkraftverk. Därtill läggs möjliga effektutbygg-

nader med ett effekttillskott av ca 1 TWh. Utifrån detta anförs att den totala vattenkraftproduktionen därigenom skulle komma att uppgå till "omkring 66 TWh", varav "65 TWh" skulle finnas år 1990.

Det torde vara i sak ostridigt att ramen för den möjliga utbyggnaden läggs fast ytterst genom riktlinjerna för den fysiska riksplaneringen och vattenlagens tillåtlighetsregler i förening med regeringens prövningsrätt. Därtill kommer att ansökningar om tillstånd till utbyggnad av naturliga skäl aktualiseras vid tidpunkter som sökandena finner förenliga med sina intressen.

Energiministern anför att det är angeläget och rimligt att det långsiktiga kraftförsörjningsintresset tillmäts stor vikt vid avgöranden – uppenbarligen i regeringen – under 1980-talet av sådana vattenkraftärenden som aktualiseras i älvsträckor vilka inte har undantagits från utbyggnad. Skulle en aviserad uppföljning år 1983 av lämnade tillstånd ge anledning därtill aviseras kompletterande förslag från regeringens sida så att det föreslagna tillskottet från vattenkraften år 1990 kan uppnås.

Civilutskottet konstaterar för sin del att övervägandena knappast kan utgå från annat än av riksdagen hittills godtagna riktlinjer för den fysiska riksplaneringen och från den nuvarande vattenlagens prövningsregler. Civilutskottet har i betänkande 1980/81:31 påpekat att inte heller regeringens dispensmöjligheter kan generellt vidgas genom energipolitiska uttalanden – regeringen är bunden inom ramen för sedvanlig tolkning av gällande lagreglering av dispensmöjligheterna.

Civilutskottet har tillförts uppgifter om de ärenden som f. n. prövas av regeringen och om de ansökningar som kan väntas (se nedan s. 5–6). Dessa uppgifter har enligt civilutskottets mening inte entydigt gett vid handen att man – utan ändrade riktlinjer för den fysiska riksplaneringen, ändrade tillåtlighetsregler i vattenlagen eller avsiktligt ändrade dispensregler – med säkerhet kan uppnå en total vattenkraftproduktion om 66 TWh och, än mindre, att vattenkraften år 1990 ger ett tillskott av 65 TWh.

Enligt civilutskottets mening bör näringsutskottet betona energiministerns uttalanden att de angivna tillförselnivåerna inte bör betraktas som fastställda mål. För den händelse att riksdagen önskar vidga utbyggnaden av vattenkraften står endast till buds konkreta beslut antingen att vissa angivna älvsträckor inte längre skall vara undantagna från utbyggnad eller att ändra vattenlagen så att de motstående intressena tillmäts en mindre vikt. Sannolikheten av att riksdagen skall fatta sådana beslut bör inte bedömas i detta sammanhang. Om näringsutskottet utgår från nu gällande regler bör i energibalansen ingå ett troligt tillskott från vattenkraften 1990 som något understiger 65 TWh. Denna marginella osäkerhet torde inte ge energibalanserna mindre värde. Markeringen bör göras snarast för att stryka under att talet är ett i viss mån osäkert resultat av beräkningar av tillgänglig vattenkraft och inte en utgångspunkt för att besluta om vilken vattenkraft som skall vara tillgänglig.

I motion 1994 (c) förs fram yrkanden som utgår från sambandet mellan från energibalansernas utgångspunkt marginella skillnader mellan uppgifter om den utbyggda eller lovgivna vattenkraftproduktionen, den som ett "mål" i vissa sammanhang uppfattade beräkningen av produktionen år 1990 samt möjligheterna att fylla differensen med utbyggnad eller effektiviseringar. Om näringsutskottet och riksdagen utgår från vad civilutskottet ovan anfört är motionärernas intressen tillgodosedda. Ett bifall till motionens yrkande 1 skulle endast befästa de onödiga motsättningar som de tidigare siffersummeringarna kan ge upphov till. Yrkande 2 i motionen torde vid ett bifall därtill, vara svårt att verkställa utan konkretioner i fråga om önskade beslut.

Riksdagen har vidare genom motion 1976 (s) yrkande 19 föreslagits begära "en plan med riktlinjer för hur riksdagsbeslutet om vattenkraftens utbyggnad till 66 TWh skall kunna uppnås."

Även detta motionsförslag utgår från de summeringar i propositionen av osäkra faktorer som utskottet inledningsvis i detta avsnitt kommenterat. En anslutning till det synsätt som utskottet där förordat innebär att motionärernas syfte är tillgodosett i denna del.

I motionsyrkandet har emellertid indirekt även fogats in en hänvisning till tidigare riksdagsbeslut om en utbyggnadsnivå vid 66 TWh/år. Det riksdagsbeslut som avses torde vara det (NU 1975:30) vari riksdagen, trots viss osäkerhet, godtog att det skulle vara möjligt att till år 1985 öka årsproduktionen med 5 TWh. Anknytningen till detta beslut måste emellertid nu vara närmast beskrivande när riksdagen i detta sammanhang ställs inför nya förslag. Motionärerna anför också att kravet nu gäller att "riksdagsmajoriteten" skall redovisa sitt alternativ för hur denna produktionsnivå skall åstadkommas även om nivån inte helt kan uppnås år 1990.

Enligt vad utskottet inhämtat bereds f. n. följande ansökningar inom jordbruksdepartementet:

	GWh/år
Kymmens kraftverk	ca 60
Strängsforsen	230
Viggen, Rattsjön och Kjellingerud (Ljusnan)	osäkert
Vemsjön	64
Härjeån	ca 100
Nedre Långan	217
Storån (till Faxälven)	50
Gidböle (Gidälven)	52
Älglund (Rickleån)	31
Mjödvattsforsen och Falmarkforsen (Bure älv)	6
Sikfors (Pite älv)	240

Bland projekt som kan tillkomma under 1980-talet har nämnts:

	GWh/år
Stadsforsen 4 (Indalsälven)	48
Fatsjööverledning (övre Åseleälven)	211
Gardikfors 2	16
Messaure, ytterligare	15
Gallejaur 2 (Skellefte älv)	20
Vargön 3 (Göta älv)	10
Effektivisering (Vattenfall)	400
" (Kraftverksföreningen)	400

Till detta kan komma en del mindre utbyggnader, vilkas tillåtlighet prövas av vattendomstolarna.

Angivna mått på avsedd produktionsförmåga summeras inte här på grund av osäkerhet om utformningen av slutlig ansökan, vissa företags kontroversiella natur samt osäkerhet i fråga om takten i initiativen.

Utskottet har i betänkande CU 1980/81:31 bl. a. berört att allvarligt menade önskemål om en markant ökad utbyggnad av vattenkraften måste få uttryck i beslut om ändrade riktlinjer för den fysiska riksplaneringen eller i ändringar i vattenlagen varigenom tillåtlighetsreglerna i vattenlagen mjukas upp. Utskottet konstaterar att förslag i sådan riktning nu inte lagts fram vare sig av regeringen eller i motionerna.

Mot bakgrund av det anförda förordar civilutskottet att näringsutskottet avstyrker motion 1976 (s) yrkande 19.

8 En parlamentarisk kommission

I motion 2086 (s) föreslås att regeringen snarast tillsätter en parlamentarisk kommission som skyndsamt skall föreslå åtgärder som möjliggör en kärnkraftsavveckling enligt folkomröstningens resultat och enligt riksdagens principbeslut. Kommissionens uppgift skall inte vara att starta nya omfattande utredningar – den skall försöka att snabbt skapa en bred majoritet omkring det samlade program som krävs för att förverkliga en avveckling.

Civilutskottet ansluter sig i huvudsak till vad som anförts i motionen om behovet av en föreslagen kommission. Kommissionen avses inte ha myndighetsuppgifter. Den skall initiera förslag som med stöd av breda majoriteter leder fram till målet: avveckling av kärnkraften. Utifrån de synpunkter som civilutskottet har att företräda finns bärande skäl för att riksdagen uttalar sig för att regeringen tillsätter sådan. Det finns inte anledning för civilutskottet att gå närmare in på dess benämning eller arbetssätt. Civilutskottet förordar att näringsutskottet hemställer att riksda-

gen med anledning av motionen som sin mening ger regeringen till känna vad här anförts.

Stockholm den 9 april 1981

På civilutskottets vägnar
KJELL A. MATTSSON

Närvarande: Kjell A. Mattsson (c), Per Bergman (s), Rolf Dahlberg (m), Oskar Lindkvist (s), Lars Henrikson (s), Knut Billing (m), Thure Jadestig (s), Sven Eric Åkerfeldt (c), Maj-Lis Landberg (s), Kerstin Andersson i Hjärtum (c), Bertil Dahlén (fp), Jan Eric Virgin (m), Per Olof Håkansson (s) och Erik Börjesson (fp).

Avvikande meningar

1. En plan för vattenkraftutbyggnaden m. m.

Per Bergman, Oskar Lindkvist, Lars Henrikson, Thure Jadestig, Maj-Lis Landberg och Per Olof Håkansson, alla (s), anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar "Även detta" och slutar "år 1990" bort lyda:

Motionens centrala syfte är att uppnå ett klarläggande av vilka utbyggnader av vattenkraften som kan och bör aktualiseras för att uppnå den beräknade årsproduktionen 66 TWh/år. Ett sådant klarläggande bör lämpligen ges formen av ett förslag till utbyggnadsplan där det redovisas samlade överväganden som knyter an till nu delvis förändrade energipolitiska målsättningar. I anslutning därtill bör också ges redovisningar som kan grunda ett riksdagsbeslut om hur vattenkraftutnyttjandet skall ske: Det bör fortfarande hävdas att ett stort ingrepp är bättre än många små ingrepp som direkt berör ett stort antal människor. Näringsutskottet bör därför tillstyrka motion 1976 (s) yrkande 19.

dels den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar "Angivna mått" och slutar "yrkande 19" bort utgå.

2. En parlamentarisk kommission

Rolf Dahlberg, Knut Billing och Jan Eric Virgin, (alla m), anser att avsnitt 8 i utskottets yttrande bort utgå och att motsvarande ändring bort göras i betänkandets ingress.

De anför vidare:

Motionsförslaget om ett särskilt organ för vissa energipolitiska frågor kan

självfallet inte bedömas endast utifrån den begränsade sektor av denna politik som faller inom civilutskottets ansvarsområde. Ett yttrande från civilutskottet i denna del skulle därmed komma att sakna varje betydelse och inte tillföra något reellt beslutsunderlag. Det skulle också stå i strid mot principerna om kompetensfördelningen mellan utskotten och, med hänsyn till att näringsutskottet inte uttryckligt begärt något yttrande i denna del, i strid även mot de principer som ligger bakom begränsningarna i utskottens initiativrätt.

Bilaga 5

1 Totala energibalanser, TWh, år 1979, 1985 och 1990[1].

	År 1979	År 1985		År 1990	
		Lägre användningsnivå	Högre användningsnivå	Lägre användningsnivå	Högre användningsnivå
Olja och oljeprodukter	295	229	256	160 - 140	191 – 171
Kol	3	12	12	31 - 45	31 – 45
Kol och koks för metallurgiskt ändamål	18	15	17	17	17
Naturgas	–	0	0	4 – 9	4 - 9
Motoralkoholer	–	–	–	1 – 3	1 – 3
Bark och lutar	36	36	38	42	42
Skogsenergi, m. m.[2]	7	17	17	25 – 30	25 – 30
Torv	0	1	1	6 - 11	6 – 11
Solvärme[3]	–	0 – 1	0 – 1	1 – 3	1 - 3
Spillvärme[4]	2	3	3	3 – 4	3 – 4
Vattenkraft	60[5]	63	63 -	65	65
Vindkraft	–	0	0	0 – 1	0 – 1
Kärnkraft (el)[6]	22	48	48	56	56
Kärnkraft (värme)[6]	–	–	–	9	9
Summa tillförsel för energiändamål	**443**	**424**	**455**	**428**	**459**
Därav omvandl. och distr. förl. inom el och fjärrvärme	27	24	25	28	29
Summa användning	**416**	**400**	**430**	**400**	**430**
Därav bunkring för utrikes sjöfart	10	10	11	11	11
Tillkommer					
Olja och oljeprodukter för raffinaderibränsle inkl. asfalt, m. m.	18	21	21	21	21
Gas och koksverk	1	1	1	0	0
Olja för icke energiändamål	11	11	12	12	12
Summa tillförsel	**473**	**457**	**489**	**461**	**492**

[1] Skogsavfall, ved, flis, energiskog, halm, m. m.
[2] Därutöver utnyttjas värmepumpar i kombination med naturligt lagrad solenergi.
[3] Inkl. sopförbränning.
[4] 61 – 62 TWh vid normal vattentillrinning.
[5] Inkl. stationernas energiförbrukning (bruttoproduktion).
[6] Om värmeavtappning i kärnkraftsblocket Forsmark 3 inte kommer till stånd ökar elproduktionen från kärnkraft med ca 3 TWh. Denna el kan eventuellt komma att användas för drift av värmepumpar i Stockholm. Storstockholms fjärrvärmeförsörjning kan också grundas på kol. Då ökar mängden kol i balanserna år 1990 med ca 11 TWh.

[1] Enligt prop. 1980/81:90 bil. 1 s. 110.

Bilaga 6

VATTENFALL Stockholm
1981-01-27

Synpunkter på
Motion rörande ersättning för försenad idrifttagning av kärnreaktor (1980/81:147).

Genom remiss har Statens Vattenfallsverk beretts möjlighet att lämna kommentar till de resonemang om verkets ekonomiska förhållanden som förs i rubricerade motion. Vattenfall vill med anledning härav anföra följande.

ALLMÄNT

Vattenfall är ett statligt affärsdrivande verk under industridepartementet och som sådant inte någon självständig juridisk person. Verket äger således inte tillgångarna i verksamheten utan förvaltar dessa åt staten. Enligt den av regeringen fastställda instruktionen skall verket handha statens kraftverksrörelse och kanalrörelsen vid Trollhätte kanalverk och verka för en rationell elkraftförsörjning inom riket.

I syfte att främja en sådan rationell kraftförsörjning har en samkörningsorganisation skapats, vilken omfattar kraftproducenter inte blott i Sverige utan även i Norge, Finland och Danmark. Norden utgör i dag ett i stort sett samkörande kraftsystem, där kostnaderna för elproduktionen kan minimeras vid varje tidpunkt. Hela produktionsapparaten utgör därför i detta hänseende en enhet.

Utbyggnad av det svenska kraftsystemet planeras samordnat och med sikte mot att detta skall få en så optimal sammansättning som möjligt med hänsyn till variationer i och varaktighet av elbehovet under året och olika anläggningars kostnadsförhållanden. Tarifferna bestäms för verkets del så att täckning erhålles för verkets kostnader vid optimalt utnyttjande av det tillgängliga systemet. Tarifferna representerar en genomsnittskostnad för detta system. Eftersom varje anläggning har sin uppgift i systemet är det icke meningsfullt eller korrekt att redovisa "vinster" eller "förluster" för enskilda anläggningar eller anläggningstyper. Det förhållandet att det i botten på systemet finns vattenkraft med låga produktionskostnader och lång utnyttjningstid kan icke motivera påstående att man täcker kostnader för t. ex. kärnkraften genom vinster från vattenkraften såsom anges i motionen. Vattenfall vill i detta sammanhang också hänvisa till bifogade yttrande, av Riksrevisionsverket.

DRIFT

Beträffande verkets ekonomiska mål gäller i stort följande.

Målet är att framställa företagets produkter och tjänster till lägsta möjliga kostnad i konkurrens med andra företag i branschen på såvitt möjligt lika villkor. Vattenfall skall därvid med sina intäkter kunna täcka – förutom löpande kostnader – tillfredsställande avskrivningar (beräknade på uppskattade nyanskaffningskostnader för verkets anläggningar) och därutöver lämna ett överskott som utgör skälig förräntning av disponerat statskapital för idrifttagna anläggningar.

Regeringen fastställer förräntningskravet per den 1 juli varje år. Detta skall fortsättningsvis sättas till det ovägda genomsnittet av obligationsräntan under de senaste tre åren med tillägg på en kvarts procent. Denna "ränta på disponerat statskapital" skall löpande inbetalas till statsverket och det i sådan takt att ca 75 % av den är inbetald under aktuellt budgetår och resten senast då bokslutet fastställes.

Vad gäller driftverksamheten för nästkommande budgetår skall verket till regeringen inlämna en detaljerad driftstat den 1 juni, dvs. en månad före ingången av det avsedda budgetåret. Statsmakternas ställningstagande till driftverksamheten sker i anslutning till denna driftstat. Beslutet fattas före 1 juli.

Verket är bokföringsskyldigt enligt "Förordning med föreskrifter om statliga myndigheters bokföring". Varje räkenskapsår skall den löpande redovisningen avslutas med ett sammandrag av årets räkenskaper. Årsbokslutet utgörs av balansräkning, resultaträkning, anslagsredovisning och finansieringsanalys. Verket skall före den 1 november översända den tryckta årsredovisningen till regeringen för fastställande.

Förutom årsredovisning skall verket löpande under året upprätta och insända prognoser och rapporter över den ekonomiska utvecklingen till Riksrevisionsverket, som har hand om den statliga ekonomirevisionen.

Statsmakterna bestämmer följaktligen genom förräntningskravet verkets kostnader för använt kapital och får en redovisning såväl i förväg som i efterhand av verkets kostnader för verksamheten och hur resurserna användes. Ränta på statskapitalet inlevereras till statskassan i sin helhet. Några "vinster" som verket disponerar över "utan statsmakternas hörande" som anges i rubricerade motion förefinns icke. Något överskott utöver ränta på statskapital som verket kan använda för investeringar finns icke heller.

INVESTERINGAR

Vattenfall skall i augusti varje år till regeringen avlämna verkets förslag till investeringar i anslagsframställningen, som ingår i underlaget för regeringens budgetproposition till riksdagen. I Vattenfalls anslagsframställning redogö-

res för alla i investeringsprogrammet upptagna investeringar jämte förslag till finansiering. Med hänsyn till den omfattning nu investeringsverksamheten har, får redogörelsen sammanfattande karaktär. Samtliga produktionsanläggningar redovisas dock individuellt eftersom det krävs riksdagsbeslut för att igångsätta varje sådant projekt. I slutet av maj fastställer riksdagen statsbudgeten, varefter regeringen utfärdar regleringsbrev som ställer medel till förfogande och som närmare beskriver hur verket får disponera anslagna medel. Statsmakterna har således full överblick över verkets investeringsverksamhet.

FINANSIERING AV INVESTERINGAR

Anläggningstillgångarna finansieras genom anslag via statsbudgeten. Verkets avskrivningsmedel inlevereras och redovisas i princip liksom räntan på statskapitalet till statsverket som inkomst i statsbudgeten liksom också inkomster av försålda anläggningstillgångar. Att hävda att verket "disponerar över årliga avskrivningar på cirka 1 miljard kronor efter egen bedömning" som anges i motionen är felaktigt. Möjligen kan detta bero på en missuppfattning mot bakgrund av att verket liksom andra företag i sin årsredovisning redovisar avskrivningsmedel såsom självfinansiering av investeringar och kassamässigt endast lyfter statskapital motsvarande vad som icke kan självfinansieras.

KOSTNADER FÖR KÄRNKRAFTANLÄGGNINGAR

Vad gäller möjligheterna att få en överblick över kärnkraftens ekonomi hänvisas till vad RRV anför i bilagda yttrande. De redovisningshandlingar som verket enligt vad ovan angivits har att lämna ger också en uppföljning härav. I många olika sammanhang har också särskilda analyser om kärnkraftens ekonomi presenterats.

SAMMANFATTNING

Av det ovan anförda framgår

att produktionsapparaten för elkraft utgör en enhet och separat redovisning av överskott för vattenkraft – oljekraft – eller kärnkraftverk därför inte är meningsfull

att statsmakterna är väl informerade om verksamhetens inriktning; såväl driftstat och bokslut som anslagsframställning insändes till regeringen för godkännande

att ränta på disponerat statskapital löpande inlevereras till statsverket liksom i princip avskrivningsmedel och att dessa medel inte kan disponeras av verket "efter egen bedömning"

att investeringsverksamheten helt styrs av statsmakterna genom att verkets investeringsvolym bestäms av det anslag riksdagen beviljar

att några "vinster" som kan fritt användas för investeringar icke förekommer och att tarifferna sätts så att de sett över åren endast ger kostnadstäckning

att kostnaderna för kärnkraftanläggningar utan svårigheter kan följas upp och att redovisning härav skett i många olika sammanhang.

RIKSREVISIONSVERKET

1980-02-12

Angående yrkanden om att RRV skall granska Vattenfalls prissättning, kostnadsredovisning m. m.

Med anledning av en artikel i Dagens Nyheter 1979-11-10 (rörande kostnaderna för elkraft från Forsmark utifrån en intervju med överingenjör Bernt Hargö) har vissa enskilda personer hemställt att riksrevisionsverket (RRV) skall granska de förhållanden som redovisas i artikeln. RRV har inhämtat såväl närmare preciseringar av överingenjör Hargö som material och synpunkter från Vattenfall. RRV får med anledning av framställningarna anföra följande.

Prissättningen på elenergi är i Sverige i princip fri. Enskilda elkonsumenter kan hos statens prisregleringsnämnd för elektrisk ström begära prövning av elprisets skälighet. Härutöver följer statens pris- och kartellnämnd (SPK) kontinuerligt prisutvecklingen på elområdet och informeras om planerade prisändringar från de större kraftföretagen. Normalt erfordras dock inte formellt tillstånd till prishöjningar från SPK. De principiella överväganden som ligger bakom kraftföretagens eltariffer har ägnats ingående uppmärksamhet i olika statliga utredningar. Senast har de analyserats av energikommissionens styrmedelsgrupp och av konsekvensutredningen.

I den refererade artikeln framförs att Vattenfall "internt för över vinster från vattenkraften för att täcka förluster på kärnkraften och tillämpar på det sättet ett slags medelpris på kraften". Systemet med ett medelpris för elkraften – oavsett vilken kraftkälla som producerat den – tillämpar samtliga elproducenter i Sverige som har olika produktionsanläggningar för elkraft.

Vid planeringen av utbyggnad av produktionsanläggningar för elkraft tillämpar Vattenfall liksom övriga kraftproducenter ett planeringsmaterial som tillhandahålls av ett gemensamt samarbetsorgan (CDL). De beräknade kostnader för olika typer av produktionsanläggningar som där presenteras bygger inte bara på svenska erfarenheter utan på ett betydligt större erfarenhetsmaterial. Den kalkylränta som refereras i artikeln (4 % i fast

penningvärde) har bl. a. föreslagits av energikommissionen.

Produktionen av elkraft från kärnkraftverk sker i företag som formellt är fristående från Vattenfall och som även har andra delägare. Möjligheterna att "dölja" de faktiska kostnaderna för dessa anläggningar är därmed mycket små.

RRV har kontaktat överingenjör Hargö för att få dennes kommentar till artikeln. Hargö har härvid tagit avstånd från artikeln och meddelat att han inte haft möjlighet att ta del av artikeln innan den publicerades för att rätta till de missuppfattningar som finns i artikeln. Han har hävdat att de uppgifter som förekommer i artikeln helt får stå för artikelförfattaren.

Med hänvisning till vad som anförts finner RRV att framställningarna inte bör föranleda några ytterligare åtgärder från verkets sida.

På riksrevisionsverkets vägnar
Nils Aittamaa
Bo Sandberg

Bilaga 7

Översikt över motionsyrkanden som behandlas i andra utskottsbetänkanden

Motion	Betänkande
1980/81:851:8	NU 1980/81:54
9	NU 1980/81:64
1980/81:1379:1, 2, 6–9	uppskjutna till hösten
3, 4	JoU 1980/1:19, 1980/81:23
10, 11	JoU 1980/1:18
1980/81:1405	NU 1980/81:43, 1980/81:54, 1980/81:58
1980/81:1414:1, 3	NU 1980/81:54
1980/81:1489:1	NU 1980/81:63
1980/81:1970:1 (delvis)	CU 1980/81:37
1980/81:1976:11	CU 1980/81:37
1980/81:1986:2	CU 1980/81:31
1980/81:1999:41	CU 1980/81:37
1980/81:2021:1–12	JoU 1980/81:25
14–17	NU 1980/81:54
1980/81:2121:1	NU 1980/81:63
2–4, 7–12	AU 1980/81:17
6	NU 1980/81:63

Bilaga 8

Översikt av utskottets behandling av propositionen och motionerna

Proposition/ motion 1980/81	Utskottets yttrande s.	Utskottets hemställan moment	Reservation nr
Proposition 90			
mom. 1	31	4	
2	40, 96	86	
3	42, 96	87	
4	42	14	
5	52	36	
6	58	57	8, 9
7	75	59	
8	79, 84	68, 69, 70	15
9	88	74	
10	90	78	
11	95	83	
12	105	101	
13	108	108, 110	
14	111	114	17
15	111	115	
16	107	104	
17	53	30	
18	53	30	
19	48	22	
20	49	23	
21	79	65	
22	107	103	
23	107	103	
24	48	22	
25	87	73	
26	87	73	
27	104	98	
28	117	121	
29	39, 61, 72, 91	13, 39, 40, 51, 80	13
E 1	117	122	
E 2	105	99	
E 3	111	112	
E 4	111	112	
E 5	117	120	
E 6	34	5	
E 7	105	100	
E 8	111	112	
E 9	51	27	
E 10	126	139	
E 11	51	27	
E 12	111	113	
E 13	126	140	
E 14	51	27	
E 15	77	60	
1	120, 122	131, 137	
2	126	138	
3	126	138	

Proposition/ motion 1980/81	Utskottets yttrande s.	Utskottets hemställan moment	Reservation nr
Proposition 90			
F 13			
1	126	138	
2	126	138	
F 14	127	145	
Motion			
214	66	45	
232	78	63	
233	115	118	
322:1	82	68	
2	124	133	
336:1	95	82	
2	81	67	
3	122	138	
360	126	142	
390	78	64	
395	92	80	
473	64	43	
475:1	109	109	
2	108	107	
478	60	40	9
480	78, 115	63, 64, 118	
592	99	90	
594	50	24	
597	115	118	
598	57	34	
601	81	68	
603	123	130	
784	64	44	
788	38	11	
789:1	95	83	
2	98	89	
3	98	89	
790	115	118	
791:1	64	44	
2	61	40	9
792	125	136	
794	62	42	
795:1	71	50	
2	71	49	
797	110	110	
803	72	52	
807:1	77	61	
2	76	59	
3	76	59	
851:1	84	70	15
2	52, 58	28, 35	3, 7
3	126	141	
4	64	44	
5	78	63	
6	125	135	
7	86	71	

Proposition/ motion 1980/81	Utskottets yttrande s.	Utskottets hemställan moment	Reservation nr
1023	115, 127	118, 146	
1026	97	88	
1027	58	35	7
1028	119	129	
1029	99	91	
1033	123	131	
1034	78	63	
1036	115	118	
1037	61	40,41	9, 10
1039	101, 102	94, 95	
1048	68	46	12
1101	119	127	
1379:5	52	28	3
1389	61	40	9
1392	103	96	
1393:1	100	92	
2	101	93	
1395	78	64	
1396	119	128	20
1399	89	76	
1405	65	44	
1409	71	48	
1410	46	20	2
1411:1	60	40	9
2	61	41	10
1414:2	78	64	
1489:2	126	142	
3	58	35	7
4	86	71	
1779	38	12	
1781	82	68	
1790	68	46	12
1798	115	118	
1799	127	146	
1885	127	143	
1901	69	47	
1948	115	118	
1949	115	118	
1950	113, 114	114, 116	17,18
1957	115	118	
1958	115	118	
1959	115	118	
1960	115	118	
1964	87	73	
1965	97	88	
1966	123	130	
1967	55	32	6
1968:1	118	124	
2	118	125	
3	118	123	19
1969	115	118	
1970:1	51	25	
2	51	26	

Proposition/ motion 1980/81	Utskottets yttrande s.	Utskottets hemställan moment	Reservation nr
1971:1	69	46	12
2	110	110	
3	115	118	
1974	116	119	
1975:1	55	32	6
2	55	32	6
3	57	34	
4	55	32	6
5	64	44	
6	66	45	11
1976: 1	65	45	11
2	65	45	11
3	91	79	
4	46	20	2
5	47	21	
6	44	15	
7	45	17	
8	45	18	1
9	46	19	
10	59	37	
12 a	52	28	3
b	55	32	6
13	55	32	6
14	52	28	3
15	53	29	4
16	54	31	5
17	74	55	14
18 a	84	69	
b	84	70	15
c	82	68	
d	82	68	
e	82	68	
f	82	68	
g	88	75	
19	93	81	
20	104	97	16
21	114	116	18
22	70, 77	47, 62	
1977	56	33	
1979	78	63	
1980	78	64	
1982	34	6	
1986:1	94	80	
1987	89	77	
1988:1	71	50	
2	71	49	
1989	73	54	
1990	110	111	
1991	73	54	
1992:1	73	53	
2	74	56	
3	74	56	

Proposition/ motion 1980/81	Utskottets yttrande s.	Utskottets hemställan moment	Reservation nr
1993	75	58	
1994	92	80	
1995	36	8	
1996	115	118	
1997	125	134	
1998	128	147, 148	21
1999:A	29	1	
B			
1	33	3	
2	33	3	
3	36	7	
4	33	3	
5	37	9	
6	37	10	
7	37	10	
8	55	32	6
9	54	31	5
10	59	38	
11	74	55	14
12	74	56	
13	79	65	
14	123	131	
15	44	16	
16	50	24	
17	96	84	
18	69	46	12
19	106	101	
20	106	101	
21	96	84	
22	108, 109	106, 107	
23	109	108	
24	96	85	
25	108	104	
26	108	105	
27	107	102	
28	83	68	
29	113	114	17
30	113	117	
31	113	117	
32	118	126	
33	122	138	
34	122	137	
35	122	137	
36	123	131	
37	127	144	
38	83	68	
39	81	66	
40	86	72	
42	124	132	
2021:13	65	45	11
2086	30	2	
2121:5	58	35	7

Innehållsförteckning

Ärendet ... 1
Propositionen
Huvudsakligt innehåll ... 2
Förslag ... 5
Motionerna
Motioner från allmänna motionstiden ... 10
Motioner med anledning av proposition 1980/81:90 ... 17
Övriga motioner ... 26
Utskottets beredning av ärendet ... 27
Utskottet ... 28
Inledning ... 28
Energihushållning ... 31
Allmänna principer m. m. ... 31
Energibeskattningen ... 34
Energibesparande åtgärder i övrigt ... 37
Energianvändning inom olika samhällssektorer ... 39
Energitillförsel ... 40
Program för oljeersättning ... 42
Bränslen ... 42
Allmän inriktning av bränslepolitiken ... 42
Olja ... 44
Naturgas ... 49
Kol ... 52
Inhemska bränslen ... 58
Bränslebolag m. m. ... 73
Alternativa drivmedel ... 75
Värmeförsörjning ... 79
Rörledningslagen ... 87
Elvärme ... 88
Värmepumpar ... 88
Elförsörjning ... 90
Elanvändning ... 90
Vattenkraft ... 91
Kärnkraft ... 95
Riktlinjer för energitillförsel och för oljeersättning ... 96
Eldistribution ... 96
Kärnsäkerhet m. m. ... 105
Kärnsäkerhetsarbetet ... 105
Använt kärnbränsle m. m. ... 107
Myndighetsorganisation på energiområdet ... 111
Kommunal energiplanering ... 117
Statens vattenfallsverk ... 117

Energiforskning ... 120
Studsvik Energiteknik AB ... 127
Utskottets hemställan ... 129

Reservationer

1. Lagstiftning om styrelserepresentation för samhället i oljebolagen (s) ... 145
2. Katalytisk kracker (s) ... 145
3. Plan för kolintroduktion och samlad bedömning av koleldade anläggningar (s) ... 146
4. Statlig prövning av kommunala planer för introduktion av kol m. m. (s) ... 147
5. Importlicenser för kol (s) ... 147
6. Miljökrav vid eldning med fossila bränslen (s) ... 148
7. Centralhamn för kolimport (s) ... 149
8. Prövning hos länsstyrelserna av koncessionsärenden rörande utvinning av torv för energiändamål (s) ... 149
9. Främjande av småskalig torvutvinning (s) ... 150
10. Ersättning till markägare vid torvtäkt (m) ... 151
11. Användning av skogsråvara (s) ... 152
12. Förbud mot uranbrytning i Sverige (c) ... 152
13. Odling av energiskog (c) ... 153
14. Bränslebolag (s) ... 154
15. Malmö och Lunds fjärrvärmeförsörjning (s) ... 154
16. Styrelserepresentation för samhället i vattenkraftsbolagen (s) ... 155
17. Inrättande av en central energipolitisk myndighet (s) ... 156
18. Oljeersättningsfondens organisation (s) ... 156
19. Statens vattenfallsverks redovisningsprinciper (c) ... 157
20. Energiföretag i Norrbottens län (c) ... 157
21. Statens naturvårdsverks anläggning i Studsvik (s) ... 158

Särskilda yttranden

1. Prövning hos länsstyrelserna av koncessionsärenden rörande utvinning av torv (m) ... 158
2. Främjande av småskalig torvutvinning (m) ... 158
3. Utredning rörande alunskiffrarna (c) ... 159
4. Neddragning av kärnkraftsprogrammet (c) ... 159
5. Lokalisering av centrala energimyndigheter (c) ... 160
6. Uttag av viss avgift till oljeersättningsfonden (c) ... 160

Bilagor

1. Skatteutskottets yttrande SkU 1980/81:5 y ... 161
2. Försvarsutskottets yttrande FöU 1980/81:4 y ... 164
3. Jordbruksutskottets yttrande JoU 1980/81:4 y ... 167
4. Civilutskottets yttrande CU 1980/81:5 y ... 188

5. Energibalanser för år 1975, 1985 och 1990 196
6. Remissyttrande från statens vattenfallsverk 197
7. Översikt över motionsyrkanden som behandlas i andra utskottsbetänkanden 202
8. Översikt över propositionens och motionernas behandling 203